Załącznik ~~X~~ I. 27.

do podania W. Radwańskiego.

Pharmacopoea

austriaca.

Editio septima.

Przełożył na język polski
Wiesław Radwański
mag. farm.

953

Załącznik ~~3~~ I. 27.

do podania W. Radwańskiego.

Pharmacopoea austriaca.

Editio septima.

Przełożył na język polski
Wiesław Radwański
mag. farm.

953

0.

I

Pharmacopoea austriaca.

—

Editio septima.

—

Viennae
Caes. reg. aulae et imperii typographia.
1889.

Lekospis austryjacki.

—

Wydanie siódme.

Przełożył na język polski
Jan Wiesław Radwański
mag. farm.

Rozporządzenie
c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych
z d. 1. Lipca 1889, L. 10134,

obowiązujące we wszystkich królestwach i krajach w Radzie Państwa reprezentowanych, odnoszące się do siódmego wydania Lekospisu austryjackiego.

Z powodu nowego wydania austryjackiego Lekospisu pod tytułem: „Pharmacopoea Austriaca. Editio septima. Viennae, C. R. Aulae et Imperii Typographia. 1889." zarządza się:

Od 1 Stycznia 1889 mają być leki we wszystkich publicznych i domowych aptekach wydawanemi według przepisów tego nowego Lekospisu.

Wszyscy aptekarze mają poczynić przeto wszelkie ku temu celowi potrzebne przygotowania i zaopatrzyć się w jeden exemplarz ~~tego~~ niniejszego nowego Lekospisu rzeczonego.

Również ma się znajdować jeden exemplarz w każdej domowej aptece przez lekarza lub chirurga prowadzonej.

Wszyscy urzędnicy zdrowia, praktykujący lekarze, chirurdzy, weterynarze i aptekarze winni dokładnie obznajomić się z treścią ~~tego~~ niniejsz ~~nowego~~ Lekospisu wspomnianego i stosować się do niego w zupełności.

Rozporządzenie to mają władze polityczne w odpowiedni sposób podać do

wiadomości służby zdrowia i aptekarzy. (podpisano) Taaffe w. r.

~~Taaffe w. r.~~

Ogólne postanowienia i zasady.

§. 1.

Leki objęte Lekospisem muszą być w każdej aptece w takiej jakości utrzymywane~~mi~~ i wydawane~~mi~~, ażeby odpowiadały w zupełności wymogom podanym w Lekospisie.

Przełożeni krajowi upoważnionymi są, ze względu na mniejszy odbyt leków w aptekach prowincyonalnych, do zestawienia w osobnym wykazie tych leków z Lekospisu, które we ~~tych~~ wspomnianych aptekach obowiązkowo ~~każdego czasu w zapasie~~ zawsze muszą być utrzymywane~~mi~~ ~~każdego czasu~~ w odpowiednim zapasie.

§. 2.

Przetwory, których sposób przyrządzania podanym jest w Lekospisie, powinny być tylko podług tego przepisu przyrządzane i wydawane.

§. 3.

Lekospisem nie objęte leki, lecz przez lekarzy czasem przepisywane i z tej przyczyny w zapasie w aptekach utrzymywane, muszą również najlepszej być jakości, tj: niefałszowane

i wolne od zanieczyszczeń.

Te leki nieobowiązkowe winny być z taką samą starannością przechowywane i z przezornością wydawane, jak podobne im co do skuteczności leki objęte Lekospisem.

Tego rodzaju przetwory zarówno pojedyncze, jak i przerobione, które w ostatnich czasach w celach leczniczych zastosowane ~~stosowane~~ bywają, a których działanie nie jest jeszcze pewnem, ani też stwierdzonem ~~wypróbowanem~~ przez doświadczenia kliniczne, mogą być jedynie wydawanemi na przepis lekarza do praktyki uprawnionego.

§. 4.

W dodanej do Lekospisu, tablicy IV^{tej}, objętemi są te leki, które mogą być wydawanemi tylko na przepis do praktyki uprawnionego lekarza, chirurga lub weterynarza.

Leki Te, które dotychczas oznaczone były krzyżykiem (+), uwidocznione są w nowym Lekospisie drukiem pochyłym w rzęzy upadającym.

§. 5.

W tablicy III wyszczególnione leki, jeżeli przez lekarza są przepisane w w-y-ż-s-z-e-j dawce, niż ta, jaka w tej tabeli jako najwyższa jest podana, nie powinny być wydawanemi, jeżeli lekarz swego przepisu nie opatrzył wyraźnym znakiem wykrzyknika (!) ~~swego przepisu nie opatrzył~~.

§. 6.

Jeżeli lekarz bez bliższego określenia przepisuje lek, który w aptece znajduje

się tak w stanie surowym, jak i oczyszczonym, nalenczas wydawać należy zawsze lek oczyszczony ~~lub rektyfikowany~~.

Równie, jeżeli w przepisie nie podanym jest stopień zgęszczenia leku, przy którym rozróżnia się ~~różne~~ odmienne stopnie zgęszczenia lub mocy, to wówczas zawsze wydawać należy lek rozcieńczony lub łagodniej działający.

§. 7.

Leki wyszczególnione w tablicy I przechowywać należy w szafie zamkniętej, leki zaś objęte tablicą II w odosobnieniu od innych leków.

§. 8.

Przybory do rozbiorów muszą być zawsze ~~do wszystkich w całości~~ w pogotowiu utrzymywane[mi].

§. 9.

Przy oznaczeniach ciepłoty używać należy stustopniowego ciepłomierza ~~Celsiusza~~ Celsiusza.

§. 10.

Ciężary gatunkowe w Lekospisie podane oznaczać należy przy ciepłocie +15° x)

---

x) Ciężar gatunkowy niektórych cieczy ulega pewnym wahaniom objawiającym się zmianą trzeciej cyfry dziesiętnej już przy różnicach ciepłoty jednego stopnia.

§. 11.

W celu niesienia pomocy chirurgicznej i przeciwgnilnego leczenia ran, muszą się w każdej aptece znajdować w zapasie następujące środki:

Katgut,
Opaski kalikotowe,
Jedwab nakarbolowany,
Muślin nakarbolowany,
Muślin najodoformowany,
Muślin t. z. hydrophile,
Papier gutaperkowy,
Wata Brunsa
Batyst Billrotha,
Dreny nakarbolowane.

§. 12.

Jest obowiązkiem praktykujących lekarzy obeznać się ~~z temi lekami~~ ze składem tych leków, które w siódmym wydaniu uległy zmianie co do mocy lub co do ~~swego~~ ~~składu~~ ich złożenia.

I tak np: ciężar gatunkowy chloroformu przy 15° = 1·487, przy 12° = 1·492, a przy 20° = 1·477.
Ciężar gatunkowy eteru przy 15° = 0·726, przy 12° = 0·728, a przy 20° = 0·721.
Ciężar gat: (zgęszczonego) wyskoku przy 15° = 0·832, przy 12° = 0·834, a przy 20° = 0·828.
Ciężar gat: rozcieńczonego wyskoku przy 15° = 0·894, przy 12° = 0·896, a przy 20° = 0·890.
Ciężar gat: zgęszczonego kwasu siarkowego przy 15° = 1·838, przy 12° = 1·841, a przy 20° = 1·833.
Mniej znaczne wahania okazują inne kwasy, rozczyny solne, amoniak.

Przedmowa.

Lekospis austryjacki VI, w roku 1869 wydany, a do dziś jeszcze obowiązujący, po rozejściu się z biegiem czasu wszystkich exemplarzy, musiał być kilka razy przedrukowywanym i uzupełnianym.

Wobec zaszłej potrzeby zarządzenia nowego przedruku, zapytana w tym względzie najwyższa Rada sanitarna przy c. k. Ministerstwie spraw wewnętrznych, oświadczyła, że odpowiedniej byłoby kodex leków przejrzeć i wydać nowy poprawiony odnośnie do postępów nauk przyrodniczych.

Na tem orzeczeniu polegając, poleciło Ministerstwo wygotowanie nowego lekospisu, któryby odpowiadał obecnym potrzebom sztuki lekarskiej, jakoteż i postępom nauk przyrodniczych.

W tym celu z członków najwyższej Rady sanitarnej i z delegatów wiedeńskiego farmaceutycznego gremium wybrano ściślejszą komisyę w celu naradzenia się nad zasadniczemi punktami, aby uzyskać podstawę do dalszych narad ~~podstawę uzyskać~~.

Sprawozdanie przez tę komisyą lekospisową wraz z wykazem leków, mających być nowem wydaniem objętemi lub opuszczonemi do ocenienia najwyższej Radzie sanitarnej przedłożono, poczem c. k. Ministerstwo rozesłało elaborat, aby i prowincyonalne rady zdrowia z przybraniem praktykujących lekarzy i aptekarzy, mogli udzielić swego zapatrywania co do potrzeb aptek prowincyonalnych, jak i co do samego kodexu.

Zapytywano się wreszcie kollegium prymaryuszów wiedeńskich szpitali i klinik, które leki opuścić lub zatrzymać należy, i wreszcie które z przepisów wydania szóstego ulepszyć.

Z wszystkich więc części państwa zebrane opinie przedłożono najwyższej Radzie sanitarnej, a ta po udzieleniu swych wskazówek poleciła wypracowanie dzieła komisyi lekopisowej.

Przy opracowywaniu tego dzieła następujące punkta służyły jako zasadnicze.

Przy wyborze środków, które do nowego dzieła przyjąć należy, trzymano się naukowych zasad i stwierdzonych doświadczeń klinicznych.

Opuszczono leki, które bardzo rzadko lub już całkiem nie bywają przepisywane przez lekarzy, albo mogą być zastąpionemi przez inne; dalej leki o składzie niepewnym lub niestałym, nakoniec materyały surowe, będące tylko środkami pomocniczemi przy otrzymywaniu leków.

Uznano również za słuszne nie przyjmować do lekospisu wszystkich leków częścią chemicznie otrzymywanych, częścią z roślin przyrządzanych, które w ostatnim dziesiątku lat w handel puszczono, lecz tylko te z nich wybrać, które nie tylko toksykologicznie zbadano, lecz działanie ich stwierdzono po klinikach, o stałym składzie chemicznym i o pewnem ich pochodzeniu, jak również dające się łatwo rozpoznać co do swej dobroci ocenić.

Przetwory chemiczne w handlu w najlepszej jakości będące, taniej przychodzi

dziś kupić, niż je w pracowniach farmaceutycznych ~~otrzymać~~ wyrabiać, dlatego przepisy ~~[illegible]~~ ich otrzymywania prawie opuszczono, a dodano co ważniejsze, wyróżniające i właściwe oznaki i kryterya przy każdym preparacie.

Dla tego przy opisywaniu chemicznych preparatów podano wyróżniające fizyognomiczne i fizyczne oznaki, potem odczynniki chemiczne, dla ocenienia tożsamości, jakości i zawartości, jakoteż zupełnej czystości chemicznej przetworów; nakoniec dodano badanie specyficzne dla wykrycia i oznaczenia tych ciał, któremi bywają zanieczyszczone lub które służą do zafałszowania.

Również szczegółowo podanemi są fizyograficzne i farmakognostyczne cechy przy lekach pochodzących ze świata roślinnego i zwierzęcego.

W niezbędnych wypadkach podano również sposoby przechowywania.

W uwzględnieniu wielokrotnych życzeń tak lekarzy jak i aptekarzy, aby przepisy do przyrządzania trujących przetworów farmaceutycznych zrównać z ~~innemi~~ zagranicznemi (Lekospisami w nowych czasach wydanemi, wprowadzono pewne zmiany w przyrządzaniu i procentowości nastojów i wyciągów, jak również i system perkolacyjny w przyrządach wytrawiających (wytrawiaczach), przez co osiągnie się większą jednostajność i lepsze własności przy przetworach.

Przyrządzane dawniej nastroje z ciał silniej działających z jednej części ciała i pięciu części cieczy bez względu na ilość otrzymanego przetworu,

będą w przyszłości przyrządzane w ten sposób, że części rozpuszczalne wskazanego ciała z j-e-d-n-e-j części tegoż zawartemi będą w d-z-i-e-s-i-ę-c-i-u częściach nastoju. Gdzie uważano za potrzebne, polecono robić nastoje we wytrawiaczu x).

Do przyrządzania Extr: Filic: mar. używać się ma eteru, do Extr. Cubebae eteru zmieszanego z wyskokiem, przez co prace ważniejsze[illegible] zrównanemi zostają co do przyrządzania ich z przepisami innych lekospisów.

x) Nastoje, które się przyrządza w stosunku 1 ciała na 10 cieczy wytrawiającej: Tinctura Aconiti, Belladonnae foliorum, Cantharidum, Colchici, Digitalis, Ipecacuanhae, Lobeliae, Opii simplex et composita, Strychni.

We wytrawiaczu należy przyrządzać wyciągi: Extr: Aconiti, Belladonnae, Calami, Calombae, Cannabis, Colocynthidis, Conii, Cubebae, Filicis maris, Hyoscyami, Granati, Scillae, Secalis cornuti, Strychni. Jako wyciągi w stanie ciekłym przyrządza się: Extr: Hydrastidis, Quebracho, Rhamni Purshiani.

Zmienionemi zaś zostały: Acetum Scillae, Electuarium lenitivum, Emplastrum Cantharidum, Empl: adhaesivum, Cerussae, Hydrargyri, Syrupus Ferri jodati, Papaveris albi, Tinctura Jodi, Trochisci Ipecacuanhae, Santonini, Ung. Hydrargyri.

Zawartość kwasu sinowodowego w Aq. Amygdal. amar. conc. i Aq. Laurocerasi powiększoną zostaje z 0·6 na 1·0 w 1000 częściach przetworu, Solutio Fowleri zaś zawierać będzie tylko 1% kwasu arsenawego.

Wodnik magnowy, odtrutka na ~~kwas arsenawy~~ arszenik, zastąpionym zostaje w celu zapewnienia większej skuteczności przez inny przetwór, przysposabiany w chwili potrzeby, pomieszczony w alfabetycznym porządku pod tytułem: Antidotum Arsenici albi.

Przetwory nazywane Decoctum Zittmanni i Pulvis Doveri otrzymują inne nazwy, a mianowicie Decoctum Sarsaparillae compositum i Pulvis Ipecacuanhae opiatus. Woreczek lniany z cynobrem i chlorkiem rtęciawym oraz z innemi ciałami, zupełnie bezwartościowy, sprzeciwiający się doświadczeniom chemicznym, usunięty z Decoctum Zittmanni, stanowi jedyną różnicę pomiędzy nowym a dawniejszym przetworem.

Pod nazwą Pulvis Doveri znaną jest mięszanina wymiotnicy, ~~opium~~ makowca i siarczanu potasowego, ostatni zastąpionym zostaje przez cukier.

Kilka galenicznych przetworów, a szczególniej i Collyrium adstringens luteum przyjęto jeszcze do nowego Lekospisu z powodu, że używanemi są jeszcze przez niektórych lekarzy i lud. Ostatnie jednak dla zapobieżenia złym skutkom przy nieroztropnem używaniu osłabiono w jego składnikach aż do połowy.

Sposób tytułowania pojedyńczych artykułów, zastósowany w szóstem wydaniu, o tyle zmianie ulega, że przy lekach z królestwa roślinnego pochodzących przyjęto porządek, w podręcznikach farmakognostycznych i niektórych nowszych lekospisach zastósowywany, (to jest) że część z rośliny używana przoduje nazwie rośliny, jako to: kora, liście, kwiaty, owoce, korzenie, nasiona.

Jeszcze w szóstem wydaniu do nazw tytułowych dodane nazwy drugorzędne, przeważnie przestarzałe i rzadko używane opuszczono w siódmem wydaniu, a w zamian za to zestawiono je alfabetycznie w osobnym spisie.

Powiększenie zaś przyborów do rozbioru tak odczynników, naczyń, jak przyrządów stało się koniecznem ze względu na zachodzącą potrzebę dokładnego rozbioru i badania ciał przeznaczonych do celów farmaceutycznych.

Do Lekospisu dołączone są tablice zawierające przepisy i reguły, jak należy lekarstwa po aptekach uporządkować, przechowywać i wydawać i w jakich dawkach; wreszcie i różne tablice, do których używania wprawdzie aptekarz nie jest prawnie zmuszonym, dające jednak wskazówki, które choć i gdzieindziej znaleźć można, lecz tu tylko dla wygody pomieszczone, aby aptekarzowi przy jego rozlicznych zajęciach, dopomódz mogły do szybszego zorjentowania się.

Acetum. Ocet.

Przy~~rządzony~~ rządzany z wyskoku rozcieńczonego wodą, ~~ma być~~ powinien być jasnym, prawie bezbarwnym, o woni i smaku kwaśnym, właściwym, c. g. około 1·008.

Ocet po zmieszaniu z kwasem siarkowodorowym nie ~~powinien~~ ma się zmieniać; wysycony węglanem sodowym nie ~~ma~~ powinien mieć smaku ani ostrego ani ~~empyreumatycznego~~ przypalonego a ~~nieznaczna~~ mała reszta, pozostała po wyparowaniu do ~~sucha~~ suchości w ~~wolnem~~ miernem cieple, po wyżarzeniu ~~ma~~ powinna oddziaływać alkalicznie.

W stu częściach ma zawierać 6 części kwasu octowego. Dlatego pięć centimetrów sześciennych octu (5 CC), rozcieńczone równą ilością wody przechodzonej, ~~spo~~ ~~trzebowywać~~ wymagać powinny do zupełnego ~~wysycenia~~ zobojętnienia ~~co~~ najmniej pięćdziesiąt centymetrów sześciennych (50 CC) rozczynu ~~mianowanego~~ miareczkowanego alkalicznego 1/10-normalnego.

Acetum aromaticum. Oxymel simplex.

Acetum aromaticum. Ocet aromatyczny.

Weź: ~~Weź:~~ liści mięty pieprzowej,

liści rozmarynu,

liści szałwii po dwadzieścia pięć gramów, ~~75.~~ 25

korzenia dzięgla,

korzenia ~~bezoaru~~ cytwarowego,

goździków po pięć gramów 5.

Ciała te octu ~~tysiąc gramów~~. tysiąc gramów . 1000

~~P~~okrajane lub potłuczone moczy się przez trzy dni w naczyniu zatkanem i często ~~miesza~~ się je miesza, poczem ~~się~~ cedzi i wyciska. Ciecz przecedzona ~~ma~~ powinna być jasna, a przechowywać ją należy w naczyniu dobrze zatkaném.

Acetum Scillae. Ocet cebulowy.

Weź: cebuli morskiej wysuszonej i drobno pokrajanej,
wyskoku rozcieńczonego,
wody przekroplonej ~~po pięćdziesiąt gramów~~ . 50.
kwasu octowego rozcieńczonego ~~trzydzieści gramów~~. 30

Moczy się ją przez trzy dni we wytrawiaczu.

Potem po od~~c~~ciśnięciu i zebraniu cieczy, na pozostałość częściowo nalewa się mięszaninę przyrządzoną z jednej części kwasu octowego rozcieńczonego i trzech części wody przekroplonej, aż ~~się jej na tej~~ ciężar całej zebranej i przecedzonej cieczy wynosić będzie

(gramów pięćset) . 500

Wyciąg ~~Ma~~ Powinien być jasnym, ~~o barwie~~ czerwono-ciszawym.

Oxymel Scillae.

Acidum aceticum concentratum. Kwas octowy zgęszczony.

Ma to być ciecz jasna, bezbarwna, niepalna, żrąca, o woni bardzo prze

niklíwej kwaśnej, na zimnie ~~tężejąca~~ krzepnąca, c.g. 1·06, wrząca około 116–117° i zupełnie lotna.

Dziesięćkrotną ilością wody przekroplonej rozcieńczony nie powinien się mącić ani z kwasem siarkowodorowym, ani z nadmiarem amoniaku, ani z rozczynami azotanu barowego lub azotanu srebrowego.

Jeden centymetr sześcienny kwasu (1CC) ~~zmieszany~~ pomięszany z piętnastoma centymetrami sześć. wody przekroplonej (15CC) i z jednym cent. sześć. (1CC) rozczynu nadmanganianu potasowego (1:1000), ~~przybierać~~ powinien ~~barwę fioletową~~ się barwić fioletowo, która to barwa zniknąć nie powinna ~~niezmikającą~~ w przeciągu jednej szóstej części godziny.

W stu częściach ~~ma~~ winien zawierać ~~co~~ najmniej 96 części kwasu octowego.

Jeżeli z dziesięciu cent. sześć. ~~jego~~ tegoż (10CC) przez rozcieńczenie wodą otrzyma się pięćset cent. sześć., to dziesięć cent. sześć. (10CC) tej cieczy rozcieńczonej winno potrzebować ~~powinny~~ do zobojętnienia ~~co~~ najmniej trzydzieści cztery cent. sześć. (34CC) rozczynu ~~mianowanego~~ miareczkowanego alkalicznego 1/10-normalnego.

Acidum aceticum dilutum. Kwas octowy rozcieńczony.

Ciecz jasna, bezbarwna, lotna o woni i zapachu kwaśnym, nie zaś ~~empyreumatycznym~~ przypalonym, c.g. 1·029.

Odpowiednio rozcieńczony tak samo się ~~ma~~ powinien zachowywać względem odczynników jak i kwas octowy zgęszczony.

W stu częściach ma zawierać 20·4 części kwasu octowego.

Jeżeli zatem z dziesięciu cent: sześć: (10 CC) tegoż przez rozcieńczanie wodą przekroploną otrzyma się sto cent: sześć: (100 CC), to dziesięć cent: sześć: (10 CC) tej cieczy rozcieńczonej wymagać powinny najmniej trzydzieści pięć cent: sześć: (35 CC) roztworu miareczkowanego alkalicznego 1/10-normalnego, aby odczynnik kwaśne przeprowadzić w obojętne.

Acetum Scillae.

Acidum arsenicosum. Kwas arsenawy.

Arsenicum album.

Napotyka się w masach na zewnątrz białych, nieprzeźroczystych, wewnątrz szklistych, mniej więcej przeźroczystych.

W rurce szklannej ogrzany ulatniać się powinien zupełnie, utworzywszy biały wznios. Rzucony na węgle rozżarzone rozszerza woń czosnkową.

W miernem cieple powinien się zupełnie rozpuszczać w dziesięciu częściach amoniaku; ten roztwór, przesycony kwasem chlorowodowym, nie powinien przybierać barwy żółtej, ani też tworzyć osadu, lecz dopiero za dodaniem kwasu siarkowodowego natychmiast ma tworzyć osad żółty, który rozpuszczać się winien zupełnie na zimno w amoniaku samym przez się lub w węglanie amonowym.

Solutio arsenicalis Fowleri.

Acidum benzoicum. Kwas będźwinowy.

Kryształy z (będźwinowej [żywicy]) przez przetalenie otrzymane, żółtawe lub żółte, igiełkowate lub listkowate, o połysku jedwabistym, o smaku kwaskowatym, o woni będźwinowej.

Rozpuszczają się trudno w wodzie zimnej, łatwo we wrzącej, równie jak w wyskoku, eterze, chloroformie i eterze z oleju skalnego. Roztwór gorący wodny mąci się za oziębieniem, dając prawie rodzaj mléka, poczem dopiero tworzą się kryształy igiełkowate.

Kwas będźwinowy ulatnia się zupełnie z parą wodną. Ogrzany na blaszce platynowej topi się wydając pary ~~w gardło tłumiące~~ [sprawiające ~~kłucie~~ w gardle] i ~~wywołujące~~ [pobudzające do] kaszlu, nakoniec w jasnym żarze znika nie pozostawiwszy zupełnie żadnej reszty.

Roztwór wodny, na zimno nasycony, mąci się za dodaniem półtora chlorku żelazowego, przyjmując barwę żółtawą, która przy ogrzaniu ciemniejszą się staje, lecz znika za dodaniem kwasu chlorowodorowego.

Kryształy wzwrce odczynnikowej (ogrzane z roztworem wodnika potasowego), nie ~~mają wywiązywać~~ [powinny rozszerzać woni] amoniaku, ani też wydzielać woni olejku eterycznego z migdałów gorzkich pod działaniem zgęszczonego roztworu nadmanganianu potasowego.

Acidum boricum. Kwas borowy.

~~Są to~~ Kryształy łuskowate, bezbarwne, o słabym połysku, w dotknięciu tłuste,

w wodzie zimnej trudno, w wrzącej równie jak i w wyskoku łatwo i zupełnie rozpuszczalne. Rozczyn wyskokowy zapalony barwi płomień na zielono. Rozczyn wodny nawet za dodaniem kwasu chlorowodorowego, udziela papierkowi ostryżowemu barwy cisawo-czerwonej.

Kwas borowy, rozpuszczony na gorąco ~~przy pomocy ogrzewania~~ w kwasie siarkowym zgęszczonym, po oziębieniu ~~po wrzuceniu kryształu siarkanu żelazowego~~ nie powinien okazać powłoki cisawej wrzuconego kryształu siarkanu żelazawego.

Rozczyn wodny nie powinien się mącić ani z kwasem siarkowodorowym, ani z azotanem barowym, ani z azotanem srebrowym, ani też z szczawianem amonowym po poprzedniem zobojętnieniu amoniakiem.

Acidum carbolicum. Kwas karbolowy.

Phenolum.

Masa składająca się z kryształów igiełkowatych, bezbarwna, z czasem czerwieniejąca lub cisawiejąca, o woni właściwej, żrąca, rozpływająca się w przyciągniętej z powietrza wilgoci, oddziaływająca obojętnie. W cieple 37–40° topi się, około 182–184° wre, zapalona spala się bez pozostawienia reszty.

Rozpuszcza się prawie w 15 częściach wody przekroplonej, w każdym stosunku w eterze, w wyskoku, glicerynie, jakoteż i w rozczynach wodnika potasowego lub sodowego.

Rozczyn wodny za dodaniem rozpuszczonego półtorochlorku żelazowego przybiera

barwę niebieską. Brom rozpuszczony w wodzie wytwarza ~~ciągle~~ natychmiast (kłaczkowaty biały osad w roztworze ~~przysposobionym~~ sporządzonym z jednej części kwasu karbolowego i 50 tysięcy wody.

Acidum carbolicum liquefactum.

Acidum carbolicum liquefactum. Kwas karbolowy ciekły.

Weź: kwasu karbolowego ~~gramów sto~~, 100.
wody przekroplonej ~~gramów dziesięć~~. 10.
~~Zmięszaj za pomocą ogrzewania~~ ogrzewając. Mięsza się przez ogrzanie.

Ma to być ciecz jasna, oleista, o woni kwasu karbolowego, zachowująca się względem odczynników tak, jak kwas karbolowy skrystalizowany.

Sto części tego ~~preparatu~~ przetworu potrzebowują najmniej dwadzieścia cztery centym. sześć. wody przekroplonej, ażeby ciecz stale mętną pozostała.

Aqua carbolisata.

Acidum chromicum. Kwas chromowy.

Kryształy pryzmatyczne, o barwie purpurowej, we wilgotném powietrzu rozpływające się; ogrzane topią się, poczém wydając tlen, zamieniają się w zielony tlenek chromowy.

W wodzie rozpuszczają się bardzo łatwo, eter lub wyskok zapalają. Przechowuje się je w szklanném naczyniu zatkaném (także potyczką ~~szklanną~~.

Acidum citricum. Kwas cytrynowy.

Kryształy pryzmatyczne, bezbarwne, na powietrzu nie zmieniające się; w miernym ~~wolnem~~ cieple wietrzeją, we wyższem zaś topią się i rozkładają. Rozpuszczają się bardzo łatwo w wodzie, trudno w wyskoku, trudniej jeszcze w eterze.

Roztwór wodny, nadmiarem wody wapiennej wysycony, ma pozostawać jasnym; jeżeli zaś ten roztwór do wrzenia się ogrzeje, to ciecz się mąci i wydziela ~~osad~~ biały ~~osad~~, który w naczyniu dobrze przykrytem oziębiony, powinien się na nowo prawie zupełnie rozpuścić.

Roztwór wodny z dodanym azotanem barowym lub szczawianem amonowym powinien pozostać jasnym lub tylko się słabo zmącić po dłuższym przeciągu czasu, nie ~~ma się~~ powinien zaś ~~też~~ zmieniać się z kwasem siarkowodorowym ~~lub z~~ nawet za dodaniem ~~dodanym amo-~~ amoniaku ~~niakiem~~.

Kryształy kwasu cytrynowego zmięszane z ośmiokrotną aż do dziesięciokrotną ilością kwasu siarkowego zgęszczonego i do 100° ogrzane, rozpuścić się powinny na ciecz jasną, żółtą, która nawet przy dłuższem ogrzewaniu nie ma przybierać barwy ani czerwono-czarnej, ani też czarnej.

Ogrzany na blaszce platynowej zupełnie się powinien ulatniać, pozostawiając bardzo nieznaczną resztkę ~~ślad~~ popiołu.

Potio Magnesii citrici effervescens.

Acidum hydrochloricum concentratum. Kwas chlorowodowy zgęszczony.
Acidum muriaticum concentratum.

~~Płyn~~ Ciecz jasna, bezbarwna, woni kwaśnej kłującej, ulatniająca się zupełnie za ogrzaniem; c.g. 1·12.

Z dodanym azotanem srebrowym ~~ma~~ powinien tworzyć osad biały, serowaty, w nadmiarze amoniaku i to na zimno łatwo i zupełnie rozpuszczalny. Ogrzewany z nadtlenkiem manganu wydaje chlor.

Kwas ten pięciokrotną ilością wody przekroplonej rozcieńczony, gazem kwasu siarkowodorowego nasycony nie ma przybierać barwy żółtej, ani żółtego osadu ~~tworzyć~~ też wydzielać, jeżeliby nawet (wytrawiony w naczyniu zatkanem), ~~pozostawionym~~ był przez pewien czas. Zobojętniony amoniakiem, nie powinien się zmieniać ze siarczkiem amonowym.

Wodą rozcieńczony kwas ten z dodanymi kilku kroplami azotanu barowego, nie powinien się nawet wtedy mącić, jeżeli roztworem jodowym, na żółto zabarwiony był, ani też ~~tworzyć~~ przybierać barwy niebieskiej, po skłóceniu z kilku kroplami roztworu jodku cynkowego i klejku skrobiowego.

W stu częściach ma zawierać 23·86 części gazu kwasu chlorowodorowego. ~~Dziesięć~~ Jeżeli z pięciu cent: sześć: (5 CC) tegoż, przez rozcieńczanie wodą otrzyma się sto cent: sześć. (100 CC) to dziesięć cent: sześć: (10 CC) tej cieczy rozcieńczonej do zobojętnienia potrzebować powinny ~~co~~ najmniej trzydzieści sześć i sześć dziesiątych cent: sześć: (36·6 CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego (alkalicznego 1/10 – normalnego

Acidum hydrochloricum dilutum. Kwas chlorowodowy rozcieńczony.

Acidum muriaticum dilutum.

Weź: kwasu chlorowodowego zgęszczonego sto dwadzieścia gramów, 120

wody przekroplonej sto jedenaście gramów. 111.

Mięszaj. Ma ~~być~~ mieć c. g. 1·062.

Odpowiednio rozcieńczony ~~ma~~ powinien się względem odczynników tak samo zachowywać, jak kwas chlorowodowy zgęszczony. W stu częściach ma zawierać 12·4 części gazu kwasu chlorowodowego, zaś dziesięć cent. sześć. (10 CC) do stu cent. sześć. (100 CC) rozcieńczone mają dawać cieczy, której dziesięć cent. sześć. (10 CC) ~~zobojętnionemi być~~ powinny być zobojętnione przez trzydzieści sześć i jedną dziesiątą cent. sześć. (36·1 CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego alkalicznego 1/10 normalnego.

Acidum lacticum. Kwas mlekowy.

~~Jestto~~ Ciecz jasna, gęsta, bez barwy i bez woni, smaku czysto kwaśnego, c. g. 1·21–1·2 mięszająca się w każdym stosunku z wodą, wyskokiem lub eterem. Ogrzewany z nadmanganianem potasowym wydziela woń aldehydu. Na blaszce platynowej ogrzany spala się, dając płomień świecący i niepozostawiając żadnej reszty.

Lekko ogrzewany nie ~~ma~~ powinien rozszerzać woni kwasów tłuszczowych, ani też jakkolwiek barwić się po domięszaniu równej ilości kwasu siarkowego zgęszczonego.

Rozcieńczony dziesięcioma częściami wody przekroplonej nie powinien się mącić ani z kwasem siarkowodowym, ani z azotanem barowym, jak również ~~ani~~ ~~tak~~ z azotanem srebrowym, lub ~~ani też~~ ~~tak~~ ze szczawianem amonowym, ani też zmieniać się z nadmiarem wody wapiennej, i to nawet za ogrzaniem.

Acidum nitricum concentratum. Kwas azotowy zgęszczony.

~~Jestto~~ Ciecz jasna, bezbarwna, zupełnie lotna, c. g. 1·30, ~~[illegible]~~ rozpuszczająca miedź metaliczną przy wydawaniu par czerwono-cisawych.

Rozcieńczony dziesięciokrotną ilością wody przekroplonej nie powinien się zmieniać z kwasem siarkowodowym samym przez się, ani za dodaniem nieznacznej ilości kwasu winowego rozcieńczonego, oraz z nadmiarem amoniaku i z siarczkiem amonowym, ani też nie powinien się mącić z azotanem srebrowym lub azotanem barowym. Rozcieńczony pięciokrotną ilością wody przekroplonej i kłócony z kilku kroplami chloroformu nie powinien temuż udzielać barwy fioletowej, wtenczas nawet jeżeli się ciecz ogrzeje z dodaniem małego kawałka cynfolii.

Pięć centm. rozcieńczonego kwasu zmieszane z pięciu kroplami roztworu nadmanganczanu potasowego (1:1000) barwić się powinny trwale fioletowo-czerwono.

W stu częściach ma zawierać 47·45 części kwasu, dlatego dziesięć centm:

sześć: (10CC) ~~jego~~ tegoż rozcieńczone do pięciuset cent: (500CC) mają dawać ciecz, której dziesięć cent: sześć: (10CC) zobojętnionymi ~~wstać~~ powinny być do dziewiętnastu i sześć dziesiątych cent: sześć: (19·6CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego alkalicznego 1/10 normalnego.

Przechowywać go należy w naczyniach najszczelniej zatkanych, ~~doała~~ zabezpieczając od przystępu światła.

Acidum nitricum dilutum. Kwas azotowy rozcieńczony.

Weź: kwasu azotowego zgęszczonego dwieście gramów, 200

wody przekroplonej dwieście czterdzieści trzy gramy. 243.

Mięszają się. Ma mieć c.g. 1·129. Odpowiednio rozcieńczony tak samo powinien się względem odczynników zachowywać, jak i kwas zgęszczony.

W stu częściach ma zawierać 21·42 części kwasu, dlatego dziesięć cent: sześć: (10CC) ~~jego~~ tegoż rozcieńczone wodą do stu centym: sześć: (100CC) mają dawać ciecz, której dziesięć centym: sześć: (10CC) zobojętnionymi ~~wstać~~ powinny być od trzydziestu ~~osiem~~ ośmiu i czterech dziesiątych centym: sześć: (38·4CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego alkalicznego 1/10 normalnego.

Acidum nitrico-nitrosum. Kwas azotowy dymiący.

Acidum nitricum fumans.

~~Jestto~~ Ciecz jasna, czerwono-cisawa, zupełnie lotna, wydająca pary odurzające, żółto-czerwone. Najmniejszy ciężar gatunkowy 1·40–1·50.

Pięciokrotną ilością wody rozcieńczony ma się zaledwie zmącić z azotanem barowym lub z azotanem srebrowym.

Przechowuje się ostrożnie w miejscu zimném i zacienioném.

Acidum phosphoricum. Kwas fosforowy.

~~Jestto~~ Ciecz jasna, bezbarwna, bezwonna; c.g. 1·094.

Powinien pozostać jasnym i bezbarwnym ~~po~~ za dodaniem azotanu srebrowego; jeżeli się zaś po ostrożnie amoniaku ~~się~~ domięszaniu, powstawać ma osad żółty, rozpuszczający się zarówno w nadmiarze kwasu, jak i w nadmiarze amoniaku.

Kwas ten zmięszany z azotanem srebrowym i z nadmiarem amoniaku i do wrzenia ogrzany, nie powinien barwić się ~~ciemno~~ czarniawo, ani też takiego osadu ~~z~~ ~~puszczać~~ wydzielać. Kwasem siarkowodorowym nasycony nawet wtedy, gdyby był na dłuższy czas w naczyniu przykrytem w ciepłe miejsce odstawiony~~m~~, nie powinien barwić się ~~na~~ żółto albo ~~na~~ czarno-brunatno, ani też mącić się. Z dodaną podwójną objętością wody nie powinien się natychmiast zmieniać albo mącić, równie jak z azotanem barowym, ze szczawianem amonowym, obok dodanego nadmiaru amoniaku. Zmięszany z sześciokrotną objętością wyskoku, powinien pozostać jasnym. Z połową objętości kwasu siarkowego zgęszczonego zmięszany, po nalaniu na wierzch

roztworu siarkanu żelazawego, nie powinien wytwarzać warstwy pośrodkowej czarnej. Na patelce platynowej wyparowany i silnie ogrzewany ma pozostawiać tylko ślady resztek ~~pozostałości~~, które przez ogień zniszczone nie zostają.

Badany w przyrządzie Marsha nie ma dawać żadnego śladu zwierciadła dla arszenikalnego. (arszenikalnego)

W stu częściach ma zawierać 16·66 części kwasu ortofosforowego, stąd pięć centym: sześć: (5 CC) tegoż ~~(z~~ z jednym gramem (1 grm) tlenku magnowego świeżo wypalonego wyparowane do suchości i wyżarzone powinny dawać pozostałość ważącą 1·660 grama.

Acidum pyrogallicum. Kwas pyrogallusowy.

~~Są to~~ Blaszeczki połyskujące, bardzo lekkie, białe, o smaku podobnym do fenolu, przykrym a potem gorzkim, łatwo rozpuszczające się w wodzie, wyskoku i eterze; w ciepłocie 130° topią się, ogrzane do wrzenia, rozkładają się.

Roztwór wodny nie za wiele ~~zbytnio~~ rozcieńczony jest prawie obojętnym, i z dodanym roztworem półtorachlorku żelazowego wytwarza barwę początkowo brunatno-zieloną, potem brunatno-czerwoną. Ze słabym roztworem siarkanu żelazawego ~~rozcieńczonym~~ powstaje barwa niebieskawa, ze zgęszczonym — niebieska. Z nadmiarem wody wapiennej powstaje barwa fiołkowo-czerwona, potem brunatna, gdy ciecz zmętnieje.

IVa

Rozczyn wodny kwasu pyrogallusowego × za dodaniem rozczynu wodnika potasowego, barwi się początkowo żółto, wkrótce potem brunatno-czarniawo.

W rozczynie azotanu srebrowego, srebro metaliczne wydziela się od kwasu pyrogallusowego.

Przechowuje się w naczyniu zatkanem, poczernionem ~~od światła niedostępnem~~.

Acidum salicylicum. Kwas salicylowy.

~~Są to~~ Kryształy białe, igiełkowate, albo proszek krystaliczny, biały, drobny, bezwonny, smaku słodkawo-kwaśnego.

W wodzie zimnej jest on trudno rozpuszczalnym, łatwiej we wrzącej, równie jak i w ciepłej glycerynie i chloroformie, bardzo łatwo zaś we wyskoku i eterze; ulatnia się (z parą wodną), topi się około 156°.

Z tlenkiem wapniowym ogrzany wydaje pary kwasu karbolowego.

W wodzie rozpuszczony za dodaniem półtorachlorku żelazowego barwi się fiołkowo-czerwono.

W dziesięciu częściach wyskoku rozpuszczony nie powinien się zmieniać z azotanem srebrowym ~~dod~~ przy zmięszaniu kilku kropel kwasu azotowego.

Z sześciokrotnym ciężarem kwasu siarkowego zgęszczonego zmięszany, nie ma przybierać żadnej barwy. Rozczyn wyskokowy, sam przez się do suchości wyschnięty, zostawiać ma ~~pozostałość~~ resztę całkiem białą.

Acidum sulfuricum concentratum. Kwas siarkowy zgęszczony.

~~Jestto~~ Ciecz bezbarwna, bezwonna, podobna do oleju, na gorącu ulatniająca się, c.g. 1·84. Po rozcieńczeniu wodą ~~Wodą rozcieńczony~~ zmięszany z azotanem barowym wydziela ~~opuszcza~~ osad biały, w wodzie i kwasach nierozpuszczalny.

Kwas ten z pięciokrotną objętością wyskoku ostrożnie zmięszany, nawet po dłuższym przeciągu czasu nie powinien się mącić; pięciokrotną objętością wody rozcieńczony, po nalaniu na wierzch roztworu siarkanu żelazawego, w tej warstwie, którą się ciecze dotykają, nie powinien tworzyć pierścienia cisawego. Dziesięć centm: sześć: kwasu, rozcieńczone dziesięciokrotną ilością wody przekroplonej powinny zachować prawie przez ćwierć godziny barwę czerwoną, wywołaną ~~spowodowaną~~ ~~sprawioną~~ przez dodanie trzech albo czterech kropel roczynu nadmanganczanu potasowego (1:1000). Kwas ten ostrożnie do kwasu siarkowodorowego wkroplony nawet wtedy się nie powinien mącić albo zzielenić, jeżeli się doda w nadmiarze amoniaku i siarczku amonowego; kilkoma częściami wody rozcieńczony nie ma się mącić z azotanem srebrowym. Badany w przyrządzie ~~prawie~~ Marsha nie ma dawać śladu zwierciadła arszenikalnego.

W stu częściach ma zawierać ~~co~~ najmniej 96·0 części kwasu siarkowego.

Wziąć pięć centm. sześć: (5 CC) tegoż ~~tego~~, wodą do pięciuset centm: sześć: (500 CC) rozcieńczone, mają dać ciecz, której centm: sześć: dziesięć (10 CC) zpotrzebować powinny ~~co~~ najmniej trzydzieści sześć centm: sześć: (36 CC) roczynu miareczkowanego ~~mianowanego~~ alkalicznego 1/10 normalnego, aby ~~objętościami~~ zostały zobojętnione nimi.

Acidum sulfuricum dilutum. Kwas siarkowy rozcieńczony.

Weź: kwasu siarkowego zgęszczonego sto gramów, 100.
wody przekroplonej czterysta siedemdziesiąt sześć gramów. 476.

~~Mieszaj kwas do wody wkraplając~~.
Mięszaninę tę robi się wkraplając kwas do wody.
Ma być c.g. 1·12.

Odpowiednio rozcieńczony powinien się względem odczynników tak samo zachowywać, jak i kwas siarkowy zgęszczony.

W stu częściach ma zawierać 16·66 części kwasu siarkowego, stąd dziesięć cent: sześć. (10CC) ~~tego~~ tegoż rozcieńczone do stu centm: sześć: (100CC) mają dać ciecz, której dziesięć centm: sześć: (10CC) zpotrzebować powinny trzydzieści ośm i jedną dziesiątą centm: sześć: (38·1CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego (alkalicznego 1/10-normalnego, aby zostały zobojętnionymi.

Acidum tannicum. Kwas garbnikowy.
Tanninum.

~~Ma to być~~ Proszek biały lub żółtawy, albo blaszki połyskujące, o smaku cierpkim, ściągającym, łatwo rozpuszczalne w wodzie i wyskoku, równie jak i w glycerynie, zupełnie zaś nierozpuszczalne w eterze czystym.

W słabym wodnym roztworze półtorachlorek żelazowy ~~powoduje~~ wywołuje zabarwienie niebieskie, w zgęszczonym niebiesko-czarniawy osad, który znikać ma za dodaniem kwasu siarkowego.

Kwas ten w pięciu częściach wody rozpuszczony z dodaną równą objętością wyskoku ma dać roztwór jasny, oddziaływający kwaśno, który nie powinien się nawet mącić z dodaną połową objętości eteru; ogrzany do wrzenia na blaszce platynowej powinien się spalać, niepozostawiając śladu popiołu.

Acidum tartaricum. Kwas winowy.

Kryształy pryzmatyczne albo tabliczkowate, bezbarwne, przeświecające, często w masy pozrastane, niezmieniające się na powietrzu, we wodzie bardzo łatwo, w wyskoku łatwo rozpuszczalne.

Roztwór wodny zmięszany z roztworem octanu potasowego wytwarza w krótkim czasie osad krystaliczny, bezbarwny, połyskujący. Kwas ten na blaszce platynowej do wrzenia ogrzany, powinien się zwęglać, wydając woń cukru palonego, wyżarzony zaś spalać się bez pozostawienia jakiegokolwiek popiołu.

Roztwór wodny (1:10) nie powinien się mącić ani od siarczanu wapniowego, ani od azotanu barowego, ani też po wysyceniu amoniakiem od szczawianu amonowego. W zgęszczonym roztworze tego kwasu (1:2) kwas siarkowodorowy nie powinien sprawiać zabarwienia, ani wytwarzać brunatno-czarnego osadu, nawet po dodaniu amoniaku.

<u>Pulvis aërophorus</u>. <u>Pulvis aërophorus seidlitzensis</u>. <u>Magnesium citricum effervescens</u>.

Aether. Eter.

~~Ma to być~~ Ciecz jasna, bezbarwna, bardzo lotna, o woni właściwej, c. g. 0·725, wrząca w ciepłocie 34–36°.

Jedna objętość wody przy dodaniu kilku kropel ~~z dodaniem kilku kroplami~~ roztworu lakmusu silnie skłócona z równą objętością eteru, nie powinna się powiększać jak tylko o jedną dziesiątą część, a ~~ani też~~ barwa niebieska nie ma ~~powinna~~ się w czerwoną przemieniać.

Bibuła eterem napojona po wyparowaniu tegoż ~~eteru~~, nie powinna mieć woni olejku winowego lub niedogonu.

Przechowywać go należy w naczyniach najszczelniej zatkanych, w miejscu zimnem.

Spiritus Aetheris.

Aether aceticus. Eter octowy.

~~Ma to być~~ Ciecz jasna, bezbarwna, o woni właściwej orzeźwiającej ~~ocucającej~~, zupełnie lotna, c. g. 0·90, wrząca w ciepłocie 74–76°, mieszająca się w jakimkolwiek stosunku z wyskokiem, równie jak i z eterem.

Jedna objętość wody z równą objętością eteru octowego zmięszana, przez kłócenie nie powinna się powiększać więcej jak tylko o jedną dziesiątą część. Po dodaniu roztworu lakmusu barwa niebieska nie powinna się nagle w czerwoną zamieniać.

Przechowywać go należy w naczyniach najszczelniej zatkanych, w miejscu zimnem.

Aloë. ~~Aloes~~ Alona.

Aloë ferox M-i-l-l-e-r, alona kolczasta, Aloë spicata H-a-w-o-r-t-h, alona kłosista, Aloë vulgaris L-a-m-a-r-c-k, ~~Aloes~~ alona pospolita i inne gatunki ~~aloesowe~~ dlon z Przylądka Dobrej Nadziei. Liliaceae. Liljowate.

~~Ciało~~ Masa w ~~formie~~ kształcie wyciągu zgęszczonego, przysposobionego z liści, znajduje się w handlu w ~~masach~~ postaci ciała na zewnątrz zielonawo-ciemno-brunatnego albo czarniawego obsypanego często zielonawym proszkiem. Masa ta jest kruchą, daje się ucierać, na przełamie ziarnisto-muszlowata, połyskująca jak szkło; w cienkim odłamku jasna, przeświecająca, bezpostaciowa, o barwie żółtawo- lub czerwonawo-brunatnej, dająca proszek żółty; o woni właściwej dość wstrętnej, o smaku bardzo gorzkim.

~~Aloes~~ Alona w zimnej wodzie rozpuszcza się tylko częściowo; z podwójną ilością wody wrzącej daje roztwór prawie jasny o barwie brunatnej, który oziębiony mąci się od (ciała żywicznego wydzielającego się). Roztwór wyskokowy jest zupełnie jasnym, choćby nawet na ciepło był zrobionym i nie mąci się za oziębieniem. Wrzący eter od alony tylko słabo żółtko, chloroform zaś zupełnie się nie zabarwia.

Extractum. Massa pilularum Ruffi. Pilulae laxantes.

Alumen. Ałun.

~~Mają to być~~ Kryształy ośmiościenne, bezbarwne, na powietrzu lekko wie-

trzejące, o smaku ściągającym, słodkawym, oddziaływujące kwaśno. Rozpuszczają się prawie w dziesięciu częściach wody zimnej, łatwiej w wodzie wrzącej. Ogrzane, wodę wydzielają, pozostawiając masę białą gąbczastą; żarzone, wydają kwas siarkowy. Ogrzewane u brzegu słabo świecącego płomienia, barwią go na fioletowo.

Rozczyn wodnika potasowego w rozczynie wodnym ałunu wytwarza osad biały, galaretowaty, rozpuszczający się w nadmiarze wodnika potasowego; ciecz nawet za ogrzaniem nie ma wydawać woni amoniaku, ani się też mącić z dodanym kwasem siarkowodowym.

Także rozczyn wodny nie powinien się mącić z kwasem siarkowodowym.

Decoctum Sarsaparillae compositum fortius.

Alumen ustum. Ałun prażony.

Weź: ałunu proszkowanego sto granów. 100

Roztopione w szalce na wolnym ogniu początkowo w łaźni wodnej się ogrzewają, potem w łaźni piaskowej wśród nieustannego ucierania i mięszania przy ciepłocie nie przechodzącej 180°, dopóki ciężar pozostałości nie zmniejszy się do

pięćdziesięciu pięciu granów. 55

Ma to być proszek biały, rozpuszczający się wprawdzie powoli, lecz ~~łatwo~~ zupełnie w dwudziestu pięciu częściach wody.

Rozczyn wodny względem odczynników ma się podobnie zachowywać jak

rozczyn ałunu krystalicznego.

Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkaném.

Aluminium aceticum solutum. Rozczyn octanu glinowego.

Liquor Aluminii acetici. Liquor Burowii.

Weź: siarczanu glinowego trzystu gramów; 300

rozpuszcza się ~~(w)~~ je w sześciuset dwudziestu gramach 620

wody przekroplonej ~~gramach sześciuset dwudziestu~~ ~~620~~

i dodaje

kwasu octowego rozcieńczonego pięćset czterdziestu gramów. 540

Po uskutecznioném rozpuszczeniu, dodaje (się) powoli wśród ciągłego mięszania

gęstwę zrobioną ~~z~~ ze stu trzydziestu gramów 130

węglanu wapniowego strącanego ~~gramów sto trzydzieści~~ ~~130~~

i

wody przekroplonej dwustu gramów. 200.

Mięszanina ~~ma~~ powinna stać w miejscu zimném, często przerabiana przez dwadzieścia cztery godzin, poczém się cedzi i wyciska, aby pozostałości nie wymywać. ~~Płyn~~ Ciecz odcedzoną przesącza się.

Otrzymana ciecz ma być jasną, bezbarwną, smaku ściągającego, słodkawego, ~~odziaływująca~~ oddziaływać kwaśno, ~~mieć~~ posiadać słabą woń kwasu octowego, c.g. 1·044–1·046.

W łaźni wodnej do wrzenia ogrzana, ścina się za dodaniem jednej pięćdziesiątej części siarkanu potasowego, a oziębiona w krótkim czasie przechodzi napowrót w jasną ciecz.

Z podwójną objętością wyskoku zmieszana, ma tylko opalizować, ale nie ~~zaś~~ tworzyć ~~osadzać~~ osadu. Z kwasem siarkowodorowym nie ~~ma~~ powinna się zmieniać.

Zawiera w stu częściach około 8 części octanu glinowego.

Aluminium sulfuricum. Siarkan glinowy.

Kawałki krystaliczne, białe, rozpuszczalne łatwo w wodzie zimnej, jeszcze łatwiej we wrzącej, nierozpuszczalne zaś w wyskoku.

Roztwór wodny trochę ~~słabo~~ kwaśno odczynujący, ~~kwaśnem~~ ma smak kwaśny, ściągający; za dodaniem wodnika potasowego wytwarza się osad biały, galaretowaty, rozpuszczający się zupełnie ~~łatwo~~ w nadmiarze wodnika potasowego; roztwór azotanu barowego ~~wy~~tworzy osad biały, w kwasach nierozpuszczalny.

Roztwór siarkanu glinowego z domieszanym kwasem siarkowodorowym nie powinien ~~ma~~ się barwić, ani też mącić, za dodaniem nadmiaru amoniaku powstający osad ma być barwy czysto-białej.

Roztwór wodny nie ma dawać z roztworem żelazinku potasowego czerwonego niebieskiego osadu, ani też za dodaniem nadmiaru amoniaku tworzyć ~~dawać~~ cieczy, która od osadu stąd powstałego przez przesączenie oddzielana, mąciłaby się ze siarczkiem amonowym.

Ammonia. Amoniak.

Ammonia pura liquida. Liquor Ammonii caustici.

~~Ma to być~~ Ciecz jasna, bezbarwna, o woni właściwej przenikającej, dusząjącej, o smaku żrącym, ~~od~~działająca silnie alkalicznie, zupełnie lotna; c. g. 0·96.

Za zbliżeniem kwasu chlorowodowego ma tworzyć białe, gęste mgły. Amoniak ani z kwasem siarkowodowym nawet po przesyceniu kwasem octowym, ani ze szczawianem amonowym, ani też po dodaniu kwasu azotowego i azotanu barowego lub z azotanem srebrowym mącić się nie powinien. Wysycony nadmiarem kwasu azotowego i wyparowany do suchości, ma pozostawiać osad bezbarwny, zupełnie się ulatniający za silniejszem ogrzaniem.

W stu częściach ma zawierać 10 części ~~amonii~~ gazu amonowego (, zaś pięć centm: sześć: (5 CC) rozcieńczone wodą do stu centm: sześć: (100 CC) mają dawać ciecz, której dziesięć cent: sześć: (10 CC) do zobojętnienia potrzebować ~~kwasu~~ winny dwadzieścia ośm i dwie dziesiąte centm: sześć: (28·2 CC) roztworu ~~mianowanego~~ miareczkowanego kwaśnego.

Linimentum ammoniatum. Linimentum saponato-camphoratum. Liquor Ammoniae anisatus.

Ammoniacum. Guma amoniacka.

Gummi-resina: Ammoniacum.

Dorema Ammoniacum. D-o-n, zapaliczka amoniaczk, roślina kwiata, ro-

(B ~~b~~)

snąca w Persyi i puszczach około jeziora Aralskiego. Umbelli=ferae, ~~B~~ Baldaszkowe.

Sok lipożywiczny, z łodygi dobrowolnie wypływający, stężały na powietrzu, przychodzi do nas w ziarnach luźnych albo zlepianych pomiędzy sobą, okrągławych, wielkości grochu aż do wielkości orzecha włoskiego, o barwie na zewnątrz białawo-żółtawej lub brunatnawej, matowych albo ~~słabo~~ trochę tłusto połyskujących, na złamie muszlowym mlecznych, albo ~~słabo~~ prawie fioletowo-brudno-białych, o wejrzeniu opalu, przeświecających w cienkich odłamkach, ~~twardawych~~ dosyć twardych, lecz od ciepła ręki mięknących, o smaku gorzkim, ostrym i wstrętnym, o woni właściwej, nieprzyjemnej.

Guma amoniacka daje z wodą białą mleczankę, która za dodaniem roztworu wodnika sodowego barwi się początkowo żółto, a potem brunatno. Zwilżona roztworem chlorku wapna, przybiera barwę pomarańczową. Woda na gumę amoniacką nalana, nie powinna fluoryzować za dodaniem kropli amoniaku.

Do użytku farmaceutycznego należy ją sproszkować w porze zimowej i przez przesianie przez sito oddzielić od zanieczyszczeń.

Emplastrum Diachylon compositum. Emplastrum Meliloti. Emplastrum oxycroceum.

Ammonium aceticum solutum. Roztwór octanu amonowego.

Liquor Ammonii acetici.

Weź: kwasu octowego rozcieńczonego sto gramów. 100

Do niego powoli dodaje się
~~Powoli dodawaj~~

węglanu amonowego grubo potłuczonego dost: ilość
do zupełnego zobojętnienia;

(około dwudziestu i pół grama. 20·5)

Do roztworu przesączonego ~~domieszaj~~ dolewa się

wody przekroplonej dost: ilość,

tak, aby roztwór był c. g. 1·03.

Powinien być jasnym, bezbarwnym, zupełnie lotnym i obojętnym, o ile to otrzymać można. Z kwasem siarkowodorowym nie powinien się mącić.

Ammonium bromatum. Bromek amonowy.

Biały, krystaliczny proszek, rozpuszczający się łatwo w wodzie, trudniej w wyskoku, ulatniający ~~się~~ się za ogrzaniem; roztwór wodny jest obojętnym; za dodaniem kilku kropel wody chlorowej i chloroformu (po wstrząśnieniu zabarwia ~~odzieje~~) ostatni ~~ego~~ ~~barwy~~ żółto-czerwono; zmieszany z wodnikiem potasowym, wydaje wo[ń] amoniaku.

Sól ta kilkoma kroplami kwasu siarkowego zwilżona, nie powinna się natychmiast żółto barwić. Pięć centm: sześć: roztworu wodnego (1:10) zmieszane z jedną kroplą roztworu półtorachlorku żelazowego i z dodanym chloroformem wstrząśnione, nie powinny fioletowo barwić ostatniego.

Dwa decygramy (0,2 grm) soli przy ciepłocie 100° wysuszonej, rozpuszczone w dziesięciu centm: sześć: (10 CC) wody przekroplonej przy dodaniu kilku kropel rozpuszczonego chromianu potasowego, nie powinny potrzebować mniej jak dwadzieścia, ani więcej nad dwadzieścia jeden centm: sześć: (21 CC) roztworu azotanu srebrowego miareczkowanego 1/10-normalnego, aby osad ztąd powstały zachował barwę stale czerwoną.

Ammonium carbonicum. Węglan amonowy.

Masy krystaliczne, twarde, przeświecające, bezbarwne, o woni kłującej amoniakalnej, na powietrzu wietrzejące, dlatego zazwyczaj na powierzchni okryte są białym proszkiem; utarte na proszek rozpuszczają się łatwo w wodzie, w gorącej zupełnie się ulatniają, z dodaniem kwasów burzą.

Roztwór wodny z nadmiarem azotanu srebrowego zmieszany i kwasem azotowym zakwaszony, ani nie ma przybierać barwy brunatnej, ani też nie prędzej jak po pewnym czasie opalizować; roztwór też zakwaszony kwasem octowym, nie ma się zmieniać ani z kwasem siarkowodorowym, ani ze szczawianem amonowym, albo też z azotanem barowym.

Jeden gram soli przesyconej kwasem azotowym i wyparowywany w łaźni wodnej dosucha, ma dawać pozostałość bezbarwną, która ze silniejszem ogrzaniem powinna się zupełnie ulatniać.

Wyrzuca się ~~preparat~~ taki przetwór, który się na biały proszek rozsypał.

Ammonium chloratum. Chlorek amonowy.

~~Jestto~~ Proszek krystaliczny, biały, bezbarwny, w wodzie zimnej łatwo, w wrzącej jeszcze łatwiej i ~~jasno~~ zupełnie rozpuszczający się, w wyskoku prawie nierozpuszczalny, zulatniający się bez pozostałości za ogrzaniem.

Roztwór wodny, obojętnie oddziaływający, ogrzewany z rozpuszczonym wodnikiem potasowym, wywiązuje amoniak; zmięszany z azotanem srebrowym wytwarza osad biały, serowaty, w amoniaku rozpuszczalny.

Roztwór wodny (1:20) nie ~~ma~~ powinien się zmieniać od kwasu siarkowodorowego, ani od azotanu barowego, ~~ani~~ jak również od kwasu siarkowego rozcieńczonego, ani też nie ma się czerwono barwić po zakwaszeniu kwasem chlorowodorowym i za dodaniem kilku kropel rozpuszczonego półtorachlorku żelaza. Siarczek amonowy nie ~~śmie~~ ~~ma~~ powinien wytwarzać czarnego zabarwienia, a ~~co najwyżej ma powodować~~ przynajmniej tylko dawać ~~nie mocne~~ słabe zabarwienie zielone.

Jeden gram tej soli z małą ilością kwasu azotowego przez ogrzewanie w łaźni wodnej wysuszony, ma dawać pozostałość białą, która lekko żarzona zupełnie nie ~~ma~~ powinna się barwić, lecz ~~zulatniać się~~ zulotnić ~~zupełnie~~ bez ~~reszty~~ pozostałości.

Collyrium adstringens luteum.

Amygdalae amarae. Migdały gorzkie.

Amygdalus communis L-i-n-n, Migdał pospolity; varietas: amara DC., odmiana: gorzki, drzewo swojskie w okolicach morza Śródziemnego, ~~u nas hodowane~~ hodowane w krajach południowych Austryi. Rosaceae, Różowate. Pruneae, Śliwowate.

Nasiona tylko ~~często~~ mniejsze, zresztą zupełnie podobne postacią do migdałów słodkich, mają smak bardzo gorzki, a z wodą roztarte ~~rozpuszczają~~ wydają woń właściwą eteryczną.

Aqua Amygdalarum amararum concentrata. Syrupus amygdalinus.

Amygdalae dulces. Migdały słodkie.

Amygdalus communis. L-i-n-n-, Migdał pospolity, varietas: dulcis DC., odmiana: słodki, drzewo swojskie w okolicach morza Śródziemnego, ~~u nas~~ hodowane na południu w Austryi. Rosaceae Różowate. Pruneae Śliwowate.

Są to nasiona bezbielmowe, jajowate, cokolwiek spiczaste, ściśnięte, do dwóch i pół centimetra długie, mające ~~pod szczytem znamię~~ u szczytu znaczek na powierzchni będący u podstawy zaokrąglonej wielką ~~[illegible]~~ plamkę czerwonawą (krążkowatą), okrywą nasienną skórzastą, podłużnie unerwioną, bruzdowano-prążkowaną, ~~lekko~~ cokolwiek (łuszczono-szorstką, barwy cynamonowej; zarodek ~~złożony~~ z dwóch wielkich liścieni, płasko wypukłych, białych, oleisto-mięsistych, łatwo oddzielających się; korzonek prosty, krótki.

Smak ich oleisty, słodkawy. Rozcierane z wodą, mają dawać mleczankę białą, bezwonną.

Nie powinny być zjełczałe, dawne, ani też zawierać gorzkich migdałów.

Oleum. Emulsio amygdalina. Syrupus amygdalinus.

Amylium nitrosum. Azotyn amylenu.

Ciecz jasna, żółtawa, woni właściwej, do zapachu owoców podobnej, o smaku piekącym korzennym, c. g. 0·902, wrząca między 95–98°, w wodzie zaledwie rozpuszczalna, w każdym zaś stosunku z wyskokiem i eterem. Zapalona powinna gorzeć płomieniem żółtym, świecącym, kopcącym, bez pozostawienia jakiejkolwiek reszty.

Jeżeli na roztwór siarczanu żelazawego naleje się azotyn amylenu, to wkrótce w warstwie, którą się te dwie ciecze z sobą stykają, powstaje barwa brunatna.

Powinien obojętnie oddziaływać, lub przynajmniej cokolwiek kwaśno. Jeżeli się lekko ogrzeje jedną objętość azotynu amylenu z trzema objętościami mieszaniny z równych części amoniaku i bezwodnego wyskoku z dodaniem nieznacznej ilości azotanu srebrowego, to nie ma on przybierać barwy brunatnej, tem więcej czarnej.

Przez kłócenie równych części azotynu amylenu i wody przekroplonej, objętość którejkolwiek z nich prawie zwiększyć się nie powinna.

Przechowuje się zabezpieczonym od światła, w naczyniach zupełnie suchych i szczelnie zatkanych.

Amylum Marantae. Skrobia aksamitowcowa.

Arrow-root.

Maranta arundinacea L-i-n-n., Aksamitowiec trzcinny, roślina swojska na Antyllach, w wielu krajach podzwrotnikowych uprawiana; jak się zdaje i inne gatunki Aksamitowca. Marantaceae, Aksamitowcowate.

Skrobia otrzymana z bulwiastego kłącza, przedstawia się jako proszek bardzo biały, nieprzezroczysty, drobniutki, bezwonny i bez smaku, złożony z pojedyńczych ziarneczek, przeważnie jajowatych, cokolwiek ściśniętych o średnicy na długość od 0·022–0·054 milimetra, o bardzo delikatnych warstwach odśrodkowych, w części średniej poprzeczny szerszej o jądrze jasnem, nieco pozaśrodkiem leżącem albo o szparze poprzecznej.

Należy się wystrzegać, aby nie była zafałszowana skrobią z żyta, ryżu, kukurydzy albo ziemniaków, ani też nie należy używać skrobi z innych roślin znajdujących się w handlu pod nazwą „Arrow-root" jak np: Amylum Curcumae, skrobia ostryżowa, Amylum Sagi, mączka sagowa, Amylum Manihot, skrobia Manihot, Amylum Batatas, mączka batatowa.

Amylum Tritici. Skrobia pszeniczna.

Triticum vulgare L-i-n-n, Pszenica pospolita. Gramineae, Trawowate.

We właściwych fabrykach z ziarna otrzymana skrobia, sprzedawaną bywa

w kawałkach nieregularnych, rozpadających się łatwo na proszek bardzo drobny, biały albo niebieskawo-biały, matowy, nie mający zapachu i smaku, nierozpuszczalny w wodzie zimnej i w wyskoku.

Badana pod mikroskopem przedstawia się jako ziarnka, które częścią są bardzo małe, przeważnie kuliste lub prawie kuliste, częścią bardzo wielkie, o średnicy 0·03–0·036 milim, koliste albo prawie nerkowate, a pojedyńcze z nich mają jąderko albo szparę gwiazdkowatą w środku ~~będące~~ i warstwy dośrodkowe; rzadziej znachodzą się ziarnka o wielkości pośredniej.

Pulvis gummosus. Unguentum Glycerini.

Antidotum Arsenici albi. Odtrutka na arszenik.

Magnesium hydrooxydatum in aqua

Weź:	tlenku magnowego siedmdziesiąt pięć gramów,	75
	wody przekroplonej ciepłej pięćset gramów.	500

Miesza się je na poczekaniu, przez wstrząsanie we flaszce dobrze zamykać się dającej.

Antifebrinum. Antifebryna.

Acetanilidum.

~~Są to~~ Blaszki krystaliczne, bezbarwne, o połysku tłustawym, bezwonne, o smaku słabo piekącym, ~~od~~działające obojętnie. W wodzie zimnej rozpuszczają

się dość trudno, łatwiej we wrzącej, łatwo zaś w wyskoku i eterze; topią się około 112°, bez rozkładu wyparowują przy 295°, na blaszce platynowej spalają się bez pozostałości.

W kwasie siarkowym zgęszczonym rozpuszcza się ~~antipyrina~~ antifebryna ~~z lekkiem~~ z pomocą umiarkowanego ~~ogrzania~~, roztwór zaś ten powinien być bezbarwnym. Gotowana ze zgęszczonym roztworem wodnika potasowego rozkłada się, wydzielając pary aniliny. Mała ilość antifebryny ogrzewana w rurce odczynnikowej z małym kawałeczkiem wodnika potasowego topionego, wydziela na powierzchni wodnika potasowego stopionego żółtawą, tłustą kroplę aniliny, i jeżeli się po oziębieniu doda wody przekroplonej i kwasu siarkowego rozcieńczonego w nadmiarze, to tak otrzymana ciecz przybiera barwę fioletową po domięszaniu kilku kropel wody chlorowej.

Antipyrinum. Antipyrina.

Phenyldimethylpyrazolonum. (Oxydymethylchinicinum.)

~~Jasno~~ Proszek krystaliczny, biały, prawie bezwonny, o smaku gorzkim, albo blaszki krystaliczne, połyskujące tłusto, rozpuszczające się bardzo łatwo w wodzie, wyskoku i chloroformie; o wiele trudniej w eterze; ~~od~~ działające obojętnie. Topi się w ciepłocie 111–113°. Na blaszce platynowej ogrzana, spala się nie pozostawiając żadnej reszty.

Roztwór wodny z dodaną kroplą rozpuszczonego półtorachlorku żelazowego

przybiera barwę ~~silnie~~ bardzo czerwoną, która w żółtawą przechodzi, po dodaniu kilku kropel kwasu siarkowego zgęszczonego.

Azaby roztwór wodny z dodanym azotynem potasowym rozpuszczonym, ~~zakwaszonym~~ który ~~który był~~ poprzednio zaprawionym ~~został~~ rozcieńczonym kwasem siarkowym, ~~zakwaszonym~~, ~~przybiera~~ barwi się niebiesko-zieloną.

Apomorphinum hydrochloricum. Chlorek apomorfiny.

~~Ma to być~~ Proszek krystaliczny, popielato-biały, suchy, rozpuszczający się w wodzie i wyskoku, nierozpuszczalny prawie w eterze i chloroformie.

Roztwór wodny ~~oddziałający~~ obojętnie, całkiem albo prawie bezbarwny powoli przy ~~staniu~~ spoczynku, szybciej za ogrzaniem zielenieje i staje się alkalicznym. Sucha sól na wilgotne powietrze i światło wystawiona, przybiera barwę zieloną, nawet zaś za dodaniem kwasu azotowego. Takie zabarwienie również występuje, jeżeli do wodnego roztworu doda się pewną ilość kwasu azotowego zgęszczonego. Roztwór wodny zmieszany z rozpuszczonym wodnikiem potasowym barwi się po krótkim czasie brunatno-czarniawo; roztwór zaś półtorachlorku żelazowego ~~powo-duje~~ sprawia ametystowe zabarwienie.

Sól ta na blaszce platynowej ogrzana bez pozostałości spala się, ~~rozszerza-jąc~~ wydając woń właściwą aromatyczną.

Przechowuje się w miejscu suchem, światła pozbawionem, w naczyniach bar-

szczelnie zatkanych.

Aquae destillatae. Wody przekroplone.

Leków do przyrządzenia wód przekroplonych przepisanych, używać należy tylko ~~ostanie~~ pokrajanych albo potłuczonych, a w zasadzie mają być one moczone w wodzie przez dwadzieścia cztery godzin przed rozpoczęciem przekroplania.

Wody przekroplone mają mieć woń i smak właściwy tych leków ~~ciałom~~ lotnych, z których mają być zrobione.

Przechowywać je należy w miejscu zimnem a ciemnem. U góry pływający olejek eteryczny oddziela się przez odsączenie przed wydaniem leków z apteki.

Nie powinny się zmieniać od kwasu siarkowodorowego.

Wody częściowo lub całkiem woni pozbawione, albo przez pleśń nadpsute należy ~~usunąć~~ wylać.

Aqua Amygdalarum amararum concentrata.
Woda z migdałów gorzkich zgęszczona.

Weź: migdałów gorzkich ośmset gramów. 800.

Utłuczone przez dwukrotne wyprasowanie uwolnić należy od oleju tłustego. Pozostały makuch proszkuje się i dzieli na dwanaście części.

Część jedną odkłada się na bok, pozostałe zaś jedenaście wsypuje się do kocioł-

ka zawierającego:

wody przekroplonej gotującej się sześć tysięcy gramów. 6000

Mięszaninie dozwala się wrzeć przez kilka minut, poczem ogień się gasi.

Po oziębieniu dodaje się pozostałą część makuchu.

Mięszanina stoi przez noc, poczem przekropla się tak długo, aż do odbieralnika przejdzie.

tysiąc gramów, 1000

albo też tylko tyle, że tysiąc części wody zawiera jedną część kwasu sinowodowego.

Do oznaczenia ilości wspomnianego kwasu służy ~~mianowany~~ miareczkowany roztwór siarkanu miedziowego, którego każdy centm: sześć. oznacza jeden milligram kwasu sinowodowego.

Dla tego mięszanina sporządzona z dwudziestu pięciu centm: sześć: (25 CC) wody z migdałów gorzkich zgęszczonej i z pięciu centm: sześć: (5 CC) amoniaku wymagać powinna dwudziestu pięć centm: sześć: (25 CC) roztworu siarkanu miedziowego, ażeby ciecz stale przybrała barwę niebieską.

Woda z migdałów gorzkich ~~ma~~ powinna być słabo mleczną, ma mieć woń olejku z migdałów gorzkich i kwasu sinowodowego, smak piekący, nie zaś słodki.

Przechowywać ją należy w mniejszych flaszeczkach do pełności nalanych, szczelnie zatkanych, w miejscu ciemnem a zimnem.

Aqua amygdalarum amararum diluta.

X

Aqua Amygdalarum amararum diluta.

Woda z migdałów gorzkich rozcieńczona.

Weź: wody z migdałów gorzkich zgęszczonej dwadzieścia pięć gramów, 25.
wody przekropionej czteysta siedemdziesiąt pięć gramów. 475
Miesza się ~~na poczekaniu~~ na żądanie.

Aqua aromatica spirituosa. Woda wyskokowo-aromatyczna ~~wyskokowa~~.

Weź: kwiatu lewandy,
liści szałwii,
" melisy,
" mięty kędzierzawej po pięćdziesiąt gramów, 50
gałek muszkatowych,
goździków
kwiatu muszkatowego,
kory cynamonowej,
korzenia imbieru,
nasienia kopru włoskiego po dwadzieścia pięć gramów. 25
Na pokrajane i ~~po~~ prze-tłuczone te składniki nalewa się:
wyskoku pięćset gramów, 500
wody czteiry tysiące gramów. 4000
Po dwunasto-godzinnem moczeniu odciąga się

dwa tysiące pięćset gramów. 2·500

Aqua Aurantii florum. Woda z kwiatów pomarańczowych.

Aqua Naphae.

Ma być jasną lub słabo opalizującą, bezbarwną, o woni miłej kwiatów pomarańczowych, o smaku gorzkawym.

Gelatina Liquiritiae pellucida. Pasta gummosa. Syrupus Capilli Veneris.

Aqua Calcis. Woda wapienna.

Weź: Tlenku ~~wapiennego~~ wapniowego świeżo wypalonego sto gramów. 100.

Skrapia się je w naczyniu glinianém czterystu gramami 400

wody. ~~czterystu gramami~~. ~~400~~.

Po ~~o~~zgaszeniu, dodaje się ~~ciągle~~ podczas mięszania

wody pięć tysięcy gramów. 5·000

Po upływie kilku godzin część ciekłą odlewa się, a z pozostałym osadem mięsza się

wody przekroplonej pięć tysięcy gramów. 5000

Mięszanina od czasu do czasu ~~mięszana~~ kłócona, przechowuje się w szczelnie zatkanej flaszce.

Przed użyciem ciecz jasną się odlewa i w razie potrzeby przecedza.

Ma być jasną, bezbarwną, ~~od~~działającą silnie alkalicznie, mącącą się podczas wrzenia.

Aqua carbolisata. Woda karbolowa.

Weź: kwasu karbolowego ciekłego trzydzieści trzy gramy, 33

rozpuszcza się ~~w~~

~~rozpuszczone~~

w wody przekropionej dziewięćset sześćdziesięciu siedmiu gramach. 967.

Ma to być ciecz jasna, o woni kwasu karbolowego.

Aqua carminativa. Woda wiatropędna. ~~(?)~~

Weź: kwiatów rumianku rzymskiego sto gramów, 100

skórki pomarańczowej,

" cytrynowej,

liści mięty pieprzowej,

nasienia kminku,

" kolendry,

" kopru po trzydzieści gramów. 30

Na pokrajane i pretłuczone składniki nalewa się:

wody czystej cztery tysiące gramów. 4000

Po dwudziestoczterogodzinnem moczeniu odciąga się

dwa tysiące gramów. 2000

Aqua Chamomillae. Woda rumiankowa.

Weź: kwiatu rumianku dwieście gramów, 200

wody sześć tysięcy gramów. 6000

Należy odciągnąć dwa tysiące gramów. 2000

Aqua Chlori. Woda chlorowa.
Chlorina liquida.

Weź: nadmiedokwasu manganeru w kawałkach dostateczną ilość, tak, ~~do napełnienia~~ aby dosyć obszerna kolba ~~potrzebna~~ napełniona była, potem dodając się kwasu chlorowodorowego handlowego poprzednio trzecią częścią wody rozcieńczonego, ilość dostateczną ~~tak~~, aby kolba prawie do pół napełnioną była.

Kolbę łączy się z flaszką Wulfa, w której znajduje się dostateczna ilość wody do opłukiwania wywięzującego się gazu.

Do flaszki Wulfa ~~dołączy~~ prowadzi ~~wnije się~~ się rurkę szklanną dwa razy zagiętą, której dłuższy koniec sięga prawie dna flaszki do pół wodą przekroploną napełnionej.

Przy ~~użyciu wolnego ciepła~~ umiarkowanem ogrzaniu wywięzuje się gaz. Flaszkę skoro chlorem napełnioną będzie, zamienia się na inną, zawierającą równą ilość wody przekroplonej. Flaszkę odstawioną zatyka się i kłóci ~~się~~ gaz z wodą, poczem do niej chlor na nowo się wprowadza. W ~~takiwy~~ podobny sposób postępuje się też z drugą flaszką, i tę czynność

powtarza, dopóki gaz już więcej nie zostaje pochłanianym.

Ma być jasną, żółtawo-zieloną, o woni odurzającej i powinna niszczyć szybko barwniki roślinne.

Przechowuje się w małych flaszkach, zupełnie napełnionych, zatkanych szklanną zatyczką, w miejscu zimnem i zacienionem.

Aqua Cinnamomi simplex. Woda cynamonowa pojedyncza.

Weź:	cynamonu potłuczonego	dwieście gramów,	200
	wody	cztery tysiące gramów.	4000.

Po dwunasto-godzinnem moczeniu odciąga się

dwa tysiące gramów.	2000

Tinctura Chinae composita.

Aqua Cinnamomi spirituosa. Woda wyskokowo-cynamonowa.

Weź:	cynamonu przetłuczonego	dwieście gramów,	200
	wody	cztery tysiące gramów,	4000
	wyskoku rozcieńczonego	dwieście pięćdziesiąt gramów.	250

Po dwunasto godzinnem moczeniu odciąga się

tysiąc gramów.	1000

Syrupus Cinnamomi. Tinctura amara. Tinctura Malatis Ferri.

Tinctura Opii crocata.

Aqua destillata. Woda przekroplona.

Przekroplanie wody studziennej, w przyrządzie najdokładniej wyczyszczonym w ten sposób się odbywa, że prawie dwunastą część cieczy, która z początku do odbieralnika przechodzi, wylewa się, potem zaś przekroplanie tak długo się prowadzi ~~ciąga~~ ciąga, ~~aż~~ dopóki do odbieralnika nie przejdzie prawie trzy czwarte z całej użytej ilości wody.

Dwadzieścia gramów wody przekroplonej wyparowane do suchości nie powinny pozostawiać żadnego osadu. Nie powinna się ona zmieniać przy badaniu jej kwasem siarkowodorowym, jakoteż roztworami chlorku rtęciowego, azotanu srebrowego, chlorku barowego, octanu ~~ołowi~~ ołowiowego zasadowego i szczawianu amonowego. Sto centm: sześć: (100 CC) wody przekroplonej zmięszane z pięciu centm: sześć (5 CC) kwasu siarkowego i prawie do ciepłoty 100° ogrzane ~~potrzeba~~ zużywać powinny ~~co~~ najwyżej pół centimetra sześć (0,5 CC) mia~~nowanego~~ reczkowanego roztworu nadmanganianu potasowego, ażeby się na ćwierć godziny trwale różowo zabarwiły.

Aqua Foeniculi. Woda koperkowa.

Weź: (~~ziarn~~ owocu) Kopru ~~tłuczonego~~ przetłuczonego sto gramów, 100

wody cztery tysiące gramów. 4000

Po dwunastogodzinnem moczeniu odciąga się

dwa tysiące gramów. 2000

Aqua Goulardi. Woda gulardowa.

Weź: octanu ołowi<s>awego</s> zasadowego rozpuszczonego dwa gramy, 2.

wody sto gramów, 100

wyskoku rozcieńczonego pięć gramów. 5.

Miesza się na żądanie.

Aqua Laurocerasi. Woda z wawrzyno<s>liściu</s> śliwy.

Ma być mętnawą lub jasną, o silnej woni i smaku, bynajmniej nie słodkim, podobnym do olejku eterycznego z gorzkich migdałów.

Powinna zawierać w tysiącu częściach jedną część kwasu sinowodowego, który w ten sam sposób ma być oznaczonym, jaki opisanym jest przy oznaczeniu ilości kwasu sinowodowego w wodzie z migdałów gorzkich.

Przechowywać ją należy w miejscu zacienionem i zimnem.

Aqua Melissae. Woda melisowa.

Weź: liści melisy pokrajanych czterysta gramów, 400

wody sześć tysięcy gramów; 6000

odciąga się dwa tysiące gramów. 2000

Aqua Menthae piperitae. Woda z mięty pieprzowej.

Przysposabiać ją należy z liści mięty pieprzowej, jak wodę melisową.

Aqua plumbica. Woda ołowiowa.

Weź: octanu ołowiowego zasadowego rozpuszczonego jeden gram 1.
wody przekroplonej pięćdziesiąt gramów 50
Miesza się na żądanie.

Aqua Rosae. Woda różana.

Weź: olejku różanego jeden decigram, 0·1
wody przekroplonej ciepłej czterysta gramów. 400
Zmieszane, dobrze się kłóci w celu rozpuszczenia olejku i wreszcie przesącza.
Unguentum emoliens. ~~Unguentum emoliens~~.

Aqua Rubi Idaei. Woda malinowa.

Weź: malin dojrzałych świeżych czterysta gramów, 400
wody cztery tysiące gramów; 4000
odciąga się dwa tysiące gramów. 2000

Aqua Salviae. Woda szałwiowa.

Przysposabia się z liści szałwii, jak woda melisowa.

Araroba depurata. Chryzarobinum. ~~(?)~~

Chryzarobinum.

<u>Andira</u> <u>Araroba</u> A-g-u-i-a-r, (Czerwimór araroba) drzewo często spotykane w lasach brazylijskiej prowincyi Bahia. <u>Leguminosae</u>, <u>Strączkowe</u>. <u>Papilionaceae</u>, <u>Motylkowate</u>.

~~Żółto~~ Proszek krystaliczny, lekki, o barwie złotej, bez woni i bez smaku, przez oczyszczenie w benzolu gorącym przyrządzony z araroby (w niej się znajdującej ciała łatwo rozcieralnego, prawie niemiałkiego o barwie żółtawo-brunatnawej albo ochrowatej, znajdującego się w przestworach (przez rozkład powstałych) w masie drzewnej tego drzewa.

Z wodą wrzącą kłócony daje po przesączeniu ciecz żółtawą, która nie powinna zmieniać barwy papieru odczynnikowego, ani też barwić się od roztworu półtorachlorku żelazowego; z amoniakiem przybiera barwę krwistą, z kwasem siarkowym zgęszczonym roztwór staje się czerwono-brunatnym, z wodnikiem potasowym ciemno-wiśniowym; a do tego roztworu dodana woda, wywołuje ~~powsta-nie~~ zieloną fluorescencyję. We wrzącym wyskoku rozpuszcza się po większej części przybierając barwę złotą. Ogrzany na blasze stapia się, wydając pary żółte, potem zwęgla się cokolwiek, a nakoniec spala ~~się~~ bez pozostałości.

<u>Argentum nitricum crystallisatum</u>. <u>Azotan srebrowy krystaliczny</u>

Kryształy tabliczkowate, przezroczyste, bezbarwne, rozpuszczające się bardzo

łatwo w wodzie, trudniej w wyskoku.

Roztwór wodny, oddziaływujący obojętnie, zmięszany z kwasem chlorowodorowym daje silny biały osad, który w nadmiarze amoniaku łatwo bezbarwnie i zupełnie ~~jasno~~ się rozpuszcza.

Roztwór wodny (1:10) zmięszany z czterokrotną objętością kwasu siarkowego rozcieńczonego i do wrzenia ogrzany, nie powinien się mącić, ani też nie więcej jak słabo opalizować z azotanem barowym; strącony kwasem chlorowodorowym i od osadu odsączony, powinien dawać ciecz, z której jedna część nie ~~ma~~ powinna się barwić ani też zmieniać z nadmiarem amoniaku lub z kwasem siarkowodorowym, gdy inna do suchości wyparowana nie ~~ma~~ powinna jakiejkolwiek reszty pozostawiać.

Przechowuje się zdala od światła.

Argentum nitricum fusum. Azotan srebrowy stopiony.
Lapis infernalis.

Wz: azotanu srebrowego krystalicznego dowolną ilość.

Ogrzewa się w naczyniu porcelanowem aż masa jak olej ciekła się stanie i wtenczas wylewa ~~się~~ ~~na~~ w dobrze oczyszczoną i ogrzaną formę żelazną, mającą postać laseczek.

Laseczki po oziębieniu bywają białe albo popielate, na złamaniu promienisto krystaliczne i pod każdym względem tak się mają zachowywać względem odczynników, jak

azotan srebrowy krystaliczny.

Przechowuje się w naczyniu ze szkła ciemnego.

Argentum nitricum cum Kalio nitrico.

Azotan srebrowy z azotanem potasowym.

Lapis infernalis mitigatus.

Weź: azotanu srebrowego krystalicznego dziesięć gramów 10

azotanu potasowego dwudziestu gramów. 20

Dokładnie zmięszane, ostrożnie w naczyniu porcelanowem stopione wylewa się w laseczki.

Są to laseczki białe, twarde, na złamie o powierzchni nie krystalicznej.

Jeden gram w dwudziestu centm: sześć: wody przekroplonej rozpuszczony i zmięszany na ciepło z jedynastoma centigramami (0·110 grm:) chlorku sodowego w ~~x~~ wodzie rozpuszczonego, powinien dawać ciecz, która po przesączeniu nie ma już więcej mącić się za dodaniem azotanu srebrowego.

Asa foetida. Smrodzieniec.

Gatunki Zapaliczki, Ferula, szczególniej Ferula Scorodosma B-e-n-t-h-a-m i H-o-o-k-e-r i Ferula Narthex B-o-i-s-s-i-e-r, rosnące ~~zamieszkujące~~ w Persyi i w sąsiednich okolicach Azyi. Umbelli ferae, Baldaszkowce.

Po ścięciu łodygi z ~~zranionego~~ naciętego korzenia wypływający sok lepkożywiczny, na powietrzu stężały, przedstawia się jako ziarna gładkie, ~~nie rzadko~~ często lekko ścieśnięte, o różnej wielkości, odosobnione albo ze sobą pozlepiane, zazwyczaj jednak ~~jako~~ są to masy nieregularne większe, na zewnątrz o barwie żółto-brunatnej, miejscami fioletowej, na muszlowym złamie mleczne, opalowe, połyskujące jak wosk, przybierające wkrótce barwę purpurową, później brunatniejące, w palcach mięknące, w odłamkach cienkich prawie przezroczyste, o woni przenikliwej czosnkowej, długo trwałej, o smaku ostrym, gorzkawym.

Smrodzieniec z wodą ucierany ma dawać mleczankę białawą. Z kwasem chlorowodorowym nie powinien silnie burzyć, lecz przybierać powoli piękną zieloną barwę. Ze stu części spalonych nie powinno zostać więcej nad dziesięć części popiołu.

Podczas pory zimnej otrzymany ze smrodzieńca proszek o barwie żółtawej, oczyszczony od domieszanych zanieczyszczeń ~~przez~~ przesianiem przez sito jedwabne do tego jedynie przeznaczone, przechow~~ywanie~~ywać należy w miejscu suchém i dostatecznie zimném.

Atropinum sulfuricum. Siarkan atropiny.

~~Żółto~~ Proszek krystaliczny, biały, łatwo w~~e~~ wodzie i wyskoku rozpuszczający się, zupełnie zaś nierozpuszczalny w eterze i chloroformie.

Rozczyn wodny oddziały~~wa~~wujący obojętnie, ma smak gorzki i zdolność sprawi~~ającą~~ nawet przy tysiącznem rozcieńczeniu; rozszerza źrenicę. Więcej zgęszczony rozczyn

(1:20) mąci się z kilkoma kroplami rozczynu wodnika potasowego, zupełnie zaś nie z amoniakiem lub z węglanem amonowym.

Mała ilość siarkanu atropiny zmięszana z kilku kroplami kwasu azotowego dymiącego i w łaźni wodnej wysuszona, pozostawia osad, który oziębiony z jedną kroplą wyskokowego rozczynu wodnika potasowego, ~~przybiera~~ barwi się natychmiast ~~xxxxx~~ fioletowo, ~~przechodzącą w czerwoną~~, która-to barwa przechodzi potem w czerwoną.

Jeden miligram siarkanu atropiny w szklannej rurce ogrzewany, aż do wywiązywania się białej pary i z dodanym półtoragramem kwasu siarkowego zgęszczonego ponownie ogrzewany aż do przybrania brunatnego zabarwienia, wydziela za dolaniem dwóch gramów wody, woń przyjemną, właściwą, która za wrzuceniem kryształku nadmanganierzanu potasowego, przechodzi w woń olejku z migdałów gorzkich.

Axungia Porci. Smalec wieprzowy.

Smalec wieprzowy kupny oczyszcza się przez ~~rozpuszczenie~~ roztopienie z wodą ~~ciepłą~~. Wymyty i od wody uwolniony wśród ciągłego mięszania, przy ciepłocie nie przechodzącej 100°, powinien być ~~bardzo~~ całkiem biały~~m~~, prawie bezwonny~~m~~, o łagodnym niezjełczałym smaku i o zawiesistości miękkiej maści.

Wrzący wyskok z nim tłoczony, potem oziębiony i równą ilością wody rozcieńczony, nie powinien zmieniać ~~papieru~~ papierka odczynnikowego.

Axungia Porci benzoata. Ceratum fuscum. Sapo medicinalis. Emplas[tra]
Unguenta.

Axungia Porci benzoata. Szmalec wieprzowy nabędźwinowany.

Weź: szmalcu wieprzowego dwieście gramów, 200
żywicy będźwinowej osiem gramów. 8
Wytrawia się je w łaźni wodnej przez dwie godziny i potem cedzi.
Unguentum Zinci oxydati.

Balsamum Copaivae. Balsam kopaiwowy.

Gatunki Copaifera, kopaiwowca, szczególniej Copaifera officinalis L-i-n-n[é], Kopaiwowiec lekarski i Copaifera Guyanensis D-e-s-f-o-n-t-a-i-n-e-s, Kopaiwowiec guyański, drzewa rosnące w Ameryce południowej podzwrotnikowej. Leguminosae, Strączkowe. Caesalpinaceae, Brezylkowe.

Balsam naturalny, wypływający po ~~zranieniu~~ nacięciu pni. Jest to ciecz zawiesistości oleju tłustego, jasna, żółta albo żółtawo-brunatnawa, c.g. 0·94–0·99, o woni właściwej balsamicznej, o smaku gorzkawym, ~~obok pewnej ostrości~~ cokolwiek ostrym.

Powinien się ~~jasno~~ zupełnie rozpuszczać w wyskoku, eterze, chloroformie i dw[u]siarczku węgla. Lekko ogrzewany nie ~~ma~~ ~~rozszerzać~~ ma wydawać woni olejku terpentynowego.
Odparowany w łaźni wodnej powinien pozostawiać żywicę jasno-brunatną, ~~[illegible]~~

po oziębieniu twardą, kruchą i bezpostaciową.

Balsamum peruvianum. Balsam peruwiański.

Toluifera Pereirae B-a-i-l-l-o-n, Balsamowiec peruwiański, drzewo swojskie na górach w państwie San Salvador w Ameryce środkowej. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Motylkowate.

Ciecz o gęstości ~~ulepku~~ cukrowca, nie lepka, w dotknięciu mazista, o barwie czarno-brunatnej, w cienkich warstwach brunatno-czerwonej, jasna, przeźroczysta, c.g. 1.14-1.16, ~~od~~ działająca kwaśno, na powietrzu nie wysychająca, o woni przyjemnej wanilliowej, cokolwiek empyreumatycznej, o smaku ostrym, ~~lekko~~ cokolwiek gorzkim.

Powinien się ~~jasno~~ zupełnie rozpuszczać w równym ciężarze wyskoku. Trzy części balsamu przyjmują jedną część dwusiarczku węgla bez zmącenia, po dodaniu jednak ośmiu części ostatniego, wydziela się brunatno-czarna żywica. Z nad niej zlana ciecz jasna, o barwie brunatno-żółtej, zupełnie nie powinna fluoryzować. Rozczyn balsamu w benzynie dobrowolnie wyparowany ma pozostawiać resztę oleistą, żółtawą, która lekko ogrzana nie powinna wydawać ~~rozszerzać~~ woni ani terpentyny, ani styraksu, ani też balsamu kopaiwowego. Dziewięć kropel balsamu roztarte z dwudziestoma kroplami kwasu siarkowego zgęszczonego mają tworzyć mieszaninę jednostajną, ciągnącą się, o barwie wiśniowej, która ~~wnet~~ prędko potem wodą zimną wymyta, ma pozostawiać resztę żywiczną, kruchą na

zimnie. Podelany przekropleniu z wodą, nie powinien dawać olejku eterycznego.

Emplastrum anglicanum. Emplastrum Cantharidum. Mixtura oleosa balsamica.

Balsamum Tolutanum. Balsam tolutański.

Toluifera Balsamum L-i-n-n, Balsamowiec tolutański, drzewo swojskie w południowej Ameryce, szczególniej w Nowej Granadzie. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Motylkowate.

Masa albo pół płynna, o zawiesistości terpentyny, lepka, żółta lub czerwono-brunatna, albo po dłuższym czasie twarda, żywiczna, dająca się ucierać, przezroczysta, mięknąca za ogrzaniem, o woni do balsamu peruwiańskiego podobnej, bardzo przyjemnej, o smaku słodkawym, cokolwiek ostrym.

Powinna się rozpuszczać w wyskoku, chloroformie i w roztworze wodnika potasowego, nie być zaś rozpuszczalną w benzynie i w dwusiarczku węgla.

Benzoë. Żywica będźwinowa.

Resina. Benzoë.

Styrax Benzoin. D-r-y-a-n-d-e-r, Styrakowiec będźwin, przeważnie na Sumatrze hodowane drzewo i tamże swojskie. Styraceae, Styrakowate.

Sok żywiczny, dobrowolnie lub za ~~zranieniem~~ nacięciem głębokiem z drzewa wypływający, na powietrzu stwardniały, przedstawia się jako ~~[illegible]~~ ziarna okrągło kanciaste

chociaż nierówne wielkością, lecz przeważnie o większym rozmiarze, mające aż do kilku centimetrów średnicy, zawierające żywicę twardą, o barwie mlecznej, na świeżym złamie muszlowym ~~połyskującej~~ lśniącą podobnie jak wosk, które posklejane są ~~[illegible]~~ w nieregularne masy małą ilością ciała, częścią porowatego, szorstkiego, kruchego, tłusto połyskującego, o barwie czerwonawo-szarej lub szaro-brunatnawej, przeświecającej w cienkich kawałkach.

Bedźwin ma woń bardzo przyjemną, wanilijową. W wyskoku w miernem ~~ne wolnem~~ ciepłe powinien się rozpuszczać prawie zupełnie. Roztwór przesączony ma ~~powinien~~ dawać z wodą ciecz mleczną, kwaśno oddziaływującą.

Tinctura. Axungia Porci benzoata.

Bismuthum subnitricum. Azotan bizmutowy zasadowy.
Magisterium Bismuthi.

Weź: bizmutu metalicznego drobno sproszkowanego dwieście gramów, 200

azotanu potasowego dwadzieścia gramów. 20

Topi się dokładnie zmięszane w tyglu przy powoli wzmacnianym ogniu, i wśród częstego mięszania utrzymuje się przez kwadrans w stanie ciekłym. Metal tak stopiony wylewa się do wody i oddziela od żużli.

Tak oczyszczonego metalu drobno sproszkowanego sto gramów 100

daje się częściowo do kolbki zawierającej

kwasu azotowego zgęszczonego ~~dwieście~~ ~~sześćdziesiąt~~ ~~gramów~~. 260

W razie powolnego rozpuszczania się wzmagania się działanie kwasu przez ogrzewanie, a wreszcie przez zagotowanie.

Ciecz otrzymana przesączona miesza się z ~~sześciu tysiącami gramów~~ 6000 wody przekroplonej o ciepłocie 40° ~~sześciu tysiącami gramów~~. ~~6000~~

Osad ztąd powstały zbiera się na sączku i wymywa ~~pięćset~~ ~~gramami~~ 500 wody przekroplonej o ciepłocie 15°, ~~pięciuset gramami~~, ~~500~~.

wyciska pomiędzy bibułą i suszy w miejscu zimném, zaciemioném.

Ma to być proszek krystaliczny, biały, kwaśno oddziaływujący, za ogrzaniem w rurce szklannej wydający początkowo pary wodne, potem pary kwasu azotowego i pozostawiający jako resztę tlenek bizmutu żółty; ogrzany z rozczynem wodnika potasowego nie powinien wydzielać amoniaku.

W kwasie azotowym rozcieńczonym powinien się rozpuszczać bez burzenia. Rozczyn taki, rozcieńczony małą ilością wody przekroplonej, nie powinien się zmieniać ani z azotanem srebrowym, ani z azotanem barowym, ni też z kwasem siarkowym rozcieńczonym.

Azotan bismutowy, powinien się ~~łatwo~~ zupełnie rozpuszczać w kwasie siarkowym rozcieńczonym, a nadmiar amoniaku w tym rozczynie ma tworzyć osad biały, od którego odsączona ciecz powinna być bezbarwną i nie mącić się od kwasu siarkowodorowego.

Gram jeden tego przetworu ogrzewany z kwasem siarkowym aż do wywięzywania się kwasu siarkowego daje masę, która badana w przyrządzie Marsh'a nie powinna dawać śladów zwierciadła arszenikalnego.

Bolus alba. Biały bolus.

Masa ziemista, biała, nieprzezroczysta; dająca się rozcierać, za zwilżeniem cokolwiek ciągła, w wodzie powoli na proszek się rozp~~uszczająca~~adająca, jednak w niej nierozpuszczalna.

Nalany kwas chlorowodorowy nie powinien wywoływać burzenia; po spłókaniu wodą nie powinien pozostawiać piasek.

Bulbus Scillae. Cebula morska.

Scilla maritima Linn, Cebula morska, roślina cebulkowa często spotykana na pustkowiach nad morzem Śródziemnem. Liliaceae, Liliowate.

Ołóczki z cebuli świeżej, w jesieni zebranej, środkowe jasno czerwono-brunatne, mięsiste, lepko-kleiste, po oddaleniu najzewnętrzniejszych, suchych, papierowatych czerwono-brunatnych, równie jak i wewnętrznych środkowy krążek otaczających, skrajane, starannie wysuszone mają być rogowate, łamliwe, przeźroczyste, jasno czerwone, o smaku wstrętnym, kleistym, ostrym i bardzo gorzkim.

Ostrożnie się je przechowuje w naczyniach szczelnie zamkniętych, a proszku

mającego barwę mięsa albo różową, nieprzysposabia się jak tylko w małéj ilości.

Acetum. Extractum.

Calcium carbonicum nativum. Węglan wapniowy rodzimy.

Creta alba.

Należy wybierać najbielszy, nie zawierający wielkich ilości krzemianów i glinki. W kwasie chlorowodowym wśród burzenia ma się rozpuszczać prawie zupełnie.

Unguentum sulfuratum.

Calcium carbonicum praecipitatum.

Węglan wapniowy strącony.

Proszek biały, krystaliczny, bardzo delikatny, nierozpuszczalny prawie w wodzie, rozpuszczający się zupełnie z burzeniem w kwasie octowym rozcieńczonym; roztwór z kwasem octowym przysposobiony, ~~traktowany~~ badany szczawianem amonowym, wytwarza osad biały, krystaliczny.

Z wodą przekroploną tłoczony powinien dawać ciecz, któraby po odsączeniu oddziaływała obojętnie albo tylko słabo alkalicznie, a do suchości wyparowana pozostawiała nieznaczną ~~pozostałość~~ resztę.

Roztwór ~~wykwaszony~~ sporządzony za pomocą kwasu chlorowodowego nie ~~się~~ powinien się zmieniać

z kwasem siarkowodorowym, ani też wydzielać osadu z nadmiarem amoniaku wraz ze siarczkiem amonowym.

Pulvis dentifricius albus.

Calcium carbonicum purum. Chemicznie czysty węglan wapniowy.

Proszek biały, krystaliczny, bardzo delikatny, bez smaku, w wodzie nierozpuszczalny, po tłóczeniu z nią nie udzielający jej oddziaływania alkalicznego, ani nie rozpuszczający się w niej zupełnie.

Roztwór przysposobiony z pięćdziesięciu części wody przekroplonej i dostatecznej ilości kwasu chlorowodorowego, potem amoniakiem nasycony wytwarza z nadmiarem szczawianu amonowego osad obfity. Ciecz przez odsączenie od osadu oddzielona, nie powinna się mącić z fosforanem sodowym nawet po dłuższym przeciągu czasu.

Węglan wapniowy rozpuszczony w kwasie chlorowodorowym nie powinien się mącić od kwasu siarkowodorowego, ani tworzyć osadu z dodanym amoniakiem i siarczkiem amonowym, albo przybierać barwy zielonej.

Roztwór wodny (1:50) przyrządzony przy pomocy kwasu azotowego rozcieńczonego ma pozostać jasnym po dodaniu jużto azotanu barowego, jużto azotanu srebrowego.

Calcium hypochlorosum. Podchloryn wapniowy.

Proszek biały, woni chlorowej, o smaku przykrym, przyciągający wilgoć, rozpuszczalny częściowo w wodzie, prawie zupełnie w kwasach przy obfitem wydzielaniu chloru.

W stu częściach ma zawierać dwadzieścia (20) części chloru czynnego i dlatego niebieska barwa roztworu indigokarminu ma się zmienić na zieloną albo żółtobrunatną, jeżeli dwie lub trzy krople tego roztworu wpuści się do mięszaniny przyrządzonej z

p-o-d-ch-l-o-r-y-n-u w-a-p-n-i-o-w-e-g-o jednego grama, 1.
w-o-d-y p-r-z-e-k-r-o-p-l-o-n-e-j stu gramów, 100
k-w-a-s-u a-r-s-e-n-a-w-e-g-o r-o-z-p-u-s-z-c-z-o-n-e-g-o w d-o-s-t-a-t-e-c-z-n-e-j i-l-o-ś-c-i k-w-a-s-u ch-l-o-r-o-w-o-d-o-w-e-g-o r-o-z-c-i-e-ń-c-z-o-n-e-g-o.
dwustu siedemdziesięciu pięciu miligramów 0·275.

Przechowuje się w naczyniu szklannem, suchem i dobrze zatkanem, w miejscu dla światła niedostępnem.

Calcium oxydatum. Tlenek wapniowy.
Calcaria caustica.

Należy wybierać kawałki zbite, jak najbielsze, wodę chciwie pochłaniające, które skropione wodą (połowie ciężaru swego), silnie się ogrzewają i rozpadają na proszek;

z trzema lub czterema częściami wody tworzą gęstwę, z kwasem chlorowodowym albo tylko burzą i w nim po największej części rozpuszczalną.

Aqua Calcis. Calcium oxysulfuratum.

Calcium oxysulfuratum.

Pięciosiarczek wapnia z podsiarczynem wapniowym.

Weź: tlenku wapniowego trzydzieści gramów; 30
na kawałeczki rozbite skrapia się
wody dwudziestoma gramami. 20
Po zgaszeniu się wapna ~~domieszać~~ (~~Domięszuje się~~) należy domięszać
siarki przesiałonej sześćdziesiąt gramów. 60.
Zmięszane przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkaném.
Jeżeli żądanem jest:
Calcium oxysulfuratum solutum (Solutio Vlemingkx), to
mięszaniny tej trzy części
częściowo wsypuje się do
wody gotującej się dwudziestu części
i wśród ciągłego mięszania podgotowuje
do pozostałości dwunastu części
Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkaném.

Calcium phosphoricum. Fosforan wapniowy.

Weź: węglanu wapniowego strąconego sto gramów; 100

rozpuszcza się go

w kwasu chlorowodorowego zgęszczonego , gramach trzystu, 300

rozcieńczonych

wody przekroplonej trzystoma gramami. 300

Po wywiązaniu się gazu kwasu węglowego dodaje się do cieczy

wody chlorowej pięćdziesiąt gramów. 50

Mięszaninę ogrzewa się aż do zniknięcia woni chloru, poczem dodawszy

wodnika wapniowego dziesięć gramów 10

wyprawia się ciecz przez pół godziny i wreszcie przesącza.

Do jasnego przesączu, zakwaszonego kwasem octowym rozcieńczonym, wśród nieustannego mięszania, dodaje się roztwór przysposobiony z

fosforanu sodowego trzystu sześćdziesięciu gramów 360

i wody przekroplonej wrzącej dwóch tysięcy gramów. 2000

Osad stąd powstały, po kilku godzinach na płótno zebrany, przemywa się wodą, aż ciecz odpływająca zakwaszona kwasem azotowym słabo tylko opalizuje z azotanem srebrowym, poczem lekko ogrzany wysusza się i utarty zachowuje.

Ma to być proszek biały, lekki, krystaliczny, we wodzie nie, a w kwasie octowym na zimno trudno rozpuszczalny, łatwo zaś rozpuszczający się i to bez burzenia w kwa-

sach tak chlorowodowym, jak i azotowym rozcieńczonym.

Rozczyn przy pomocy kwasu azotowego zrobiony, zmięszany z azotanem srebrowym i ostrożnie amoniakiem zobojętniony, daje osad czysto żółty, rozpuszczający się dokładnie ~~jasno~~ w nadmiarze amoniaku i kwasu azotowego.

Rozczyn przy pomocy kwasu azotowego przysposobiony nie powinien się zmieniać z azotanem barowym, słabo zaś tylko opalizować z azotanem srebrowym, czysto biały osad tworzyć z nadmiarem amoniaku i z siarczkiem amonowym. Badany w przyrządzie Marsha nie powinien tworzyć nawet śladu zwierciadła arszenikalnego.

Calcium sulfuricum ustum. Siarkan wapniowy palony.

Ma to być proszek biały, bezpostaciowy, dający z wodą gęstwę, w krótkim czasie twardniejącą.

Przechowuje się w miejscu suchém.

Camphora. Kamfora.

Cinnamomum Camphora Nees ~~[illegible]~~ Ebermaier, drzewo kamforowe, swojskie w Chinach i Japonii. Lauraceae, Wawrzyn ~~Laurowate~~.

Stearopten, otrzymany przez przekroplenie z wodą drzewa w kawałki potłupanego i oczyszczony przez przesublimowanie, przychodzi w krążkach wypukło-wklęsłych, w środku przedziurawionych.

Jest-to ciało ziarnisto-krystaliczne, białe, w małych kawałkach bezbarwne, przezroczyste, w dotknięciu i o połysku tłustawym, kruche i rozcieralne; między zębami słabo rozciągliwe, o smaku korzennym gorzkawym, sprawiającym początkowo uczucie ciepła, potem zaś zimna, o woni właściwej przenikliwej, w zwykłej ciepłocie ulatniające się wprawdzie powoli, lecz bez pozostawienia jakiejkolwiek reszty, przy przesiąkaniu dające kryształy sześcienne, świecące.

Kamfora w wodzie jest bardzo mało rozpuszczalna, obficie zaś w eterze, chloroformie i wyskoku, któremi to cieczami nawilżona sproszkowaną być może.

Oleum camphoratum. Spiritus camphoratus. Collyrium adstringens luteum. Emplastrum Minii. Emplastrum saponatum. Linimentum saponato-camphoratum.

Cantharides. Pryszczawki

Lytta vesicatoria F-a-b-r-i-c-i-u-s, Pryszczawka lekarska, owad znachodzący się w większej części Europy. Coleoptera, Tęgoskrzydłe.

Owady całe, półtora prawie do trzech centymetrów długie, metalicznie złoto-zielono-połyskujące, mające mech. i nitkowate czarne, głowę wystającą na przód, rozszerzoną, tępo-trójkątną, prawie sercowatą, pierś tępo czworokątną, tarczkę małą, okrągławo-sercowatą, nadłokcie podłużne, wązkie, nie tęgie, cienkie, miękkie, okryte włoskami bardzo delikatnemi po ciele rozsianemi; nogi długie

bardzo cieńkie, czarniawe; woń ich przenikliwa, wyziewna, wstrętna; smak początkowo słaby, potem bardzo ostry.

Po spaleniu nie powinno zostawać ze stu części przyczynek więcej nad ośm części popiołu.

Zbiera się je u nas w miesiącach czerwcu i lipcu, podczas gdy gromadami obsiadają przeważnie jesiony, ligustry i bzy; dobrze wysuszone ostrożnie się przechowuje w naczyniach bardzo szczelnie zatkanych.

Tinctura. Emplastrum Cantharidum ordinarium. Emplastrum Cantharidum perpetuum.

(w to miejsce wpisać artykuł „Carbo" na osobnej kartce.)

Carageen. Karagen.
Alga Caragen.

Chondrus crispus L-y-n-g-b-y-e, Chrząścica skrzepiasta i Gigartina mammillosa A-g-a-r-d-h, Gigartyna sutkowata, glony pospolite nad brzegami oceanu Atlantyckiego. Florideae, Krasnorostowe. Gigartineae, Gigartynowate.

Rośliny ususzone o pleszce płaskiej albo rzemienkowatej, widełkowato-rozdzielonej, o różnie ukształtowanych, już to szerszych, już to węższych, linijkowatych lub maczugowatych, wcięcionych lub kędzierzawych łatkach, o wierzchach półkulistych przyrośniętych lub więcej wystających maczugowatych, — chrząstkowatej, twardej, po zwilżeniu wodą mięsisto-galaretowatej, śliskiej, żółtawej, niekiedy żółto-

czerwonawy, o smaku kleistej.

Karagen z wodą gotowany daje ciecz kleistą, która dosyć zgęszczona ścina się na galaretę po oziębieniu.

Caryophylli. Goździki.

Caryophyllus aromaticus L-i-n-n, Goździkowiec korzenny, drzewo na wyspach molukkich swojskie, obecnie w krajach podzwrotnikowych prawie na całej ziemi hodowane. Myrtaceae, Mirtowate.

Nierozwinięte kwiaty zasuszone o podkieliczku cokolwiek ściśniętym, niewyraźnie czterokątnym, ku dołowi zwężonym, dziewięć do piętnastu milimetrów długim a do czterech milimetrów grubym, gęsto drobno brózdowanym, ciemno brunatno zabarwionym, uwieńczonym czterema wypustkami kielicha, jajowatemi wklęsłymi, odstającymi, twardemi, i zamykającymi w wyższej części dwukomorową zalążnię; o koronie cztero płatkowej zamkniętej, której płatki przylegają do siebie, ukazując postać okrągławo-czterokątnej, żółtawo-brunatno zabarwionej czapeczki, zamykającej w sobie liczne pręciki i słupek o postaci szydła; o woni przyjemnie korzennej, o smaku ostrym, korzennym. Tkanka obwodowa podkielicha okazuje pod lupą na przekroju poprzecznym albo podłużnym jamy szerokie, liczne, olejkiem eterycznym napełnione.

Goździki powinny być ciężkie, całe, o barwie wyżej opisanej, o woni i smaku silnym, wydzielające za potarciem olejek eteryczny.

~~Acetum aromaticum. Aqua aromatica spirituosa. Electuarium aromaticum.~~

Castoreum. Strój bobrowy.

Castoreum Canadense, C. anglicum.

Castor Americanus C-u-v-i-e-r, Bóbr amerykański, zwierzę zamieszkujące Amerykę północną. Mammalia, Ssawce. Rodentia, Gryzonie.

Woreczki umieszczone u obu płci pomiędzy ~~nadem~~ pośladkami a częściami płciowemi, wysuszone są podłużne albo podłużno-gruszkowate, po bokach spłaszczone często po dwa ze sobą złączone; na powierzchni mniej więcej pomarszczone, czarno-brunatnawe, opatrzone dwoma błonami zewnętrznemi, silnie spojonymi, a trudnymi do rozdzielenia; tworzącymi cieńką okrywę, i dwoma wewnętrznymi, które klaszkowato przebiegają wnętrze wypełnione masą żywicowatą, która na złamie połyskuje i ma barwę czerwono-brunatną albo brunatno-czerną, z wonią rutaściwą, z smakiem ostro-korzennym, gorzkawym, a która przy żuciu do zębów przylega i w wyskoku i eterze rozpuszcza się po większej części.

Tinctura.

Catechu. Katechu.

Acacia Catechu W-i-l-l-d-e-n-o-w, Ostostrzęczyna katechu, drzewo w Indyach

Wschodnich rosnące. Leguminosae, Strączkowe. Mimosaceae, Czułkowe.

Zgęszczony wyciąg wodny, wysuszony, przysposobiony w Indyach Wschodnich z ciemno-brunatnego twardzielu tego drzewa, przedstawia masy twarde, zbite, kruche, na zewnątrz matowe, szorstkie, o barwie ciemno-wątrobianej lub czarno-brunatnej, na złamie muszlowym żywiczno-połyskujące, tylko w małych kawałeczkach półprzeźroczyste, pod mikroskopem krystaliczne, o smaku bardzo ściągającym, a potem słodkawym.

Proszek mający barwę szaro-brunatną, z wodą do wrzenia ogrzany, daje ciecz mętną, która czerwieni lakmus, z wyskokiem zaś wrzącym tworzy roztwór ~~jasny~~ klarowny, o barwie brunatnej, który po rozcieńczeniu wodą z dodanym półtorachlorkiem żelazowym barwi się na zielono.

Katechu po spaleniu ze stu części nie powinno więcej popiołu zostawiać nad sześć części.

Tinctura.

Caules Dulcamarae. Łodygi słodkogórza.

Stipites Dulcamarae.

Solanum Dulcamara L-i-n-n; Psianka słodkogórz, swojski podkrzew pnący się. Solanaceae, Psiankowate.

Łodygi dwu lub trzyletnie, z początkiem wiosny albo w późnej jesieni zebran

i wysuszone, pozakrzywiane, często poskręcane, nieznacznie pięciokańczaste, ze znakami od liści naprzemian stojących, cztery do ośmiu milimetrów grube, w podłuż bruzdowane, mniej więcej brodawkowate od przetchlin, o naskórku cieńkim dającym się łatwo oddzielić, zielonawo- lub brunatnawo-żółtym, ciągłym, po większej części dęte, o smaku początkowo gorzkim, a potem słodkim, długo ~~do ust przylegającym~~ w ustach pozostającym.

Przekrój poprzeczny okazuje korę wąską zieloną i żółtawe promieniste, grubo-porowate drzewo, zawierające ślady białego rdzenia.

Cera alba. Biały wosk.

~~Kawałki~~ Kawałki, krucke, w cieńkiej warstwie przeświecające, mięknące od ciepła ręki, jednak nie ~~lep~~ śliskie, topiące się w ciepłocie około 64°, przyczem nie powinny dawać piany albo (osadu ~~oparzenia~~ wydzielać). c. g. 0·965–0·970.

(Uważać Należy) wosk jako zafałszowany, jeżeli w kulkę ugnieciony, do wyskoku o. c. g. 0·955–0·960 wrzucony, tonąć nie będzie po oddzieleniu do niego przylegających baniek powietrznych.

Gotowany ze stu częściami wyskoku, ma dawać ciecz, która po oziębieniu przesączona nie powinna zupełnie albo tylko bardzo słabo czerwienić niebieski papier lakmusowy, ✕ nie ~~powinna~~ ma się mącić po rozcieńczeniu podwójną ilością wody [✕ zanadto].

Jedna część wosku gotowana z trzystu częściami wyskoku rozcieńczonego wraz z dodaną jedną częścią suchego węglanu sodowego, ma dawać ciecz, która po zupełnem oziębie-

niu i przesączenia nie powinna dawać osadu z kwasem chlorowodowym.

Ceratum Cetacei. Emplastrum Cerussae. Empl. saponatum. Unguentum emoliens. Ung: Plumbi acetici. Ung. rosatum. Ung: simplex. Ung: Zinci oxydi

Cera flava. Żółty wosk.

Na zimnie ma mieć złamanie ziarniste, nadto powinien być słabo-rozciągliwym, mięknącym od ciepła ręki, o woni miodowej, stopić się w ciepłocie 63° do 64° i rozpuszczać z pozostawieniem tylko małej reszty w trzystu częściach wrzącego wyskoku; a oprócz tego zachowywać się jak wosk biały.

Ceratum fuscum. Emplastrum adhaesivum. Empl: Cantharidum. Empl: Conii. Empl: Diachylon compos. Empl: Meliloti. Empl: Minii. Empl: oxycroceum. Unguentum aromaticum. Ung: Juniperi

Ceratum Cetacei. Woskowiec olbrotowy.

Weź: wosku białego,
olbrotu,
olejku migdałowego po sto gramów. 100

Stopione razem na miernym ogniu i przecedzone, wylewa się do foremek papierowych.

Woskowiec ma mieć barwę białą i nie powinien być zjełczałym.

Ceratum fuscum. Woskowiec brunatny.

Weź: plastru diachylowego pojedyńczego dwieście pięćdziesiąt gramów. 250.

Ogrzewa się wśród nieustannego mięszania, dopóki masa barwy czarno-brunatnej nie przybierze, poczem dodaje się

wosku żółtego	sto gramów,	100
szmalcu wieprzowego	sto pięćdziesiąt gramów.	150

Po wyparowaniu wilgoci, wylewa się w tabliczki.

Cetaceum. Olbrot.

Catodon macrocephalus Lacépède, Kaszalot i inne gatunki z rodzaju Catodon, Kaszalota i Physeter, Olbrotnika, zamieszkujące przeważnie Ocean Spokojny. Mammalia Ssawce. Natantia, Pływacze. Catodontida, Kaszalowate.

Część twarda oczyszczona od właściwej masy półciekłej, tłustej, zawartej w bardzo szerokich jamach w głowie i w przewodach podskórnych na grzbiecie.

Znajduje się w handlu w masach blaszkowato-krystalicznych, ~~bardzo białej barwie~~ mających barwę białą, połysku perłowej masy, półprzeświecających, w dotknięciu śliskich, kruchych, c.g. 0·94–0·95, topiących się w cieple około 50°, prawie bezwonnych i niemających smaku, rozpuszczających się w eterze i we wrzącym wyskoku.

Olbrotu żółtego lub zjełczałego nie należy przyjmować.

Ceratum. Unguentum emolliens.

Chininum bisulfuricum. Dwusiarkan chininy.

Chininum sulfuricum neutrum.

~~Są to~~ Kryształki pryzmatyczne, białe, połyskujące, gorzkie, na powietrzu lekko wietrzejące, rozpuszczające się łatwiej w~~e~~ wodzie przekroplonej, niż w~~e~~ wyskoku. Roztwór wodny, odczyn~~iający~~ kwaśno, fluoryzuje niebiesko.

Słaby roztwór wodny barwi się zielono z wodą chlorową i z dodanym potem amoniakiem, ~~zaś~~ z roztworem zaś azotanu barowego wydziela ~~[illegible]~~ osad biały, w kwasach nierozpuszczalny; nie powinien się zaś mącić z azotanem srebrowym.

Dwusiarkan chininy nie powinien się barwić po zwilżeniu kwasem siarkowym lub azotowym zgęszczonym.

Jeżeli się jeden decigram (0·100) tej soli rozpuści w pięćdziesięciu centm: sześć: (50 CC) wody przekroplonej; to pięć centm: sześć: (5 CC) tego roztworu powinny spotrzebować najwyżej cztery centm: sześć (4 CC) amoniaku; aby osad z początku powstały rozpuścił się znowu całkowicie.

Przechowuje się w naczyniu ~~naberpieczonem~~ umieszczonem zdaleka od światła.

Chininum ferro-citricum. Cytrynian żelaza i chininy.

Weź: kwasu cytrynowego sześćdziesiąt gramów; 60

~~rozpuść~~ rozpuszcza się je ~~we~~ w pięciu tysiącach gramów 5000

wody przekroplonej ~~w pięciu tysiącach gramów~~ ~~5000~~

i dodaje

żelaza sproszkowanego trzydzieści gramów. 30.

~~Mięszaninę~~ Rzecz przy ciągłem mięszaniu wystawia się w łaźni wodnej, dopóki wzajemne działanie trwa. Ciecz jeszcze gorącą przecedza się i odparowuje do zawiesistości ulepku. Do oziębionej cieczy należy domięszać chininy świeżo otrzymanej, dobrze opłókanej i jeszcze wilgotnej a przysposobionej

ze siarczanu chininowego trzynastu i pół gramów 13·5

rozpuszczonego w wodzie przekroplonej za pomocą kwasu siarkowego i strąconej za pomocą wodnika sodowego rozpuszczonego.

Po rozpuszczeniu się zupełnem ciecz na parownicy porcelanowej w cienkiej warstwie rozlana, wysusza się w miernem cieple w miejscu ciemnem.

Są to blaszki ~~świecące~~ połyskujące, przeświecające, czerwono-brunatne, smaku gorzkiego, żelazistego, rozpuszczalne w wodzie wprawdzie powoli, lecz w każdym stosunku, mało zaś rozpuszczalne w wyskoku.

Rozczyn wodny ~~otrzymuje~~ wydziela niebieski osad z żelazinkiem potasowym; kłócąc rozczyn wodny, po dodaniu do niego kilku kropel wodnika sodowego, z równą objętością eteru, poczem oddzielając eter od warstwy wodnej, to osad, jaki po wyparowaniu eteru pozostanie, rozpuszczony w wodzie zakwaszonej kwasem chlorowo-

dowym, barwi się zielono z wodą chlorową i amoniakiem.

Przechowuje się ~~zdala~~ zabezpieczony od światła.

Chininum hydrochloricum. Chlorek chininy.

~~Są to~~ Kryształki igiełkowate, białe, jedwabisto-połyskujące, gorzkie, rozpuszczające się prawie w 34 częściach wody, o wiele łatwiej w ~~w~~ wyskoku, jakoteż i w chloroformie. Obojętnie oddziaływający rozczyn wodny nie fluoryzuje, z amoniakiem i wodą chlorową barwi się zielono, z azotanem srebrowym daje biały osad jednak w ten sposób, że dwa decygramy soli rozpuszczone w dziesięciu centm: sześć: wody przekroplonej (10 CC), do których dodaje się kilka kropel kwasu azotowego, spotrzebować powinny pięć centm: sześć: (5 CC) ~~mianowanego~~ (miareczkowanego) rozczynu azotanu srebrowego, a ciecz do wrzenia ogrzana i potem przecedzona nie powinna się już więcej mącić ani z azotanem srebrowym, ani z kwasem chlorowodowym.

Chlorek chininy nie powinien zmieniać barwy po nawilżeniu go albo kwasem azotowym, albo półtorachlorkiem żelazowym; ogrzany na blaszce platynowej ma się spalać zupełnie.

Kwasem chlorowodowym zakwaszony rozczyn wodny, nie powinien się mącić od azotanu barowego, ani też zmieniać od kwasu siarkowego rozcieńczonego.

Chininum sulfuricum. Siarkan chininy.

Chininum sulfuricum basicum.

~~Są to~~ Kryształy igiełkowate, bardzo delikatne, miękkie, jedwabisto-połyskujące, bardzo gorzkie, wietrzejące w suchem, a wilgoć przyciągające z wilgotnego powietrza. Rozpuszczają się nie trudno w wyskoku wrzącym, mniej łatwo w wodzie wrzącej, w zimnej zaś bardzo trudno.

Roztwór wodny obojętnie, lecz nie kwaśno oddziaływujący opalizuje niebiesko po dodaniu jednej kropli kwasu siarkowego.

Jeżeli do roztworu wodnego, na zimno nasyconego wkropli się małą ilość wody chlorowej a potem amoniaku, to występuje barwa zielona. Roztwór wodny z dodanym chlorkiem barowym, tworzy osad biały w kwasach nierozpuszczalny; z azotanem srebrowym zaś zmieniać się nie powinien.

Siarkan chininy nie powinien się barwić po zwilżeniu go kwasem siarkowym albo azotowym zgęszczonym.

Jeden gram tej soli przy ciepłocie 40 – 45° rozpuszczony w siedmiu centm: sześć: mięszaniny, złożonej z jednej objętości wyskoku bezwodnego i dwóch objętości chloroformu, powinien dawać ciecz nawet po oziębieniu zupełnie jasną.

Dwa gramy siarkanu chininy polewa się dwudziestoma centm: sześć: wody przekroplonej i przy nieustannem mięszaniu ogrzewa w łaźni wodnej do ciepłoty 60°. Mięszaninę odstawia się na bok na godzinę, poczem umieszczoną w zi-

mnej wodzie przez pół godziny tak oziębia, aby ciepłota nie przenosiła 15°, ani też nie opadała niżej 15°. Potem przesącza się przez suchy sączek. Pięć centm: sześć: cieczy przesączonej miesza się powoli z siedmioma i pół centm: sześć (7·5 CC) amoniaku. Osad początkowo powstały powinien się rozpuścić po ~~przyjęciu~~ dolaniu całej ilości amoniaku i to tak, aby ciecz ~~jasną~~ klarowną była i nie pozostawały kłaczki nierozpuszczone.

Siarkan chininy w ciepłocie 100° wysuszony, nie powinien więcej tracić ze swego ciężaru jak piętnaście setnych części. Na blaszce platynowej powinien się bez pozostałości spalić.

Chininum tannicum. Garbnikan chininy.

Weź: siarkanu chininy dziesięć gramów, 10

rozpuszcza się je ~~rozpuść je w~~

w kwasu siarkowego rozcieńczonego sześciu gramach. 6

i wody przekroplonej trzystu gramach. 300

Roztwór przesączony miesza się

z kwasu garbnikowego dwudziestu trzema gramami; 23

które są rozpuszczone

we wody przekroplonej stu pięćdziesięciu gramach. 150

Odstawia się w miejsce zimne. Osad ~~powstały~~ zebrany na sączku opłu-

kuje się

wody przekroplonej małą ilością,

w ciepłocie nie przechodzącej 30°, suszy i po roztarciu na proszek przechowuje.

Ma to być proszek szaro=biały lub żółtawy, bezwonny, smaku ściągającego, mier-nie gorzkiego. Rozpuszcza się prawie w trzydziestu częściach wody wrzącej, w ośmdziesięciu zimnej, łatwo we wyskoku. Z wodą ogrzewany proszek zbija się w grudki.

Roztwór wodny barwi się atramentowo od chlorku żelazowego. Roztwór wyskokowy, przez wytrawianie z octanem ołowiowym zasadowym od kwasu garbnikowego, a od nadmiaru ołowiu kwasem siarkowym rozcieńczonym uwolniony, daje po przesączeniu ciecz, która po wydaleniu przez wyparowanie wysko-ku barwi się zielono z wodą chlorową i z później dodanym amoniakiem.

Żarzony powinien się spalać bez pozostałości.

Chloralum hydratum. Wodnik chloralu.

~~Są to~~ Kryształki przeźroczyste, bezbarwne, na powietrzu trwałe, od-działywające obojętnie lub prawie obojętnie, o woni właściwej aromatycznej, o smaku cierpkim, gorzkawym, rozpuszczające się łatwo we wodzie, wyskoku i eterze, topiące się przy 58°; ogrzane ulatniają się, nie wywiązując palnego gazu.

Roztwór wodny mąci się z wodnikiem potasowym, wyjaśnia się jednak znowu po oddzieleniu się utworzonego chloroformu; od azotanu srebrowego nie

powinien się mącić.

Z kwasem siarkowym zgęszczonym w łaźni wodnej lekko ogrzewany wodnik chloralu, nie powinien ani wydawać par kwasu chlorowodorowego, ani się też brunatno barwić.

Przechowuje się w naczyniu zabezpieczonem od światła, w suchem miejscu

Chloroformium. Chloroform.

Ciecz ~~jasna~~ klarowna, bezbarwna, woni właściwej, słodkawa, c. g. 1·485–1·50, wrząca przy 60°–62°, rozpuszczalna bardzo mało w wodzie, łatwo zaś w wyskoku, eterze i olejach tłustych.

Chloroform ogrzewany w rurce odczynnikowej z wyskokowym rozczynem wodnika potasowego i z siarkanem aniliny, ~~rozszerza~~ wywięzuje woń przenikliwą bardzo nieprzyjemną.

Chloroform powinien się na dłoni szybko ulatniać, nie pozostawiając woni odurzającej, ani ~~empyreumatycznej~~ przyswędkowej, ani też podobnej do niedogonu; po skłóceniu jednej objętości chloroformu z dwoma objętościami wody przekroplonej — woda nie powinna czerwienić rozczynu lakmusowego, ani też mącić rozczynu azotanu srebrowego. Skłócony z wodnym rozczynem jodku potasowego nie powinien się fioletowo barwić; z równą objętością kwasu siarkowego zgęszczonego w rurce odczynnikowej skłócony, powinien pozostawać bezbarwnym

przez przeciąg jednej godziny.

Przechowuje się zdaleka od światła, w naczyniu bardzo szczelnie zatkaném.

Cocainum hydrochloricum. Chlorek kokainy.

~~Jestto~~ Proszek krystaliczny biały, albo kryształki igiełkowate, bezbarwne, gorzkawe, znieczulające język na czas krótki, rozpuszczające się łatwo w ~~z~~ wodzie, wyskoku, eterze i chloroformie i ~~od~~działające obojętnie.

Pięć centigramów zmięszane w rurce odczynnikowej z jednym centm: sześć: kwasu siarkowego zgęszczonego, powinny się bezbarwnie rozpuścić; ciecz ta przez dwie albo trzy minuty do ciepłoty 100-150° ogrzewana i potem zlana do trzech albo czterech centm: sześć: wody, wydziela ~~[illegible]~~ prędko kryształki kwasu bedźwinowego i posiada ~~ma~~ wprawdzie słabą, lecz przyjemną ~~woń~~ woń.

Centigram chlorku kokainy rozpuszczony w pięciu decigramach wody barwi się czerwono na czas krótki za domięszaniem jednej kropli rozczynu (1:1000) nadmanganezianu potasowego; barwa ta jednak trwa przez czas dłuższy po dodaniu trzech lub czterech kropel, przyczem nadtlenek manganezu wydzielać się nie powinien. Rozczyn zgęszczony, zmięszany z jedną kroplą rozczynu nadmanganezianu potasowego (1:100) ~~[illegible]~~ wydziela natychmiast drobno-krystaliczny osad fioletowy, będący nadmanganezianem kokainy.

Rozczyn wodny kokainy z dodaną jedną kroplą półtorachlorku żelazowego

barwić się powinien żółto, nie zaś niebieskawo-zielono lub niebiesko.

Rozczyny kokainy rozkładają się w krótkim czasie, dlatego przysposabiać je należy tylko przed wydaniem i przechowywać w miejscu zimnem.

Coffeïnum. Kofeina.

~~Są to~~ Kryształki igiełkowate, długie, giętkie, jedwabisto-połyskujące, bezbarwne, topiące się i bez pozostałości ~~wyparowywające~~ [przechodzące w parę] za ogrzaniem, rozpuszczające się łatwo w wodzie wrzącej, trudniej w zimnej, łatwo też w chloroformie a trudniej już w wyskoku, bardzo mało zaś w eterze. Rozczyn wodny, ~~od~~działający obojętnie ma smak gorzkawy. Kofeina w wodzie chlorowej rozpuszczona i w łaźni wysuszona, ~~barwi~~ [pozostawia resztę o barwie] czerwono-żółtej, [która] wystawiona na działanie par amoniaku lub zwilżona amoniakiem przybiera barwę purpurową.

Kofeina nie powinna się zabarwiać ~~z zwilżeniem~~ [po nawilżeniu] kwasem siarkowym stężonym.

Collodium. Kolodi~~um~~[on].

Ciecz o zawiesistości ~~ulepku~~ [cukrowca], ~~od~~działająca obojętnie, bezbarwna, o woni eteru, w cienkiej warstwie rozsmarowana na powietrzu szybko wysuszona pozostawia silnie spoistą powłoczkę.

Collodium elasticum.

Collodium elasticum. Kolodion sprężysty.

Weź:	kolodionu	czterdzieści dziewięć gramów,	49.
	olejku rycynowego	jeden gram.	1.

Miesza się je ~~dobrze~~ dokładnie.

Collyrium adstringens luteum. Woda do ócz żółta.

Weź:	chlorku amonowego	pięć decygramów,	0·5
	siarczanu cynkowego	jeden gram i dwadzieścia pięć centygramów	1·25.
rozpuszcza się ~~rozpuszcza~~		w dwustu gramach	200
	~~w~~ wody przekroplonej	~~w gramach dwustu~~	~~200~~
i dodaje		czterdzieści centygramów	0·40
	kamfory,		
rozpuszczonych poprzednio		w dwudziestu gramach	20
	wyskoku		
a wreszcie		jeden decygram	0·1
	szafranu.		

Wystawia się przez dwadzieścia cztery godzin wśród częstego mięszania i wreszcie przesącza.

Colophonium. Kalafonia.

Rodzaje Pinus, Sosny, szczególniej Pinus Laricio P-o-i-r-e-t, ~~modrzew~~ i Pinus silvestris L-i-n-n., Sosna pospolita, drzewa swojskie, powszechnie znane. Coniferae, Iglaste. Abietineae, Jodłowate.

Jestto żywica zupełnie oddzielona od olejku terpentynowego. Masa twarda, łamliwa i rozcieralna, o złamie wielkomuszlowym, o połysku prawie szklistym, o barwie zazwyczaj żółto-brunatnej, czysta ~~jasna~~, przezroczysta, bezpostaciowa.

W łaźni wodnej ogrzewana kalafonia daje ciecz jasną, ciągłą; po ~~na~~ silniejszem ogrzaniu ~~em~~ wydaje białe, ciężkie pary, o woni balsamicznej. Przy cieple 60° w równym ciężarze tak wyskoku, jako też i kwasu octowego, rozpuszcza się powoli.

Emplastrum adhaesivum. Empl. Diachylon compositum. Empl. Meliloti. Empl. oxycroceum.

Cortex Cascarillae. Kora szakarylli.

Croton Eluteria B-e-n-n-e-t-t, Krocień kowodajny, krzew drzewkowaty na Antyllach, przeważnie zaś na wyspach Bahama rosnący. Euphorbiaceae, Ostromleczowate.

Kora z pnia i z gałęzi wysuszona, tworzy kawałki zwinięte albo rynienkowate, zazwyczaj mniej jak na jeden decimetr długie a centimetr szerokie, jeden do dwu milimetrów gruba, o naskórku cienkim, na zewnątrz zazwyczaj białawym, pobrużdżonym ~~owanym~~ przez krzyżujące się rysy, często nawet częściowo

już opadłym; a korze na miejscach obnażonych szaro- lub zielonawo-brunatny i równie pobrużdżonej albo podłużnie prążkowany, równy na złamie, posiadający woń właściwą korzenną, smak gorzki i korzenny. Zapalona wydaje dym gęsty do piżma wonią podobny. Na przekroju poprzecznym okazuje warstwę wewnętrzną bardzo delikatnie promienisto-prążkowaną, o promieniach połączonych w wiązki maczugowate.

Kawałki drzewa przymieszane do towaru w handlu się znajdującego, wybiera się przed użyciem.

Tinctura.

Cortex Chinae. Kora chinowa.

Hodowane gatunki Chinowca, Cinchona przeważnie Cinchona succirubra P-a-v-o-n, Chinowiec czerwono-korowy. Rubiaceae, Marzannowate.

Kawałki porwijane, trzy do czterech lub więcej decimetrów długie, dwa do czterech milimetrów grube, twarde, kruche; o złamie równym, albo cokolwiek krótko włóknistym, okryte po stronie zewnętrznej naskórkiem cieńkim, biało-szarym albo szaro-brunatnawym, grubo-podłużnie-prążkowanym i często poprzecznie pobrużdżonym, pod naskórkiem zaś brunatne; po stronie wewnętrznej o barwie cynamonowej albo brunatno-czerwonej delikatnie prążkowane, dające się pod mikroskopem rozeznać po włóknach łyka zazwyczaj wrzecionowatych, dość

krótkich, całkowicie zgrubiałych i zdrzewiałych, promienisto rozsianych po we-
wnętrznej części kory. Smak jest gorzki i ściągający.

Czerwono-brunatny proszek z kory, ogrzewany w rurce szklannej ma dawać ciekłą, pięknie czerwoną smołę, a poddany niżej podanemu badaniu chemicznemu ma wydawać ze stu części nie mniej, jak trzy i pół części właściwych alkaloidów.

Dwadzieścia gramów proszku z kory chinowej miesza się w kolbce o znanym ciężarze z dwudziestoma czterema gramami świeżego wodnika wapniowego i czterystoma gramami wyskoku. Po zważeniu kolbki wraz z zawartością i po zanotowaniu ciężaru, łączy się kolbkę z chłodnikiem (może być zwrotny, t.j. przy którym ciecz spływa napowrót do naczynia ogrzewanego) i ogrzewa w łaźni parowej przez godzinę wśród częstego mieszania, poczem studzi się ją i sprawdza ponownie ciężar. Stratę na ciężarze uzupełnia się przez dodanie dostatecznej ilości wyskoku. Ciecz z nad osadu zlana przesącza się. Dwieście gramów przesączu, zawierające rozpuszczalne części z dziesięciu gramów kory, miesza się z czterdziestoma centym. sześć. wody przekroplonej i z jednym gramem kwasu winowego i ogrzewa się w łaźni wodnej aż do zupełnego wyparowania wyskoku. Do pozostałości oziębionej dodaje się dwadzieścia centym. sześć. wody przekroplonej. Rozczyn przesącza się do flaszki dobrze zatkać się dającej, a po dokładnem wymyciu sączka małą ilością wody, dodaje się do tak otrzymanej cieczy rozczyn wodnika sodowego aż do oddziaływania alkali-

czego i dopóki osad już więcej nie ~~powstaje~~ tworzyć się przestanie, poczem dolewa się pięćdziesiąt centm. sześć. eteru. Po zatkaniu dobrze flaszki, ciecze silnie ~~tłoczą się~~, aby się osad w eterze rozpuścił. Roztwór eteryczny, zawierający w rozpuszczeniu alkaloidy kory chinowej, oddziela się od roztworu wodnego; ostatni wyciąga się jeszcze dwa razy tąż samą ilością eteru, ciecze zaś eteryczne razem zmięszane zbiera się na parownicy o znanym ciężarze. Po wyparowaniu eteru wagą wykazany ciężar pozostałości przy 100° wysuszonej, przez dziesięć pomnożony, wykazuje procent alkaloidów w korze zawartych.

Extractum. Tinctura Chinae composita. Vinum. Pulvis dentifricius niger.

Cortex Cinnamomi. ~~Cynamon~~ Kora cynamonowa.

Cinnamomum Cassia Blume, Cynamonowiec wonny, drzewo karate w południowych Chinach. Lauraceae, Wawrzynowate.

~~Jestto~~ Kora z gałęzi wysuszona i po większej części pozbawiona naskórka. Rurki całe lub połowiczne do trzech centymetrów i więcej szerokie, jeden do trzech milimetrów grube, twarde, kruche, o równym złamie, czerwono-brunatne, matowe, ~~przeważnie~~ na zewnętrznej stronie, zazwyczaj tylko miejscami szare od resztek naskórka, posiadające woń właściwą, przyjemnie korzenną, smak ostry, korzenny, słodkawy i ściągający, ~~przy~~ następnie ~~końcu~~ kleisty.

Za pomocą mikroskopu spostrzedz przeważnie można w tkance wewnętrznej śródkowia, ~~nieciągłą~~ poprzerywaną warstwę komórek sklerenchymatycznych, włókna woeionowate, delikatne, gładkie, całkowicie zdrzewiałe, promieniście w łyku rozsiane i liczne worki wypełnione śluzem i olejkiem eterycznym w miąższu, który zawiera ~~jeczym~~ złożoną skrobię.

Aqua Cinnamomi simplex et spirituosa. Syrupus. Tinctura. Aqua aromatica spirituosa. Decoctum Sarsaparillae compositum mitius. Electuarium aromaticum. Species americantes. Spiritus aromaticus. Tinctura Absinthii composita.

Cortex Condurango. Kora kondurango.

Gonolobus Condurango T-r-i-a-n-a, ... , krzew pnący się na Andach w Ameryce podzwrotnikowej. Asclepiadeae, Trojeściowate.

Kora z pnia i z gałęzi wysuszona przychodzi w handlu w kawałkach zwiniętych i rynienkowatych, lekkich, od jednego do pięciu milimetrów grubych, a od jednego do trzech centymetrów szerokich, okrytych naskórkiem szaro-brunatnawym lub brunatnym, podłużnie prążkowanym, albo jak na grubszych kawałkach + brodawkowato-bruzdowanym, cokolwiek gąbczastym albo też podzielonym na czworoboczne pola; od strony wewnętrznej szaro-brunatnawych, grubo-prążkowanych, na złamie włóknistych albo słabo ziarnistych, na przekroju poprzecznym białawych, plamami albo punktam

żółto-brunatnymi oznaczonych, a na skrajnej części zaledwie widocznie promienisto-prążkowanych. Za pomocą drobnowidza odnaleźć można liczne komórki sklerenchymatyczne skupione i naczynia mleczne w miąższu napełnionym częściowo złożoną skrobią, częściowo gwiazdkowatymi kryształkami szczawianu wapniowego.

Kora ma smak słabo-gorzki.

Cortex Frangulae. Kora kruszyny.

Rhamnus Frangula Linn., Szakłak kruszyna, krzew swojski.
Rhamnaceae, Szakłakowate.

Kora ususzona z gałęzi w rurkach do trzech decimetrów długich, prawie na milimetr grubych, lekkich, o naskórku dającym się łatwo oddzielać, na zewnątrz szaro-brunatnym, cokolwiek ~~świecącym~~ lśniącym, delikatnie podłużnie prążkowanym, z przetchlinami białawymi, zazwyczaj poprzecznie wydłużonymi; na wewnętrznej powierzchni gładkich, czerwono-brunatnych, na złamie łykowatych, włóknistych, żółtych, o łyku pod soczewką na przekroju poprzecznym żółto wyglądającym, promienisto-prążkowanym od wiązek włókien szarawych. Kora ma smak gorzki, ślinę na żółto zabarwia, w wodzie wapiennej moczona, przybiera na stronie wewnętrznej barwę pięknie czerwoną.

Cortex Fructus Aurantii. Skórka z owocu pomarańczy.

Flavedo corticis Aurantii.

Citrus vulgaris R-i-s-s-o, cytryna pomarańcza, p. Folia Aurantii.

Owocnia z dojrzałych owoców zdjęta przeważnie w kawałkach eliptycznych, i wysuszona składa się z warstwy zewnętrznej gruczołkowato-pomarszczonej, czerwono-brunatnawej, ~~bogatej~~ obfitej w zbiorniki wypełnione olejkiem eterycznym, silnie korzennym i gorzkim, i z warstwy wewnętrznej białej, gąbczastej, gorzkawej, którą należy oddzielać.

Syrupus. Tinctura. Aqua carminativa. Species amaricantes. Tinctura Absinthii composita. Tinctura amara. Tra Chinae composita. Tra Rhei vinosa.

Cortex Fructus Citri. Skórka z owocu cytryny ~~owe~~.

Flavedo corticis Citri.

Citrus Limonum R-i-s-s-o, (cytryna limunia ~~drzewo cytrynowe~~), drzewo hodowane w cieplejszych okolicach na całej ziemi. Rutaceae, Rutowate. Aurantieae, Pomarańczowate.

Z dojrzałych owoców naczyniowej w pasmach spiralnych zdjęta i wysuszona owocnia składa się z warstwy zewnętrznej gruczołkowato pomarszczonej ~~…~~, brunatnawo-żółtej, bogatej w zbiorniki napełnione olejkiem eterycznym, korzennej i gorzkawej w smaku i z warstwy wewnętrznej gąbczastej, białej, bezwonnej i prawie bez smaku, którą też się ~~oddziela~~ oddziela.

Aqua carminativa. Decoctum Sarsaparillae compositum mitius. Spiritus aromaticus.

Cortex Granati. Kora granatowca.

Punica Granatum L-i-n-n., granatowiec właściwy, drzewo swojskie na Wschodzie, chodowane w południowej Europie. Myrtaceae, mirtowate.

Jestto ususzona kora z pnia i gałęzi. Kawałki rynienkowate albo pozwijane aż do dwóch decimetrów długie, na jeden do dwóch milimetrów grube, lekkie, kruche, na złamie równym żółtawe, po stronie zewnętrznej szarawe, poprzerzynane na podłuż pasmami korkowatymi wystającymi, żółtawo-brunatnymi i pookrywane zazwyczaj małymi miseczkami czarnymi i resztkami plech z mchów, a po stronie wewnętrznej gładkie, żółte lub czerwono-brunatne, na przekroju poprzecznym podzielone na pola bardzo delikatnymi liniami pod soczewką dostrzegalnymi.

Kora z korzenia, mogąca mieć zastosowanie, trafiająca się często w handlu jako domieszka do kory z pnia i z gałęzi, rozpoznaje się po kawałkach zazwyczaj mniejszych, prawie płaskich, nie rzadko pozginanych, a na stronie wewnętrznej opatrzonych ostankami z drzewa, po stronie zewnętrznej brunatnych, szorstkich, zupełnie pozbawionych śladów mchu, i po pojedynczych kawałkach większych opatrzonych zagłębieniami prawie muszlowatymi, które powstały przez odtłupanie się korka.

Smak kory jest ściągający, gorzkawy.

Extractum:

Cortex Quebracho. Kora kwebracho.

Aspidosperma Quebracho S-c-h-l-e-c-h-t-e-n-d-a-l, ...

. . . , często spotykane drzewo w zachodnich prowincyach Argentyny. Apocynaceae: Toinowate.

Ususzona kora z pnia w kawałkach wielkich, do trzech centimetrów grubych, prawie płaskich, twardych, ciężkich, okrytych bardzo silną żółto-brunatną, miejscami białawą warstwą korkową, porozszczepianą często kwadratowo przez szpary otwierające się głęboko, po stronie wewnętrznej podłużnie prążkowanych zazwyczaj jasno-czerwonawych albo żółtawo-brunatnych, mających złam ziarnisty, smaku gorzkiego.

Na przekroju poprzecznym okazuje one dwie warstwy: warstwę korkową i właściwą korę, pierwszą jaśniejszą żółto-brunatną, drugą ciemniejszą czerwono-brunatną, a obie prawie równe na grubość, opatrzone gęsto białawymi cętkami częściowo poprzecznie w szeregi ułożonymi. Przekrój podłużny jest poprążkowany na długości przez grube linie odpowiadające owym cętkom.

Pod mikroskopem odznacza się szczególniej kora są bardzo liczne ziarna i pasma z wielopostaciowych komórek sklerenchymatycznych i włókna wrzecionowate, po większej części odosobnione, zupełnie zgrubiałe, z tych niektóre ,

dokładnie odosobnionemi są matemi komórkami, zawierającemi kryształy szczawianu wapniowego ~~zawierających~~.

Extractum fluidum.

Cortex Quercus. Kora dębowa.

Quercus pedunculata Ehrhart, Dąb szypułkowy ~~[illegible]~~ i Quercus sessiliflora Smith, Dąb bezszypułkowy, drzewa swojskie, powszechnie znane. Cupuliferae, ~~miseczkowate~~, Łuszczakowe.

Kora z pni młodszych na wiosnę przed rozwinięciem się liści zdjęta i wysuszona jest ~~wiórna~~ rurkowata, jeden do dwóch milimetrów gruba, po stronie zewnętrznej gładka, o oskórni bardzo delikatnej, srebrno-szarej lub popielato-brunatnej i połyskującej; na stronie wewnętrznej podłużnie prążkowana, barwy brunatnawej lub brunatno-czerwonawej, o złamie w części wewnętrznej blaszkowato-włóknistym; na przekroju poprzecznym pod oskórnią o zielonkowatej środskórni, oddzielonej nieprzerwanym pierścieniem z komórek sklerenchymatycznych od łyka jasno-czerwonawego, podzielonego na bardzo drobne kwadratowe pola.

Kora ma smak bardzo ściągający. Nawilżona słabym rozczynem półtorachlorku żelazowego barwi się ~~bardzo~~ brudno-niebiesko.

Cortex Rhamni Purshiani. Kora szakłaku Pursha.

Cascara sagrada.

Rhamnus Purshianus DC., Szakłak Pursha,

drzewiasty krzew rosnący w północnej Ameryce. Rhamnaceae, Szakłakowate.

Ususzona kora z pnia i z gałęzi przychodzi w kawałkach rynienkowatych albo rurkowatych, do dwóch centimetrów szerokich, do dwóch milimetrów grubych, po stronie zewnętrznej brunatnych albo szaro-brunatnych, prawie gładkich, okrytych miejscami oskórnią bardzo cienką, popielato-białą, słabo połyskującą, często pokropkowaną od czarnych miseczek z mchów; po stronie wewnętrznej czarniawo-cynamonowych, delikatnie wzdłuż prążkowanych, na złam krótko-włóknistych; o przekroju poprzecznym, brunatno-żółtym, o łyku bardzo delikatnie promienisto-linijkowanym. Smak ma gorzkawy.

Extractum fluidum.

Cortex Salicis. Kora wierzbowa.

Salix alba Linn., Wierzba biała, Salix fragilis Linn., Wierzba krucha i inne odmiany Salix, Wierzby; drzewa i krzewy nad strumykami i rowami wszędzie rosnące. Salicaceae, Wierzbowate.

Kora z gałęzi dwu lub trzechletnich na początku wiosny zdjęta i szybko wysuszona, łykowata, lepka, prawie aż do milimetra gruba; na zewnętrznej powierzchni brunatna lub zielonawa, dość gładka, często połyskująca; na wewnętrznej

powierzchni jasno-cynamonowa albo żółta, gładka, o złamie blaszkowato-włóknistym; na przekroju poprzecznym żółtawym albo czerwonawo-brunatnym, okazująca tylko bardzo drobno kwadratowo podzielone, i barwiąca się czarniawo-zielono, za zwilżeniem słabym roztworem półtorachlorku żelaznego. Smak ma gorzki i ściągający.

Crocus. Szafran.

Crocus sativus L-i-n-n., Szafran ~~pospolity~~ siewny, roślina bulwiasta swojska na Wschodzie, w różnych częściach Europy, szczególniej we Francyi i Hiszpanii uprawiana. Iridaceae, Kosaćcowate.

Znamiona po trzy wyskakujące w kwiecie ze słupka nitkowatego cokolwiek ~~zagięte~~, rurkowate, do trzech centymetrów długie, ku górze rozszerzone, i tu od trzech do czterech milimetrów szerokie, porozcinane ku wnętrzu, o kraju [brzegu] górnym piłkowanym, żółtawym; po wysuszeniu twarde, kruche, całkiem nagie, słabo połyskujące, ciemno-brunatno-czerwone, o woni właściwej przenikliwej, o smaku korzennym gorzkim, cokolwiek ostrym, barwiące ślinę na pomarańczowo.

Jeden centigram szafranu zabarwia jeszcze pięknie żółto trzy litry wody. Po spaleniu ~~ze~~ stu części szafranu nie powinno pozostawać więcej nad ośm części popiołu ~~pozostawać~~.

Towar handlowy składa się z pojedyńczych znamion odłamanych albo też jeszcze z kawałeczkami słupka żółtego, tworzących kupki lekkie i pulchne. Niepo-

winien być zafałszowanym kwiatami nogietka, Calendula, ~~[illegible]~~ krokoszu, Carthamus i innymi częściami roślinnymi. Przechowuje się w naczyniu ~~dobrze~~ zabezpieczonem od światła.

Collyrium adstringens luteum. Emplastrum oxycroceum. Massa pilularum Ruffi. Tinctura Opii crocata.

Cuprum sulfuricum. Siarkan miedziowy.

~~Są to~~ Kryształy niebieskie, przezroczyste, na powietrzu ~~lekko~~ wokolnick wietrzejące, w wodzie łatwo rozpuszczalne.

Roztwór wodny ~~opuszcza~~ wydziela osad biały w kwasach nierozpuszczalny, za dodaniem azotanu barowego; ostrożnie dodany amoniak tworzy osad niebieskawy, przechodzący w ciecz ~~jasną~~ przezroczystą, ciemno-niebieską, za dodaniem nadmiaru amoniaku.

Roztwór wodny, słabo kwasem chlorowodorowym zakwaszony, tworzy z nadmiarem kwasu siarkowodorowego osad brunatno-czarny, ciecz zaś od osadu odsączona ma być bezbarwną i nie ~~ma~~ powinna ~~pozostawiać~~ dawać żadnej pozostałości po wyparowaniu.

Decocta. Odwary.

Jeżeli przy przyrządzaniu odwarów ilość leku ~~stosowanego~~ przepisanego nie jest podaną przez lekarza, to w zasadzie z jednej części ciała przysposabia się dziesięć części odwaru.

Przepis ten nie ~~jest ważnym dla~~ ma mieć zastosowania przy ciałach kleistych, jak również i silniej działają-

cych, a w szczególniej dla narkotycznych, dla których najwyższa dawka jest przepisaną. Ilość ostatnich jest zawsze przez lekarza podaną; dobranie zaś stosunku w pierwszych pozostawia się aptekarzowi.

Ciała do odwaru przeznaczone po pokrajaniu lub pretłuczeniu, nalewa się dostateczną ilością wody w odpowiedniem naczyniu i przez pół godziny przy ciągłem mięszaniu albo gotuje, albo wystawia tylko na działanie pary w łaźni wodnej. Ciecz jeszcze gorącą cedzi się, wyciska i w razie potrzeby przecedza.

Ciała o twardszem utkaniu gotuje się bez wyjątku przez godzinę.

Decoctum Sarsaparillae compositum fortius.

Silniejszy złożony odwar z sarsaparylli.

Weź: korzenia sarsaparylli pokrajanego dwadzieścia gramów 20
wytrawia się z dostateczną ilością
wody przekroplonej
przez dwadzieścia cztery godzin, dodawszy
cukru sproszkowanego,
ałunu sproszkowanego po jednym gramie, 1.
poczem gotuje się przez godzinę.
Przy końcu gotowania dodaje się
owoców anyżku przetłuczonego,

owocu kopru pretłuczonego
~~kopru tłuczonego~~ po ośiem decygramów, 0·8.
pokrajanych liści senesu
~~senesu pokrajanego~~ pięć gramów, 5
Korzenia lukrecyi krajanego dwa i pół grama. 2·5.
Cedzi się przez sukno i silnie wyciska.
Ciecz
~~Płyn~~ przecedzoną ma ważyć pięćset gramów. 500.

Decoctum Sarsaparillae compositum mitius.

Słabszy złożony odwar z sarsaparylli.

Weź: korzenia sarsaparylli pokrajanego dziesięć gramów; 10
dodaje się
ziela pozostałe z odwaru mocniejszego
i gotuje ~~się~~ przez godzinę z dostateczną ilością
wody przekroplonej.
Przy końcu gotowania dodaje się:
pokrajanej skórki z owocu ~~limoniowej~~ cytryny
~~skórki cytrynowej pokrajanej~~,
pretłuczonego nasienia kardamonu
~~kardamonu tłuczonego~~,
kory
(cynamonowej tłuczonej),
krajanego korzenia lukrecyi po pięć decygramów. 0·5.
Potem się
(Cedzi i silnie wyciska przez sukno.
Ciecz przecedzona ma wynosić pięćset gramów 500.

Eleosacchara. Olejocukry.

Weź: cukru tłuczonego dwa gramy, 2.
olejku eterycznego przepisanego jedną kroplę.
Miesza się dobrze, ucierając.
Przysposabia się na żądanie.

Electuarium aromaticum. Powidełko aromatyczne.

Weź: liści mięty pieprzowej,
liści szałwii po sto gramów, 100
korzenia dzięgla,
korzenia imbieru po dwadzieścia gramów, 20
kory cynamonu,
goździków,
gałki muszkatołowej po dziesięć gramów. 10
Po sproszkowaniu dodaje się dostateczną ilość
miodu oczyszczonego
i odpowiednio zarabia w łaźni wodnej na powidełko.

Electuarium lenitivum. Powidełko przeczyszczające.

Weź: powideł ze śliwek dwieście gramów, 200

" tamaryndowych ~~wysuszonych~~ oczyszczonych,
soku bzowego zgęszczonego po sto gramów, 100
senesu sproszkowanego,
winianu potasowego kwaśnego sproszkowanego
po pięćdziesiąt gramów, 50
wreszcie
miodu oczyszczonego dostateczną ilość,
aby w łaźni wodnej odpowiednio na powidełko zarobić.

Przechowuje się w miejscu zimnem i suchem.

Elemi. Elemi.
Resina Elemi.

Jest to żywica, którą dostarcza drzewo na wyspach Filipinach, jeszcze dostatecznie nie poznane, lecz należące prawdopodobnie do gatunku z rodzaju Burseraceae Canarium.

~~Przychodzi~~ Doprowadzaną bywa w masach zbitych, miękkich, lipkich, nieprzezroczystych, krystaliczno-ziarnistych, białawych lub zielonawo-cytrynowych, o woni silnej do kopru podobnej, o smaku balsamicznym, gorzkawym.

Powinna się zupełnie rozpuszczać w zwykłej ciepłocie w chloroformie, za ogrzaniem zaś w wyskoku, eterze i benzolu.

Emplastrum adhaesivum. Plaster lepki.

Emplastrum Diachylon compositum linteo extensum.

Weź: szmalcu wieprzowego,

oliwy,

tlenku ołowiowego bardzo drobno sproszkowanego

po dwieście pięćdziesiąt gramów. 250

Gotuje się je przy miernym ogniu, dodając od czasu do czasu świeżą ilość wody, dopóki tlenek ołowiowy nie zniknie zupełnie i plaster nie przybierze odpowiedniej zawiesistości. Strzedz się należy, aby w plastrze nie było zawieszonych cząsteczek tlenku ołowiowego.

Dwieście pięćdziesiąt gramów 250

tego plastru

ogrzewa się przy słabym ogniu aż do wyparowania wody, poczem dodaje ~~się~~ stop już gotowy składający się:

z wosku żółtego,

żywicy damarowej,

kalafonii po gramów dwadzieścia pięć 25

i terpentyny weneckiej dwa i pół grama. 2·5

Plaster jeszcze gorący roz~~smarowuje~~ciąga się na płótnie.

Powinien się silnie przylepiać.

Emplastrum Hydrargyri.

Emplastrum Anglicanum. Plaster angielski.

Weź: karuku rybiego drobno pokrajanego — sto gramów; — 100
rozpuszcza się w dwóch tysiącach gramów — 2000
wody przekroplonej gorącej,
dodaje
wyskoku — sto gramów, — 100
miodu oczyszczonego — dziesięć gramów — 10
i przecedzi przez płótno.

Roztwór ten lekko ogrzany nakłada się pędzlem powoli a równo na materyą jedwabną wygładzoną, silnie naciągniętą, siedemdziesiąt pięć centm: długą a sześćdziesiąt centm: szeroką; po każdorazowem napędzlowaniu zostawia się w spokojności dopóki materya zupełnie nie wyschnie.

Odwrotną stroną materyi pociąga się mięszaniną złożoną:
z nastoju bedłwinowego — części cztery
i balsamu peruwiańskiego. — części jednéj.

Materyą dobrze wysuszoną kraje się na kawałki. Plaster ten powinien być sztywnym i po zwilżeniu silnie do skóry przylegać.

Emplastrum Cantharidum. Plaster pryszczy, wezykatorye.

Emplastrum vesicans.

Weź: wosku żółtego,
terpentyny weneckiej po sto gramów, 100
oliwy dwadzieścia gramów. 20
Po stopieniu i przecedzeniu dodaje się sto dwadzieścia pięć gramów 125
~~much hiszpańskich~~ pryszczawek sproszkowanych,
i w łaźni wodnej przez godzinę kopystką drewnianą przerabia. ~~Pod~~ Na koniec dodaje się
balsamu peruwiańskiego dziesięć gramów. 10.
Masa ta po oziębieniu jest już plastrem.

Emplastrum Cantharidum perpetuum.

Wezykatorye wieczne.

Emplastrum Janini vel Jaegeri.

Weź: terpentyny weneckiej,
mastyksu sproszkowanego po trzydzieści gramów. 30.
Do stopionych ~~przy wolnym~~ na mierným ogniu, dodaje się powoli podczas mięszania
~~much hiszpańskich~~ pryszczawek tłuczonych dziesięć gramów, 10
euforbium sproszkowanego pięć gramów. 5

i urabia na plaster.

Emplastrum Cerussae. Plaster blejwasowy.

Weź: plastru diachylowego pojedyńczego trzysta gramów, 300
szmalcu wieprzowego piętnaście gramów, 15
wosku białego czterdzieści gramów, 40
oliwy dwadzieścia pięć gramów. 25.

Do stopionych tych ciał wśród mięszania dodaje się ~~powoli~~ częściowo
węglanu ołowiowego sproszkowanego sto dwadzieścia gramów 120
i potem wytwarza się plaster.

Emplastrum Conii. Plaster cykutowy.

Weź: szmalcu wieprzowego sto dwadzieścia pięć gramów, 125
wosku żółtego dwieście pięćdziesiąt gramów, 250
terpentyny weneckiej dwadzieścia pięć gramów. 25.

Po stopieniu i przecedzeniu dodaje się częściowo wśród mięszania
ziela cykuty sproszkowanego sto gramów 100
i mięszaninę zarabia na plaster.

Emplastrum Diachylon compositum.

Plaster diachylowy złożony.

Emplastrum Lythargyri compositum.

Weź: wosku żółtego sto pięćdziesiąt gramów, 150
kalafonii osiemdziesiąt gramów. 80
Po stopieniu i przecedzeniu, ~~itd~~ dodaje się
gumy amoniackiej, odpowiednio przez gotowanie w wodzie oczyszczonej
sto dwadzieścia pięć gramów 125
rozpuszczonych poprzednio
w czterdziestu gramach 40
terpentyny weneckiej.
Cedzi się je ponownie i miesza z tysiącem gramów 1000
plastru diachylowego pojedyńczego stopionego,
poczem na plaster wytłacza.

Emplastrum Diachylon simplex.

Plaster diachylowy pojedyńczy.

Emplastrum Diachylon simplex.

Weź: smalcu wieprzowego tysiąc gramów, 1000
tlenku ołowiowego bardzo drobno sproszkowanego

pięćset gramów. 500

Gotuje się je wśród nieustannego mięszania na mierny*m ogniu od czasu do czasu wody dolewając, dopóki tlenek ołowiowy nie zniknie i plaster nie nabierze odpowiedniej zawiesistości.

Wystrzegać się należy, aby nie było w plastrze zawieszonych, niepołączonych cząsteczek tlenku ołowiowego.

Ceratum fuscum. Emplastrum Cerussae. Emplastrum Diachylon compositum. Emplastrum saponatum. Unguentum Cerussae. Ung: Diachylon.

Emplastrum Hydrargyri. Plaster rtęciowy.

Emplastrum mercuriale.

Weź: rtęci sto gramów 100

jak najdrobniej rozdzielonej przez ucieranie z pięćdziesięcioma gramami 50

lanoliny

mięsza się z trzystu pięćdziesięcioma gramami 350

masy, z jakiej przyrządza się plaster lepki, na wolnym ogniu stopionej i jak wiadomo zarabia na plaster, w którym nie ~~[illegible]~~ powinny być widocznemi kuleczki rtęci.

Emplastrum Meliloti. Plaster melilotowy.

Weź: Kalafonii dwieście gramów, 200

wosku żółtego czterysta gramów, 400
oliwy dwieście gramów. 200
Po stopieniu i przecedzeniu dodaje się pięćdziesiąt gramów 50
gumy amoniackiej, jak wiadomo oczyszczonej przez gotowanie w wodzie,
a rozpuszczonej w stu dwudziestu pięciu gramach 125
terpentyny weneckiej.
Do ostudzonej masy dodaje się wśród nieustannego mięszania
ziela nostrzyku sproszkowanego trzysta gramów, 300
" piołunu " " ,
kwiatu rumianku polnego sproszkowanego,
(owoców bobku sproszkowanych) po dwadzieścia gramów, 20.
i na plaster zarabia.

Emplastrum Minii. Plaster miniowy.

Emplastrum fuscum.

Weź: oliwy trzysta gramów, 300
czerwonego nad~~tlenku~~ niedokwasu ołowiowego jak najdrobniej sproszkowanego
sto pięćdziesiąt gramów. 150
Gotuje się je wśród ustawicznego mięszania, aż masa przybierze barwę
czarno-brunatną, poczem dodaje się

wosku żółtego dwadzieścia pięć gramów. 25
Do stopionych i ochłodzonych dodaje się piętnaście gramów 15
kamfory rozpuszczonej w małej ilości oliwy
i na plaster urabia.

Emplastrum oxycroceum. Plaster szafranowy.

Weź: wosku żółtego pięćdziesiąt gramów, 50
kalafonii sto gramów. 100
Topi się je, cedzi i do wpół oziębionych dodaje
gumy amoniackiej,
gumy galbanu jak wiadomo przez gotowanie w wodzie oczyszczonych
po dwadzieścia pięć gramów 25
a rozpuszczonych ~~rozpuszczonych~~ w dwudziestu pięciu gramach 25
terpentyny weneckiej.
Potem wśród nieustannego mięszania dodaje się
~~żywicy~~ olibanu sproszkowanego,
mastyksu sproszkowanego po trzydzieści gramów; 30
szafranu sproszkowanego, wyskokiem rozcieńczonym nawilżonego
dziesięć gramów. 10
i na plaster ~~na plaster~~ urabia.

Emplastrum saponatum. Plaster mydlany.

Weź: plastru diachylowego pojedyńczego sześćset gramów, 600
wosku żółtego sto gramów. 100
Topi się je na wolnym ogniu i dodaje pięćdziesiąt gramów 50
mydła weneckiego sproszkowanego.
Do ochłodzonych tych składników dodaje się dziesięć gramów 10
kamfory
rozpuszczonej w czterdziestu gramach 40
oliwy
i wszystko na plaster urabia.

Emulsiones. Mleczanki.

Mleczanki z nasion przysposabia się zawsze ~~w zasadzie~~
z nasienia tłuczonego jednej części,
i wody przekroplonej dostatecznej ilości,
tak, aby ciecz przecedzona wynosiła dziesięć części.
Mleczanki z olejów przysposabiać należy
z oleju jednej części
gumy arabskiej sproszkowanej pół części
i wody przekroplonej ilości dostatecznej,

tak, aby mleczanka przecedzona wynosiła części dwadzieścia.

Emulsio amygdalina. Mleczanka migdałowa.

Weź: migdałów słodkich obranych dwadzieścia pięć gramów, 25.
cukru piętnaście gramów. 15.
Tłucze się je w moździerzu z małą ilością wody przekroplonej na masę jednostajną i potem wśród ciągłego mięszania rozrabia z taką ilością
wody przekroplonej,
aby cieczprzecedzona i wyciśnięta wynosiła dwieście pięćdziesiąt gramów. 250

Emulsio oleosa. Mleczanka olejna.

Mixtura oleosa.

Weź: olejku migdałowego świeżego dziesięć gramów, 10
gumy arabskiej sproszkowanej pięć gramów. 5
Dobrze zmięszane rozrabia się dziesięciu gramami 10
cukrowca zwykłego,
poczem wśród nieustannego mięszania dodaje ~~się~~
wody przekroplonej sto siedemdziesiąt pięć gramów 175.
i ~~w celu zrobienia mleczanki~~ rozrabia na mleczankę.

Euphorbium. Euforbium.

Gummi-resina Euphorbium.

Euphorbia resinifera Berg, Wilczomlecz żywicodajny, roślina swojska w Afryce północno-zachodniej. Euphorbiaceae, Wilczomleczowate.

Sok mleczny na powietrzu stężały przedstawia się jako zbiór grudek z masy suchej, ~~[illegible]~~ chropowatej, półprzeświecającej, brudno-żółtawej, dającej się rozcierać, które te grudki częściowo mają charakterystyczne postacie: kulisto-trójkątne, wewnątrz próżne, zawierające ~~[illegible]~~ częstokroć dwudzielny cierń, albo wałeczkowato-maczugowate, częścią zaś blaszki cieńkie skorupowate, z domieszanymi różnymi częściami i kawałeczkami rośliny.

Euforbium ma smak początkowo bardzo nieznaczny, potem bardzo ostry, gryzący; sproszkowane pobudza do gwałtownego kichania; dlatego też proszek z wielką ostrożnością przysposabiać należy.

Extracta. Wyciągi.

Do przysposabiania wyciągów przeznaczone części roślinnych odpowiednio do ich właściwości i układu ~~[illegible]~~ bierze się ususzone, już to pokrajane lub potłuczone, już to grubo lub drobno sproszkowane.

Przy robieniu wyciągów wodnych moczy się lub wytrawia odpowiednie ~~materyę~~ ciała. Przy ~~[illegible]~~ wskazanem moczeniu nie ogrzewa się części roślinnych nad 20°,

przy wytrawianiu nad 50°. Moczenia nie należy ~~się~~ kilka dni ~~rozciągać~~ przewlekać, bo ciecze zawierające części z roślin rozpuszczalne, mogłyby skisnąć albo zple-śnieć.

Ciecze wodniste, po każdorazowem ich ~~odebraniu~~ zlaniu, podpar~~owuje~~ować należy ~~się~~ natychmiast w łaźni wodnej aż do czwartej części ich pierwotnej objętości, poczem odstawione w miejsce zimne, od części nierozpuszczalnych na dnie osiadłych albo przez zlanie od osadu, albo przez przecedzenie oddziela; wszystkie razem z sobą mięsza i do właściwej wyciągowi zawiesistości podparowuje przy ciepłocie 100° nie przechodzącej.

Ciała zaś przeznaczone do wyciągów wyskokowych lub eterycznych, po sproszkowaniu i ~~po~~ zwilżeniu małą ilością cieczy wyciągowej, wsypuje się do wytrawiacza i oblewa taką ilością cieczy wyciągowej, aby masa cieczą była pokryta. ~~Sprawę~~ Przyrząd się przykrywa, a moczenie przedłuża ~~się~~ do czterdziestu ośmiu godzin. Poczem odbiera się ciecz odpływającą, a na pozostałość nalewa się częściowo resztę cieczy wytrawiającej. Ciecze ~~odebrane~~ otrzymane mięszają się i poddają przekropleniu. Pozostałość podparowuje się przy miernym ogniu aż do wskazanej zawiesistości wyciągu.

Wyciągi tak zwane c-i-e-k-ł-e przysposabia się w wytrawiaczu na ten sam sposób jak wyciągi wyskokowe, też ciecz z początku odpływającą, skoro tylko wskazanej ilości dosięgła, oddziela się od pozostałej ilości odpływającej cieczy, którą poddaje się przekropleniu. Pozostałość zaś po odkropleniu ~~wyparowuje się~~ należy wyparować do zawiesistości wyciągu rzadkiego, poczem się mięsza z cieczą początkowo ~~odebraną~~ otrzymaną.

Rozróżnia się cztery stopnie zawiesistości przy wyciągach. Wyciągi są:

ciekłe = zgęszczonemu nastojowi,

rzadkie = gęstości miodu świeżego,

gęste = które po oziębieniu nie dadzą się przelewać.

suche = dające się na proszek utrzeć.

Do suchości ~~wyparow~~uje się wyciągi, jeżeli się je poprzednio do zawiesistości wyciągu gęstego podparowa~~ne~~ to, poczem cienko rozpościera na parownicy porcelanowej i umieszcza w suszarni przy ciepłocie 40° nie przechodzącej.

Wyciągi tak zwane n-a-r-k-o-t-y-c-z-n-e przechowuje się ~~w zasadzie~~ zawsze jako wyciągi gęste. Aby zaś ułatwić szybkie ich wydawanie w formie proszku, wysusza się pewną ich część zmieszaną z równym ciężarem cukru mlekowego ~~zmieszaną~~ w miernem cieple. Utracony ciężar przez ususzenie uzupełnia się dodaniem cukru mlekowego.

Takiego wyciągu wydaje się zawsze ilość podwójną od tej, jaką lekarz przepisał w formie wyciągu gęstego.

Wyciągi powinny mieć woń i smak tych leków, z których przyrządzonemi zostały; nadto nie ~~powinny~~ mają ~~mieć~~ posiadać woni przypalonej, ani też być zanieczyszczonymi metalami, a szczególniej miedzią.

Zapleśniałe należy wyrzucić.

Przechowuje się je w naczyniach szczelnie przykrytych, w miejscu suchem i zimnem.

Extractum Aconiti radicis. Wyciąg z korzeni tojadu.

Weź: Korzeni tojadu sproszkowanych pięćset gramów. 500

Zwilża się je w naczyniu porcelanowem dostateczną ilością rozcieńczonego wyskoku, aby się zbiły w grudki i w tym stanie pozostawia przez godzinę.

Poczem tę masę ~~[illegible]~~ wkłada się do wytrawiacza i zalewa tysiącem gramów 1000 wyskoku rozcieńczonego.

Po dwudziestoczterogodzinnem moczeniu, ciecz od~~[illegible]~~dziela się, a na pozostałość nalewa się częściowo

wyskoku rozcieńczonego. trzy tysiące gramów. 3000

Z cieczy zebranych odciąga się wyskok w łaźni wodnej, pozostałość zaś ~~[illegible]~~ paruje się w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego.

Extractum Aloës. Wyciąg z al~~oesu~~ony.

Weź: al~~oesu~~ny sproszkowanej pięćset gramów. 500

Rozpuszcza się je w dwóch tysiącach pięćset gramach 2500 wody przekroplonej, wrzącej wśród nieustannego mieszania, poczem odstawia je się na dwa dni w miejsce zimne. Wtedy zlewa się ciecz jasną i od pozostałości cedzi, a roztwór ~~[illegible]~~ poddaje się wyparowaniu ~~się~~ w łaźni wodnej do suchości.

Extractum Belladonnae foliorum.

Wyciąg z liści wilczojagody.

Z liści wilczojagody sproszkowanych przysposabia się jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Cannabis Indicae. Wyciąg z konopi indyjskich.

Przysposabia się z ziela konopi indyjskich, pokrajanego, ze zgęszczonym wyskokiem, jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Centaurii minoris. Wyciąg z tysiącznika.

Weź: ziela tysiącznika pokrajanego	pięćset gramów,	500
wody przekroplonej gorącej	trzy tysiące gramów.	3000

Pozostawia się je w naczyniu drewnianem przez dwie godziny, ~~podczas~~ w przeciągu których często się miesza, poczem silnie wyciska. Z pozostałością postępuje się tak samo, dodawszy wody przekroplonej wrzącej tysiąc gramów. 1000

Ciecze zebrane zagotowuje się, ~~a~~ gdy się przez noc odstoi i wyjaśni, cedzi się je przez sukno i poddaje wyparowaniu w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego.

Extractum Chinae. Wyciąg z kory chinowej.

Weź: kory chinowej potłuczonej	pięćset gramów,	500

wody przekroplonej — sześć tysięcy gramów. 6000

Moczy się je przez 24 godzin; poczem zagotowawszy, cedzi, a pozostałość raz gotuje się trzykrotnie z sześciu tysiącami gramów 6000

wody przekroplonej

Ciecze zmięszane poddaje się zagotowaniu, cedzi przez sukno i paruje do suchości.

Extractum Colocynthidis. Wyciąg z kolokwintów.

Przysposabia się z owoców kolokwintowych po oddzieleniu z nich nasion i przetłuczeniu na gruby proszek, podobnie jak wyciąg z korzeni tojadu i paruje do suchości.

Extractum Conii herbae. Wyciąg z ziela szczwołu.

Przysposabia się z ziela szczwołu sproszkowanego jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Cubebae. Wyciąg z kubeby.

Wź: owoców kubeby sproszkowanych — dwieście gramów. 200

Wsypuje się do wytrawiacza i nalewa mięszaninę przysposobioną

z wyskoku zgęszczonego

i eteru — po dwieście gramów. 200

Pozostawia się je w przyrządzie zatkanym przez osiemdziesiąt cztery godzin, po upływie których ~~odpuszcza~~ zlewa się ciecz.

Na pozostałości ~~dodaje~~ nalewa się ponownie mięszaninę przysposobioną

z eteru

i wyskoku po dwieście gramów 200

a wreszcie tak długo się nalewanie powtarza, dopóki ciecz ~~odpuszczona~~ otrzymana nie będzie bezbarwną.

Z cieczy zmięszanych ze sobą odciąga się eter i wyskok, a pozostałość ~~pod~~parowuje w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu rzadkiego.

Przed wydawaniem wyciąg należy dobrze skłócić.

Extractum Filicis maris. Wyciąg z ~~zanogcicy~~ paproci samczej.

Weź: korzeni paproci samczej za świeża oczyszczonych, wysuszonych i grubo sproszkowanych dwieście gramów. 200

Wsypuje się je do wytrawiacza, nalewa czterystoma gramami 400

eteru

i szczelnie zatkawszy przyrząd, moczy się przez dwa dni.

Po ~~odpuszcz~~ odzieleniu cieczy nalewa się na pozostałość częściowo

eteru odpowiednią ilość,

tak długo, aż ciecz ~~odchodząca~~ spływająca bezbarwną będzie.

Z cieczy zmieszanych odciąga się eter przez odkroplenie, a pozostałość poddaje się parowaniu w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu rzadkiego.

Przed wydawaniem należy wyciąg zamieszać.

Extractum Gentianae. Wyciąg z korzeni goryczki.

Weź: korzeni goryczki drobno pokrajanych	pięćset gramów,	500
wody przekroplonej zimnej	trzy tysiące gramów.	3000

Moczy się je przez dwadzieścia cztery godzin, poczem silnie wyciska i na pozostałość nalewa.

wody przekroplonej	tysiąc gramów.	1000

Po dwudziestoczterogodzinnem moczeniu i wyciśnięciu miesza się ciecze, odstawia na pewien czas w celu wyjaśnienia się; ogrzane do wrzenia cedzi przez sukno i w łaźni wodnej paruje do zawiesistości wyciągu gęstego.

Extractum Graminis. Wyciąg z korzeni perzu.

Z korzeni perzu pokrajanych, przysposabia się tak samo, jak wyciąg z korzeni goryczki i paruje do zawiesistości wyciągu rzadkiego.

Extractum Granati. Wyciąg z granatowca.

Extractum Punicae Granati.

Przysposabia się z kory granatowca sproszkowanej, podobnie jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Hydrastidis fluidum. Wyciąg ciekły z gorzknika.

Weź: Korzenia gorzknika sproszkowanego sto gramów. 100

Proszek zwilża się dostateczną ilością rozcieńczonego wyskoku, aby się zbił w grudki i pozostawia przez godzinę.

Potem wkłada ~~wsypuje~~ się tę masę do wytrawiacza i oblewa taką ilością wyskoku rozcieńczonego, ~~taką ilością~~, aby masa cieczą przykrytą została.

Po czterdziestoośmio godzinnem ~~moczeniu~~ odlewa ~~odprowadza~~ się odpływającą ciecz do flaszki o wiadomym ciężarze tak długo, aż ilość cieczy nie dosięgnie wagi osiemdziesięciu pięciu gramów. Po zamienieniu flaszki na inny dość obszerny odbieralnik, na pozostałość dolewa ~~nalewa~~ się wyskoku rozcieńczonego w pewnych przestankach, dopóki korzeń zupełnie wyługowanym nie ~~będzie~~ zostanie.

Z cieczy w odbieralniku zebranej odciąga się wyskok w łaźni wodnej, pozostałość otrzymaną ~~prze~~paruje się ~~do~~ zawiesistości wyciągu rzadkiego i wtedy miesza ~~się~~ z cieczą do flaszki zlaną ~~odprowadzoną~~.

Ciężar wszystkiej ~~całej~~ cieczy przesączonej powinien wynosić

sto pięćdziesiąt gramów, 150

a w razie gdyby mniejszym był, uzupełnia się przez dodanie wyskoku.

Extractum Hyoscyami foliorum. Wyciąg z liści lulku.

Przysposabia się z liści lulku sproszkowanych jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Liquiritiae. Wyciąg z korzeni lukrecyi.

Przysposabia się z korzeni lukrecyi sproszkowanych jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Malatis Ferri. Jabłkan żelazawy zgęszczony.

Extractum Ferri pomati.

Weź: jabłek kwaskowatych, dojrzałych, pogniecionych

trzy tysiące gramów. 3000

~~Zagotowuje~~ Gotuje się je przez kwadrans z dostateczną ilością

wody przekroplonej,

potem miesza się z pięciuset gramami 500

żelaza sproszkowanego.

Wystawia się je w miejscu ciepłem, przyczem ~~się~~ często miesza, a wyparowaną wodę uzupełnia świeżą przez kilka tygodni, dopóki nie zamienią się w masę czarną,

która się w worku płóciennym wyciska.

Ciecz przez odstanie się wyjaśnioną przesącza się i ~~pod~~parowuje w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego.

Tinctura Malatis Ferri.

Extractum Opii. Wyciąg z makowca.

Weź: makowca sproszkowanego — sto gramów — 100

wody przekroplonej — osiemset gramów. — 800

Moczy się, często mieszając, przez czterdzieści osiem godzin, poczem ciecz odciąga ~~zlewa~~, ~~się~~ a na pozostałość silnie wyciśniętą nalewa się

wody przekroplonej — czterysta gramów. — 400

Po dwudziesto-cztero godzinnem moczeniu, ciecze zlane od osadu i wyciśnięte zmieszane ze sobą, przesącza się i w łaźni wodnej ~~wy~~paruje do suchości, a wysuszony wyciąg ma ważyć ~~co~~ najmniej gramów pięćdziesiąt. — 50

W stu częściach powinien zawierać ~~co~~ najmniej 17 części morfiny, a w celu wykazania ~~tego~~ jego, rozpuszcza się w zwykłej ciepłocie

wyciągu z makowca — trzy gramy. — 3

~~wody przekroplonej~~ — w czterdziestu dwóch gramach — 42

wody przekroplonej ~~wody przekroplonej~~.

trzydzieści gramów — 30

z tego przesączonego roztworu dane do flaszki dobrze zatkać się dającej, tłoczi się z mieszaniną złożoną:

z wyskoku zgęszczonego

i eteru po gramów dziesięć, 10

i z amoniaku dwóch gramów. 2.

Kryształy podczas dwudziestu czterech godzin wydzielone, przy ciepłocie 10-15° zbiera się na małym sączku i dwukrotnie opłukuje mieszaniną, złożoną

z wyskoku rozcieńczonego,

wody przekroplonej

i eteru po gramów dwa 2

w ciepłocie 100° suszy, a ciężar ich powinien ~~co~~ najmniej wynosić 0·34 grama.

Extractum Quassiae. Wyciąg z kwassyi.

Przysposabia się z potłuczonego drzewa kwassyi jak wyciąg z kory chinowej.

Extractum Quebracho fluidum. Ciekły wyciąg z kwebracho.

Weź: kory kwebracho sproszkowanej* dwieście gramów 200,

moczy się w ośmiuset gramach 800

wody przekroplonej

przez trzydzieści sześć godzin, poczem gotuje ~~się~~ przez godzinę.

Po oziębieniu dodaje się

wyskoku zgęszczonego gramów dwieście, 200

odstawia się na dwadzieścia cztery godzin w miejsce ciepłe, poczem ~~się~~ cedzi, wyciska i przesącza. Ciecz otrzymaną ~~pod~~paruje się w łaźni wodnej aż do

stu osiemdziesięciu gramów 180

a po oziębieniu miesza ~~z dwudziestoma gramami~~ ~~20~~

~~z wyskoku zgęszczonego~~ z dwudziestoma gramami 20

wyskoku zgęszczonego

i wreszcie po dwunastu godzinach przesącza.

Extractum Ratanhiae. Wyciąg z korzenia ratanii.

Przysposabia się z korzeni ratanii (partwinu) drobno potłuczonych z wodą przekroploną jak wyciąg z goryczki a ~~pod~~paruje do suchości.

Extractum Rhamni Purshiani fluidum.

Ciekły wyciąg z ~~pewnego gatunku~~ Szakłaku Pursh'a (Czerwiakowski Botanika szczególna t. 6. s. 3497.)

Extractum Cascarae sagradae fluidum.

Przysposabia się ze stu gramów kory szakłaku Pursh'a sproszkowanej, zmieszanej dokładnie z dziesięcioma gramami tlenku magnowego jak wyciąg z gorzknika.

Extractum Rhei. Wyciąg z korzeni rzewienia.

Przysposabia się z potłuczonych korzeni rzewienia z wodą przekroploną, jak wyciąg z tysiącznika, ~~a~~ ~~który~~ poddaje się wyparowaniu ~~wuje~~ ~~się~~ do suchości.

Extractum Scillae. Wyciąg z cebuli morskiej.

Przysposabia się z cebuli morskiej wysuszonej i sproszkowanej, jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Secalis cornuti. Wyciąg ze sporyszu.

Extractum haemostaticum. Ergotinum.

Weź: sporyszu ~~z~~ grubo ~~tłu~~ sproszkowanego sto gramów. 100

Wsypuje się do wytrawiacza i nalewa ~~się~~

wody przekroplonej dwieście gramów. 200

Po dwunastogodzinnem moczeniu zbiera się ciecz ~~o~~ spływającą i w łaźni wodnej ogrzewa w celu ścięcia białka, a na pozostałość częściowo nalewa

wody przekroplonej trzysta gramów. 300

Ciecz kroplami odchodzącą zbiera się i do zawiesistości zakrowca ~~pod~~ paruje, poczem miesza z cieczą ~~przy~~ z pierwszego moczenia otrzymaną, która tymczasem od części ściętych oddzieloną została.

Do cieczy zmieszanych dodaje się

wyskoku potrójną ilość

i mięszaninę odstawia ~~się~~ na dwadzieścia cztery godzin, przyczem często się mię-sza, wreszcie odcedza od utworzonego osadu, a przesącz ~~pod~~ parowuje się w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego.

Roztwór tego wyciągu do wstrzykiwań podskórnych przez lekarza prze-pisany, przed wydaniem należy przesączyć.

Extractum Strychni. Wyciąg z ~~wroniego oka~~ kulczyby.
Extractum Nucis vomicae.

Przysposabia się ze sproszkowanych nasion ~~wroniego oka~~ kulczyby, jak wyciąg z korzeni tojadu.

Extractum Taraxaci. Wyciąg z mniszka.

Przysposabia się z równych części liści i korzeni mniszka pokrajanych, jak wyciąg z korzeni goryczki, a ~~pod~~ potem poddaje par~~owuje się~~ owaniu do zawiesistości wyciągu rzadkiego.

Extractum Trifolii fibrini. Wyciąg z trójlistu.

Przysposabia się z liści trójlistu pokrajanych, jak wyciąg z tysiącznika.

Ferrum carbonicum saccharatum. Węglan żelazawy z cukrem.

Weź: węglanu sodowego krystalicznego trzysta gramów; 300

rozpuszcza się je w tysiącu dwustu gramach 1200

wody przekroplonej.

Do naczynia przesączonego, w dosyć obszernej kolbie do wrzenia ogrzanego, dodaje się

miodu oczyszczonego pięćdziesiąt gramów, 50

poczem częściowo wsypuje ~~się~~

siarczanu żelazawego krystalicznego, sproszkowanego

dwieście pięćdziesiąt gramów. 250

Zbyt silne burzenie łagodzi się przez dodanie małej ilości wyskoku.

Po skończonem działaniu chemicznem, kolbę napełnia się wodą wrzącą i lekko przykrytą odstawia ~~się~~, aż się osad odstoi. Gdy to już nastąpiło, ciecz nad osadem będącą ściąga się lewarkiem, a kolbę napełnia ~~się~~ znowu wodą wrzącą i ściąga się ją po opadnięciu osadu. Tę czynność tak długo się powtarza, dopóki ~~aż~~ woda z nad osadu zlana, słabo się już mącić będzie z azotanem barowym.

Wtedy osad na płótnie zebrany wyciska się silnie w prasie i zmięszany

~~z cukru sproszkowanego~~ z dwustu gramami 200

cukru sproszkowanego

w łaźni wodnej szybko wysusza i przechowuje w naczyniu szczelnie zatkanem.

Ma to być proszek zielonawo-szary, słodko-żelazistego smaku, gwałtownie burzący z kwasem chlorowodorowym, a ciecz otrzymana po rozpuszczeniu zielono-żółta nie po-

winna się barwić, ani osadu tworzyć z kwasem siarkowodorowym.
Rozczyn wodny zrobiony z nie większą nad potrzebę ilością kwasu chlorowodorowego nie powinien się ~~natychmiast~~ prędko mącić z azotanem barowym.

Jeden gram tego przetworu kilkakrotnie w tygielku zwilżony kwasem azotowym i wyprażony, ma pozostawiać osad, który jest tlenkiem żelazowym, a którego ciężar ma ~~co~~ najmniej wynosić 0·22 grama.

W przyrządzie Marsha badany, nie ma dawać nawet śladów zwierciadła arszenikalnego.

Ferrum citricum ammoniatum. Cytrynian amonowo-żelazowy.

Są to blaszki brunatno-czerwone, świecące, bezpostaciowe, rozpuszczające się łatwo w ~~x~~ wodzie zimnej. Rozczyn nie powinien się mącić ~~podczas~~ w czasie wrzenia, ani zaś tworzyć osad brunatno-czerwony tak z rozczynem wodnika potasowego, jak i z dodanym amoniakiem, a nadto wydzielać amoniak za ogrzaniem do wrzenia. Ażeby rozczyn wodny z domieszanym żelazinkiem potasowym żółtym tylko wtedy może tworzyć niebieski osad, jeżeli rozczyn zakwaszonym będzie kwasem chlorowodowym; nie powinien się zaś zmieniać z żelazinkiem potasowym czerwonym.

Rozczyn wodny z kwasami tak chlorowodorowym, jak i azotowym tworzy na zimno osad żółty, rozpuszczający się znowu za ogrzaniem, w każdym zaś razie za dodaniem wody przekroplonej.

Dwa gramy tego preparatu rozpuszczone w dziesięciu centym: sześć: wody, poczem zmieszane z dziesięciu ~~ma~~ centym: sześć: kwasu siarkowego rozcieńczonego i ogrzane, mają dawać ciecz przezroczystą ~~jasną~~ po oziębieniu, która dwa razy z dwudziestu ~~stoma~~ centym: sześć: eteru wytłoczona, część kwasu cytrynowego ~~w~~ eterowi oddaje. Po wyparowaniu eteru, pozostałość w łaźni wodnej wysuszona i z dziesięciokrotną ilością kwasu siarkowego zgęszczonego w łaźni wodnej do 100° ogrzewana, ma dawać roztwór żółty, który nawet dłużej ogrzewany nie powinien barwić się brunatno-czerwono albo czerwono. Roztwór wodny zakwaszony kwasem azotowym z dodanym azotanem srebrowym nie tworzyć zaledwie ~~co najwyżej~~ ślady zmętnienia, nie powinien ~~ma~~ się zaś zmieniać z azotanem barowym.

W przyrządzie Marsh'a badany, nie powinien dawać nawet śladów zwierciadła arsenikalnego.

Ferrum hydrooxydatum dialysatum liquidum.

Ciekły wodnik żelazowy przez dializę otrzymany.

Przysposobiony przez dializę z półtorachlorku żelazowego zasadowego, przedstawia się jako ciecz przezroczysta ~~jasna~~, ciemno-czerwona, obojętna, smaku słabo-ściągającego, która za dodaniem jednej kropli kwasu siarkowego rozcieńczonego zaraz przemienia się w galaretę utworzoną ~~powstałą~~ z wodnika żelazowego.

Dwadzieścia gramów cieczy wyparowane do sucha i ogrzewane w ła-

źni piaskowej, dopóki już więcej ~~ciężaru~~ ich wagi nie ubywa, mają dawać pozostałość o ciężarze jednego grama, składającą się prawie całkowicie z tlenku żelazowego.

Pięć centym: sześć: (5 CC) tego przetworu ogrzewane z równą objętością kwasu azotowego rozcieńczonego tak długo, aż ciecz ~~jasna~~ (przezroczysta) i żółtawa będzie za dodaniem trzech i pół centym: sześć: (3·5 CC) ~~mianowanego~~ miareczkowanego roztworu azotanu srebrowego ~~powinny~~ ma dawać ciecz, która po przesączeniu nie powinna się już więcej mącić z kilk~~oma~~w kroplami roztworu azotanu srebrowego.

W przyrządzie Marsha badany nie powinien ~~??~~ wykazywać nawet śladu arszeniku.

Ferrum lacticum. Mleczan żelazawy.

~~Drobne~~ Masy ~~Ziarka~~ zbite ~~Zbitki~~, krystaliczne zielonawo-białe albo prawie biały proszek krystaliczny, w wodzie wrzącej ~~nie trudno~~ łatwo, w zimnej ~~nie tak łatwo~~ trudniej, a w wyskoku z trudnością rozpuszczalny. Ogrzewany wydaje gęste pary o woni kwaśnej, przenikliwej, karmel przypominającej, potem zwęgla się, a wreszcie pozostawia jako resztę tlenek żelazowy.

Roztwór wodny, ~~od~~działający kwaśno, na zimno nasycony, barwi się ciemno-niebiesko za dodaniem żelazinku potasowego czerwonego, zaś od żelazinku potasowego żółtego, tylko słabo niebiesko.

Proszek mleczanu żelazawego roztarty z kwasem siarkowym nie powi-

nien ani wywięzywać gazów, ani też barwić się brunatno po dłuższym czasie.

Roztwór wodny ani z octanem ołowiowym, ani też po zakwaszeniu kwasem chlorowodorowym nie powinien się zmieniać z kwasem siarkowodorowym, a z azotanem barowym ~~nie więcej jak~~ może się mącić tylko bardzo słabo ~~może się mącić~~.

Jeden gram tej soli kwasem azotowym zwilżonej i po wysuszeniu ostrożnie wyżarzonej, powinien pozostawiać ~~co~~ najmniej dwadzieścia siedem centigramów (0·27 grm) tlenku żelazowego, który zupełnie nie ~~powinien~~ ma rozpuszczać się w wodzie wrzącej.

Badany w przyrządzie Marsha nie powinien okazywać śladów arszeniku.

Przechowuje się w naczyniu osłonionem od wpływu światła.

Ferrum et Natrium pyrophosphoricum.

Pyrofosforan żelaza i sodu.

Jestto proszek krystaliczny, biały, słony, nie ~~zaś~~ ściągający w smaku.

Rozpuszczać się powinien w wodzie wrzącej łatwo, w zimnej trudno i powoli, lecz zupełnie; roztwór ma barwę żółtawą. Z wodnego roztworu strąca wyskok sól niezmienioną w białych blaszkach. Sól ta na druciku platynowym ~~w kraju~~ u brzegu słabo świecącego płomienia trzymana, barwi go ~~silnie~~ wyraźnie żółto.

Roztwór wodny nawet po zagotowaniu przez pewien czas nie powinien się mącić, sól strąca się dopiero za dodaniem kwasów, nie wyłączając kwasu azotowego

Osad nie powinien znikać nawet przez zagotowanie, ani też za dodaniem większej ilości kwasu, rozczyn zaś przybiera barwę czerwono-żółtą.

Węglan sodowy w rozczynie wodnym nie powinien tworzyć osadu, do niezbyt zaś zgęszczonego dodany amoniak wywołuje ~~barwę~~ zabarwienie czerwono-brunatne; po domięszaniu wodnika potasowego rozczyn ~~strąca~~ ~~opuszcza~~ opuszcza osad czerwono-żółty.

W rozczynie wodnym azotan srebrowy wytwarza osad biały, który w kwasie azotowym rozpuszczony, pozostawiać ma tylko nieznaczne zmętnienie z powodu chlorku srebrowego.

Ferrum pulveratum. Żelazo sproszkowane.

Powinien to być proszek jak najmielszy, ciężki, metalicznie połyskujący, szary, przyciągany przez magnes, i z pozostawieniem nieznacznej reszty, rozpuszczalny w rozcieńczonym kwasie chlorowodowym lub siarkowym; wód przytem wywięzujący się nie powinien brunatnić, ani też czernić bibuły nawilżonej rozczynem octanu ołowiowego.

Rozczyn z pomocą kwasu chlorowodowego przyrządzony ani też nie powinien czernieć od kwasu siarkowodowego, ani też po utlenieniu żelaza kwasem azotowym i po strąceniu jego nadmiarem amoniaku, dawać cieczy, która po przesączeniu mąciłaby się ze siarczkiem amonowym.

Resztka żelaza sproszkowana, nie rozpuszczona w kwasie chlorowodowym powinna się rozpuszczać w kwasie azotowym; rozczyn zaś ten ogrzany i wodą potem

rozcieńczony nie ~~ma~~ ma się barwić ~~stale~~ czarniawo od kwasu siarkowodorowego, ani też ~~przybierać~~ stawać niebie-
~~silnie~~ kimi od amoniaku.

Badany w przyrządzie Marsha nie powinien wykazywać śladów arszeniku.

Przechowuje się w naczyniu dobrze wysuszonem.

Ferrum reductum. Żelazo odtlenione.

Ma to być proszek popielato-czarniawy, bez połysku, pod ciśnieniem przyjmujący metaliczny połysk, od magnesu przyciągany.

W rozcieńczonych kwasach chlorowodorowym i siarkowym powinien się zupełnie rozpuszczać, a ~~to~~ od wy~~tw~~wiązanego wodoru nie powinna się barwić bibuła napojona rozczynem octanu ołowiowego.

Wreszcie roztwór jego w kwasie chlorowodorowym powinien się tak względem odczynników zachować, jak to przy żelazie sproszkowanem już podano.

Jeżeli się w kolbce napełnionej kwasem węglowym rozpuści za pomocą ogrzewania dwa decygramy (0·2 grm) żelaza odtlenionego w rozcieńczonym kwasie siarkowym, to spotrzebować się powinno ~~to~~ najmniej trzydzieści pięć i trzy dziesiąte centym. sześć: (35·3 CC) ~~mianowanego~~ miareczkowanego roztworu nadmanganianu potasowego, ażeby ciecz stale czerwoną pozostała.

Badany w przyrządzie Marsha, nie powinien wykazywać śladów arszeniku.

Ferrum sesquichloratum crystallisatum.

Półtorachlorek żelaza (owy) krystaliczny.

Weź: drutu żelaznego sto gramów. 100

Po włożeniu do retorty szklannej dosyć obszernej nalewa się

kwasu chlorowodorowego zgęszczonego pięćset gramów, 500

wody przekroplonej tysiąc gramów. 1000.

Po ukończonem działaniu chemicznem za pomocą ogrzewania wprowadza się do cieczy przesączonej tak długo chlor, aż cząstka wyjęta, rozcieńczona wodą i po dodaniu kilku kropel kwasu chlorowodorowego ogrzana, nie będzie się już więcej barwić niebiesko z kroplą roztworu żelazinku potasowego czerwonego.

Wtedy ciecz w naczyniu porcelanowem ~~pod~~parowuje się do zawiesistości cukrowca i po przykryciu naczynia odstawia do krystalizacyi. Krystaliczną stężałą masę, na kawałki podzieloną przechowuje się w naczyniu suchem i bardzo szczelnie zatkanem.

Ma to być masa krystaliczna, żółta, rozpływająca się na powietrzu, rozpuszczająca się zupełnie w wodzie, wyskoku i eterze, ~~mająca~~ posiadająca ~~nieznaczną~~ stałą woń kwasu chlorowodorowego. Roztwór wodny tworzy z żelazinkiem potasowym żółtym osad niebieski, z azotanem srebrowym biały serowaty, z nadmiarem amoniaku galaretowaty czerwono-brunatny. Ciecz z tego ostatniego strącenia przez odsączenie otrzymana, bezbarwna, nie powinna po wyparowaniu i wyżarzeniu pozostawiać jakiejkol-

wiele reszty, ani też po dodaniu połowy objętości kwasu siarkowego zgęszczonego i po ostrożnem nalaniu potem roztworu siarkanu żelazawego wytwarzać warstwy brunatnej w tej płaszczyźnie, którą się ciecze z sobą stykają.

Dziesięć gramów półtorachlorku żelazowego rozpuszczone w małej ilości wody, po dodaniu dwóch gramów chlorku potasowego sproszkowanego i dwudziestu centm: sześć: kwasu siarkowego zgęszczonego ogrzewane aż do obfitego wydzielania się par kwasu siarkowego zgęszczonego, powinny dawać pozostałość, która po oziębieniu i po rozpuszczeniu w wodzie nie ma wykazywać nawet śladów arszeniku w przyrządzie Marsha.

Spiritus Ferri sesquichlorati aethereus. Ferrum sesquichloratum solutum.

Ferrum sesquichloratum solutum.

Roztwór półtorachlorku żelazowego.

Półtorachlorku żelazowego krystalicznego część jedną

rozpuszcza się w równej części,

wody przekroplonej.

Ma być c. g. 1·28.

Ferrum sulfuricum. Siarkan żelazawy.

~~Mają to być~~ Kryształy niebieskawo-zielone, na powietrzu wietrzejące, ta-

two w wodzie rozpuszczalne. Roztwór wodny słabo kwaśny, za dodaniem rozpuszczonego żelazinku potasowego, wydziela osad ciemno-niebieski, z azotanem barowym biały w kwasach nierozpuszczalny; tenże roztwór utleniony kwasem azotowym i z nadmiarem amoniaku zmięszany, ma tworzyć osad galaretowaty, ciemno-czerwony, ciecz zaś od tego przez przesączenie oddzielona; ma być bezbarwną, nie ma się zmieniać od siarczku amonowego, a do suchości podparowana i wyżarzona nie ma pozostawiać jakiejkolwiek reszty osadu.

Roztwór wodny, po dodaniu jednej lub dwóch kropel siarkanu potasowego rozpuszczonego ma się tylko barwić cisawo-żółto, nie zaś czerwono; nie powinien się też mącić od kwasu siarkowodorowego.

Jeżeli zaś żądanym jest siarkan żelazawy wysuszony, Ferrum sulfuricum siccum, to wysusza się kryształy siarkanu żelazawego sproszkowane w łaźni wodnej tak długo, aż się rozpadną na biały proszek i dopóki nie utracą na wadze trzydzieści pięć do trzydziestu sześciu części.

Siarkan żelazawy badany w przyrządzie Marsha nie powinien dawać nawet śladów zwierciadła arsenikalnego.

Flores Arnicae. Kwiaty pomornika.

Arnica montana Linn., Pomornik górski, roślina trwała, swojska w środkowej i północnej Europie na górskich i lesistych łąkach dosyć pospolita. Compo-

sitae, Złożone.

Są to koszyczki kwiatowe wielkie, promieniste, żółto-pomarańczowe, o kielichokrywie wielolistnej, dwurzędowej, o kwiatach promienistych języczkowych do dwóch i pół milimetra długich, prawie na cztery milimetry szerokich, trójząbnych, siedmio do dziewięcionerwowych, o kwiatach na krążku będących rurkowatych, pięciozębnych, o niełupkach prawie walcowatych, szorstkich, uwieńczonych puszkiem włosistym, jednorzędowym, sztywnym, o dnie kwiatowem wypukłem dołeczkowatem, o dołkach otoczonych włoskami krótkiemi, białawemi i opatrzonych pojedynczemi silniejszemi szczecinkami, o woni słabej aromatycznej, o smaku cokolwiek ostrym, gorzkawym.

Należy zbierać koszyczki zupełnie rozwinięte i po wysuszeniu oddzielić je od czarnych poczwarek Nasionnicy pomornikowej, Trypeta arnicivora (L-ö-w).

Podobne koszyczki niektórych rodzajów Kozika, Aronicum i Omiegu, Doronicum przeważnie wyróżniają się języczkowemi kwiatami promienistemi, czteronerwowemi.

Tinctura

Flores Chamomillae romanae. Kwiaty rumianku rzymskiego

Anthemis nobilis L-i-n-n. Rumian rzymski, roślina trwała; w Europie po

łudniowej i zachodniej swojska, u nas często uprawiana. Compositae, Złożone.

Z odmiany uprawianej ususzone koszyczki są przeważnie pełne, o bardzo licznych kwiatkach języczkowych białych, o rurkowych w środku w małej ilości żółtych, o kielichokrywie dachówkowato ułożonej, o dnie kwiatowem stożkowatem, rdzenistem, obsianem plewinkami tyczeczkowato-czółenkowatymi, podwójnie piłkowanymi, o woni korzennej właściwej, o smaku korzennym i bardzo gorzkim.

Nie można ich mięszać z koszyczkami kwiatowymi pełnej odmiany ~~chrysanthemum~~ Złocienia, Chrysanthemum Parthenium (Pers.), często w ogrodach hodowanej, odróżniającemi się nagiem dnem kwiatowem.

Aqua carminativa.

Flores Chamomillae vulgaris. Kwiaty rumianku pospolitego.

Matricaria Chamomilla Linn., Rumianek pospolity, roślina roczna tu i owdzie rosnąca na polach uprawnych i ~~na pierwszych~~ ugorach. Compositae, Złożone.

~~do te~~ Wysuszone koszyczki kwiatowe promieniste o licznych kwiatkach, o dachówkowatej kielichokrywie, o dnie kwiatowem stożkowatem, nagiem, dętem, na cztery do pięciu milimetrów wysokiem, na półtora milimetra szerokiem, o kwiatkach promienistych języczkowych białych, o rurkowych na krążku będących kwiatkach bardzo małych żółtych bez puszku, o woni właściwej przyjemnej, o smaku gorzkim i korzennym.

Nie można ich zamieniać za koszyczki kwiatowe Złocienia, Chrysanthemum Parthenium (Pers.) i Złocienia bezwonnego Chrysanthemum inodorum (Linn.), które odróżniają się odrzenistem dnem kwiatowem; ani za koszyczki kwiatowe Rumianu austryjackiego, Anthemis Austriaca (Jacq.), Rumianu polnego, Anthemis arvensis (Linn.) i Rumianku psiego, Anthemis Cotula (Linn.) wyróżniające się przedewszystkiem kwiatowem dnem obsianem plewinkami.

Aqua. Tinctura. Emplastrum Meliloti.

Flores Cinae. Kwiaty cytwarowe.

Semen Cinae Levanticum.

Artemisia Cina Berg, Bylica glistnik, podkrzew rosnący w Turkestanie. Compositae, Złożone.

Wysuszone zamknięte koszyczki kwiatowe o kwiatkach nielicznych, podłużno prawie pryzmatyczne, zielonawo-brunatnawe, trzy do czterech milimetrów długie, nagie, słabo połyskujące, o listkach kieliehokrywy w liczbie dwunastu do dwudziestu dachówkowato ułożonych, zewnętrznych jajowatych a wewnętrznych podłużnych, chociaż różnych co do wielkości, szeroko-skórzasto-obrzeżonych, na grzbiecie bobieńską i obsianych kulistymi albo prawie kulistymi brodawkami ktolnej, o woni właściwej, nieprzyjemnie korzennej, o smaku gorzkim i korzennym.

Flores Kosso. Kwiaty Kusso.

Hagenia Abyssinica Willdenow, Krasawa czerwiotrutna drzewo swojskie na górach w Abyssynii. Rosaceae, Różowate.

Wiechy kwiatowe żeńskie po okwitnieniu wysuszone, bardzo gałęziste, o licznych kwiatach z przylistkami, kosmate, o kwiatach z dwoma przylistkami, o przylistkach prawie okrągłych, całobrzegich, skórzastych, siatkowato unerwionych, czerwonawych równie jak działki kielicha, które są przyczepione w dwóch okółkach do brzegu krótkiego stożkowatego podkielicha, z których pięć albo cztery zewnętrzne są podłużne, prostopadłe odstające, prawie trzy razy dłuższe od wewnętrznych, zaledwie na pięć milimetrów długich, naginających się nad pięcioma płatkami korony, lancetowatymi, małymi, zwiniętymi i nad dwoma pręcikami włosistymi. Posiadają one smak wstrętno-gorzkawy, ściągający i ostry.

Towar znajduje się w handlu w wiązkach prawie walcowatych, do pięć centimetrów długich, śrubowato obwiązanych łodygami Cibory członkowanej, Cyperus articulatus. Odrzuca się towar starszy o przykwiatkach i działkach kielicha brunatnych, zaledwie czerwonawych.

Kwiaty po oddzieleniu silniejszych gałązek przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem, nieprzezroczystem.

Flores Lavandulae. Kwiaty lawendy.

Lavendula officinalis. Ch-a-i-x, Lawenda lekarska, krzaczek swojski w południowej Europie, u nas w ogrodach często hodowany. Labiatae, Wargowe.

Przed zupełnem rozwinięciem się zebrane i wysuszone niebieskie kwiaty, o kielichu walcowatym, pięć milimetrów długim, prążkowanym, opatrzonym pięciu ząbkami, z których najwyższy jest największym, wzniesionym, płatkowatym, cztery bardzo krótkie ziarniste od szarego omszenia, składającego się z włosów okółkowo-gałęzistych, z domięszanymi gruczołami prawie kulistymi, napełnionymi olejkiem eterycznym; o koronie dwuwargowej, posiadającej rurkę dłuższą od kielicha, wargę górną odwrotnie sercowatą, dwudzielną, wargę dolną większą, równo-okrągło trójpłatową. Woń ich przyjemnie przenikliwa, smak gorzki.

Przebiera się je od łodyg i liści.

Spiritus. Aqua aromatica spirituosa. Species aromaticae.

Flores Malvae. Kwiaty ślaziku.

Malva silvestris L-i-n-n., Ślazik leśny p: Folia Malvae.

Kwiaty podczas pełnego rozkwitu zerwane i wysuszone, o kielichu pięciodziałkowym, z podkieliszkiem mającym włosy większe widełkowate i mniejsze gwiazdkowate, o trzydziałkowym podkieliszku, którego działki są podłużne i szczecinkowate, o koronie pięciopłatkowej, cztery razy dłuższej od kielicha, mające płatki odwrotnie jajowate, wybrzeżone, krótko paznokciowate, fioletowe u nasady

biało bródkowate, o pręcikach licznych jednowiązkowych, ~~których rurka~~ o rurce z nitek zrośniętej do nasady paznokciowatej płatków ~~jest~~ przyrośniętej, o zalążni krążkowatej, wciśniętej, wielokomórkowej.

Species Althaeae. Species pectorales.

Flores Rhoeados. Kwiaty maczku ~~polnego~~.

Papaver Rhoeas L-i-n-n., Mak, maczek, roślina roczna, swojska, powszechnie znana. Papaveraceae, Makowate.

Płatki korony w kwiecie w liczbie czterech, z których dwa większe, wszystkie półkoliste, całobrzegie, czerwone, bardzo delikatnie unerwione, o woni słabej, narkotycznej, po wysuszeniu bardzo cienkie, prawie przezroczyste, brudno fioletowe, gorzkawe i klejkowate w smaku.

Species pectorales.

Flores Rosae. Kwiat róży.

Rosa centifolia. L-i-n-n. Róża stulistna, krzew wschodni, u nas w licznych odmianach hodowany. Rosaceae, Różowate.

Płatki korony bardzo przyjemnie wonijące, jasno czerwonawe, podczas kwitnienia zebrane i szybko wysuszone, w smaku cokolwiek ściągające.

Flores Sambuci. Kwiat bz~~owy~~u.

Sambucus nigra. L-i-n-n. Bez czarny, drzewo powszechnie znane, swojskie. Caprifoliaceae, Przewiertniowate.

Wierzchołki zazwyczaj pięciopromieniste, licznokwiatowe, płaskie, o małych koronach nadzalążniowych, kolisto pięciodzielnych, biało-żółtawych, żółkniejących więcej w czasie suszenia, o pięciu pręcikach, o znamionach siedzących, o woni właściwej, ~~nieprzyjemnej nie-przyjemnej~~ nie przyjemnej.

Kwiaty należy zbierać podczas pogody, oskubać od wierzchoł~~ek~~ków i szybko wysuszyć; sczerniałe zaś wyrzuca się.

Flores Tiliae. Kwiat lip~~owy~~y.

Tilia grandiflora E-h-r-h-a-r-t, Lipa wielkoliścia i Tilia parviflora E-h-r-h-a-r-t, Lipa drobnoliścia, drzewa swojskie, powszechnie znane. Tiliaceae, Lipowate.

Wierzchołki trzy do dziesięciokwiatowe, mające szypułkę sześć do ośmiu centimetrów długą, zrośniętą aż do połowy z przykwiatkiem podłużno-linijkowatym całobrzegim, skórzastym, siatkowato unerwionym, nagim, jasno-zielonawo-żółtawym; kielich pięciodziałkowy, omszony, łatwo odpadający; pięć płatków korony łopatkowatych nagich, jasno żółtawych; pręciki liczne, wolne, białawe, koronę cokolwiek wielkością przenoszące, zalążnia kulista.

Wysuszone nie dłużej nad rok przechowuje się w naczyniu dobrze zatkanem. Woń świeżych bardzo miła, wysuszonych o wiele słabsza, smak słodkawy, kleisty.

Species laxantes St. Germain.

Flores Verbasci. Kwiat dziewanny.

Verbascum phlomoides Linn., Dziewanna kutnerowata, roślina dwuletnia swojska, pospolita. Scrophulariaceae, Trędownikowate.

Korony kwiatowe koliste, trzy do czterech centimetrów średnicy mające, krótko rurkowate, o gardzieli nierówno pięciodzielnej, mające dwa płatki górne mniejsze od trzech dolnych, a z tych środkowy największy; pięknie żółte, nazewnątrz białawo omszone od włosków okółkowo gałęzistych, o pręcikach pięciu nierównych przyczepionych do rurki korony, z tych trzy wyższe krótsze biało-kosmate, mające pylniki prostopadłe, a niższe dłuższe prawie nagie z pylnikami w połowie zbiegającemi, o woni za świeża nieprzyjemnej, po wysuszeniu przyjemnej miodowej, o smaku słodkawym, kleistym.

Za pogody zebrane korony, po oddzieleniu od kielichów aż do kruszenia się wysuszone, przechowuje się w naczyniach poprzednio ogrzanych, ~~dobrze~~ szczelnie zatkać się dających.

Species pectorales.

Folia Althaeae. Liście ślazowe.

Althaea officinalis Linn., Ślaz lekarski, roślina trwała, swojska, w okolicach cieplejszych często spotykana przy drogach, rowach i w zaroślach wilgotnawych, tu i owdzie hodowana. Malvaceae, Ślazikowate.

Liście opatrzone ogonkami, sercowato-jajowate lub sercowo-lancetowate, trójszczepne, o śpiczastych szczepach, niewyraźnie trójszczepne lub prawie pięcioszczepne, dłoniasto pięcio- albo trójnerwowe, nierównie piłkowato-ząbkowane, nie zbyt grube, aksamitowato miękkie, po obu stronach gęsto omszone od włosków wielkich, gwiazdkowatych, szarawo- lub żółtawo-zielone, kleiste w smaku.

Należy je zbierać w lecie, podczas kwitnienia rośliny i wysuszone przechować.

Species althaeae. Species emollientes. Species pectorales.

Folia Aurantii. Liście pomarańczowe.

Citrus vulgaris Risso, Cytryna pomarańcza, drzewo hodowane na całej ziemi w cieplejszych okolicach. Rutaceae, Rutowate. Aurantieae, Pomarańczowe.

Liście połączone z ogonkiem liściowym szeroko oskrzydlonym, odwrotnie jajowatym lub odwrotnie sercowatym, jajowato-podłużne, śpiczaste, całobrzegie albo wypukło karbowano-piłkowane, przeświecająco kropkowane, nagie, skórkowate, ciemno-zielone, po wysuszeniu jaśniejsze, sztywne, giętkie, słabo, lecz przyjemnie

korzenno woniejące, w smaku gorzkawo-korzenne, słabo ściągające.

Folia Belladonnae. Liście wilczojagody.

Atropa Belladonna L-i-n-n., Wilczojagoda właściwa, roślina trwała rosnąca w całej prawie Europie w lasach, szczególnie górzystych. Solanaceae, Psiankowate.

Liście jajowate, eliptyczne albo jajowato-wydłużone, spiczaste albo ostro zakończone, zbiegające w krótki ogonek, aż do trzech decimetrów długie, całobrzegie, cieńkie, w dotknięciu miękkie, z wierzchu brudno- albo brunatnawo-zielone, nagie, pod spodem jaśniejsze, prawie nagie, z bardzo rzadkimi włoskami pojedyńczymi, częściowo gruczołkowatymi, po wysuszeniu z obu stron, z powodu komórek środliścia, które napełnione są drobniutkiemi kryształkami szczawianu wapniowego, obsiane grudkami bardzo małymi, białawymi, dającymi się rozpoznać dobrze tylko pod lupą, o smaku słabo-gorzkim i zaledwie ostrym.

(Liście zrywać należy) z rośliny kwitnącej, szybko wysuszyć i przechować w naczyniu szczelnie zatkanem; co rok się je odnawia.

Extractum. Tinctura.

Folia Coca. Liście krasnodrzewu.

Erythroxylon Coca L-a-m-a-r-c-k, Krasnodrzew pospolity, swojski,

i uprawiany krzew w Peru i w Boliwii. Erythroxylaceae, Krasnodrzewowate.

Suche liście ogonkowe ~~z ogonkami~~, owalne, jajowate lub podłużne, ~~na~~ aż do sześciu centimetrów długie, kolczasto-śpiczaste, całobrzegie, cieńkie, sztywne, kruche, z wierzchu brudno-zielone, od spodu jaśniejsze, oszronione, a liczne z nich opatrzone dwoma naskórkami w zwojach linijkowatych, naśladujących ~~imitujących~~ tyleż nerwów bocznych łukowatych i towarzyszących nerwowi głównemu od nasady aż do szczytu liścia, o woni słabej korzennej, o smaku gorzkawym i cokolwiek ostrym.

Folia Digitalis. Liście naparstnicy.

Digitalis purpurea Linn., Naparstnica czerwona ~~purpurowa~~, roślina dwuletnia, dziko rosnąca na górach słonecznych w zachodniej Europie, u nas w ogrodach bardzo często hodowana. Scrophulariaceae, Trędownikowate.

Liście jajowate lub jajowato-wydłużone, u samego dołu ~~najdolniejsze~~ w długi ogonek oskrzydlony zbiegające się, aż do trzech decimetrów długie, wyższe mniejsze, krótko ogonkowe albo siedzące, wszystkie zaś nierówno albo prawie podwójnie karbowane, siatkowato unerwione, pomarszczone, o nerwach trzeciorzędnych, prawie równoległych na kawałkach odgraniczonych łukowatymi nerwami drugorzędnymi, z wierzchu brudno-zielone, biało omszone, pod spodem biało-szaro-wełniste, o

woni właściwej słabej, o smaku gorzkim, wstrętnym.

Należy je zrywać z rośliny kwitnącej, starannie suszyć i ostrożnie w naczyniu szczelnie zatkanem, nie dłużej nad rok przechowywać.

Tinctura.

Folia Hyoscyami. Liście lulku.

Hyoscyamus niger. L-i-n-n., Lulek czarny, roślina roczna i dwuletnia, na gruzach pospolita. Solanaceae, Psiankowate.

Liście ~~w podstawy będące~~ dolne w ogonek zwężone, aż do trzech decymetrów długie, podłużno-jajowate lub wydłużone, spiczaste lub ostro zakończone, mniej lub więcej głęboko-zatokowo-zębate albo pierzastodzielne; liście łodygowe zaś w pół łodygę obejmująco-siedzące, mniejsze, jajowate albo grubo ~~albo~~ bądź zatokowo-zębate, wszystkie w dotknięciu miękkie, kosmato lipkie, brudno-zielone, o woni właściwej wstrętnej narkotycznej, o smaku mdłym gorzkawo-ostrawym.

Skutkiem suszenia ~~bardzo~~ nieco się skurczają; zupełnie wysuszone są bardzo pomarszczone, szaro zielone, o nerwach białawych, o woni i smaku nieznacznym.

Zbiera się je z roślin dziko rosnących, kwitnących i nie dłużej nad rok jeden przechowuje starannie w naczyniu szczelnie zatkanem.

Extractum. Oleum.

Folia Malvae. Liście ślaziku.

Malva vulgaris F-r-i-e-s, Ślazik pospolity i Malva silvestris, Ślazik leśny L-i-n-n., rośliny swojskie pospolite. Malvaceae; Ślazikowate.

Liście bardzo długo-ogonkowe, sercowato-okrągłe albo nerkowate, ~~na~~ cztery do dziesięciu centimetrów szerokie, nieznacznie szczepne lub pięcio- do siedmioszczepne, o szczepach tępych, przytem podwójnie karbowano-ząbkowanych, pięcio- do siedmionerwowe, cokolwiek ~~słabo~~ owłosione, na wierzchniej stronie ciemno-zielone, pod spodem jaśniejsze, bezwonne, kleiste w smaku. Zbiera się je z roślin kwitnących i przechowuje po uschnięciu.

Species emollientes.

Folia Melissae. Liście melisy.

Melissa offinalis L-i-n-n., ~~melisa~~ Rojownik lekarski, roślina trwała w Europie południowej swojska, tu i owdzie w ogrodach hodowana. Labiatae, Wargowe.

Liście długo ogonkowe, szeroko jajowate lub prawie sercowate, najwięcej ~~na~~ pięć centimetrów szerokie, grubo-karbowano-piłkowane, cieńkie, z wierzchu ciemno-zielone, cokolwiek pomarszczone, pod spodem jaśniejsze, rzadko włosiste, drobno brodawkowate, z nerwem głównym, wysyłającym na obie strony po trzy albo po sześć nerwów drugorzędnych, przyjemnie cytrynowo wonne, w smaku korzenne, gorzkawe, cokolwiek ściągające.

Liście z rośliny kwitnącej zebrane i wysuszone nie dłużej nad rok przechowuj

się w naczyniu szczelnie zatkanem.

Aqua. Aqua aromatica spirituosa. Spiritus aromaticus.

Folia Menthae crispae. Liście z mięty kędzierzawej.

Mentha crispa Linn., Mięta kędzierzawa i inne gatunki mięt o liściach kędzierzawych w ogrodach hodowane. Labiatae, Wargowe.

Liście bardzo krótko ogonkowe albo siedzące, owalne, jajowate, albo sercowate, cokolwiek spiczaste, na brzegu kędzierzawe, ostro ząbkowane, o ząbkach wysuniętych i zagiętych, pęcherzykowato pomarszczone lub fałdzie, gładkie albo omszone, brodawkowate, przyjemnie korzenno-wonne. Zbiera się je w czasie kwitnienia, wysusza i co roku odnawia.

Aqua aromatica spirituosa. Aqua carminativa. Species aromaticae.

Folia Menthae piperitae. Liście mięty pieprznej.

Mentha piperita Linn., Mięta pieprzna, roślina trwała, z tu i owdzie w ogrodach hodowana. Labiatae, Wargowe.

Liście ogonkowate, o ogonku ~~na~~ osiem do dziesięciu milimetrów długim, jajowato-podłużne lub podłużno-lancetowate, ostro zakończone, pod spodem jaśniejsze, po obu stronach nagie lub tylko na nerwach omszone, brodawkowate, o nerwach drugorzędnych łukowatych, o woni przenikliwej, wzbudzające przy żuciu początkowo uczucie ciepła, potem zimna w ustach i gardle. Obiera się je z łodygi kwitnącej, suszy

i nie dłużej nad rok przechowuje.

Nie należy ich zamieniać z liśćmi innych gatunków mięty u nas swojskich albo w ogrodach hodowanych, całkiem różnych smakiem i wonią, jak z siedzącemi lub prawie siedzącemi, uderzające jaśniej zielonymi liśćmi mięty zielonej, Mentha viridis (L-i-n-n.), albo z siedzącemi, szczególnie pod spodem białawo-omszonemi liśćmi mięty leśnej, Mentha silvestris (L-i-n-n.), albo ogonkowatymi, pofałdowanymi, w ogonek zwężającymi się, od połowy piłkowanymi, opatrzonymi delikatnymi rzęsami, pod spodem od średnio długich włosów, szarawymi, ciemnymi liśćmi mięty czerwonej. Mentha gentilis (L-i-n-n.).

Aqua. Spiritus. Syrupus. Acetum aromaticum. Electuarium aromaticum.

Folia Rosmarini. Liście rozmarynu.

Rosmarinus officinalis L-i-n-n., Rozmaryn lekarski, krzew swojski w południowej Europie, u nas ~~nie wszędzie~~ często hodowany. Labiatae, Wargowe.

Wysuszone siedzące liście są linijkowate, prawie igiełkowate, tępe, całobrzegie, na brzegu odwinięte, na górnej stronie wypukłe, nagie, w środku bruzdowane, ~~świecące~~ lśniące, zielone, pomarszczone, od spodu wklęsłe, o wystającym nerwie głównym, biało lub szaro-omszone włoskami gałęzistymi i brodawkami olejnymi, grube, twarde, o woni ~~ciężkiej~~ mocnej, korzennej, kamforowej, o smaku korzennym, ostrym, gorzkawym.

Spiritus. Acetum aromaticum.

Folia Salviae. Liście szałwii.

Salvia officinalis, L-i-n-n., Szałwija lekarska, roślina z nad morza Śródziemnego, u nas w ogrodach często hodowana. Labiatae, Wargowe.

Liście ogonkowate, nawet długo-ogonkowate, podłużne, lancetowate lub jajowate, pięć do siedmiu centimetrów długie, ostro zakończone lub tępe, u nasady zwężone, zaokrąglone albo prawie sercowate, miejscami uszkowate, na brzegu drobno-karbowane, o powierzchni jednostajnie drobno-żyłkowano-pomarszczonej, biało lub szaro omszone lub z wierzchu prawie nagie, od spodu szaro omszone, miernie grube, o woni balsamicznej kamforowatej, o smaku gorzko-korzennym i ściągającym.

Zbiera się je w czasie kwitnienia i używa wysuszonych.

Aqua. Acetum aromaticum. Aqua aromatica spirituosa. Electuarium aromaticum. Pulvis Dentifricius niger. Species aromaticae.

Folia Sennae. Liście senesu.

Wysuszone małe listki, krótko-ogonkowe, u nasady nierówne, z krótkim cierniem na końcu, całobrzegie, po większej części płaskie, o nerwach bocznych łukowatych, prawie nagie, o małych włoskach śpiczastych pojedynczych jednokomórkowych, sztywne, o woni właściwej, o smaku nieprzyjemnym, cokolwiek ostrym, z niektórych gatunków rodzaju Strączyniec (kassyi), Cassia (Leguminosae, Strąkowe. Caesalpineae, Brzylkowe.), z których (Strączyniec) ostrolistny, Cassia acutifolia D-e-l-i-l-e, krzew swojski w Egipcie,

Nubii i środkowej Afryce, o listkach jajowatych lub podłużnych, śpiczastych, ~~na~~ dwanaście do trzydziestu milimetrów długich, szaro albo ~~prawie~~ też żółtawo-zielonych, prawie skórzastych, dostarcza Senesu tz. alexandryjskiego (Folia Sennae Alexandrinae). Strączyniec ~~Kasyja~~ wązkolistny, Cassia angustifolia V-a-h-l, krzew swojski w Arabii i Afryce wschodniej, uprawiany w Indyach Wschodnich, o liściach lancetowatych lub linijkowato-lancetowatych, aż do sześciu centimetrów długich, cieńszych, prawie skórkowatych, jasno zielonych dostarcza Senesu indyjskiego tynewelskiego ~~z Tinnevelly~~. (Folia Sennae de Tinnevelly).

Senes alexandryjski zawiera prócz odłamków liści, owoców i innych części ~~z Ka~~ ze Strączyńca ostrolistnego ~~syi ciernistolistnej~~ także liście mniej więcej zwinięte, podłużno lancetowate lub jajowate podłużne, równe u nasady, śpiczaste, całobrzegie, z obu stron okryte pojedyńczemi wielokomórkowatymi włoskami, gęsto a drobno pomarszczone, o nerwach drugorzędnych prawie niewidocznych, szaro-żółtawe, ~~słodko~~ miernie gorzkawe, sztywne, kruche, których dostarcza Krewczyniec przeczyszczający, Solenostemma Arghel H-a-y-n-e (Tojeściowate, Asclepiadeae), a od których należy je oddzielić. Senes indyjski z Tinnevelly odznacza się całością listków i brakiem wszystkich obcych części z innych odmian senesu.

Liście senesowe przez wymoczenie w ~~z~~ wyskoku pozbawione części żywicznych, dają bezżywiczne liście senesowe, Folia Sennae sine resina.

Decoctum Sarsaparillae compositum fortius. Electuarium lenitivum. Infusum Sennae cum Manna. Pulvis Liquiritiae compositus. Species laxantes St. Germain. Syrupus Sennae cum Manna.

Folia Stramonii. Liście bielunia.

Datura Stramonium L-i-n-n., Bielun dziędzierzawa, roślina roczna, pospolita pomiędzy chwastami. Solanaceae, Psiankowate.

Liście długoogonkowe, jajowate, ~~na~~ dziesięć do piętnastu centimetrów długie, zaostrzone, nierówno zatokowo-ząbkowane, o zębach zaostrzonych, wydłużonych, gładkie, ~~świecących~~ lśniące, prawie nagie, z wierzchu ciemno-zielone, pod spodem jaśniejsze, o gromadzie w śródliściu skupionych komórek, zawierających gwiazdkowate kryształy szczawianu wapniowego, o woni narkotycznej, smaku gorzkawym, wstrętnym, słonawym.

Należy je zbierać z rośliny kwitnącej i ostrożnie wysuszone nie dłużej nad rok przechowywać.

Folia Taraxaci. Liście mniszka.

Taraxacum officinale W-i-g-g-e-r-s, Mniszek lekarski, roślina na całej ziemi rozpowszechniona, ogólnie znana. Compositae, Złożone.

Liście korzeniowe, zawierające sok mleczny, podłużnie-lancetowate, w ogonku zwężające się, haczystodzielne, o łatach trójkątnych, spiczastych lub zaostrzonych, ząbkowanych albo całobrzegich, o łacie górnej zazwyczaj łyżeczkowatej, gładkie, ~~połyskujące~~ lśniące, nagie, niekiedy kosmate; bezwonne, gorzkie.

Zbiera się je na wiosnę przed zupełnem rozwinięciem ~~się~~ łodygi kwiatonośnej, rosnące ~~na miejscach~~ w ziemi tłustej ~~tłustych~~.

Extractum.

Folia Theae. Liście herba~~ciane~~ty.

Thea Chinensis L-i-n-n., Herbata chińska, krzew w Indyach Wschodnich, w królestwie Assam swojski, gdzie, również jak w Chinach, Japonii, Brazylii, na Jawie i w innych krajach podzwrotnikowych skrzętnie uprawiany.

Ternstroemiaceae, Cistronkowate.

Liście na różny sposób przyrządzane i suszone. Z dwóch przeważnie dla swej barwy, już to czarniawej, już to zielonawej, odróżnianych gatunków, znajdujących się w handlu, utrzymuje się w aptece najlepszy gatunek, znany pod nazwiskiem „Souchong", składający się z liści mniejszych lub większych, zwiniętych zazwyczaj starannie w kawałeczki prawie wrzecionowate, łukowate i pokrzywione, kruche, brunatno-czarniawe, o woni właściwej przyjemnej, o smaku gorzkawym, lekko ściągającym.

Rozmiękczone w wodzie wrzącej i rozwinięte ~~kawałki~~ przedstawiają kawałki liści większe albo całe liście podłużne lub lancetowato-podłużne, w krótki ogonek zwężone, u szczytu tępe lub wyborczone, o brzegu karbkowato-drobno-piłkowanym mającym szczyty ząbków chrząstkowate, prawie nagie, o włoskach nader nielicznych, długich, kończystych, jednokomórkowych, wśródliściu o komórkach sklerenchymatycznych, silnie zgrubiałych, w pobliżu wiązek naczyniowych ukształtowanych w szczególny sposób.

Strzedz się należy, aby nie były zafałszowanemi liśćmi herbaty już raz w domowem gospodarstwie używanej albo liśćmi innych roślin.

Folia Trifolii fibrini. Liście trzylistu zimnicowego.

Menyanthes trifoliata L-i-n-n., Bobrek trójlistny, trwała roślina, na bagnach swojska.
Gentianeae, Goryczkowate.

Liście potrójne, długo ogonkowe, o ogonku liściowym pochwiastym, o listkach prawie siedzących, owalnych lub jajowatych, pięć do ośmiu centimetrów długich, tępych, całobrzegich albo wypukło-odległo-karbowanych, nagich, średnio grubych, jasno-zielonych, po wysuszeniu przedstawiających nerw główny u nasady szeroki, zbiegający, zazwyczaj podłużnie pomarszczony, zmniejszający się znacznie ~~szybko~~ ku szczytowi blaszki. Smak ich gorzki.

Extractum. Species amaricantes. Tinctura amara.

Folia Uvae ursi. Liście mącznicy ~~niedźwiedziny~~.

Arctostaphylos officinalis W-i-m-m-e-r et G-r-a-b-o-w-s-k-i, Mącznica lekarska, podkrzew zawsze zielony, rosnący w Europie na górach wapiennych.
Ericaceae, Wrzosowate.

Liście odwrotnie jajowate lub kopystkowate, dwanaście do piętnastu milimetrów długie, u wierzchołka ~~szczytu~~ tępe lub zaokrąglone, o brzegu prawie przezroczysto-chrząstkowatym, płaskim lub prawie zawiniętym, orzęsionym albo częściej nagim,

po obu stronach gładkie, ~~połyskujące~~ lśniące, całkiem nagie, siatkowato-unerwion~~ym~~e, o nerwach od spodu wystających, z górnej strony zagłębionych, grube, skórzaste, sztywne, ciemno-zielone, od spodu trochę jaśniejsze, bezwonne, ściągające i gorzkie w smaku.

Nie należy ich ~~zamienić~~ brać zajedno z liśćmi Borówki brusznicy Vaccinium Vitis Idaea, (L-i-n-n.) oddalono piłkowan~~emi~~ymi na brzegu, pod spodem brunatno kropkowan~~emi~~ymi, ani też z liśćmi Borówki łochyni, Vaccinium uliginosum (L-i-n-n.), skórzastemi, pod spodem szaro-zielonawemi.

Fructus Anisi stellati. Owoce ~~anyżku gwiazdkowego~~ badyanu.

Illicium anisatum L-o-u-r-e-i-r-o, ~~B~~Badyan ~~anyżkowy~~, drzewo w południowych Chinach. Magnoliaceae, ~~magnoliowate~~, Bobrownikowate.

Prostopadłe owocki, po sześć do ośmiu okółkowato skupione około łodyżki owoconośnej, ~~nie~~ często ~~rzadko~~ też opatrzone szypułką, ku górze zagiętą i zgrubiałą, ~~po większej części~~ przeważnie nierówne, z boku ściśnięte, czółenkowate, o szczycie krótkim, tępym, prostym albo cokolwiek zaciśniętym, wzdłuż szwu brzusznego rozdzielające się na dwie klapy; wysuszone, o prawie zdrzewiałej owocni, nazewnątrz pomarszczonej, szaro-rdzawej, wewnątrz prawie gładkiej, o nasieniu pojedyńczem, ściśniętem, jajowatem, mającem łupkę ~~połyskującą~~ lśniącą, kasztanowatą albo żółto-brunatną, kruchą, mające woń i smak anyżku.

Wystrzegać się należy aby nie były zafałszowane ~~emi~~ trującymi, postacią podobnymi, lecz mniejszymi owocami Badyanu religijnego, Illicium religiosum S-i-e-b-o-l-d

znanymi pod nazwiskiem Anyżku gwiazdkowego japońskiego, Fructus Anisi stellati japonici, wyróżniającymi się przedewszystkiem pierścieniem korkowatym w obwodzie znamienia prostej, okrągłej, cieńszej szypułki kwiatowej, owockami pergaminowatymi, więcej brzuchowatymi, wybiegającymi w szczyt ostry, cienki, często haczykowato zagięty, nasieniem mniej ściśnionem, w części końcowej znaczkowi przeciwległej często gruczołkowatem, o woni i smaku zupełnie różnym, nie anyżkowatym, pierwszemu właściwym, korzennym, lecz początkowo ostro-kwaśnym, potem korzennym, a w końcu gorzkim.

Species pectorales. Syrupus Sennae cum Manna.

Fructus Anisi vulgaris. Owoc anyżku pospolitego.

Pimpinella Anisum. Linn., Biedrzeniec anyż, roślina roczna, we wschodnich okolicach nad morzem Śródziemnem swojska, w południowej Europie uprawiana. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Rozłupnie zupełnie dojrzałe wysuszone, gruszkowate, z jednej strony cokolwiek ściśnięte, cztery do pięciu milimetrów długie, szorstkie od szczecinek przygniecionych, szaro-zielonawych, o rozłupkach zazwyczaj spojonych, mających pięć żeberek równych, delikatnych, jaśniejszych, pólka kilkopręgowe, o woni właściwej korzennej, o smaku piekącym w połączeniu z pewną słodyczą.

Powinien być wolnym, o ile to być może, od łodyg, grudek ziemnych i innych domieszek.

Wystrzegać się należy, aby towar w handlu się znajdujący nie zawierał domięszanych rozłupni ze ~~świniej wszy~~ szczwołu plamistego, (Conium maculatum (L-i-n-n.), które łatwo wyróżniają się powierzchnią zupełnie nagą, żeberkami silnie wystającemi falisto lekko-karbowanemi, dolinkami bezpręgowemi, wonią (po zwilżeniu wodnikiem potasowym) ziela ~~świniej wszy~~ szczwołu i całkiem niekorzennym smakiem.

Spiritus. Decoctum Sarsaparillae compositum fortius. Pilulae laxant…

Fructus Cardamomi. Owoc kardamonu.

Elettaria Cardamomum W-h-i-t-e et M-a-t-o-n, Rojówka kardamon, swojska roślina w lasach górzystych na Malabarze. Zingiberaceae, Imbierowate.

Torebki jajowate albo podłużne, stępiono trójkanciaste, uwieńczone dzióbem krótkim, kusym, ku górze rurkowatym, u nasady zazwyczaj zaokrąglone i niekiedy krótką szypułką opatrzone, jeden do dwóch centimetrów długie, o owocni na zewnątrz podłużnie prążkowanej, słomiano-żółtej lub żółtawej, papierowatej, cienkiej; są trójkomorowe, a każda komora zawiera zazwyczaj pięć nasion, nieregularnie kanciastych, poprzecznie pomarszczonych, po jednej stronie bruzdą opatrzonych, czerwono-brunatnych, otoczonych bardzo cienką osłonką skórkowatą, twardych, wewnątrz białych, ~~bogatych~~ obfitych w skrobię, przyjemnie i silnie korzenno wonnych, o smaku piekąco-korzennym.

Nasion używa się po oddaleniu bezwonnej i nieposiadającej smaku owocni.

Nie przyjmuje się zaś gatunku mniej korzennego, znanego pod nazwiskiem Kardamonu długiego albo cejlońskiego, Cardamomum longum vel Ceylanicum, składającego się z torebek o wiele większych, zazwyczaj pozaginanych, mających dłuższe dzióbki, u zasady trzonkiem opatrzonych, o owocni nazewnątrz szaro-brunatnej.

Decoctum Sarsaparillae compositum mitius. Spiritus aromaticus. Tinctura Rhei vinosa Darelli.

Fructus Carvi. Owoc ~~kminku~~ ~~karotka~~ kminku.

Carum Carvi L., karolek pospolity, roślina dwuletnia, swojska, często na łąkach rosnąca i uprawiana. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Rozłupnie zupełnie dojrzałe wysuszone, jajowate, z boku ~~silnie~~ mocno ściśnięte, cztery do pięciu milimetrów długie, gładkie, nagie, o rozdzielonych zazwyczaj rozłupkach wązkich, z obu stron zwężonych, skrzywionych, mających żeberka równe nitkowate, białawe a półka szerokie, brunatne, jednopręgowe; woń właściwa korzenna, smak ostry korzenny.

Powinien być wolnym, o ile to możebnem jest, od łodyg i innych domieszek. Spiritus. Aqua aromatica. (Te dwie nazwy łacińskie na osobnym wierszu).

Fructus Cassiae Fistulae. Owoc strączyńca cewiastego.

Cassia Fistula L-i-n-n., Strączyniec cewiasty, drzewo swojskie w Indyach

Wschodnich, w krajach cieplejszych uprawiane. Leguminoseae, Strączkowe. Caesalpinaceae, Brezylkowe.

Strąki wałeczkowate, nie=pękające; trzy do sześciu decimetrów długie, jeden i pół aż do dwóch i pół centimetra grube, o owocni zdrzewiałej, na zewnątrz brunatno-czarniawej, lśniącej, gładkiej, wewnątrz podzielone przegrodami poprzecznymi krążkowatymi, zdrzewiałymi na wiele jednonasiennych komor, zawierających masę owocową ciągłą, słodką.

Należy wyrzucić strąki o masie owocowej spleśniałej, robaczywe lub zbyt wyschnięte.

Pulpa.

Fructus Colocynthidis. Owoc kolokwintu

Citrullus Colocynthis Schrader, kolokwint zwyczajny ~~ogórek zamorski~~, roślina roczna, swojska w okolicach morza Śródziemnego, w Afryce podzwrotnikowej i Azyi zachodniej, miejscami hodowana. Cucurbitaceae, Ogórkowate.

Wysuszone jagody dojrzałe, po odrzuceniu naskórka skórzastego, żółtego, wielkości pomarańczy, kuliste, o miesie owocowem bardzo lekkiem, bez soczystem, gąbczastem, żółtawo-białem, bardzo gorzkiem, sześciokomórkowe, okazujące na przekroju poprzecznym w środku będącą próżnię trójpromienną, i dlatego łatwo rozpadające się na trzy kawałki dwukomórkowe, zawierające liczne nasiona jajowate, ściśnięte, nieobrzeżone, cokolwiek połyskujące, zielonawo-brunatne

Używa się ich po oddzieleniu z nasion.

Extractum.

Fructus Coriandri. Owoc kolendry.

Coriandrum sativum L-i-n-n. Kolendra siewna, roślina roczna, swojska w południowej Europie, u nas uprawiana. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Rozłupnie zupełnie dojrzałe wysuszone są kuliste, dęte, ozdobione kielichem pięciozębnym, mające cztery do pięciu milimetrów w średnicy, jasno-żółte albo brunatnawe, gładkie, nagie, na obwodzie o dziesięciu żeberkach głównych zaciśniętych, pogiętych i o ośmiu żeberkach drugorzędnych wystających, bez pręg pomiędzy żeberkami, o przegrodzie podwójnych na ścianie łącznej, o woni przyjemnie korzennej, o smaku korzennym słodkawym.

Aqua carminativa. Spiritus aromaticus.

Fructus Cubebae. Owoc kubeby.

Piper Cubeba L-i-n-n. fil., Pieprz kubeba, krzew pnący się, na wyspach Jawie i Sumatrze swojski i hodowany. Piperaceae, Pieprzowate.

Wysuszone w czasie bliskim dojrzałości pestkowce, prawie kuliste, na szczycie trochę zaostrzone, cztery do pięć milimetrów średnicy mające, opatrzone nasadą zwężoną, szypułkowatą, długą aż do jednego centymetra, jednonasienne, o owocni cienkiej, kruchej, na zewnątrz grubo-siatkowato-pomarszczonej, szaro-brunatnej, której wyściół-

ka jasno-brunatna styka się tylko z osadą nasienia często-kroć pomarszczonego, nie wypełniającego wnętrza ~~próżni~~ owocu, na zewnątrz czarnego; woń właściwa balsamiczna, smak korzenny, cokolwiek ostry, gorzkawy.

Extractum.

Fructus Foeniculi. Owoc kopru.

Foeniculum vulgare G-ä-r-t-n-e-r, koper pospolity, roślina dwuletnia, swojska w południowej Europie, u nas uprawiana. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Wysuszone, zupełnie dojrzałe rozłupnie, podłużno-prawie walcowate, sześć do ośmiu milimetrów długie, gładkie, nagie, zielonawo-brunatne, o rozłupkach dających się łatwo rozdzielać, płasko-wypukłych, pięcio-żeberkowych, o żeberkach wzniesionych, tępo ściętych, słomiasto-żółtych, o półkach jednopręgowych, o woni przyjemnie korzennej, smaku korzennym słodkawym.

Do towaru w handlu znajdującego się, domieszane są często owoce kopru włoskiego, Foeniculum dulce ([D. C.] Fructus Foeniculi Romani), które są większe, do dwunastu milimetrów długie, jaśniejsze, o rozłupkach łukowatych, mających żeberka więcej wystające, prawie oskrzydlone.

Aqua. Aqua aromatica spirituosa. Aqua carminativa. Decoctum Sarsaparillae compositum fortius. Pulvis Liquiritiae compositus. Species laxantes St. Germain.

Fructus Juniperi. Owoc jałowcu.

Juniperus communis Linn., Jałowiec pospolity, krzew lub drzewko swojskie. Coniferae Iglaste. Cupressineae, Cyprysowate.

Dojrzałe szyszkojagody, kuliste, mięsiste, wielkości grochu, opatrzone u szczytu trzema szwami i tyluż brodawczkami, u nasady dwoma okółkami, z których każdy składa się z trzech przykwiatków trójkątnych, brunatnych, opatrzone okrywą zewnętrzną u świeżych czarno-fioletową, często niebieskawo-szarą, u zasuszonych czarno-brunatnawą, nagą, lśniącą, zawierające mięso owocowe powidełkowate, potem gąbczaste, zielonawo-brunatne i trzy orzeszki jajowato-podłużne, tępo trójkanciaste, brunatnawe, kościane, opatrzone kilkoma przewodami olejnymi; woń balsamiczna, smak słodkawy i korzenny, cokolwiek gorzkawy.

Roob. Spiritus.

Fructus Lauri. Owoc bobku.

Laurus nobilis Linn., Wawrzyn bobek, zawsze zielone drzewo, swojskie w okolicach morza Śródziemnego. Lauraceae, Wawrzynowate.

Dojrzałe wysuszone pestkowce, jednonasienne, jajowate, wielkości małej wiśni, mające owocnię cieńką, kruchą, na zewnątrz pomarszczoną, brunatno- lub oliwkowato-czarną, której warstwa mięsna brunatna, przeświecająca zrośniętą jest z delikatną okrywą bezbiałkowatego nasienia; nasienie rozpadające się łatwo na dwa liścienie, prawie półkuliste, oleisto mięsiste, cynamonowo-barwne; woń cała-

ściwa balsamiczna, smak korzenny, gorzki i słabo ściągający.

Emplastrum Meliloti.

Fructus Papaveris. Owoc maku.

Papaver somniferum Linn., Mak ~~ogrodowy~~ (siewny), wschodnia roślina roczna, u nas bardzo często uprawiana. Papaveraceae, Makowate.

Zielone torebki, szaro-niebiesko omszone, przed zupełnem dojrzeniem zbierane jak długo za nacięciem mleczny sok wypływa i w miernem cieple wysuszone wielkości orzecha włoskiego, prawie kuliste lub jajowate, nagie, uwieńczone znamieniem siedzącem, wielkiem, płaskiem, wielodzielnem, wewnątrz niezupełnie wielokomórowe, mdło gorzkawe w smaku.

Używa się ich po oddaleniu nasion.

Syrupus.

Fructus Tamarindi. Owoc tamaryndowca.

Pulpa Tamarindorum cruda.

Tamarindus Indica Linn., Tamaryndowiec indyjski, drzewo w Indyach Wschodnich i innych krajach gorących hodowane. Leguminosae, Strączkowe. Caesalpinaceae, Brezylkowe.

Gęstwa wyjęta z cokolwiek ściśniętych, wielokomórowych, niepękających strąków, przedstawia masę miękką, ciągłą, czarną, o woni wina, smaku bardzo kwa-

śnego, pomięszaną z kawałkami owocni skorupkowatej, kruchej, żółto-brunatnej, z włóknami naczyń grubo nitkowatymi, bardzo ciągłymi i z nasionami okrągławo-kańciatymi, ściśniętymi, ~~połyskującemi~~ lśniącymi, czerwono-brunatnymi, z których pojedyńcze zamknięte są jeszcze w komorce workowatej, papierowatej.

Odrzucić należy towar mający barwę brunatną albo brunatno-czerwoną, smak cierpki słodkawy, woń stęchłą, o zawiesistości powidła, równie, gdy zawiera (zbytniej ilości nasiona i kawałki owocni.

Pulpa Tamarindorum depurata.

Fructus Vanillae. Owoc wanilii.

Vanilla planifolia A-n-d-r-e-w-s, Wanilija płaskolistna, roślina wijąca się, w Meksyku swojska, tam i w innych okolicach podzwrotnikowych, przeważnie na wyspie Bourbon hodowana. Orchidaceae, Storczykowate.

Wysuszone niedojrzałe torebki jednokomorowe, linijkowate, podobne do strączków, ściśnięte, w dolnej części zwężone i cokolwiek zgięte, dwa do dwóch i pół decimetrów długie, na ośm do dziesięciu milimetrów szerokie, mające owocnię mięsistą, brunatną, na zewnątrz podłużnie pomarszczoną, bruzdowaną, tłusto połyskującą, czarno-brunatną, często pokrytą białemi połyskującemi kryształkami; są one giętkie, ciągłe, wewnątrz wypełnione masą ~~miąższowato~~ ziarnistą, czarną, tłustawą, zawierającą liczne, drobniutkie, prawie kuliste, czarne, połyskujące nasiona; posiadają woń bardzo ~~silną~~ mocną i przyjemną.

Nie należy używać owoców mniej wonnych, zbytnie wysuszonych, sztywnych, kruchych, jaśniejszych w barwie; ani też owoców dojrzałych, rozpękniętych, ~~ani~~ lub też owoców większych, o wiele szerszych, a zazwyczaj krótszych pochodzących z innych gatunków wanilii, mianowicie Wanilii de la Guaria i Wanilii brazylijskiej.

Tinctura: Pasta liquiritiae flava.

Fungus igniarius. Hubka.

Fungus Chirurgorum.

Polyporus fomentarius, F-r-i-e-s, Huba krzesiwowa, grzyb pospolity prawie w całej środkowej Europie na starych pniach, rosnący przeważnie na bukach i dębach. Hymenomycetes ~~Obły~~ Obłóczaki, Polyporei, Hubowate.

W handlu znajdujące się ~~Hubka~~ (płaskie kawałki, w dotknięciu jednakowo miękkie, giętkie, barwy cynamonowej, wycięte z kapelusza grzyba, przysposobione przez wymoczenie we wodzie i ubicie pałkami drewnianymi, pospolicie znane.

Wystrzegać się należy towaru ~~hubkowego~~ zaprawionego saletrą.

Galbanum. Galban.

Gummi-resina Galbanum.

Sok lipożywicowaty, na powietrzu stężały, którego dostarczają gatunki Zapaliczki, Ferula, rosnące w północnej Persyi, najprawdopodobniej Ferula galbaniflua B-o-i-s-s-i-e-r et B-u-h-s-e, Zapaliczka galbanodajna i Ferula rubricaulis,

B-o-i-s-s-i-e-r, Zapaliczka czerwonołodygowa. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Przychodzi do nas w ziarnach odosobnionych, wielkości grochu albo orzecha włoskiego, prawie kulistych, na zewnątrz żółto- albo zielonawo-brunatnawych, na złamie muszlowym białawych albo żółtawych, ~~połyskujących~~ lśniących jak wosk; albo w odłamkach cienkich przeświecających, mięknących w cieple, ~~albo~~ bywa też w ziarnach pozlepianych ~~ze~~ z ~~siebie~~ sobą, albo też w masach zbitych, zielonawo-brunatnawych.

Woń tej lipożywicy jest właściwa, balsamiczna, nieprzyjemna, smak korzenny, ostry i gorzki. Rozcierana z wodą daje białą mleczankę. Wódka na galban nalana ~~fioryzuje~~ fluoryzuje niebiesko za dodaniem jednej kropli amoniaku; kwas chlorowodorowy nalany na tę lipożywicę barwi się w krótkim czasie purpurowo.

Wybierać należy towar czyściejszy, składający się z ziarn albo z mas, zawierających liczne czyste ziarna. Galban proszkuje i oczyszcza się w ten sam sposób, jak gumę amoniacką lub smrodzieniec.

Emplastrum oxycroceum.

Gallae. Dębianki.

Wyrostki powstające na zranionych gałązkach gatunku wschodniego ~~Zębu~~ Dębu lusitańskiego, Quercus lusitanica (W-e-b-b) za ukłóciem galasówki, Cynips Gallae tinctoriae (O-l-i-v-i-e-r), kuliste, jeden do dwóch i pół centimetra średnicy mające, ku dołu cokolwiek zwężone, nagie, ku górze brodawkowato-kolczaste, niektóre mające ~~dziurę~~ otwórek na boku, dwa do trzech milimetrów szerokie, szaro-zielonawe, ~~żółto~~ jaśniejsze,

już to ciemniejsze, cięższe, twarde, o wnętrzu zbitem, rogowatem, albo pulchniejszem, ziarnisto rozkruszającem się, brunatnawem albo żółtawo-białawem, które otacza środkową pojedyńczą kulistą próżnię; smak ich tylko ściągający.

Tinctura.

Galatina animalis. Żelatyna.

Oczyszczony klej otrzymywany z kości zwierząt. Są to blaszki cieńkie, przezroczyste, które z 80 do 100 częściami wrzącej wody dają ciecz prawie bezbarwną, jasną i bezwonną. Ciecz po oziębieniu ma się ścinać odpowiednio na galaretę.

Gelatina Liquiritiae pellucida. Cukierki gumowe.

Weź: korzenia lukrecyi obranego z kory	czterdzieści gramów.	40
Po przetłuczeniu nalewa się na nie wody przekroplonej.	trzy tysiące gramów	3000
W cieczy odcedzonej rozpuszcza się gumy arabskiej przetłuczonej i	tysiąc gramów	1000
cukru sproszkowanego	osiemset gramów.	800

Roztwór cedzi się powtórnie i na wolnym ogniu poddaje podparowaniu do połowy. Poczem starannie zbiera się pianę i powłoczkę będącą u góry i dodaje się

wody z kwiatów pomarańczowych	czterdzieści gramów.	40

Masę wylewa się w foremki papierowe, wysuszoną kraje na mniejsze kawałki.

Powinna być przeświecającą, żółto-brunatną.

Glandulae Lupuli. Lupulina.

Humulus Lupulus Linn., Chmiel pospolity, podkrzew pnący się, u nas swojski i uprawiany, powszechnie znany. Cannabineae, Konopiowate.

Dosyć gruby proszek, niejednomierny z szyszek tej rośliny świeżo wysuszonych odsiany, zielono-żółty, cokolwiek lepki, o woni właściwej przenikliwej, korzenno gorzki, składający się prócz innych drobnych cząstek chmielu, z bryłek zazwyczaj krążkowatych, kubkowatych albo prawie kulistych, mniej więcej pokurczonych, na 0·140–0·230 milimetrów wielkich, z których pojedyncze złożone są z woreczka skórkowatego, wyłożonego w swej dolnej półkulistej części drobnymi komórkami tabliczkowatymi, wielokątowymi i wypełniony olejkiem eterycznym albo balsamem cytrynowo-żółtym.

Po spaleniu nie powinna zostawiać ze stu części więcej nad dziesięć części popiołu. Przechowuje się ją nie dłużej nad rok, w naczyniu szczelnie zatkanem i zabezpieczonem od światła. Wyrzuca się starą pomarańczową albo brunatną, mającą niemiłą woń do sera podobną.

Globuli martiales. Gałki żelaziste.

Weź:	żelaza sproszkowanego	czterdzieści gramów,	40
	winianu potasowego kwaśnego	dwieście gramów.	200

Miesza się je w patelce żelaznej na gęstwę ~~z dostateczną ilością~~ z dostateczną ilością

Wystawia się je, często mięszając i dodając świeżej w miejsce wyparowanej wody, dopóki żelazo, o ile to jest możebnem, nie rozpuści się i mięszanina nie zamieni w jednostajną gęstwę, ciągłą, zielono-czarniawą, rozpuszczalną po większej części w wodzie.

Wtedy formuje się kule po trzydzieści gramów 30

i te w miernem cieple wysuszone w naczyniu zatkanem przechowuje.

Powinny być czarne, lśniące, z ośmiu częściami wody wrzącej dawać roztwór zielono-czarniawy i pozostawiać tylko małą resztę.

Glycerinum. Glyceryna.

Ciecz zawiesistości ukrowca, klarowna, bezbarwna, bezwonna, słodka, zachowująca się obojętnie, rozpuszczalna w wodzie i wyskoku w każdym stosunku, nierozpuszczalna w eterze, c. g. 1·25. Na blaszce platynowej ogrzewana, spala się bez pozostałości.

Roztwór wodny nie powinien się mącić ani z kwasem siarkowodorowym lub siarczkiem amonowym, ani z azotanem barowym, lub z azotanem srebrowym, ani też ze szczawianem amonowym. Glyceryna ogrzewana z roztworem wodnika sodowego, nie powinna się barwić, ani też woni amoniaku wydawać; z kwasem siarkowym rozcieńczonym ogrzewana, nie powinna wydawać woni nieprzyjemnej, zjełczałej.

Unguentum.

Guarana. Gwarana.

Paullinia sorbilis Martius, Osmęta pitna, ~~drze~~ drzewo w Brazylii swojskie. *Sapindaceae, Mydleńcowate.*

Masy zbite, bardzo twarde, ciężkie, walcowate, o postaci kiełbasy, jeden do dwóch decimetrów długie, cztery do pięciu centimetrów grube, zarobione z wodą na gęstwę, z nasion w mierném cieple wysuszonych i sproszkowanych, poczem wysuszone, na powierzchni brudno czerwono-brunatne, słabo połyskujące, o złamie nierównym, cokolwiek ziarnistym, brunatno-czerwonym, mające niekiedy wejrzenie prawie marmuru od znajdujących się białawych kawałków nasion, dające krwisto-czerwony proszek o smaku słabo ściągającym, gorzkawym, który pod mikroskopem badany, składa się z drobnych, zbitych ziarn skrobi złożonej, jużto całych, jużto bezpostaciowych, ~~tłu-tych~~ i z ~~miękkiszowych~~ zaokrąglonych, albo zaokrąglono-wielokątnych komórek miękiszu o błonie białawej, napęczniałej, zawierających w sobie skrobię we ~~f~~ postaci ~~formie~~ wyżej opisanej.

Gummi Acaciae. Guma arabska.

Gummi arabicum.

Akacya Verek Guillemin et Perrottet, Akacya Verek, i inne gatunki Akacyi, *Acacia*, rosnące w krajach położonych nad górnym Nilem. *Leguminosae, Strączkowe. Mimoseae, Czułkowate.*

Przysyłana. ~~Przychodzi~~ ~~Doprowadzaną~~ bywa w kawałkach mniéj więcéj kulistych, w różnej wielkości, twardych, kruchych, dających się rozcierać, bezbarwnych, jasnych, przezroczystych, albo białawych nieprzezroczystych, porozdzielanych mnóstwem rys i dlatego łatwo

rozpadających się na nierówne ostrokanciaste kawałki, które na muszlowym złamie szklisto i ~~nie rzadko też~~ częstokroć tęczowo połyskują.

Guma ma być bezwonną, o smaku mdłym, kleistym. W podwójnym się-zarze wody wprawdzie powoli, lecz zupełnie rozpuszczać się powinna, tworząc roz-czyn lepki, żółtawy, który w jakimkolwiek stosunku z octanem ołowiowym zmiesza-ny, nie powinien się mącić, z wyskokiem zaś osad tworzyć, a z roztworem półtorachlo-ku żelazowego ścinać się na twardą galaretę. Roztwór octanu ołowiowego zasadowe-go powinien tworzyć gęsty osad w roztworze przysposobionym z jednej części gumy i pię-ciu tysięcy wody przekroplonej.

Mucilago. Mixtura gummosa. Pulvis gummosus. Emulsio oleosa. Pasta gummosa. Pasta Liquiritiae flava. Gelatina Liquiritiae pellucida.

Herba Absinthii. Ziele piołunu.

Artemisia Absinthium, L-i-n-n., Bylica piołun, roślina trwała, pospolita na polach, rumowiskach, przy drogach i płotach. Compositae, Złożone.

Ziele kwitnące zasuszone, składające się z liści i z wierzchołków łodyg. Li-ście okryte gęstą pilśnią, ~~składającą się~~ powstającą z włosków w kształcie litery T z poprze-ra-canemi gruczołami olejonośnemi, jedwabisto szare, korzeniowe, długo ogonkowe, potrójnie pierzasto-dzielne, o łatkach lancetowatych lub łyżeczkowatych, przy kwiatach zaś będące, lancetowate, siedzące. Koszyczki kwiatowe małe, prawie kuliste, na szypułkach osa-dzone, zwisłe, mające tylko kwiaty rurkowe żółte, umieszczone ~~osadzone~~ na dnie kosmatem, ułożone w gron

osiowe, tworzące wiechę wydłużoną wierzchołkową. Woń ich ~~ciężka~~ mocna, korzenna, smak korzenny bardzo gorzki.

Tinctura Absinthii composita. Emplastrum Meliloti. Species amaricantes. Unguentum aromaticum. Unguentum Juniperi.

Herba Cannabis Indicae. Ziele konopi indyjskich.

Cannabis sativa Linn., Konopie siewne, roślina roczna, w Persyi i w Indyach Wschodnich swojska, tam, jako też i u nas bardzo często uprawiana. ~~Cannab~~ Cannabineae, Konopiowate.

~~Szczyty~~ Wierzchołki rośliny żeńskiej kwitnącej, częścią już owocującej (tylko te) są używane, które do nas z Indyi Wschodnich przychodzą, wysuszone, o włoskach przyciśnionych, szorstkie, pozlepiane przez wydzieloną masę żywiczną, wzbite, ulistnione, cokolwiek ściśnięte wiechy, o liściach przy kwiatach będących zazwyczaj pojedynczych lancetowato-linijkowatych, piłkowanych, o zbito stojących kątowych wierzchotkach, o przysadkach kwiatowych lancetowatych, dwukwiatowych, o przykwiatkach każdy kwiat pochwiasto obejmujących, jajowato-lancetowatych, zamykających potem ~~ten~~ dobrze znany owoc.

Woń, szczególniej za potarciem albo przy słabem ogrzaniu rośliny, właściwa narkotyczna. Za pomocą mikroskopu spostrzegać się dają liczne brodawki olejonośne, zewnętrzne, prawie kuliste, pęcherzykowate, i włosy jednokomórkowe, silne, u nasady nabrzmiałe, zawierające cystolity.

Extractum.

Herba Capilli Veneris. Ziele włosków murowych.

Adianthum Capillus Veneris L-i-n-n., Włoski murowe, rosnące liczniej w południowej Europie na wilgotniejszych skałach. Filices, Paprocie. Polypodiaceae, Paprociowate.

Ususzone bardzo delikatne listowia, rozłożone, o trzonku czarno-czerwonym, lśniącym, o gałązkach nitkowatych, o łatkach trzonkowatych, odwrotnie jajowato-klinowatych, jasno-zielonych, pięknie wachlarzowato unerwionych, u góry łatkowatych, z wcięciami o łatkach piłkowanych, mających na zawiniętym brzegu kupkę linijkowatą, przykrytą łuskowatą osłonką.

Syrupus.

Herba Centaurii minoris. Ziele centuryi.

Erythraea Centaurium P-e-r-s-o-o-n, Trzewieniec centurya, roślina dwuletnia, pospolita na lesistych górach. Gentianaceae, Goryczkowate.

Ususzone ziele kwitnące, całkiem nagie, o łodydze prawie czterokątnej, u dołu pojedynczej, u góry widełkowato rozdzielonej, o liściach naprzeciw stojących, siedzących, podłużnych, jajowatych, przewrotnie-jajowatych albo jajowato-lancetowatych, całobrzegich, trzy albo pięcionerwowych, jasno-zielonych, z tych korzeniowe w różyczkę ułożone, o kwiatach umiarowych, pięciomierowych ułożonych we wierzchołki szczytowe mających koronę jasnoczerwoną lejkowatą i pylniki po okwitnięciu mniej więcej śrubowato skręcone. Smak ich bardzo gorzki.

Extractum. Species amaricantes. Tinctura amara.

Herba Chenopodii. Ziele mączyńca.

Chenopodium ambrosioides. Linn., Mączyniec wonny, roślina roczna, swojska w Ameryce podzwrotnikowej, u nas w ogrodach hodowana i miejscami dziko rosnąca. Chenopodiaceae, Komosowate.

Używane ziele kwitnące, o zielnej łodydze, gałęzistej, kątowato bruzdowanej, o liściach naprzemianległych, prawie ogonkowatych, podłużnych, z obu stron zaostrzonych, do dziesięciu centimetrów długich, odlegle zatokowo-ząbkowanych, albo całobrzegich, u szczytu będących linijkowato-lancetowatych, całobrzegich, cieńkich, cokolwiek omszonych, od spodu gruczołkowatych, jasno-zielonych, o kwiatach małych zielonawych, zbitych w kupki kątowe, składających wiechy ulistnione, szczytowe, gęstokwiatowe. Woń i smak ich przyjemnie korzenny do mięty podobny.

Herba Conii. Ziele szczwoła.

Conium maculatum Linn., Szczwół plamisty, roślina dwuletnia, pospolita na rumowiskach, po wsiach, w ogrodach i na polach. Umbelliferae, Baldaszkowe.

Ziele, które należy zbierać przy rozpoczynającem się kwitnieniu, całkiem nagie, o liściach wielokrotnie pierzastodzielnych, najniższych pochwowatych, o dolnych runkowato-ogonkowatych, o wyższych siedzących prawie naprzeciwległych, a których ostatnie łaty są podłużne albo jajowato-podłużne, nacinano-piłkowane, mające także lancetowate, krótko zaostrzone; o kwiatkach małych, białych, baldachowych, w baldachach dwunasto- do dwudziesto-promienistych, o okrywie wielodziałkowej

mającej działki lancetowate, nierówne, odgięte, o okrywkach trzy- albo cztero-działkowych połówkowanych, listki których są jajowate, ostrozakończone, na brzegu skórkowate, u nasady zrośnięte, krótsze od baldaszka.

Ziele więdnące ma woń właściwą, wstrętną, wysuszone jest prawie bezwonne, lecz po zwilżeniu roztworem wodnika potasowego wydziela na nowo woń właściwą. Po oddzieleniu łodygi brunatno- lub czerwono-kropkowanej, jakoteż grubszych gałązek suszy się roślinę i nie dłużej nad rok starannie przechowuje, w naczyniu szczelnie zatkanem.

Nie należy go uważać za jedno z innymi baldaszkowymi, a szczególniej z Blektkiem bulwiastym Chaerophyllum bulbosum (L-i-n-n.), odróżniającym się łodygą u dołu sztywno-włosistą, łatami u liści górnych prawie włoskowatymi, brakiem okrywy albo okrywą jednodziałkową, rozłupniami igiełkowatymi, i z Trzebulą leśną, Anthriscus silvestris (H-o-f-f-m.), odróżniającą (przez) łodygę u dołu szorstko-włosistą, (przez) liście pod spodem omszone na nerwach włoskami białymi, brakiem okrywy, okrywkami wielodziałkowymi, nierozpołowionymi, rozłupniami podłużnymi, kończystymi.

Extractum. Emplastrum.

Herba Galeopsidis. Ziele kocipyska.

Galeopsis ochroleuca L-a-m-a-r-c-k, Kocipysk wielkokwiatowy, roślina roczna swojska, na polach i rolach piaszczystych w Niemczech środkowych i zachodnich

pospolita. Labiatae, Wargowe.

Wysuszone i pokrajane ziele kwitnące, znane pod nazwą ziółek blankenheimowskich lub ziółek liebertyjskich, mające łodygę gałęzistą, często purpurowo-czerwoną, omszoną miękkiemi włoskami białymi, na kolankach nie nabrzmiałą, o liściach zwężających się ku ogonkowi, jajowatych, jajowato-podłużnych lub lancetowatych, grubo piłkowanych, opatrzonych z obu stron miękkiemi włosami, jasno- lub żółtawo-zielonych, mających nerwy wystające od spodu, białawe, od góry wciśnięte, o kwiatach ustawionych w fałszywe okółki, oddalonych od siebie u dołu, zbliżonych u góry, mających kielich pięciozębny, którego zęby są szydłowate prawie kolczaste, brodawkowato-owłosione, koronę cztery razy dłuższą od kielicha, jasno-żółtą, której warga dolna odznaczoną jest u nasady plamą siarkowo-żółtą.

Nie należy jego ~~zamieniać~~ uważać za jedno z zielem Kocipyska pstrego, Galeopsis versicolor (C-u-r-t.), rośliny bardzo pospolitej w naszych krzakach, gajach i lasach, o łodydze na kolankach zgrubiałej, szczecinkowatej, o liściach długo ogonkowych, jajowatych, szorstko-włosistych, o koronach żółtawo-białawych, u których warga dolna żółta, odznaczoną jest plamą wielką fioletową.

Herba Herniariae. Ziele połonicznika. ~~Herniaria hir~~

Herniaria glabra L-i-n-n., Połonicznik gładki i Herniaria hirsuta L-i-n-n., Połonicznik szorstki, rośliny trwałe albo dwuletnie, pospolite ~~częste~~ na piaszczystych pastwiskach i rolach. Caryophyllaceae, Goździkowate.

Wysuszone ziele, o łodygach miękkich, nitkowatych, okrągłych, gałęzistych, o gałęziach naprzemian stojących, krótko rozgałęziających się; o liściach małych prawie siedzących, podłużnych, jajowatych albo przewrotnie-jajowatych, całobrzegich, z których niżej stojące są naprzeciwległe ~~stojące~~, wyższe zaś naprzemianległe ~~stojące~~; o przylistkach jajowatych, skórzastych, białawych; o kwiatach drobnych, żółtawo-zielonawych, pozbijanych w kupki kątowe złożone z licznych lub z mniej licznych kwiatów, zajmujących często całą gałązkę, naśladujących przez to kłosy podłużne, ulistnione. Ziele świeże jest (bezwonne, po wysuszeniu wonią prawie podobne do ziela nostrzyku.

Herba Lobeliae. Ziele stroiczki.

<u>Lobelia inflata</u> Linn., <u>Stroiczka wzdęta</u>, roślina roczna, swojska i uprawiana w Ameryce północnej. <u>Lobeliaceae</u>, <u>Stroiczkowate</u>.

Wysuszone ziele kwitnące, przywożone do nas bywa w stanie pokrajanym w ~~zbitkach silnie~~ kawałkach zbitych mocno ściśniętych, czterokątnych, owiniętych w papier, mające łodygę bruzdowano-kątowatą, o liściach naprzemianległych, podłużnych albo jajowatych, siedzących albo krótko-ogonkowych, nierówno karbowano-piłkowanych, omszonych, o kwiatach małych, ustawionych w grono jednostronnozwrotne, ulistnione, szczytowe, mających koronę prawie wargową, jasno-niebieską, cokolwiek dłuższą od kielicha w gwiazdzieli pięciodzielnego. Torebki nadęte, jajowate dziesięciożeberkowe, prawie pięć milimetrów w średnicy mające, dwukomorowe, wielonasienne, o owocni papierowatej, zewnątrz żółto-brunatnawej, co można łatwo w towarze kupnym od~~t~~n

~~raé~~ bejó; ~~który~~ ziele to ma z początku smak słaby, potem bardzo ostry.

Tinctura.

Herba Meliloti. Ziele nostrzyku.

Melilotus officinalis D-e-s-r-o-u-s-s-e-a-u-x, Nostrzyk lekarski, roślina dwuletnia, częsta na łąkach i pastwiskach. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Motylkowate.

Wysuszone ziele kwitnące o liściach potrójnych, naprzemianległych, długoogonkowych, o listkach ~~na~~ dwa do czterech centimetrów długich, odwrotnie jajowatych, podłużnych albo podłużno-lancetowatych, tępych albo zaostrzonych, kolczysto-zakończonych, ostro piłkowanych; o przylistkach małych, lancetowato-szydłowatych; o kwiatach małych żółtych, ustawionych w grona kątowe, nagie, wydłużone, jednostronnozwrotne. Skrzydła korony prawie równe w długości żagielkowi a dłuższe od łódki; owoce jajowate, kolczasto zakończone, jedno- lub dwunasienne, podłużnie pomarszczone, nagie, słomiasto-żółte albo brunatnawe.

Woń świeżego ziela słaba, ususzonego ~~ciężka~~ mocna, aromatyczna, bardzo podobna do woni nasion tonkowych, smak gorzkawy, słonawy.

Emplastrum. Species emolientes.

Herba Millefolii. Ziele krwawniku.

Achillea Millefolium L-i-n-n., Krwawnik pospolity, roślina trwała, na

łąkach i polach pospolita. Compositae, Złożone.

Wysuszone ziele kwitnące, o liściach naprzemian ~~stojących~~ległych, dolnych ogonkowych, górnych do pół łodygę obejmujących, podłużnych albo linijkowato-podłużnych, dwupierzastodzielnych, o łatach bardzo krótkich, lancetowatych albo nitkowatych, mniej więcej owłosionych, pod spodem brodawkowatych; o koszyczkach kwiatowych drobnych, promienistych, z których promieniste w liczbie pięciu, białe albo różowawe na krążku będące żółtawe; koszyczki ułożone w baldachogron zbity, u szczytu będący prawie płaski; woń korzenna, smak gorzkawy, słabo ściągający, słonawy.

Zbiera się ziele tylko z koszyczkami dobrze rozwiniętymi z pagórków na słońce wystawionych.

Herba Origani. Ziele lebiodki.

Origanum vulgare Linn., Lebiodka pospolita, roślina trwała, pospolita w lasach górzystych, gajach i laskach. Labiatae, Wargowe.

Wysuszone ziele kwitnące, o liściach naprzemian ~~stojących~~ległych, ogonkowa~~tych~~, jajowatych, ostro zakończonych lub przytępionych, prawie całobrzegich, omszonych, na brzegu orzęsionych. Kwiaty krótko szypułkowe, o kielichu prawie dzwonkowatym, pięciozębnym i koronie dwuwargowej, różowej albo prawie purpurowej, są zbite w kłosy krótkie, gęste, prawie czterokątne opatrzone przykwiatkami wielkimi, jajowatymi, nagiemi, zazwyczaj fioletowymi i ustawione u ~~szczytu~~ wierzchołka w baldachogron. Woń przyjemna, smak korzenny, gorzkawy.

Species aromaticae.

Herba Sabinae. Ziele sawiny.

Summitates Sabinae.

Juniperus Sabina L-i-n-n., Jałowiec sawina, krzew lub drzewko swojskie w okolicach lasów jodłowych i podalpejskich, w Europie środkowej i południowej nie rzadko hodowane. Coniferae, Iglaste. Cupressineae, Cyprysowate.

Mieszanina wierzchołków gałęzi, o gałązkach zbitych, o liściach bardzo krótkich, już to w cztery rzędy dachówkowato ułożonych, łuski tworzących, rombowych prawie tępych, prostopadle przyciśnionych, już to więcej oddalonych, odstających, rombowo-lancetowatych, zaostrzonych, krótko kolczastych, prawie stojących, opatrzonych na grzbiecie wypukłym niedaleko środka brodawką podłużno-linijkowatą, wciśniętą, mających woń mocną, korzenną, smak żywiczno-gorzki i ostro-balsamiczny.

Ostrożnie i nie dłużej nad rok się je przechowuje.

Wonią słabszą, gałązkami więcej odstającymi, opatrzonymi w niższej części grzbietu brodawką jajowatą albo prawie okrągłą odróżniają się wierzchołki gałęzi Jałowca wirginiańskiego, Juniperus Virginiana (L-i-n-n.) drzewa, które u nas nie rzadko jest hodowanem i tu i owdzie za sawinę mylnie uważanem.

Herba Serpylli. Ziele macierzanki.

Thymus Serpyllum, L-i-n-n., Tymian macierzanka, podkrzew swojski

na pastwiskach, wrzosowiskach, polach i w gajach pospolitą, w szczególny sposób odróżniającą się. Labiatae, Wargowe.

Wysuszone ziele kwitnące, o cieńkiej rozścielonej łodydze; o liściach naprzeciwległych, krótko-ogonkowatych, owalnych, jajowatych, podłużnie jajowatych albo wązko-lancetowatych, ~~na~~ ośm do dwunastu milimetrów długich, całobrzegich, u nasady orzęsionych, z obu stron nagich, prawie nagich albo mniej więcej włosistych, pod spodem kropkowanych; o kwiatach małych, okółkowo główkowatych, lub okółkowo kłosiastych; o kielichu rurkowatym, dziesięcioprążkowanym, dwuwargowo-pięciozębnym; o koronie purpurowej albo czerwonawej dwuwargowej.

Woń jej przyjemnie aromatyczna, smak aromatyczny i słabo gorzkawy.

Herba Spilanthis. Ziele ślinnika.

Spilanthes oleracea Jacquin, Ślinnik warzywny, roślina roczna, w Ameryce południowej swojska, u nas w ogrodach tu i owdzie hodowana. Compositae, Złożone.

Ziele kwitnące, o łodydze gałęzistej; o liściach naprzeciwległych ~~jących~~, długo ogonkowatych, jajowatych, u nasady przyłączonych, ściętych albo sercowatych, ~~na~~ sześć do siedmiu centimetrów długich, pokrzywiono-ząbkowanych, na brzegu chrząstkowato-orzęsionych, szorstkich, brudno- lub brunatnawo-zielonych, połyskujących; o główkach kwiatowych odosobniono stojących, stożkowatych, bardzo dłu-

go szypułkowych, prawie kulistych albo przytępiono-stożkowatych, rurkowatych, koszykowatych, licznokwiatowych, o stożkowatem dnie kwiatowém, o kwiatkach złoto-żółtych lub purpurowo-brunatnych;—

Tak świeże jak i ususzone ziele żute jest bardzo ostre, piekące, ~~ślinę~~ pobudzające wydzielanie śliny ~~ciągnące~~.

Tinctura Spilanthis composita.

Herba Violae tricoloris. Ziele bratków.

Herba Jaceae.

Viola tricolor Linn., Fiołek trójbarwny, roślina roczna, na polach i rolach wszędzie znajdująca się. Violaceae, Fiołkowate.

Wysuszone ziele kwitnące o łodydze trójkątnej; o liściach ogonkowatych, rozrzuconych, okrągławo-sercowatych, jajowatych albo jajowato-wydłużonych, karbowanych, o przylistkach wielkich, lirowato-pierzastych, dłuższych od ogonka, o kwiatach kątowych, pojedyńczych, długo szypułkowych, o koronie nierówno pięciopłatkowej, opatrzonej ostrogą, małej, białawo-żółtawej, albo słabo-fioletowej.

Hirudines. Pijawki.

Sanguisuga medicinalis, Savigny, Pijawka ~~lekarska~~ cętkowana (i odmiana jej Sanguisuga officinalis, Pijawka gładka Savigny. Vermes, Robaki. Hirudinea, Baniczaki.

Pijawka t.z. niemiecka, Hirudo Germanica, z wierzchu oliwkowata, z sześciu linijami podłużnymi jasno-rdzawymi, zazwyczaj czarno-kropkowanemi, z pod spodu zielonawo-żółtawa, z czarnemi kropkami zlanemi, niedaleko od brzegu żółtego w ciągłą linję, o częściach ciała ziarnisto-szorstkich.

Pijawka t.z. węgierska, Hirudo Hungarica, z wierzchu brunatna, cisawa albo czerwonawa, o sześciu rdzawych podłużnych linjach, pod spodem oliwkowata, niekropkowana, z obu stron opatrzona boczną czarną linją, o częściach ciała gładkich.

Pijawki powinny ważyć od jednego do pięciu gramów. Nie powinny być poprzednio do ssania używane.

Haemopis Sanguisorba Savigny, Pijawka końska, do ssania nie zdatna, wyróżnia się grzbietem nieregularnie kropkowanym, nie linijkami opatrzonym.

Hydrargyrum. Rtęć.

Metal ciekły, srebrzysty, c. g. 13·56.

Nie powinna być ciągnącą się, ani też zanieczyszczoną innymi metalami, dlatego podczas przekroplania ~~przeparowywać~~ ulotnić się powinna bez pozostałości.

Emplastrum et Unguentum Hydrargyri.

Hydrargyrum bichloratum ammoniatum.

Chlorek rtęciowo-amonowy.

Mercurius praecipitatus albus.

Weź: chlorku rtęciowego pięćdziesiąt gramów; 50.
rozpuszcza się je w tysiącu gramów 1000
wody przekroplonej.

Do roztworu przecedzonego dolewa się wśród nieustannego mieszania
amoniaku siedemdziesiąt pięć gramów. 75
Osad stąd powstały, na sączku zebrany omywa się jak najszybciej
wody przekroplonej zimnej czterystu gramami, 400
wyciska, a w zwykłej ciepłocie, w miejscu zacienionem wysuszony, przechowuje w naczyniu poczernionem.

Ma to być proszek bardzo biały, w wodzie nierozpuszczalny, rozpuszczający się zaś łatwo w rozcieńczonym kwasie justo azotowym, justo chlorowodorowym.

Ogrzewany w rurce odczynnikowej bez poprzedniego stopienia rozkłada się i ulatnia bez pozostałości; zmieszany z rozpuszczonym wodnikiem sodowym zmienia barwę na żółtą i wywięzuje amoniak.

Ani woda, ani wyskok podczas tłoczenia nic z niego rozpuszczać nie powinny; cieczy te odsączone tylko słabo się mącić mogą z kwasem siarkowodorowym lub azotanem srebrowym.

Hydrargyrum bichloratum corrosivum. Chlorek rtęciowy.

Mercurius sublimatus corrosivus.

Masa krystaliczna, biała, ciężka, przeświecająca, smaku ~~silnie~~ przenikliwie metalicznego, rozpuszczająca się łatwo w wodzie wrzącej, wyskoku i eterze, trudniej zaś w wodzie zimnej. Ogrzewana w rurce odczynnikowej topi się i przestala bez pozostałości.

Rozczyn wodny, kwaśno oddziaływujący tworzy osad żółty z rozpuszczonym wodnikiem sodowym, zakwaszony zaś kwasem azotowym, ~~opuszcza~~ wydziela osad biały za dodaniem azotanu srebrowego.

Rozczyn wodny nasycony siarczkiem dwuwodu ~~opuszcza~~ tworzy osad czarny, który wodą omyty i tłoczony z amoniakiem rozcieńczonym równą objętością wody, ma dawać po odsączeniu ciecz, która kwasem chlorowodowym zakwaszona, nie ma ~~opuszczać~~ wydzielać osadu żółtego, składającego się z siarczku arsenu, nawet po dodaniu kwasu siarkowodowego.

Hydrargyrum bijodatum rubrum. Jodek rtęciowy.

Deutojoduretum hydrargyri.

Weź: chlorku rtęciowego	czterdzieści gramów	40
Rozpuszcza się je	w sześciuset gramach	600
~~w~~ wody przekroplonej gorącej	~~w sześciuset gramach~~	~~600~~
a do rozczynu przesączonego dodaje		
jodku potasowego	pięćdziesiąt gramów	50

rozpuszczonych w ~~gwa~~ dwustu grammach 200

~~we~~ wody przekroplonej. ~~gramach~~ ~~dwustu~~. ~~200~~

Po dokładnem zmieszaniu odstawia się aż do opadnięcia osadu, który na sączku zebrany, wodą przekroploną wymyty, w zwykłej ciepłocie wysuszony, przechowywać należy w naczyniu zaczernionem, szczelnie zatkanem.

Ma to być proszek szkarłatny, rozpuszczalny zupełnie we wrzącym wyskoku, również jak i we wodzie, która w rozpuszczeniu zawiera jodek potasowy lub chlorek rtęciowy. W cieple topi się, a podczas żarzenia ulatnia się zupełnie, wydając pary ścinające się po oziębieniu na żółte kryształy, które powoli przybierają barwę czerwoną.

Roztwór wyskokowy ma być bezbarwnym, obojętnym, za dodaniem amoniaku może ~~nie~~ tylko brunatnieć, nigdy zaś mącić się.

Kłócony z wodą przekroploną ma dawać po odsączeniu ciecz, która się tylko słabo mącić może ~~powinna~~ z azotanem srebrowym lub z kwasem siarkowodorowym.

Hydrargyrum chloratum mite praecipitatione paratum.

Chlorek rtęciawy przez strącenie otrzymany.

Calomel via humida.

Weź: chlorku rtęciowego sto gramów; 100

rozpuszcza się je

~~we wody przekroplonej~~ ~~we wody przekroplonej~~ wody przekroplonej. w trzech tysiącach gramów. 3000

Do roztworu przesączonego ciepłego wprowadza się tak długo ~~kwas~~ berwodnik (siarkowy który wywiązuje się z przyrządu podobnego, jaki do robienia wody chlorowej wskazanym jest,

z kwasu siarkowego angielskiego dostatecznej ilości,

przez ogrzewanie

z węglami drzewnymi grubo tłuczonymi, —

dopóki działanie chemiczne się odbywa i ciecz aż ~~dopóki~~ nasyconą nie zostanie gazem siarkawym. Mieszanina odstawia się w naczyniu przykrytem w miejsce ogrzane od 70 - 80°. Po kilku godzinach osad na sączku zebrany, omywa się dokładnie wodą przekroplona i suszy w ciemnem miejscu.

Ma to być proszek krystaliczny, bardzo miałki, biały, obojętny, czerniejący od roztworu wodnika sodowego; żarzony w rurce odczynnikowej, powinien się bez reszty przestalać, nie wydając dymów cisawych.

Z wodą przekroplona ktłocony powinien dawać przesącz, który nie ma się zmieniać ani od kwasu siarkowodowego, ani od azotanu srebrowego lub barowego.

Przechowuje się w naczyniu poczernionem.

Hydrargyrum chloratum mite sublimatione paratum.

Chlorek rtęciawy przez przestalenie otrzymany.

Calomel.

Masa krystaliczna, przez przetalenie otrzymana, na najdrobniejszy proszek utarta, najdokładniej wymyta wodą przekroploną wrzącą suszy się w ciemnem miejscu.

Ma to być jak najmielszy proszek, żółtawo-biały, w wodzie, wyskoku i eterze zupełnie nierozpuszczalny, bez poprzedniego stopienia się przetalający się podczas żarzenia. Z roztworem wodnika sodowego czernieje, nie wydzielając amoniaku nawet za ogrzaniem roztworu.

Woda przekroplona z tym proszkiem tłoczona nic z niego rozpuszczać nie powinna, dla tego ciecz odsączona za dodaniem kwasu siarkowodowego, nawet po dłuższym przeciągu czasu czernieć nie powinna, a w łaźni wodnej do suchości wyparowana ma zaledwie ślad osadu pozostawiać.

Przechowuje się w naczyniu poczernionem.

Hydrargyrum jodatum flavum.
Jodek rtęciawy.
Protojoduretum hydrargyri.

Weź: rtęci szesnaście gramów, 16.
jodu dziesięć gramów. 10

Wsypane do moździerzyka szklannego i wyskokiem zgęszczonym nawilżone uciera się aż do zniknięcia kulek metalicznych, uważając aby masa podczas ucierania zawsze wilgotną była, poczem wymywa się wyskokiem i suszy

w ciemnem miejscu.

Ma to być proszek zielonawo-żółty, w wodzie bardzo mało, w wyskoku i eterze nierozpuszczalny, za ogrzaniem ulatniający się zupełnie i rozkładający ~~się~~ się w obec światła.

Ogrzewany z kwasem siarkowym i nadmiedokwasem manganezu wydaje pary fioletowe.

Po ztłoczeniu z wyskokiem ma się otrzymywać ciecz, która po przesączeniu zaledwie się mącić powinna z kwasem siarkowodowym.

Przechowuje się w naczyniu poczernionem.

Hydrargyrum oxydatum flavum. Tlenek rtęciowy żółty.

Mercurius praecipitatus flavus.

Weź: chlorku rtęciowego	sto gramów;	100
rozpuszcza się je ~~w~~	w tysiącu gramów	1000
wody przekroplonej letniej.	~~tysiącu gramów~~	~~1000~~

Roztwór przesączony wkrapla się do przezroczystego ~~czarnego~~ naczynia, który się przysposabia ~~przysposobionego~~

z wodnika potasowego.	czterdziestu pięciu gramów	45
i wody przekroplonej	stu pięćdziesięciu gramów.	150
~~przysposobionego~~.		

Osad utworzony, wodą przekroploną dokładnie wymyty, zbiera się na sączku i w miejscu ciemnem suszy.

Jestto proszek bezpostaciowy, żółty, we wodzie zaledwie, w kwasach ~~silnie~~ bardzo rozcieńczonych tak chlorowodowym, jak i azotowym łatwo rozpuszczalny; ogrzewany w rurce odczynnikowej ma wywięzywać tlen i pary rtęci, nie zaś pary kwasu azotawego i nie pozostawiać jakiejkolwiek reszty. Ztłóczony z roztworem kwasu szczawiowego powinien się zamieniać na biały szczawian rtęciowy.

Roztwór wodny uskuteczniony za pomocą kwasu azotowego, powinien zaledwie się tylko mącić z azotanem srebrowym.

Przechowuje się w naczyniu zaczernionem.

Hydrargyrum tannicum oxydulatum.
Garbnikan rtęciawy.

Jestto proszek bardzo drobny, zielono-brunatny, we wodzie nierozpuszczalny, tworzący ciecz brunatną po stłóczeniu z roztworem wodnika sodowego i osadzający rtęć.

Stłóczony z wodą przekroploną powinien dawać ciecz po przesączeniu bezbarwną, nie zmieniającą się z kwasem siarkowodowym, ani nie przybierającą barwy brunatnej za dodaniem kawałka siarkanu żelazawego i dolaniem kwasu siarkowego zgęszczonego.

Zawiera w stu częściach około 42 części rtęci.

Hydromel infantum. Miodek dziecinny.

Weź:	naparu senesowego z manną	trzydzieści gramów,	30
	ulępku senesowego z manną	dziesięć gramów.	10

Miesza się.

Ichtyocolla. Karuk.

Colla piscium.

Acipenser Huso L-i-n-n, Wyz, Acipenser stellatus P-a-l-l-a-s, Sewrjuga, Acipenser Ruthenus L-i-n-n, Czeczuga i inne gatunki Jesiotrowatych: ryby zamieszkujące morze Czarne, Kaspijskie i rzeki w nie wpadające. Ganoidea, Kostołuski.

Pęcherz pławny, oddzielony od skórki zewnętrznej i wysuszony, w płatach prawie bezbarwnych, przeźroczystych, opalizujących, bardzo ~~ciągłych~~ łykowatych, giętkich, włóknisto-listkowatych, dających się rozdzielać na podłuż, nie mających woni i smaku.

Karuk jednostajnie pęcznieje w wodzie, staje się nieprzeźroczystym i białym; w wrzącej wodzie i wyskoku rozpuszcza się prawie zupełnie na ciecz silnie ~~stępiającą~~ lepką, która gdy jest zgęszczoną i oziębioną daje twardą galaretę.

Emplastrum Anglicanum.

Infusa. Napary.

Jeżeli ilość ciała mającego być naparzonem nie jest podaną przez lekarza, to w trzeba przyjąć zasadzie, iż do naparu przypada jedna część leku na dziesięć części cieczy odcedzonej.

Ilość zaś leków, których dawka najwyższa jest oznaczona, powinna być zawsze przez lekarza podaną. Ciała do naparu używane naparza się w stanie pokrajanym lub przetłuczonym wrzącą wodą w naczyniu odpowiedniem, po-

czem się je od czasu do czasu mięsza, i albo wystawia się je na działanie pary w łaźni wodnej przez pięć minut, albo pozostawia ~~się je~~ w naczyniu przykrytem przez ćwierć godziny. Ciecz oziębioną cedzi się i w razie potrzeby przecedza.

Infusum Sennae cum Manna. Napar senesowy z manną.

Infusum laxativum.

Weź: liści senesu aleksandryjskiego — dwudziestu pięciu gramów, 25
wody przekroplonej wrzącej — dwieście gramów. 200
Naparza się przez ćwierć godziny, a w cieczy po wyciśnięciu otrzymanej rozpuszcza się — trzydzieści pięć gramów 35
manny. — ~~trzydzieści pięć gramów~~. 35
Wydaje się po wyjaśnieniu i przecedzeniu.
Hydromel infantum.

Jodoformium. Jodoform.

Jest to proszek drobno-krystaliczny, w dotknięciu tłusty, barwy cytrynowej, o woni szafranowej, o smaku nieprzyjemnym, jod przypominającym. Jest w wodzie prawie nierozpuszczalnym, w wyskoku, a jeszcze łatwiej w eterze rozpuszczającym się. Ogrzewany topi się i rozkłada, ~~się~~ wydając fioletowe pary jodu, przytem nie powinien ~~nie przytem~~ pozostawiać reszty alkalicznej.

Ciecz otrzymana po kłóceniu z wodą przekroplonq i po odcedzeniu nie

powinna się zmieniać ani z azotanem srebrowym, ani też z azotanem barowym

Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem szklanną zatyczką.

Jodum. Jod.

~~Są te~~ Kryształki rombowe, zazwyczaj blaszkowate, metalicznie połyskujące, czarno-szare, o woni właściwej, mało w wodzie, ~~a jeszcze~~ łatwiej zaś w eterze i to cisawo, w chloroformie purpurowo rozpuszczające się. Ogrzewane topią się i ulatniają zupełnie, tworząc pary fioletowe.

Wodny roztwór jodu, ogrzewany z wodnikiem sodowym po domieszaniu kilku kropel siarczanu żelazawego i półtorachlorku żelazowego aż do wrzenia i wtedy kwasem chlorowodorowym zakwaszony, nie powinien się barwić niebiesko, ani też takiego osadu tworzyć. Takiż sam roztwór nasycony amoniakiem i strącony azotanem srebrowym, powinien po przesączeniu dawać ciecz, która kwasem azotowym zakwaszona, nie powinna stawać się mętną, ani też wydzielać osadu serowatego ~~opuszczać~~.

Przy zakupnie wystrzegać się należy jodu wodą zwilżonego.

Kalium aceticum solutum. Octan potasowy rozpuszczony.
Liquor Kalii acetici.

Weź: węglanu potasowego czystego siedemdziesiąt gramów, 70

wsypuje się je częściowo do

kwasu octowego rozcieńczonego trzystu gramów. 300

Ogrzewa się ciecz aż do zupełnego wypędzenia gazu kwasu węglowego, potem się tyle dodaje ~~albo~~ węglanu potasowego albo kwasu octowego ~~dodaje~~, wiele potrzeba do zupełnego zobojętnienia.

Potem ciecz przesączoną poddaje się ~~pod~~parowaniu ~~się~~ w łaźni wodnej do c. g. 1,20.

Jestto ciecz przeźroczysta ~~jasna~~, bezbarwna, prawie obojętna, barwiąca się ciemno-czerwono za dodaniem roztworu półtorachlorku żelazowego, tworząca osad krystaliczny z nadmiarem kwasu winowego.

Ciecz ta wodą rozcieńczona nie powinna się zmieniać ~~ani~~ z kwasem siarkowodorowym, ani ze siarczkiem amonowym, lub ~~ani~~ po zakwaszeniu kwasem azotowym, ani też z azotanem barowym, lecz tylko ~~co najwięcej~~ mętnawą się stawać z azotanem srebrowym.

Kalium bromatum. Bromek potasowy.

~~Są to~~ Kryształy białe, sześcienne, bezwonne, smaku słonego kłującego, na powietrzu trwałe, łatwo ~~w~~ w wodzie, trudniej ~~w~~ w wyskoku rozpuszczalne. Roztwór wodny, ~~od~~działający obojętnie, barwi się cisawo za dodaniem wody chlorowej, która to barwa po skłóceniu z kilku kroplami chloroformu przechodzi do tegoż, resztę roztworu bezbarwną pozostawiwszy. Umieszczone na kółku z drucika platynowego barwią płomień fioletowo.

Bromek potasowy roztarty na płytce porcelanowej i potem zwilżony je-

dną lub dwoma kroplami kwasu siarkowego rozcieńczonego, nie powinien barwić się żółto.

Rozczyn wodny nie powinien oddziaływać alkalicznie, ani też zmieniać się z kwasem siarkowodowym i ze siarczkiem amonowym, zaledwie się zaś tylko mącić z azotanem barowym przy dodaniu kwasu azotowego. Wtóczony z kilku kroplami rozczynu półtorachlorku żelazowego i chloroformu nie powin~~nien~~ tegoż barwić fioletowo.

Dwa decigramy (0·2 grm) wysuszonego bromku potasowego rozpuszczone w wodzie z dodaniem małej ilości chromianu potasowego, nie powinny mniej niż szesnaście i pół (16·5), ani też więcej jak siedemnaście (17·0) centm: sześć. ~~mianowanego~~ miareczkowanego rozczynu azotanu srebrowego spotrzebowywać, aby osad czerwony już więcej nie znikał.

Kalium carbonicum crudum. Węglan potasowy nieczysty.

Powinien zawierać w stu częściach ~~co~~ najmniej osiemdziesiąt części węglanu potasowego, dla tego dwa decigramy soli wysuszonej wymagać powinny ~~co~~ najmniej dwadzieścia trzy i dwie dziesiąte centm: sześć. (23·2 CC) rozczynu ~~mianowanego~~ miareczkowanego kwaśnego, aby zupełnie zobojętnionymi zostały.

Kali sulfuratum pro balnea.

Kalium carbonicum purum. Węglan potasowy ch. cz.

~~Jeżeli~~ Proszek biały, alkalicznie oddziaływający, rozpływający się w powie-

trzu wilgotném, w równym ciężarze wody zupełnie i ~~jasno~~ bezbarwnie rozpuszczalny, burzący po nalaniu kwasów, a do brzegu płomienia słabo świecącego na druciku platynowym w uszko zagiętym zbliżony, barwi płomień fioletowo.

Rozczyn wodny, wkroplony do rozczynu azotanu srebrowego, ~~wywołuje~~ sprawia osad czysto-biały, nie czerniejący przy zwiększonej ciepłocie i rozpuszczający się w kwasie azotowym, bez pozostawienia jakiejkolwiek reszty. Tenże sam rozczyn nie powinien się zmieniać z siarczkiem amonowym, ani też tworzyć osadu niebieskiego, gdy po dodaniu kilku kropel rozczynu siarkanu żelazawego i półtorachlorku żelazowego do wrzenia ogrzanym i kwasem chlorowodowym przesyconym zostanie.

Jeżeli rozczyn węglanu potasowego wysyconego kwasem siarkowym rozcieńczonym, nalanym zostanie na wierzch mięszaniny przysposobionej z jednej objętości kwasu siarkowego zgęszczonego i równej ilości rozpuszczonego siarkanu żelazawego, to w warstwie, w której się ciecze stykają, nie powinien okazywać się pośrodkowy pierścień brunatny.

Węglan potasowy rozpuszczony w nadmiarze kwasu chlorowodowego i do suchości wyparowany ma dawać pozostałość, która kwasem chlorowodowym zwilżona powinna się zupełnie rozpuszczać w wodzie przekroplonej. Tak otrzymany rozczyn nie powinien się zmieniać ani od kwasu siarkowodowego, ani od amoniaku i siarczku amonowego, ~~ani~~ albo też od azotanu barowego.

Powinien zawierać w stu częściach ~~co~~ najmniej 99·5 części węglanu po-

tasowego, z tąd dwa decigramy tej soli dokładnie wysuszonej potrzebować powinny najmniej dwadzieścia osiem i osiem dziesiętnych (28·8CC) centm: sześciokwaśnego rozczynu miareczkowanego 1/10-normalnego, aby zostały zupełnie wysycone.

Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem.

Kalium sulfuratum. Solutio arsenicalis Fowleri. Syrupus Rhei.

Kali carbonicum solutum. Rozczyn węglanu potasowego.

Liquor Kalii carbonici.

Weź: węglanu potasowego ch. cz. sto gramów, 100

wody przekroplonej dwieście gramów. 200

Rozpuszcza się. Ciecz przesączona ma być c.g. 1·33.

Kalium chloricum. Chloran potasowy.

Kryształy blaszkowate lub tabliczkowate, bezbarwne, w wodzie wrzącej o wiele łatwiej, niż w zimnej, w wyskoku mało rozpuszczalne; ogrzewane z kwasem chlorowodowym wywięzują chlor, na uszku z drucika platynowego zbliżone do płomienia, barwią go fioletowo.

Rozczyn wodny działający obojętnie nie powinien się zmieniać ani od kwasu siarkowodowego, ani od szczawianu amonowego, lub od azotanu barowego, jak również od azotanu srebrowego.

Kalium hydrooxydatum. Wodnik potasowy.

Kali causticum. Lapis causticus.

Laseczki walcowate, białe albo cokolwiek żółtawe, suche, twarde, nader żrące, wilgnące na powietrzu, rozpuszczające się bardzo łatwo w wodzie zimnej. Rozczyn wodny, przesycony kwasem winowym, tworzy osad biały, krystaliczny.

Wodnik potasowy powinien się prawie zupełnie rozpuszczać w rozcieńczonym wyskoku; rozpuszczony w kwasie siarkowym rozcieńczonym i nalany na wierzch kwasu siarkowego zgęszczonego, do którego dodanym jest rozczyn siarkanu żelazawego, nie powinien wytwarzać pośrodkowego pierścienia brunatnego. Rozczyn wodny, wlany do kwasu azotowego rozcieńczonego, ma tylko słabo burzyć się i zaledwie tylko mącić tak z azotanem barowym, jak i z azotanem srebrowym.

Przechowuje się w naczyniu jaknajszczelniej zatkaném.

Kali hydrotartaricum. Winian potasowy kwaśny.

Tartarus depuratus. Cremor tartari.

Masy zbite krystaliczne, białe, albo proszek biały krystaliczny, smaku …dkwaśnego, cierpkiego, rozpuszczający się trudno w wodzie zimnej, w dwudziestu zaś częściach wrzącej. Ogrzewany wydaje woń spalonego cukru, zwęgla się i pozostawia masę alkaliczną, która na druciku platynowym do płomienia zbliżona, zabarwia go fioletowo. Domieszany do rozczynu węglanu pota-

sowego, rozpuszcza się z burzeniem.

Proszek tej soli z wodą tłoczony ~~powinien~~ ma dawać ciecz, która przesączona nie ~~mo~~ powinna się zmieniać ani z kwasem siarkowodowym, ani z siarczkiem amonowym, ~~ani~~ tak też z azotanem barowym po zakwaszeniu rozcieńczonym kwasem azotowym, a z azotanem srebrowym ma tylko słabo opalizować.

Z wodnikiem potasowym ogrzewany, nie powinien wyrzucać amoniaku.

<u>Electuarium lenitivum</u>. <u>Globuli martiales</u>. <u>Species laxantes St. Germain</u>.

Kalium hypermanganicum. Nadmanganian potasowy.

~~Są to~~ Kryształki pryzmatyczne, o barwie ciemno-fioletowej, metalicznie połyskujące, w smaku słabo ściągające, rozpuszczające się w szesnastu około częściach wody; roztwór wodny, niebiesko-czerwony, od różnych ciał tak mineralnych, jak i organicznych, chciwych tlenu, zostaje rozkładanym, dla tego od roztworu siarczanu żelazawego i dodanego kwasu siarkowego rozcieńczonego zostaje odbarwionym. Ogrzewany z wodnikiem potasowym, barwę roztworu zmienia na zieloną.

Pół grama nadmanganianu potasowego ogrzane do wrzenia z dwudziestu pięciu gramami wody i dwoma gramami wyskoku, powinny dać przesącz bezbarwny, który zaledwie ~~się~~ tylko mącić się może od azotanu barowego lub azotanu srebrowego, nie powinien zaś dawać pierścienia cisawego

po nalaniu tegoż na kwas siarkowy zgęszczony, do którego poprzednio dodanym został rozczyn siarkanu żelazawego.

Przechowuje się w naczyniu najszczelniej zamkniętem, poczernionem.

Kalium jodatum. Jodek potasowy.

Kryształki sześcienne, bezbarwne, niezmieniające się na powietrzu, bardzo łatwo w wodzie, łatwo w wyskoku rozpuszczalne. Rozczyn wodny, działający prawie obojętnie, żółknieje za dodaniem małej ilości wody chlorowej, a po dodaniu i skłóceniu z chloroformem, barwi go fioletowo; tenże rozczyn z dodanym nadmiarem kwasu winowego, wydziela powoli osad biały, krystaliczny.

Kryształki sproszkowane po zwilżeniu kwasem siarkowym rozcieńczonym, nie powinny burzyć, ani też barwić się żółto.

Rozczyn wodny nie powinien się mącić ani od kwasu siarkowodorowego, ani od siarczku amonowego, tak też od azotanu barowego. Osad jasno-żółty, który tworzy się z rozczynem azotanu srebrowego, z amoniakiem kłócony powinien dawać ciecz, która po przesączeniu z kwasem azotowym zakwaszona, nie ma się mętną stawać, ani też osadu wydzielać.

Rozczyn wodny z dodaną małą ilością siarkanu żelazawego i półtorachlorku żelazowego, po domieszaniu wodnika potasowego rozpuszczonego, lekko ogrzany i wreszcie kwasem chlorowodorowym nasycony, nie powinien wytwarzać osadu niebieskiego.

Kalium Natrio-tartaricum. Winian sodowo-potasowy.

Sal Seignetti. Tartarus natronatus.

~~Są k~~ Kryształki pryzmatyczne, bezbarwne, przeźroczyste, w ~~e~~ wodzie zimnej łatwo i zupełnie rozpuszczalne. Ogrzane topią się, wydzielają wodę krystaliczną, w wyższej ciepłocie ~~rozszerzają~~ wydają woń cukru przężonego i zamieniają się na masę czarną, która wodą zwilżona oddziaływa ~~je~~ alkalicznie i płomień żółto barwi. Rozczyn wodny za dodaniem kwasu octowego rozcieńczonego, ~~opuszcza~~ wydziela osad biały krystaliczny, rozpuszczalny w kwasie chlorowodorowym, jakoteż i w rozczynie wodnika potasowego.

Rozczyn wodny nie powinien się zmieniać ani od kwasu siarkowodorowego, ani od siarczku amonowego, albo ~~ani~~ od szczawianu amonowego, jak również ~~ani~~ od azotanu barowego wraz z dodanym kwasem chlorowodorowym; zakwaszony kwasem azotowym może ~~się~~ przybierać słabą barwę mleczną tylko ~~słabo mleczniać~~ z azotanem srebrowym.

Sól ta z rozczynem wodnika potasowego ogrzewana, nie ma wywiązywać amoniaku.

Pulvis aërophorus Seidlitzensis.

Kalium nitricum. Azotan potasowy.

Nitrum depuratum.

~~Jest to~~ Proszek krystaliczny albo kryształy pryzmatyczne, bezbarwne, na powietrzu trwałe, w ~~e~~ wodzie wrzącej bardzo łatwo rozpuszczalne.

Rozczyn wodny za dodaniem kwasu ~~winnego~~ winowego ~~opuszcza~~ wytwarza osad biały, krystaliczny; tenże sam rozczyn za dodaniem żelaza sproszkowanego i zgęszczonego kwasu siarkowego wywięzuje pary kwasu azotawego, ciecz zaś zabarwia się brunatno-czarno.

Rozczyn wodny nie powinien się zmieniać ani od kwasu siarkowodorowego, ani od azotanu barowego, a może się tylko słabo mącić od azotanu srebrowego.

Kalium sulfuratum. Siarczek potasowy.

Hepar sulfuris kalinum.

Weź:	siarki czyszczonej	pięćdziesiąt gramów,	50.
	węglanu potasowego ch. cz.	sto gramów.	100

Dokładnie zmięszane topi się na wolnym ogniu w tygielku porcelanowym, dopóki po skończonem burzeniu masa spokojnie płynąć nie będzie, a wyjęta cząstka nie będzie się zupełnie rozpuszczać w dwóch częściach wody.

Wtedy wylewa się masę i oziębioną natychmiast chowa się do naczynia dającego się dobrze zatkać.

Powinien być brunatno-cytrynowej barwy, mieć woń siarczku dwuwodu, rozpuszczać się łatwo ~~w~~ w wodzie i wyskoku. Rozczyn wodny, przesycony kwasem octowym rozcieńczonym, wywięzuje siarczek dwuwodu i wydziela siarkę, a po przesączeniu, za dodaniem kwasu winowego, ~~opuszcza~~ tworzy osad biały, krystaliczny.

Kalium sulfuratum pro balneo. Siarczek potasowy do kąpieli.

Z dwóch części węglanu potasowego nieczystego i z jednej części siarki prze-
stalonej przysposabia się i przechowuje ~~się~~ w podobny sposób jak siarczek potasowy.

Powinien się po większej części w barwie żółto-zielonej ~~w~~ wodzie rozpuszczać i tworzyć
ciecz opalizującą, alkaliczną, ~~rozszerz~~ wydającą woń siarczku dowodu.

Przechowuje się w naczyniu jak najszczelniej zatkanem.

Kamala. Kamala.

Mallotus Philippinensis Müller Arg., krotniowiec filipiński, drzewo bardzo rozpowszechnione w Indyach Wschodnich. Euphorbiaceae, Ostromleczowate.

Powłoka gruczołowato-włosista oddzielana przez ścieranie z torebek owocowych tego drzewa. Jestto proszek drobny, lekki i miękki, nie lepki, brunatno-czerwonawy z domieszanymi cząstkami żółtemi albo pomarańczowymi, nie mający smaku ani woni, barwiący żółto ~~gdy~~ ~~go się~~ ~~rozciera~~ ~~się go~~ przy rozcieraniu między palcami albo na papierze złożony – z gruczołków drobnych, ściśniętych prawie kulistych, mających częścio- wo postać nerwy, o średnicy 0·04 – 0·10 milimetra, które zawierają komórki maczugowate cienkościenne, promieniście ułożone, a umieszczone w masie żywicznej, czerwonej, lśniącej, – i z włosków wiązkowatych grubościennych.

Sto części kamali spalone nie powinny pozostawiać więcej nad sześć części popiołu szaro-białawego.

Wystrzegać się należy, aby nie była zanieczyszczoną cząstkami innych roślin, ani też, co się najczęściej zdarza, piaskiem, bolusem albo proszkiem z cegły.

Kreosotum. Kreozot.

~~Żółto~~ Ciecz ~~jasna~~ klarowna, oleista, światło łamiąca, bezbarwna albo żółtawa, o woni przenikliwej dymnej, c.g. 1·03–1·08, nie ścinająca się na masę twardą nawet w ciepłocie −20°. Powinna się mieszać ~~jasno~~ przeźroczyście z eterem i wyskokiem, wody zaś wymagać ma sto dwadzieścia części do ~~jasnego~~ takiegoż rozpuszczenia zupełnego. Ciecz oziębiona początkowo mętnieje, potem zaś wyjaśnia się, osadziwszy na dnie kropelki oleju, a mącić się powinna na nowo, za dodaniem małej ilości półtorachlorku żelazowego i barwić się przejściowo szaro-zielono albo niebiesko, osadzając przytem płatki żółtawe. Kreozot rozpuszczony w amoniaku i z dodanym azotanem srebrowym, ogrzany do wrzenia, ~~udziela~~ nadaje cieczy barwę jasno-zieloną, a ściany rurki odczynnikowej obleka powłoczką srebrną.

Kreozot przez tłoczenie z dziesięciu ~~oma~~ objętościami amoniaku, dodanego ~~zmniejszany~~, nie powinien zmniejszać swej objętości więcej jak o jedną czwartą część.

Lactucarium. ~~Laktukarium~~. ~~Łożyczník~~. Łoczyżnik.

Lactuca virosa Linn., Sałata jadowita, roślina trwała, swojska, miejscami chodowana. Compositae, Złożone.

Sok mleczny wysuszony, przychodzi do nas w kawałkach bezkształtnych, o

wielkości ~~co~~ najwięcej orzecha włoskiego, na powierzchni brodawkowatych i szorstkich, albo w odłamkach większych kulistych, zbitych, na powierzchni prawie gładkich, na zewnątrz matowych, brunatno-żółtych albo brunatnych, dających się krajać nożem jak wosk, na przekroju białawych, albo popielatych, połyskujących jak wosk, dających proszek brunatno-żółty, mających woń narkotyczną, smak bardzo gorzki, przylegających cokolwiek do zębów podczas żucia.

~~Lactucarium~~ ~~Łożysznik~~ Łoczyjnik daje się trudno rozcierać, i ani z wodą, ani z gumą arabską nie daje mleczanki brunatnej. W wodzie gotowany mięknie na masę ciągłą; ciecz po przecedzeniu otrzymana, ~~jasna~~ przeźroczysta, ~~słabo~~ cokolwiek brunatna nie powinna się barwić za dodaniem jodu. W wyskoku i eterze rozpuszcza się tylko ~~po~~ w części; roztwór wyskokowy nie powinien się zmieniać z półtorachlorkiem żelazowym. Spopielony nie powinien ~~więcej~~ ~~reszty~~ pozostawiać reszty większej nad dziesięć ze stu części. ~~czyli~~ 10% ~~pozostawiać~~

Lanolinum. Lanolina.

Masa mazista, biała, prawie bezwonna, ~~obojętnie oddziaływająca~~ ~~a się okazująca~~ obojętna ~~dział~~; na działanie ciepła wodnej wystawiona, topi się i dzieli na dwie warstwy, jedną wodnistą, drugą tłustą.

Lanolina oddzielona od wody rozpuszczać się ma zupełnie w eterze, benzolu i chloroformie, w wyskoku zgęszczonym trudniej, i tylko ~~po~~ w części; w wodzie zupełnie się nie rozpuszcza.

Roztwór lanoliny w chloroformie z nalanym na wierzch kwasem siarko-

wym zgęszczonym w rurce odczynnikowej tworzy warstwę pośrodkową jasno-brunatno-czerwoną, a warstwa kwasu fluoryzuje u dołu zielono.

Lanolina ogrzewana z rozpuszczonym wodnikiem sodowym nie powinna wydawać par, któreby oddziaływały alkalicznie.

Dziesięć gramów lanoliny (wysuszonej zupełnie w łaźni wodnej, nie powinny więcej nad trzy gramy ze swej wagi utracać.

Dwa gramy lanoliny w czystym benzolu rozpuszczone, po dodaniu pięciu kropel roztworu fenolftaleiny nie powinny więcej nad 0·2 ctm: sześć: roztworu alkalicznego ~~mianowanego~~ miareczkowanego (spotrzebować, aby ciecz pozostała stale czerwoną.

Dziesięć gramów lanoliny z pięćdziesięciu gramami wody przekroplonej w łaźni wodnej ogrzewane, rozdzielają się na warstwę lanoliny, bezwodną, oleistą jasną - i na warstwę wodną, która po przesączeniu wyparowana, nie powinna pozostawiać reszty więcej nad jeden centigram.

Lanolina spalona nie powinna więcej reszty pozostawiać jak 0·1 na sto.

<u>Emplastrum Hydrargyri</u>. <u>Unguentum Hydrargyri</u>.

Lichen islandicus. Mech islandzki.

<u>Cetraria Islandica</u> A-c-h-a-r-i-u-s, <u>Płucnica islandzka</u>, rosnąca w Europie północnej, na wyższych górach w Europie środkowej i południowej groma-

dnie na ziemi ~~rosnąca~~. *Lichenes*, Porosty. *Ramalineae*, Odnożycowate.

Plecha wzniesiona, liściowato rozpłaszczona, nieregularnie widełkowato rozgałęziona, o łatach jużto szerszych, jużto węższych, rynienkowatych albo prawie płaskich, niekiedy kędzierzawych; po obudwu stronach gładka, na brzegu ząbkowano-orzęsiona, o barwie oliwkowej, prawie brunatnej albo kasztanowatej, miejscami biało-szarej, a na rynienkowatej podstawie przeważnie biała albo krwisto-czerwona, w stanie suchym chrząstkowata, sztywna, szeleszcząca, w stanie wilgotnym skórzasta.

Błony ~~ów~~ warstw, składające plechę za dodaniem wodnego roztworu jodu, barwią się niebiesko. Mech islandzki z wodą gotowany daje ciecz kleistą, bardzo gorzką, która ~~w ...~~ przy dostatecznym zagęszczeniu, ścina się na galaretę po oziębieniu.

Należy go oczyścić od ~~przymieszek~~ części obcych albo domieszanych ~~roślin~~ gatunków mchów innych.

Lignum Guajaci. Drzewo gwajakowe.

Guajacum officinale Linn. Gwajakowiec lekarski, drzewo w Ameryce podrównikowej, szczególniej na Antyllach rosnące. *Zygophylleae*, Parolistowate.

Drzewo zbite, bardzo ciężkie i twarde, nieregularnie pękające, przychodzi do nas w wielkich kawałkach pochodzących z pnia i gałęzi pozbawionych kory, o bieli jasno-żółtawej, o twardzielu brunatno-zielonawym, żywicowatym, mającym na przekroju poprzecznym warstwy prawie dośrodkowe, naprzemian ciemniejsze i jaśniejsze,

kropkowane od otworów naczyń pojedyńczo stojących, napełnionych masą żywiczną i promienie rdzenne do siebie zbliżone bardzo delikatne. Drzewo Gwajakowe wydaje ~~rozsiewa~~ za ogrzaniem woń żywicy bedźwinowej.

Handlowe trzaski niepowinny być pomięszane z białymi kawałkami pochodzącymi z bielu albo z innych drzew.

Species Lignorum.

Lignum Haematoxyli. Drzewo kampeszowe.

Lignum Campechianum.

Haematoxylon Campechianum L-i-n-n., Modrzejec kampechiański, drzewo swojskie w Ameryce środkowej. Leguminosae, Strąkowe. Caesalpineae, Brezylkowe.

Twardziel z pnia przychodząca w kawałkach wielkich, pozbawionych kory i bielu, na zewnątrz niebiesko-czarnych, wewnątrz brunatno-czerwonych; jest ciężka, twarda, po rozłupaniu na powierzchni grubo włóknista, na przekroju poprzecznym o warstwach prawie dośrodkowych, falistych, naprzemian jaśniejszych i ciemniejszych, i o promieniach rdzennych, zbliżonych do siebie bardzo delikatnych; smak słodkawy, słabo ściągający; przy żuciu ślina barwi się fioletowo.

Drzewo to znajduje się w aptekach połupane na trzaski i wióra, na zewnątrz niekiedy złoto-zielonawo lśniące.

Lignum Juniperi. Drzewo jałowcowe.

Juniperus communis, patrz: Fructus Juniperi.

Drzewo pochodzące z pnia, gałęzi i korzenia w kawałkach zazwyczaj łupanych w podłuż, o korze cienkiej, na zewnątrz szarej, wewnątrz rdzawo-czerwonej, włóknistej; jest ono dosyć zbite, łatwe do rozłupania, białawe, żółtawe albo czerwonawe, ~~ma~~ posiada ~~[illegible]~~ na przekroju poprzecznym warstwy do-środkowe lata oznaczające, bez otworów naczyniowych i przewodów balsamonośnych, wydające przy zapaleniu miłą woń balsamiczną.

Drzewo z korzenia cenionem jest wyżej od drzewa z gałęzi i z pnia.

Species lignorum.

Lignum Quassiae. Drzewo ~~gorzkie~~ gorzciela.

Quassia amara Linn., ~~g~~ Gorzciel właściwy, krzew lub drzewko w podzwrotnikowej Ameryce. Simarubaceae, ~~Z~~ Biegunecznikowate.

Drzewo z pnia i gałęzi (Lignum Quassiae Surinamense), w kawałkach walcowatych grubych jak palec albo ramię, lub cokolwiek grubszych, okrytych zazwyczaj korą cienką, na jeden do półtora milimetra grubą, dającą się łatwo oddzielić, na zewnątrz gładką, szarą albo brunatnawą, miejscami czarno kropkowaną, włóknistą; jest ono białawe albo żółtawe, lekkie, łatwo szczepne, cienko-włókniste, łykowate, opatrzone na przekroju poprzecznym ~~bardzo~~ promieniami rdzennymi, bardzo delikatnymi, zbliżonymi i fałszywo-

mi pierścieniami rocznymi wązkiemi, mającemi otwory naczyniowe poskupiane z sobą po dwa albo po trzy pod postacią punktów białawych. Smak ma bardzo gorzki, długo trwały.

Drzewo Biegunecznika wyniosłego, Simaruba excelsa (DC.), z wysp Indyj Zachodnich t. z. Lignum Quassiae Jamaicense, przychodzące w większych kawałkach, o średnicy aż do trzech decimetrów i więcej, okrytych korą na jeden centimetr grubą, twardą, kruchą, zdrzewiałą, zazwyczaj mocno przylegającą, zresztą mało różniące się i w składach aptecznych od gorzkiego drzewa, dlatego również używanem być może, z wyjątkiem kupnego drzewa krajanego.

Extractum.

Lignum Santali rubrum. Drzewo santalowe czerwone.

Pterocarpus santalinus Linn. fil., Skrzydligroch santałowy, drzewo swojskie w Indyjach Wschodnich. Papilionaceae, Motylkowate.

Twardziel pnia pozbawiona kory i jasnego bielu, sprowadzana bywa w klockach i kawałkach na długość rozszczepanych, wielkich, na zewnątrz brunatno-czerwonych, miejscami czarno-fioletowych; ciężka, twarda, zbita, lecz łatwa do rozłupania, w miejscu rozłupania grubo a skośno-włóknista, jedwabisto-połyskująca, ciemno krwisto-ubarwiona. Przekrój poprzeczny okazuje fałszywe pierścienie roczne, średnio szerokie, ciemniej zabarwione, mające otwory naczyniowe, szerokie, nieliczne, zazwyczaj

pojedyńczo stojące, które są poprzecznie połączone liniami krótkimi, falistymi, jaśniejszymi, równymi, zbliżonymi bardzo do promieni rdzennych.

Woń drzewa ucieranego lub potartego słabo korzenna. Woda zimna nic z niego prawie nie rozpuszcza, wyskok zaś łatwo barwik czerwony wyciąga; roztwór wyskokowy barwi się fioletowo za dodaniem półtorachloreku żelazowego.

Species Lignorum.

Linimentum ammoniatum. Mazidło amoniakowe.

Linimentum volatile.

Weź:	oliwy	sto sześćdziesiąt gramów,	160.
	amoniaku	czterdzieści gramów.	40

Miesza się je, silnie kłócąc we flaszce.

Linimentum saponato-camphoratum.

Mazidło mydlano-kamforowe.

Opodeldoc.

Weź:	mydła weneckiego pokrajanego	czterdzieści gramów,	40
	mydła zwykłego białego pokrajanego	osiemdziesiąt gramów,	80
	wyskoku rozcieńczonego	pięćset gramów.	500

Wytrawia się je aż do rozpuszczenia, a do roztworu przesączonego dodaje się olejku lawendowego,

olejku rozmarynowego po pięć gramów, 5
amoniaku dwadzieścia gramów, 20
kamfory dziesięć gramów, 10
którą się rozpuszcza w dostatecznej ilości
wyskoku.

Miesza się je razem i przechowuje w naczyniach dobrze zatkanych.

Liquor acidus Halleri. Ciecz kwaśna Hallera.

Mixtura acida Halleri.

Weź: wyskoku siedemdziesiąt pięć gramów, 75.
kwasu siarkowego zgęszczonego dwadzieścia pięć gramów. 25

Kwas wkrapla się do wyskoku, ostrożnie miesza, wystrzegając się, aby ciepłota 50° nie przekroczyła.

Ma to być ciecz ~~[illegible]~~ przezroczysta, żółtawa, bardzo kwaśna, żrąca, o woni wyskokowo-eterycznej.

Przechowuje się we flaszce mającej zatyczkę szklanną.

Liquor Ammoniae anisatus. Ciecz anyżkowo-amoniakalna.

Spiritus salis ammoniaci anisatus.

Weź: wyskoku dwadzieścia cztery gramy, 24.
olejku anyżkowego jeden gram, 1.

amoniaku — pięć gramów.
Zmieszanie przechowuje się we flaszce szczelnie zatkanej.

Lithium carbonicum. Węglan litowy.

~~Jestto~~ Proszek biały, topliwy ~~na~~ w gorącu, rozpuszczający się w 150 częściach wody; roztwór oddziaływa alkalicznie.

W kwasie chlorowodorowym rozpuszcza się z burzeniem; roztwór wyparowany do suchości pozostawia resztę rozpuszczalną zupełnie w ~~f~~ wyskoku i eterze. Proszek lub jego roztwór zabarwia płomień szkarłatno.

Roztwór wodny, zakwaszony kwasem azotowym nie powinien się mącić ani z azotanem barowym, ani z azotanem srebrowym, ~~ani~~ podobnież z nadmiarem amoniaku, ~~ani~~ lub z siarczkiem amonowym, ~~ani też~~ jak również ze szczawianem amonowym.

Lycopodium. Proszek widłakowy.

Lycopodium clavatum L-i-n-n., Widłak goździsty, krzaczek czołgający się, rosnący w lasach górzystych. Lycopodiaceae, Widłakowate.

Zarodniki z dojrzałych kłosów nasiennych wydobyte i przez sito przesiane przedstawiają się jako proszek bardzo delikatny, jasno-żółty, ~~bardzo~~ nader ruchliwy, w dotknięciu miękki, do palców przylegający, spalający się bardzo szybko bez dymu z trzaskiem na kształt błyskawicy za posypaniem na płomień, niemający woni i smaku, składający się z komórek bardzo małych, o wielkości 0·029

do 0·032 milimetra, czworościenno-kulistych, które przedstawiają trójścienne u znacznie wypukłej osady siatkowato żeberkowane pyramidy, których kąty boczne u wierzchołka wybiegają w trzy szwy.

Z wodą albo z chloroformem tłóczony proszek wietłakowy na powierzchni tychże pływa, nie zostawiając nic w samej cieczy; we wodzie gotowany opada na dno.

Sto jego części spalonych pozostawiają mniej niż pięć części popiołu.

Powinien być wolnym od domieszek i piasku, nie zanieczyszczonym pyłkiem kwiatowym z sosien, żółciejszym, wydającym woń terpentyny w czasie tarcia pomiędzy palcami, albo pyłkiem z orzecha laskowego lub z innych roślin, różniącym się pod mikroskopem postacią komórek, ani też skrobią, dającą się łatwo rozpoznać po postaci ziarn i działaniu jodu.

Macis. Kwiat muszkatowy.

Myristica fragrans Houttuyn, Muszkatowiec właściwy, drzewo na Molukkach rosnące. Myristicaceae, Muszkatowcowate.

Osnówka nasienie otaczająca, za świeża mięsista, krwisto-czerwona, po wysuszeniu przedstawia skórkę prawie mięsistą, żółto-czerwoną, kruchą, tłusto lśniącą, w dotknięciu tłustą, u dzwonkowatej nasady przedziurawioną, ku górze rozdartą i nieregularnie rozszczepioną, o łatkach linijkowatych, u wierzchołka ząbkowano-nacinanych.

Przychodzi na sprzedaż albo w całości, ściśnięta, albo tylko w odłamkach. Woń jej właściwa korzenna, smak piekąco-korzenny.

Aqua aromatica spirituosa.

Magnesium carbonicum. Węglan magnowy.

Magnesia alba.

Masa ~~proszkowata~~ w postaci proszku, bardzo lekka, biała, w wodzie prawie nierozpuszczalna, w kwasie siarkowym rozcieńczonym rozpuszczająca się z burzeniem, a roztwór ten bezbarwny, za dodaniem mieszaniny złożonej z amoniaku chlorku amonowego i fosforanu sodowego, ~~wydziela~~ tworzy osad biały, krystaliczny.

Węglan magnowy kłócony z wodą przechroploną i zagotowany, potem odsączony, ~~powinien~~ ma dawać ciecz, która do suchości wyparowana pozostawiać powinna tylko nieznaczną resztę.

Roztwór wodny za pomocą kwasu octowego uskuteczniony, nie powinien się zmieniać ani z kwasem siarkowodorowym, ani z siarczkiem amonowym, wywar z dodanymi ~~kami~~ amoniakiem w nadmiarze i chlorkiem amonowym; ten sam roztwór nie powinien się mącić ani z azotanem barowym, ani też, po dodaniu kwasu azotowego, natychmiast z azotanem srebrowym; ~~zaś~~ ze szczawianem zaś amonowym przy obecności chlorku amonowego nie powinien żadnego osadu tworzyć, albo tylko nieznaczny.

Magnesium citricum. Magnesium citricum effervescens. Magne

sium oxydatum. Potio Magnesii citrici effervescens. Pulvis dentifricius albus.

Magnesium citricum. Cytrynian magnowy.

Weź: kwasu cytrynowego — pięćdziesiąt gramów, 50
wody przekroplonej — sto pięćdziesiąt gramów; 150
ogrzewa się je w naczyniu porcelanowem aż do zawrzenia i częściowo dodaje
węglanu magnowego — trzydzieści pięć gramów. 35.

Po skończonem burzeniu roztwór pozostawia się przez ćwierć godziny w łaźni wodnej i przesącza jeszcze na gorąco. Ciecz odstawia się w miejsce zimne na dwadzieścia cztery lub trzydzieści sześć godzin. Masa serowata przez ten czas powstała oddziela się od cieczy ~~przez~~ wyciska ~~się~~ przez sukno, ~~od cieczy~~ i roztartą wysusza się w ciepłocie 25° nie przechodzącej, potem na proszek uciera.

Ma być prawie biały, prawie bez smaku, powinien alkalicznie oddziaływać i rozpuszczać się łatwo w wodzie wrzącej.

Magnesium citricum effervescens. Cytrynian magnowy burzący.

~~Weź: węglanu magno~~
Weź: węglanu magnowego — dwadzieścia pięć gramów, 25
kwasu cytrynowego grubo sproszkowanego — siedemdziesiąt pięć gramów, 75
zmieszane — z dziesięciu gramami 10

wody przekroplonej

suszy się w ciepłocie 30°, poczem roztarte na drobny proszek miesza ~~się~~

z dwuwęglanu sodowego sproszkowanego osiemdziesięciu pięciu gramami, 85

kwasu winowego sproszkowanego czterdziestu gramami, 40

i z cukru sproszkowanego dwudziestu gramami. 20.

Poczem mieszaninę przez dodawanie kroplami wyskoku, i przez powolne ucieranie tłuczkiem zarabia się na masę gruboziarnistą, która na wolnem cieple wysuszona, za pomocą sit zamienia się na jednostajnie wielki, grubo-ziarnisty proszek.

Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem.

Magnesium oxydatum. Tlenek magnowy.

Magnesia usta.

Weź: węglanu magnowego dowolną ilość.

Ubija się ją w naczyniu glinianem nie polewanem prawie aż do pełności i po przykryciu glinianą pokrywką tak długo ogrzewa, aż część ze środka masy wyjęta z wodą zmieszana już więcej burzyć się nie będzie z dolanym kwasem siarkowym rozcieńczonym.

Masę natychmiast po oziębieniu wsypuje się do naczynia szczelnie zatkać się dającego.

Jest to proszek biały, lekki, we wodzie prawie nierozpuszczalny, alkalicznie

oddziałający; na powietrze wystawiony wodę i kwas węglowy przyciąga, z ciepłą wodą na dość ciekłą gęstwę zarobiony ~~galaretowacieje~~ ścina się na galaretę w krótkim czasie. Powinien się rozpuszczać bez burzenia w kwasie chlorowodowym rozcieńczonym; rozczyn ten bezbarwny przy dodaniu mięszaniny złożonej z amoniaku i chlorku amonowego ~~opuszcza~~ tworzy osad biały, krystaliczny z fosforanem sodowym.

Zresztą względem odczynników powinien się zachowywać jak węglan magnowy.

Sto pięćdziesiąt gramów (150) tlenku magnowego powinno być zawsze w zapasie. Bada się go w pewnych odstępach czasu, czy za dodaniem kwasu chlorowodowego burzy, a jeżeli ten przypadek zachodzi, przetwór wypraża się miernie.

Zmięszan~~y~~ego z ciepłą wodą używa się jako odtrutk~~ę~~i na arszenik biały. Antidotum Arsenici albi.

Magnesium sulfuricum. Siarkan magnowy.

Sal amarus.

Kryształki pryzmatyczne, białe, ~~lekko~~ cokolwiek na powietrzu wietrzejące, bardzo łatwo w wodzie zimnej rozpuszczalne. Rozczyn wodny, obojętnie oddziałający ~~opuszcza~~ tworzy osad biały w kwasach nierozpuszczalny za dodaniem azotanu barowego; tenże rozczyn zakwaszony kwasem azotowym słabo tylko mącić się ~~może~~ winien z azotanem srebrowym.

Siarkan magnowy gotowany z wodą i z nadmiarem węglanu barowego

~~powinien~~ ma dawać ciecz, która po przesączeniu i wyparowaniu do suchości nie powinna ~~dawać~~ tworzyć pozostałości alkalicznej, rozpuszczalnej w wodzie.

Siarkan magnowy w ciepłem miejscu albo w łaźni wodnej umieszczony, od czasu do czasu mieszany, potem nad 100° ogrzewany, dopóki nie utraci trzydzieści sześć części na sto ~~części~~ ze swego ciężaru, rozpada się na proszek biały, delikatny, który zawsze powinien być w zapasie utrzymywanym p. n. Magnesium sulfuricum siccum (dilapsum), siarkan magnowy bezwodny.

Maltum. Słód.

Owoce jęczmienia, Hordeum, poczynające kiełkować na gorąco wysuszon żółtawo-brunatnawe, o smaku słodkawe i mączyste.

Manna. Manna.

Fraxinus Ornus Linn., Mannowiec zwyczajny, drzewo w południowej Europie swojskie, na wyspie Sycylii hodowane. Oleaceae, Oliwowate.

Cukier sok zawierający, wypływający po ~~zranieniu~~ nacięciu pni u drzew hodowanych na powietrzu stężały i wysuszony, albo przychodzi w kawałkach krystalicznych, cokolwiek płaskich, prawie rynienkowatych albo pryzmatycznych, tępo trójściennych, suchych, kruchych, na jeden decymetr i więcej długich, ~~na~~ dwa do czterech centymetrów szerokich, białawych albo żółtawych, o smaku czysto słodkim; zwany Manną rynienkowatą, Manna cannulata; albo tworzy masę rozkruszoną, która się składa z kawałk

i ziarn, o jakości wyżej opisanej, poskupianych lub pozlepianych do siebie za pomocą masy miękkiej, cokolwiek brunatnej, mających smak niemniej słodki, lecz zarazem cokolwiek ostry, i to jest t. z. ~~m~~Manna zwykła, Manna communis.

Infusum et Syrupus Sennae cum Manna.

Massa Pilularum Ruffi. Masa pigułkowa Ruff'a.

Weź: ~~aloesu~~ alony sześćdziesiąt gramów, 60

mirry trzydzieści gramów, 30.

szafranu dziesięć gramów. 10.

Sproszkowane i dokładnie zmieszane przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem.

Mastiche. Mastyks.

Resina Mastix.

Pistacia Lentiscus Linn., Pistakowiec lentyszek, drzewo hodowane na wyspie Chios. Anacardiaceae, ~~z~~Nanerczowate.

Sok żywiczny wypływający ze ~~zranionych~~ naciętych pni na powietrzu stężały, tworzy ziarna przeważnie kuliste lub prawie kuliste, wielkości pieprzu lub grochu, jasne, przezroczyste, cytrynowo-żółte, połyskujące jak szkło na złamie muszlowym, kruche, okryte proszkiem, jeżeli towar nie jest dosyć świeżym, o woni i smaku słabym balsamicznym, dające przy żuciu masę białą, do zębów przylegającą.

Mastyks powinien się przy zwykłej ciepłocie po największej części rozpuszczać we wyskoku, zupełnie zaś w eterze.

Emplastrum Cantharidum perpetuum.

Mel crudum. Miód prasny.

Powinien być zawiesisto-gęstym, żółtawym, woni miodowej, właściwej, słodki nie zaś ostry w smaku.

Jedna część miodu z dwoma częściami wyskoku zmięszana, powinna dawać ciecz obojętną, c.g. 1.110, która przesączona, po nalaniu na wierzch wyskoku bezwodnego, nie powinna między dwoma warstwami okazywać pierścienia mlecznego.

Jedna część kwasu siarkowego zgęszczonego z nalaną na wierzch równą częścią wodnego roztworu miodu, nie powinna tworzyć natychmiast zabarwienia brunatnego albo czarnego w tem miejscu, gdzie się obie ciecze stykają.

Mel depuratum.

Mel depuratum. Miód czyszczony.

Weź:	karagenu	cztery gramy,	4.
	wody przekroplonej	dwa tysiące gramów.	2000

Ogrzewa się w kociołku aż do zawrzenia i dodaje

miodu	dwa tysiące gramów.	2000.

Poczem gotuje się przez ćwierć godziny, zbierając pianę warzechą; ciecz jeszcze ciepłą cedzi się przez worek sukienny i poddaje ~~pod~~odparowaniu ~~wuje~~ do zawiesistości cukrowca.

Przechowuje się w miejscu zimnem.

Electuarium aromaticum. Electuarium lenitivum. Emplastrum Anglicanum. Mel rosatum. Oxymel Scillae. Oxymel simplex.

Mel rosatum. Miód różanny.

Weź: kwiatów róży dwudziestu gramów, 20
wody wrzącej dwieście gramów. 200

Odstawia się na trzy godziny, poczem cedzi i wyciska, a do cieczy przecedzonej dodaje się

miodu czyszczonego pięćset gramów. 500

Zmieszane ~~pod~~par~~owuje~~ się na wolnym ogniu do zawiesistości miodu.

Przechow~~uje~~ywać go należy ~~się~~ w miejscu zimnem.

Mentholum. Mentol.

Kryształki pryzmatyczne lub igiełkowate, bezbarwne, mające woń i smak olejku ~~z~~ mięty pieprzowej, topiące się w ciepłocie około 42°, w~~e~~ wodzie mało, tak zaś w~~e~~ wyskoku i eterze rozpuszczalne; wystawione na działanie łaźni wodnej powinny zupełnie ~~s~~ ulatniać się bez zabarwiania ~~się~~.

Mentol zanurzony w mięszaninie, przysposobionej z jednego centimetra sześciennego kwasu octowego zgęszczonego, trzech kropel kwasu siarkowego zgęszczonego i jednej kropli kwasu azotowego, zupełnie nie powinien się barwić.

Mixtura gummosa. Mięszanka gumowa.

Weź:	gumy arabskiej sproszkowanej	dziesięć gramów,	10
	cukru sproszkowanego	pięć gramów;	5
rozpuszcza się je w wstrząsanych dolewanych	wody przekroplonej.	sto trzydziestu pięciu gramach	135

Przysposabia się tylko na żądanie.

Mixtura oleoso-balsamica. Mięszanka olejno-balsamiczna.

Balsamum vitae Hoffmanni.

Weź:	olejku lawendowego,		
	olejku cytrynowego	po dwa gramy,	2
	olejku goździkowego,		
	olejku z kwiatu muszkatowego,		
	olejku z kwiatu pomarańczowego	po jednym gramie,	1.
	olejku cynamonowego	pięć kropel,	
	balsamu peruwiańskiego	dwa gramy,	2
	wyskoku aromatycznego	pięćset gramów.	500

Wytrawia się je przez kilka dni, poczem mięszaninę dobrze już nasyconą przesącza ~~się~~ i przechowuje we flaszce szczelnie zatkanej.

Morphinum hydrochloricum. Chlorek morfiny.

Kryształki igiełkowate, delikatne, jedwabisto-połyskujące, bardzo gorzkie, nie zmieniające papieru odczynnikowego; rozpuszczają się prawie w dwudziestu częściach wody zimnej, w równym ciężarze wody wrzącej, trudniej zaś w wyskoku. Zwilżone roztworem półtorachlorku żelazowego niebieszczeją, czerwienieją zaś od kwasu azotowego.

Roztwór wodny za dodaniem amoniaku lub rozpuszczonego wodnika sodowego ~~opuszcza~~ tworzy osad biały, który rozpuszcza się ~~nieznacznie~~ powoli w nadmiarze amoniaku, łatwo i zupełnie w roztworze wodnika sodowego, w eterze zaś bardzo mało.

Chlorek morfiny rozpuszczony w kwasie siarkowym zgęszczonym, powinien dawać ciecz bezbarwną. Spalać się też powinien zupełnie podczas żarzenia.

Mucilago Gummi Arabicae. Kleik z gumy arabskiej.

Mucilago Gummi arabici.

Weź: gumy arabskiej sproszkowanej	dwudziestu gramów,	20
dolewa się częściowo ~~wody przekroplonej~~	~~czterdziestu gramów~~	~~40~~
wody przekroplonej	czterdziestu gramów	40

i uciera, a rozpuszczone na kleik cedzi i przechowuje.

Myrrha. Mira.

Gummi-resina Myrrha.

Commiphora Myrrha E-n-g-l-e-r, Balsamowiec mira, drzewo swojskie w górzystych okolicach Somali i w południowej Arabii. Burseraceae, Osoczynowate.

Masy nieregularne, guzowate, kłączyste, niekiedy prawie groniaste, czasem aż do wielkości pięści, o powierzchni nierównej, szorstkiej, pyłem okrytej, szaro- lub brunatnawo-żółte, oczyszczone przez odmuchanie lub omycie wodą, na złamie muszlowym tłusto połyskujące, o barwie zazwyczaj jednostajnej czerwonawo-brunatnej, niekiedy z białymi plamami albo z białawymi żyłkami, w cienkich kawałkach przeźroczyste lub prawie przeźroczyste, ciągłe, nie dające się łatwo proszkować, tworząc, gdy to nastąpiło, proszek jasno-pomarańczowo-żółty.

Mira powinna mieć woń właściwą przyjemną, smak korzenny, cokolwiek ostry, gorzkawy; zwilżona kwasem azotowym lub chlorowodorowym barwi się brudno-fioletowo.

Tinctura. Massa pilularum Ruffi.

Naphtalinum. Naftalina.

Kryształy pryzmatyczne lub blaszkowate, białe, połyskujące, o woni

częstokroć nieprzyjemnej, przenikliwej, topiące się w ciepłocie 79°, ulatujące zupełnie z parą wodną. Rozpuszczają się w 20 częściach zimnego, w każdej prawie ilości wrzącego wyskoku, ~~stałej~~ nadto w eterze, benzolu, olejach tłustych i eterycznych.

Zapalona ~~spala się bez~~ gore, nie zostawiając porostatości, przyczem wydaje ~~ąc~~ dym gęsty, czarny.

β-Naphtolum. β-Naftol.

Tabliczki krystaliczne, białe, jedwabisto-połyskujące, prawie bezwonne, piekące w smaku, topiące się w ciepłocie 123°; rozpuszczają się mało w ~~ε~~ wodzie zimnej, trudno w ~~ε~~ wrzącej, łatwo zaś w ~~ε~~ wyskoku, eterze, chloroformie, benzolu, olejach tłustych i w roztworach alkalicznych.

Roztwór wodny z półtorachlorkiem żelazowym przybiera początkowo barwę zielonawą, potem wydziela białe kłaczki; z amoniakiem fluoryzuje niebieskawo-fioletowo.

Roztwór wodny z pomocą wodnika sodowego przysposobiony, niebieszczeje za dodaniem chloroformu.

Roztwór wodny na gorąco nasycony nie powinien się barwić fioletowo z półtorachlorkiem żelaza.

Z parą wodną ulat~~uje~~nia się dosyć trudno.

Ogrzewany powinien się spalać bez pozostałości.

Natrium boracicum. Boran sodowy.
Borax.

Kryształy pryzmatyczne, bezbarwne, na powietrzu wietrzejące, topiące się ~~na~~ w gorącu, przyczem zamieniające się na masę gąbczastą – na boraks prażony, Borax ustą – przy silniejszem ogrzewaniu. Rozpuszczają się w 17 częściach wody zimnej, o wiele łatwiej w wodzie wrzącej i w glycerynie. Borax do płomienia na drucie platynowym zbliżony, barwi go żółto, zielono zaś po nawilżeniu kwasem siarkowym zgęszczonym.

Roztwór wodny ~~od~~działający alkalicznie, nie powinien się zmieniać ani od kwasu siarkowodorowego, ani też od węglanu amonowego; nadto nie ~~po-~~ ~~winien~~ się burzyć za dodaniem kwasu azotowego, a zaledwie tylko ~~że się~~ mącić ~~się~~ z azotanem barowym lub azotanem srebrowym.

Natrium bromatum. Bromek sodowy.

Proszek krystaliczny, biały, trwały w powietrzu suchem, rozpuszczalny łatwo w wodzie i wyskoku, płomień na żółto zabarwiający.

Roztwór wodny, ~~od~~działający obojętnie, za dodaniem wody chlorowej barwi się cisawo, barwa zaś ta po skłóceniu cieczy z kilku kroplami chloroformu przechodzi w ostatni, roztwór zaś staje się bezbarwnym.

Proszek ten na płytkę porcelanową posypany i zwilżony kwasem siarkowym rozcieńczonym nie powinien się natychmiast żółto barwić.

Roztwór wodny zmięszany z kilku kroplami rozpuszczonego półtora-chlorku żelazowego i z chloroformem kłócony, nie powinien ostatniego fioletowo zabarwiać. Tenże sam roztwór nie ma się także zmieniać ani od kwasu siarkowodowego, ani od siarczku amonowego, zaledwie zaś tylko mącić od azotanu barowego.

Dwa decigramy bromku sodowego wysuszonego rozpuszczone w wodzie przekroplonej, po dodaniu małej ilości chromianu potasowego, nie powinny potrzebować mniej niż dziewiętnaście centm. sześć., a więcej nad dziewiętnaście i siedem dziesiątych cent. sześć. miareczkowanego roztworu azotanu srebrowego (19–19·7 CC), ażeby powstał osad czerwony, nie znikający już więcej przy zamięszaniu.

Natrium carbonicum. Węglan sodowy.

Kryształy romboidalne, bezbarwne, szybko na powietrzu wietrzejące, łatwo rozpuszczalne w wodzie, oddziaływujące alkalicznie. Burzą z kwasem siarkowym rozcieńczonym, zbliżone do płomienia barwią go na żółto.

Roztwór wodny przesycony kwasem chlorowodowym, nie ma wywieczywać woni kwasu siarkowodowego albo siarkowego, ani też mlecznieć od wydzielonej siarki, jak również nie zmieniać się od kwasu siarkowodowego, lub siarczku amonowego z dodanym przytem amoniakiem. Tenże sam roztwór zakwaszony kwasem azotowym, nie powinien się zbyt mącić od azotanu barowego, lub azotanu srebrowego.

W stu częściach zawierać powinien ~~co~~ najmniej 36·7 cz. suchego węglanu sodowego; dla tego pół grama węglanu sodowego krystalicznego, rozpuszczone w około dwudziestu centm: sześć. wody przekroplonej, ~~z~~potrzebo~~wy~~wać powinno ~~co~~ najmniej trzydzieści cztery i sześć dziesiątych (34·6 CC) centm: sześć. ~~mianowa~~ miareczkowanego roztworu ~~alkalimetrycznego~~ kwaśnego, aby ciecz obojętną pozostała.

Kryształy drobno potłuczone, w ciepłem i otwartem miejscu wystawione, rozpadają się na proszek i utracają więcej niż sześć dziesiątych części ze swego ciężaru. Proszek ztąd powstały przesiany przez sito, zawsze w zapasie utrzymywanym być powinien p. n.

Natrium carbonicum siccum (dilapsum), węglanu sodowego suchego (zwietrzałego).

Tinctura Rhei aquosa.

Natrium hydrocarbonicum. Węglan sodowo-wodowy.

Natrium bicarbonicum. Bicarbonas sodae.

~~Kostki~~ Drobne masy zbite, krystaliczne, matowe, na powietrzu trwałe, smaku słabo alkalicznego, rozpuszczające się w około 13 częściach wody zimnej, ogrzewane wydają kwas węglowy i wodę, pozostałość zaś silnie alkalicznie oddziaływa, a zbliżona do płomienia barwi go żółto.

Roztwór przy~~gotowany~~ rządzony z jednego grama tej soli i dwudziestu gramów wody przekroplonej, za dodaniem trzech kropel roztworu fenolftaleiny, nie powi-

nien natychmiast czerwienieć, a jeżeli powoli czerwienieje, to ~~po~~winien się odbarwić po dodaniu jednej kropli kwasu chlorowodowego rozcieńczonego.

Roztwór wodny ogrzewany z wodnikiem sodowym nie powinien ~~wydzi~~ wywięzy- ~~el~~wać amoniaku; przesycony kwasem chlorowodowym, nie ~~powinien~~ ma się zmieniać ani z kwasem siarkowodowym, ~~albo~~ lub ze siarczkiem amonowym ~~po dod.~~ przy dodaniu ~~nego~~ amoniaku, ani też z azotanem barowym; zakwaszony kwasem azotowym może tylko słabo mlecznieć z azotanem srebrowym.

Cztery gramy węglanu sodowo-wodowego wyprażone nie powinny pozostawiać więcej ~~nad~~ od dwa i pół grama reszty; dwa decygramy tej pozostałości rozpuszczone w wodzie nie powinny mniej ~~niż~~ jak trzydzieści siedem i pół centm. sześć: (37·5 CC) roztworu 1/10-normalnego miareczkowanego kwaśnego (~~alkalimetrycznego~~) spotrzebo~~wy~~wać do zupełnego zobojętnienia.

Pastilli e Natrio hydrocarbonico. Potio Magnesii citrici effervescens. Pulvis aërophorus. Pulvis aërophorus Seidlitzensis.

Natrium jodatum. Jodek sodowy.

Proszek biały, krystaliczny, wilgotniejący na powietrzu, rozpuszczalny bardzo łatwo w wodzie, jako też i w wyskoku; zbliżony do płomienia barwi go żółto; roztwór wodny po dodaniu wody chlorowej, kłócony z chloroformem, zabarwia ostatni na fioletowo.

Roztwór wodny ~~od~~działający obojętnie, nie powinien burzyć się z kwa-

sem siarkowym rozcieńczonym, ani też szybko żółknieć, ~~ani też~~ lub zmieniać się z kwasem siarkowodorowym, ~~lub~~ albo z siarczkiem amonowym. Tenże roztwór zakwaszony kwasem azotowym może się bardzo słabo mącić z azotanem barowym, a osad powstały od azotanu srebrowego, kłócony z amoniakiem, powinien dawać ciecz, która przesączona z dodanym kwasem azotowym rozcieńczonym, może tylko stawać się mleczną ~~mlecznieć~~, nie ~~ma~~ zaś ~~stałe~~ strącać bynajmniej osadu ~~[illegible]~~.

Roztwór wodny z kilku ~~oma~~ kroplami siarczanu żelazawego i półtorachlorku żelazowego zmieszany, zalkalizowany wodnikiem sodowym, potem przez krótki czas ogrzewany i wysycony nadmiarem kwasu chlorowodorowego, nie powinien ~~sta~~ przybierać barwy niebieskiej ~~niebieszczeć~~.

Natrium phosphoricum. Fosforan sodowy.

Przedstawia pryzmaty czworościenne, przeźroczyste, szybko wietrzejące, ~~od~~ działające obojętnie, w wodzie zimnej, łatwiej zaś w wrzącej rozpuszczalne; płomień zabarwia na żółto. Roztwór wodny z dodanym chlorkiem barowym daje osad biały, który się rozpuszcza zupełnie i bez burzenia w kwasie chlorowodorowym. Osad żółty powstały od azotanu srebrowego powinien się podobnie zachowywać względem kwasu azotowego.

Roztwór wodny zakwaszony kwasem azotowym nie powinien się zmieniać od kwasu siarkowodorowego, a przesycony amoniakiem ma tylko ~~nie powinien więcej nad~~ ślad osadu tworzyć ze siarczkiem amonowym lub ze szczawianem

amonowym.

Badany w przyrządzie Marsh'a, nie powinien dawać nawet śladów zwierciadła arszenikalnego.

Natrium salicylicum. Salicylan sodowy.

Proszek krystaliczny, zupełnie biały, bezwonny, słodko-słony w smaku, bardzo łatwo w wodzie, łatwo w wyskoku rozpuszczalny.

W tyglu porcelanowym ogrzewany wydaje pary o woni fenolu, pozostały zaś węgiel burzy z kwasami i płomień na żółto barwi. Roztwór wodny z półtorachlorkiem żelazowym barwi się brunatno-czerwono, jeżeli jest zgęszczony; fioletowo, jeżeli jest bardzo rozcieńczony.

Roztwór wodny zgęszczony, oddziałający słabo-kwaśno, jest bezbarwny, z czasem trochę czerwienieje; z domieszanym kwasem chlorowodorowym wydziela kryształy białe, rozpuszczalne w wyskoku i eterze. Tenże roztwór badany azotanem barowym nie powinien się zmieniać, ani też, po oddzieleniu przez odsączenie kryształów kwasu salicylowego, wydzielonych przez dodanie kwasu azotowego rozcieńczonego, nie ma się mącić z azotanem srebrowym.

Salicylan sodowy powinien się rozpuszczać bezbarwnie i bez burzenia w kwasie siarkowym zgęszczonym.

Natrium silicicum. Krzemian sodowy.

ciecz jasna, bezbarwna lub żółtawa, alkalicznie oddziaływująca, c.g. 1·40, galaretowaciejąca (za dodaniem kwasów ścinająca się w galaretę.

Zmieszany z czwartą częścią wyskoku co do swego ciężaru wydziela osad. Brak tego okazuje obecność wodnika sodowego. Taki przetwór poprawia się przez gotowanie cieczy z świeżo przyrządzonym kwasem krzemowodowym.

Natrium sulfuricum crystallisatum. Siarkan sodowy krystaliczny.
Sal Glauberi.

Kryształy bezbarwne, wietrzejące, w ciepłocie 33° rozpuszczalne w trzeciej części wody odnośnie do swego ciężaru. Roztwór wodny, obojętnie oddziaływujący, tworzy osad w kwasach nierozpuszczalny z azotanem barowym; zabarwia płomień na żółto.

Roztwór wodny nie powinien się zmieniać ani z kwasem siarkowodorowym, ani z siarczkiem amonowym, ani z szczawianem amonowym, jak również z fosforanem sodowym w obec amoniaku; może tylko mleczniejć z azotanem srebrowym.

Siarkan sodowy grubo sproszkowany, na otwarte ciepłe miejsce wystawiony utraca więcej niż połowę swego ciężaru i zamienia się na proszek, który przez sito przesiany, zawsze w zapasie utrzymywanym być powinien p.n. Natrium sulfuricum siccum (dilapsum) siarkanu sodowego suchego (zwietrzałego).

Oleum Amygdalarum. Olej migdałowy.

Weź: migdałów słodkich dowolną ilość.

~~Sproszkowane~~ Drobno utarte i do worka wsypane wyciska się w prasie początkowo słabo, potem coraz mocniej. Olej przechowuje się po przesączeniu przez bibułę.

Powinien ~~Ma~~ być ~~jasnym~~ przeźroczystym, jasno-żółtym, bezwonnym, o smaku łagodnym, nie zjełczałym, nie wysychającym, ~~na~~ w zimnie nie tężejącym; c. g. 0·915 – 0·920. Rozpuszczać się łatwo powinien w eterze i chloroformie.

Piętnaście części oleju bardzo silnie kłócone z mięszaniną dwóch części wody i trzech części kwasu azotowego dymiącego, powinny tworzyć ~~mięszaninę~~ ciecz białawą nie zaś cisawą albo czerwoną, która po kilku godzinach wydzieła masę twardą, białą.

Ceratum Cetacei. Emulsio oleosa. Unguentum emoliens. Unguentum Zinci oxydati.

Oleum Anisi. Olejek anyżkowy.

Przysposobiony z nasion anyżku pospolitego, powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, obojętnie oddziaływającym, bezbarwnym lub ~~słabo~~ blado-żółtawym, o woni właściwej owocom anyżku, smaku aromatycznego, słodkawego, c. g. 0·980 – 0·990. W ciepłocie 10 – 15°C. powinien przechodzić częściowo w masę krystaliczną, a rozpuszczać się w trzech częściach wyskoku.

Jedna kropla olejku, puszczona na bibułę, nie powinna pozostawiać tłustej plamy, nierozpuszczalnej w wyskoku; powinna się ulatniać zupełnie w cokolwiek wyższej ciepłocie, nie pozostawiając żadnej reszty, lub tylko bardzo nieznaczną; kawałeczek chlorku wapniowego wielkości grochu tłoczony z olejkiem nie powinien się ani rozpływać, ani też mięknąć.

NB. Wogóle olejki powinny się względem przytoczonych odczynników tak zachowywać, jak olejek anyżkowy.

<u>Liquor</u> <u>Ammoniae</u> <u>anisatus</u>.

Oleum Aurantii corticis. Olejek ze skórek pomarańczowych

Przysposobiony ze skórek owocowych pomarańczy [cytryny], <u>Citrus</u> <u>vulgaris</u>, powinien być jasnym, żółtawym, o woni właściwej skórce pomarańczowej, smaku przyjemnie aromatycznego, cokolwiek gorzkawego, c.g. 0·860. Łatwo rozpuszczalnym w wyskoku.

Oleum Aurantii florum. Olejek z kwiatów pomarańczowych.

Otrzymany z kwiatów pomarańczy [cytryny], <u>Citrus</u> <u>vulgaris</u>, gdy jest świeżym ma być bezbarwnym, rzadkim, z czasem żółtniejącym, potem czerwieniejącym, o woni właściwej kwiatom pomarańczowym, smaku z początku słodkawego, potem gorzkiego i ostrego, c.g. 0·890, rozpuszczalnym bardzo łatwo w wyskoku. W bardzo cienkich warstwach fluoryzuje fioletowo.

Mixtura oleoso-balsamica.

Oleum Bergamottae. Olejek bergamotowy.

Przy~~sposobiony~~rządzony ze skórek owoców Cytryny bergamotki, Citrus Bergamia (R-i-s-s-o), powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, o woni podobnej do skórki cytrynowej, smaku cokolwiek ostrego, gorzko-aromatycznego, c. g. 0·860, ~~jasno~~ bez mącenia i bardzo łatwo rozpuszczalnym w wyskoku.

Po upływie pewnego czasu osadza masę krystaliczną, w wyskoku nie zbyt łatwo rozpuszczalną.

Unguentum rosatum.

Oleum Cacao. Olejek kakaowy.

Butyrum Cacao.

Otrzymany z nasion Kakaowca właściwego, Theobroma Cacao, (L-i-n-n), słabo uprażonych i obłuskanych, przez wyprasowanie na gorąco i przesączenie.

Olej kakaowy ~~o spoistości~~ twardości łoju, powinien być żółtawo-białym, woni przyjemnej, właściwej nasionom, smaku łagodnego, kruchy w zwykłej ciepłocie, topiący się bez pozostawienia osadu w miernem cieple (30-35°.) ~~Powinien~~ Nadto się rozpuszczać ~~jasno~~ zupełnie w trzech częściach eteru, ~~które to roztwory~~ i być ~~jasnym~~ przeźroczystym ~~powinien pozostawać~~. Wtłoczony z mieszaniną dwóch części wody i jednej części amoniaku

nie ~~ma~~ ma dawać mleczny cieczy.

Oleum cadinum. ~~Olej~~ Dziegieć.

Przez suche przepędzenie drzewa Jałowca czerwonego, Juniperus Oxycedrus (L-i-n-n.) otrzymany ~~empyreumatyczny~~ przypaledkowy olej powinien być ciemno brunatnym, dość gęstym, podobnym do smoły.

Oleum camphoratum. Olej kamforowy.

Weź:	kamfory sproszkowanej	dwadzieścia pięć gramów	25
	rozpuszcza się przez ucieranie	w siedemdziesięciu pięciu gramach	75
	oliwy		

i wreszcie przesącza.

Oleum Carvi. Olejek kminkowy.

Przysposobiony z owoców kminku powinien być bezbarwnym albo żółtawym, rzadkim, z czasem gęstniejącym, o woni właściwej owocom kminku, smaku korzennego, cokolwiek ostrego, c.g. 0·910, bardzo łatwo rozpuszczającym się w ~~e~~ wyskoku.

Olejek kminkowy rozcieńczony równą ilością wyskoku, przybiera barwę prawie fioletową albo czerwonawą, za dodaniem jednej kropli rozpuszczonego półtoraschlorku żelazowego.

Oleum Caryophyllorum. Ol. goździkowy.

Przysposobiony z goździków powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, bezbarwnym albo ~~słabo~~ blado-żółtawym, o woni bardzo przenikliwej, smaku aromatycznego, piekącego, c. g. 1·040–1·060, łatwo rozpuszczalnym w wyskoku, jakoteż i w kwasie octowym zgęszczonym.

Woda wrząca kłócona z olejkiem goździkowym nie powinna oddziaływać kwaśno, a po oziębieniu przesycona, ~~jasna~~ przezroczysta, nie ~~powinna~~ ma się barwić zielono lub niebiesko, ~~barwić~~ za dodaniem jednej kropli rozpuszczonego półtorachlorku ~~żelaz~~ żelazowego.

Mixtura oleoso-balsamica.

Oleum Cinnamo~~ni~~mi. Olejek cynamonowy.

Oleum Cassiae.

Otrzymywany z kory Kassyi cynamonowej, Cinnamo~~ni~~mum Cassia, powinien być żółtawym albo brunatnawym, ~~jasnym~~ przeźroczystym, o woni i smaku właściwym korze cynamonowej, c. g. 1·055, rozpuszczalnym bardzo łatwo w wyskoku.

Cztery krople olejku rozcieńczone dziesięcioma centm. sześć. wyskoku i zmięszane z jedną kroplą rozpuszczonego półtorachlorku żelazowego, powinny się barwić brunatno, nie zaś niebiesko lub zielono.

Mixtura oleoso-balsamica.

Oleum Citri. Olejek cytrynowy.

Otrzymany ze świeżej skórki ~~cytryny~~ limonii, Citrus Limonum, ma być prze~~ja~~źroczystym ~~jasnym~~, rzadkim, jasno-żółtej barwy, woni właściwej owocom cytryny; smaku gorzko-korzennego, c. g. 0·850, rozpuszczalnym w siedmiu częściach wyskoku.

Mixtura oleoso-balsamica. Potio Magnesii Citrici effervescens.

Oleum Crotonis. Olej krocieniowy.

Olej tłusty otrzymany przez wyprasowanie obłuskanych nasion Krocienia przeczyszczającego, Croton Tiglium (L-i-n-n.), powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, trochę gęstym, brunatno-żółtym, woni słabej, nieprzyjemnej, nie zjełczałej, smaku początkowo łagodnego, w krótce jednak bardzo ostrego i piekącego, c. g. 0·940—0·950 i kwaśno oddziaływujący.

Rozpuszcza się po większej części w wyskoku, zupełnie w eterze i chloroformie.

Oleum Foeniculi. Olejek koperkowy.

Przy~~gotowany~~rządzony z owoców Kopru powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, bezbarwnym albo ~~słabo~~ blado-żółtawym, o woni właściwej owocom kopru, smaku słodkawego, c. g. nie ~~niższego~~ mniejsza, jak 0·960.

Powinien się zupełnie rozpuszczać w trzech częściach wyskoku; roztwór nie ~~powinien~~ ma zmieniać papieru odczynnikowego, ani też barwić, za

dodaniem półtorachlorku żelazowego.

Oleum Hyoscyami foliorum coctum.

Olej gotowany z liśćmi lulku:

Weź:	liści lulku grubo sproszkowanych	sto gramów	100
	Moczy się je	w stu gramach	100
	rozcieńczonego wyskoku		

przez dwanaście godzin, potem wytrawia ~~się~~ w łaźni wodnej

~~w oliwy~~ oliwy w tysiącu gramach 1000

aż do ulotnienia się ~~się~~ wyskoku, następnie ~~potem~~ cedzi, wyciska i sączy.

Oleum Jecoris Aselli. Olej z wątroby wątłusza.

Otrzymany w łaźni parowej ze świeżej wątroby Wątłusza plamistego, Gadus Morrhua (L-i-n-n.), ryby zamieszkującej morza na północ położone, jest olejem tłustym, dość gęstym, przezroczystym, żółtawym albo żółtym, o woni i smaku słabym, przypominającym ryby. Nie powinien być ani zjełczałym, ani mętnym. Jedna kropla kwasu siarkowego wkroplona do kilkunastu kropel oleju wątłuszowego wzbudza początkowo zabarwienie fioletowe, przechodzące szybko w brunatno-czerwone.

Papier odczynnikowy nawilżony wyskokiem (~~słabo~~ trochę) czerwieni się od tego oleju.

Wystawiony przez dłuższy czas na wpływ ciepłoty 0°, nie powinien osadzać nic, albo bardzo nieznaczną ilość stearyny. ~~osadzać~~.

Oleum Juniperi. Olejek jałowcowy.

Przy ~~sporabiany~~ rządzany z owoców jałowcu, powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym bezbarwionym albo zielono-żółtym, rzadkim, właściwej woni i smaku aromatycznego, c.g. około 0·870. Jest mało rozpuszczalnym w wyskoku.

Unguentum aromaticum. Unguentum Juniperi.

Oleum Lauri. Olej wawrzynowy.

Przez gotowanie z wodą i wyprasowanie świeżych owoców wawrzynu, otrzymany olej o zawiesistości rzadkiej maści, ziarnisty, zielony, o woni wawrzynu, o smaku balsamicznym, gorzkim i tłustym. Powinien się rozpuszczać zupełnie w półtorej części eteru.

Unguentum aromaticum.

Oleum Lavandulae. Olejek lawendowy.

Przy ~~sporabiany~~ rządzany z kwiatów lawendy powinien być bezbarwnym lub żółtawym ~~jasnym~~ przeźroczystym, rzadkim, o woni właściwej kwiatom lawendowym, o smaku aromatycznym, gorzkim, c.g. 0·855-895; rozpuszczać się ~~powinien~~ bardzo łatwo w wyskoku.

Linimentum saponato-camphoratum. Mixtura oleoso-balsamica. Spiritus saponatus. Unguentum aromaticum. Unguentum Diachylon. Unguentum Sabadillae.

Oleum Lini. Olej lniany.

Otrzymany przez wyprasowanie na gorąco nasion lnianych, jest olejem tłustym, wysychającym, dość gęstym, przeźroczystym, ~~jasnym~~, brunatnawo-żółtym, o woni właściwej słabej, c.g. 0·936–0·940, w ciepłocie –20° jeszcze ciekły. Odrzuca się, gdy jest zjełczały, mętny albo zbytnio gęsty.

Oleum Macidis. Olejek z kwiatów muszkatowych.

Otrzymany z osnówek, których dostarcza Muszkatowiec właściwy, Myristica fragrans, jest za świeża bezbarwnym, o woni i smaku właściwym kwiatowi muszkatowemu, staje się z czasem brunatnawym i osadza stearopten. Rozpuszcza się bardzo łatwo w wyskoku.

Mixtura oleoso-balsamica.

Oleum Menthae piperitae. Olejek z mięty pieprznej.

Otrzymany ze świeżych liści Mięty pieprznej, Mentha piperita, powinien być przeźroczystym, ~~jasnym~~, bezbarwnym albo blado ~~słabo~~ żółtawym, rzadkim, o woni właściwej mięty pieprzowej, o smaku bardzo aromatycznym, piekącym i chłodzącym,

c. g. 0·910; ~~powinien się jasno~~ bez żadnych mętów winien się mięszać nawet z rozcieńczonym wyskokiem.

Pastilli e Natrio hydrocarbonico. Pulvis dentifricius albus. Rotulae Menthae piperitae. Unguentum aromaticum.

Oleum Myristicae expressum.

Olej prasowany z gałki muszkatowej.

Oleum Nucis moschatae expressum.

Olej ~~spois~~ twardości łoju, otrzymywany w Indyach Wschodnich przez wyprasowanie nasion Muszkatowca, przychodzi do nas w masach, mających postać wązkich cegiełek, o barwie ~~naprzemian~~ pomarańczowej albo czerwonawo-brunatnej i białawej, krystaliczno-ziarnistych, o woni i smaku nasion muszkatowca.

Prawie w ciepłocie 45° topi się na ciecz nie zupełnie ~~jasną~~ przezroczystą, brunatno-czerwoną; jest rozpuszczalnym zupełnie w eterze, wyskoku i wrzącym chloroformie, przyczem pozostawia resztę nieznaczną, składającą się z bardzo małych ziarn skrobi, pojedyńczych komórek albo cząstek tkanki nasienia muszkatowego.

Oleum Olivae. Oliwa.

Olej tłusty otrzymany przez wyprasowanie na zimno owoców Oliwy pospolitej, Olea Europaea (L-i-n-n.), którego do użytku wewnętrznego tylko w stanie najczystszym używać należy, powinien mieć barwę żółtą albo zielonawo-żółtą, smak ta-

godny, woń słabą właściwą, c. g. 0·915–0·918. W ciepłocie około 10° zaczyna krzepnąć, zaś przy 0° gęstnieje na masę twardą.

Piętnaście części oleju tego tłoczone z dwoma częściami wody i z trzema kwasu azotowego dymiącego, nie powinny barwić się czerwono albo brunatno.

Emplastrum adhaesivum. Emplastrum Cantharidum. Empl: Cerussae. Empl: Meliloti. Empl: Minii. Empl: saponatum. Linimentum ammoniatum. Oleum camphoratum et Hyoscyami foliorum coctum. Unguentum Diachylon.

Oleum Pini Pumilionis. Olejek (szczotolinbowy) sosny Kosodrzewiny

Olejek eteryczny otrzymany przez przekroplenie gałązek okrytych liściem Sosny szczotolinby, Pinus Pumilio (H-a-e-n-c-k-e) powinien być bezbarwnym albo zielonawo-żółtym, posiadać woń aromatyczną, właściwą przyjemną, smak gorzki i ostry, c. g. 0·85; wrze przy 170°.

Oleum Ricini. Olej rącznikowy.

Olej tłusty otrzymany przez wyprasowanie obłuskanych nasion Rącznika pospolitego, Ricinus communis (L-i-n-n.), jest jasnym i tak ~~ciągłym~~ spójnym, że w nitkę wyciągnąć się daje, bezbarwnym albo żółtawym, o smaku początkowo łagodnym, potem nieprzyjemnym, cokolwiek ostrym, bezwonnym, c. g. 0·950–0·970; rozpuszcza się bardzo łatwo w bezwodnym wyskoku, mętnieje w

ciepłocie 0° od krystalicznych kłaczków, osiadających się na dnie. W cienkich warstwach wysycha bardzo powoli.

Nie należy przyjmować oleju, który jest zbyt gęstym, zjełczałym i ostry.

Collodium elasticum.

Oleum Rosae. Olejek różanny.

Olejek eteryczny, przez przekroplenie w Bułgaryi otrzymywany z kwiatów niektórych gatunków róży, Rosa, powinien być żółtawym, nie zbyt gęstym krzepnącym w ciepłocie 12-15°, o woni bardzo silnej, właściwej kwiatom róży, o smaku łagodnym, słodkawym, c. g. 0·860. Rozpuszcza się przy ciepłocie 22° w trzydziestu częściach wyskoku. Roztwór ten nie powinien czerwienić niebieskiego papieru odczynnikowego nawilżonego wodą.

Aqua.

Oleum Rosmarini. Olejek rozmarynowy.
Oleum Anthos.

Otrzymany z liści Rozmarynu powinien być ~~[illegible]~~ przeźroczystym, rzadkim, bezbarwnym lub żółtawym, właściwej woni rozmarynowej, podobnej do kamfory, smaku aromatycznego, c. g. 0·900. Jest bardzo łatwo rozpuszczalny w wyskoku, po pewnym czasie osadza nieznaczną ilość stearoptenu.

Linimentum saponato-camphoratum. Unguentum aromaticum.

Oleum Santali. Olej santałowy.

Otrzymany z drzewa Santału białego, Santalum album (L-i-n-n.), ma barwę jasno-żółtą, woń silnie aromatyczną, smak aromatyczny, kłójący, c.g. 0·960; oddziaływa obojętnie albo ~~słabo~~ trochę kwaśno, rozpuszcza się łatwo w wyskoku.

Oleum Sinapis aethereum. Olejek z gorczycy eteryczny.

Allylii Sulfocyanidum.

Otrzymany z nasion Gorczycy czarnej, pozbawionych oleju tłustego przez wyprasowanie, powinien być bezbarwnym, ~~jasnym~~ przeźroczystym, woni bardzo przenikliwej ostrej, smaku piekącego; skórę czerwieni. Ma być c.g. 1·01–1·02, wrze zaś przy ciepłocie 148°. Rozpuszcza się łatwo w wyskoku i eterze, mało zaś w wodzie; roztwór wodny rozkłada się szybko. Olejek przez dłuższy czas wystawiony na działanie światła, ciemnieje i ~~opuszcza~~ wytwarza osad brudno-pomarańczowy.

Dziesięć kropel olejku zmięszane z pięcioma centm: sześć: kwasu siarkowego zgęszczonego, mają ~~przedstawiać~~ dawać ciecz zaledwie zabarwioną, i to ~~co najwięcej~~ tylko na żółto.

Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem, ~~zakryte~~ zabezpieczonem od wpływu światła i powietrza.

Spiritus Sinapis.

Oleum Terebinthinae. Olejek terpentynowy.

Olejek przekroplony z pomocą pary wodnej ze zwykłej terpentyny powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, bezbarwnym albo cokolwiek żółtawym, o woni właściwej terpentyny, smaku kłującego, gorzkawego c. g. 0·85–0·86; poczyna wrzeć w ciepłocie 160°. Z powietrza przyciąga tlen i wietrzeje.

Oleum Terebinthinae rectificatum. Olejek terpentynowy czyszczony.
Spiritus Terebinthinae.

Otrzymany przez przekroplenie z olejku terpentynowego tłoczonego poprzednio z wodą wapienną albo z rozpuszczonym wodnikiem potasowym; powinien być ~~jasny~~ przeźroczysty, bezbarwnym, c. g. 0·855–0·856, rozpuszczalnym prawie w siedmiu częściach wyskoku. Roztwór ten nie powinien zmieniać papieru odczynnikowego napojonego wodą. Wrzeć ma w ciepłocie 160°.

Oleum Valerianae. Olejek kozłkowy.

Otrzymany z korzenia Kozłka, ma być żółtawym, z początku rzadkim, z czasem ~~gęstniejszym~~ gęściejszym i ciągnącym się, o woni właściwej korzenia kozłkowego, smaku aromatycznego kamforowego, c. g. około 0·950. Rozpuszcza się mało w wodzie, bardzo łatwo w wyskoku.

Olibanum. Oliban.

Gummi-resina Olibanum.

Sok lipo-żywiczny, wypocony z pni i na powietrzu stężały z niektórych gatunków rodzaju Kadzidły, Boswellia, szczególniej Boswellia Carterii B-i-r-d-w-o-o-d i Boswellia Bhau-dajiana B-i-r-d-w-o-o-d, drzew swojskich w południowej Arabii i w kraju Somali w Afryce wschodniej. Burseraceae, Osoczynowate.

Sprowadzanym bywa w ziarnach prawie kulistych albo wydłużonych, wielkości grochu albo najwięcej orzecha włoskiego, biało-żółtawych albo żółto-czerwonawych, białawo opylonych na zewnątrz, twardych, kruchych, połyskujących jak wosk na złamie muszlowym, jasnych i przezroczystych zazwyczaj w cienkich odłamkach, mających woń słabą, powszechnie znaną i balsamiczną po rzuceniu ich na węgle rozżarzone, smak gorzkawy.

Lipo-żywica ta mięknie i daje masę białą, cokolwiek lepką przy żuciu, mleczankę zaś przy ucieraniu z wodą.

Emplastrum oxycroceum.

Opium. Makowiec.

Papaver somniferum (L-i-n-n), Mak ogrodowy, roślina roczna na Wschodzie swojska i tam najwięcej uprawiana. Papaveraceae, Makowate.

Jestto sok mleczny, w Azyi Mniejszej wypływający po nacięciu niedojrzałych torebek owocowych i stężały na powietrzu. Przysyłanym bywa do nas w makuchach cokolwiek spłaszczonych, krążkowatych albo prawie kulistych, starannie owinię-

tych w liście makowe i niekiedy obsypanych owocami pewnego gatunku szczawiu. Za świeża są one miększe, wewnątrz żółto-brunatne, wilgotne, ciągłe, lepkie, po wysuszeniu twarde, czerwono-brunatne, ~~wilgotne~~, ciągłe, ~~lepkie~~, ~~po wysuszeniu twarde~~, ~~czerwono brunatne~~ na złamie ziarnistym; mają woń właściwą odurzającą, smak gorzki i ostry.

Żółto-brunatny proszek pod mikroskopem badany nie powinien okazywać ziarn skrobi, ani też cząstek jakiejkolwiek tkanki roślinnej z wyjątkiem nieznacznych odłamków nabłonka z owoców maku.

Opium do użytku farmaceutycznego, kraje się i w razie potrzeby wysuszone w ciepłocie 60° nie przechodzącej proszkuje, a proszek poddany niżej opisanemu badaniu wykazywać powinien w stu częściach nie mniej jak dziesięć części morfiny (10).

W tym celu dziesięć gramów sproszkowanego makowca, moczy się przez 12 godzin w osiemdziesięciu gramach wody przekroplonej, od czasu do czasu kłócąc, poczem przesącza. 42½ grama z tej przesączonej cieczy miesza się z 1½ gramami ~~eteru~~ wyskoku, z dziesięciu ~~dziesięcioma~~ gramami eteru i dwoma gramami amoniaku, często mieszając, odstawia na jeden dzień w naczyniu szczelnie zatkanem ~~zamkniętem~~ przy 10-15°. Poczem wszystko, co się w naczyniu ~~flaszce~~ znajduje, wlewa się na mały sączek ~~zlewa się do małego sączka~~. Po odcieknięciu cieczy, kryształki morfiny na sączku pozostałe, dwukrotnie omyte, mieszaniną składającą się z dwóch gramów wyskoku rozcieńczonego, dwóch gramów eteru i dwóch gramów wody przekroplonej, suszy się w ciepłocie 100°.

Ciężar ich nie powinien być mniejszym od 0·4.

Kryształki tak otrzymane, tłóczone ze stu częściami wody wapiennej, po upływie kilku godzin powinny dawać ciecz żółtawą, którą w małej ilości dodana woda chlorowa zabarwia na cisawo-czerwono, roztwór zaś półtoracachlorku żelazowego na zielono lub niebiesko.

Extractum. Tinctura simplex et crocata. Pulvis Ipecacuanhae opiatus.

Oxymel Scillae. Miód cebulowy kwaśny.

Weź: octu cebulowego	sto gramów,	100
miodu czyszczonego	dwieście gramów.	200

~~Podparowuje się~~ Następnie należy podparować w rądlu unikając wrzenia, aż do zawiesistości cukrowca; poczem przecedzony przez worek sukienny i oziębiony przechowuje się w zatkanem naczyniu w miejscu chłodnem.

Oxymel simplex. Kwaśny miód.

Weź: octu	sto gramów,	100
miodu czyszczonego	dwieście gramów.	200.

~~Podparowuje~~ Paruje się na wolnym ogniu do zawiesistości cukrowca, poczem cedzi przez worek wełniany.

Paleae haemostaticae. Włosy krew tamujące.

Penghawar

Penawar Djambi. Pulu.

Cibotium Baromez J. Sm., Osężatka Baromez i inne gatunki Cibotium Osężatki i gatunki innych rodzajów zazwyczaj drzewiastych paproci z Indyi Wschodniej i wysp Oceanu Spokojnego. Filices, Paprocie. Cyatheaceae, Kubkowate.

Łuski w postaci nitek okrywające kłącz i nasady listowi bardzo gęstą warstwą, a od nich oddzielone przedstawiają się jako masy jedwabisto-wełniste, żółto-brunatne albo złotawe, o połysku jedwabistym lub prawie metalowym, brązowym, ~~niektóre~~ ~~poszczególne~~ pojedyncze zaś ~~szczególowo~~ ~~pojedyncze~~ ~~uważane~~ są trzy do siedmiu centymetrów długie, mające kształt pojedynczego włosa, wielokomórkowego, ściśniętego.

Pasta gummosa. Ciasto ślazowe.

Pasta Althaeae.

Weź: gumy arabskiej,

cukru sproszkowanego po pięćset gramów 500

rozpuszcza się je w pięciuset gramach 500

wody wrzącej.

Parzy się ~~Podparowuje się~~ do gęstości ~~spoistości~~ ciasta; a ~~pod~~ w końcu dodaje pianę z dwunastu białek.

Znów poddaje się parowaniu powtórnemu ~~Podparowuje się~~ ~~dalej~~, wśród nieustannego mieszania aż ~~dotąd~~, ~~aż~~ dopóki część masy wzięta już więcej z kopystki drewnianej nie spływa i nie czepia się rąk, a wtedy dodaje się

wody z kwiatów pomarańczowych pięćdziesiąt gramów. 50

Pozostawia się jeszcze przez krótki czas masę na ~~wolnym~~ miernym ogniu, wylewa na stolnicę drewnianą posypaną skrobią i pozostawia w miejscu suchem.

Pasta Liquiritiae flava. Ciasto lukrecyowe.

Weź: soku lukrecyowego oczyszczonego sto dwadzieścia gramów, 120.
gumy arabskiej tłuczonej tysiąc gramów; 1000
rozpuszcza się je w dostatecznej ilości
wody przekroplonej,
cedzi i dodaje
cukru tłuczonego tysiąc gramów. 1000.
Zarabia się na masę z dostateczną ilością
wody przekroplonej
i pianą z dwudziestu białek, ogrzewając na miernym ogniu, dodawszy przy końcu jak najlepiej utartej
wanilii dwa gramy 2
z cukru piętnast~~oma~~u gramami. 15.
Kraje się na kawałki i przechowuje.

Pastilli e Natrio hydrocarbonico. Cukierki sodowe.

Weź: dwuwęglanu sodowego najdrobniej utartego trzy gramy, 3

cukru sproszkowanego ... czterdzieści pięć gramów,
olejku z mięty pieprzowej ... dwie krople
rozpuszczonego w wyskoku rozcieńczonym ... dostatecznej ilości.

Zarabia się przez ubijanie na masę, z której wytłacza się w wiadomy sposób trzydzieści ciastek.

Pepsinum. Pepsyna.

Proszek drobny, biały albo cokolwiek żółtawy, prawie bez woni i bez smaku, nie ~~jasno~~ zupełnie przezroczysto rozpuszczający się w wodzie; roztwór ten za dodaniem kilku kropel kwasu chlorowodorowego staje się jaśniejszym.

Jeden decygram pepsyny rozpuszczony w stu pięćdziesięciu gramach wody i dwóch i pół gramach kwasu chlorowodorowego rozcieńczonego powinien rozpuścić dziesięć gramów gotowanego białka, drobno roztartego na cieczę słabo opalizującą w przeciągu czterech do sześciu godzin, przy częstem kłóceniu i w ciepłocie 40°.

Physostigminum salicylicum. Salicylan fizostygminy.

Eserinum salicylicum.

Kryształy bezbarwne lub cokolwiek żółtawe, bez smaku, trudno w wodzie, łatwiej w wyskoku rozpuszczalne. Sucha sól nawet na ~~[illegible]~~ jaskrawe światło wystawiona niezmieniona pozostaje przez dłuższy przeciąg czasu, lecz roztwór jej tak w wo-

dzień, jak i ~~albo~~ w wyskoku wystawiony nawet na światło ~~pośrednie~~ mierne, barwi się czerwonawo w przeciągu niewielu godzin.

Roztwór wodny barwi się fioletowo za dodaniem półtorachlorku żelazowego. Roztwór fizostygminy w kwasie siarkowym zgęszczonym jest z początku bezbarwnym, później barwi się żółto.

Pilocarpinum hydrochloricum. Chlorek pilokarpiny.

Kryształy białe, obojętnie oddziaływające, smaku ściągającego, gorzkiego, wilgnące na powietrzu, w wodzie i wyskoku łatwo, w chloroformie i eterze bardzo mało rozpuszczalne. W kwasie azotowym zgęszczonym rozpuszczają się, dając ciecz przezroczystą ~~barwy~~ zielonawą. Do roztworu wodnego dodany amoniak nie powinien tworzyć osadu; wodnik zaś sodowy męci tylko roztwór zgęszczony.

Pilulae laxantes. Pigułki przeczyszczające.

Weź:	~~aloesu~~ alony	czterdziestu gramów,	40
	korzenia jalapy	sześćdziesięciu gramów,	60.
	mydła lekarskiego	dwudziestu gramów,	20
	(owoców) anyżku ~~proszkowanego~~	dziesięciu gramów.	10

Sproszkowane miesza się; z masy utwarza się pigułki ważące dwudziestu centigramów. 0·20.

Pix liquida. Smoła ciekła.

Przetwór kupny, otrzymywany z buku przez przepędzenie, przedstawia się jako ciecz gęsta, oleista, cięższa od wody, czarno-brunatna, posiadająca woń roślinną ~~empyreumatyczną~~ przypaleniskową, przypominającą kreozot, smak wstrętny, gorzki i piekący. Smoła z wodą tłoczona udziela jej woni i smaku smołowego i odczynu kwaśnego.

Unguentum sulfuratum.

Placentae seminum Lini. Makuchy lniane.

Jestto pozostałość z rozdrobnionych nasion lnianych i wyciśniętych w celu otrzymania z nich oleju, pod postacią krążków twardych, szarych, która ~~spro~~ w stanie ~~szkolowana~~ sproszkowanym utrzymywaną być powinna w zapasie.

Plumbum aceticum. Octan ołowiowy.

Saccharum saturni.

Kryształy bezbarwne, cokolwiek wietrzejące, ~~rozsiewające~~ wydające woń kwasu octowego, rozpuszczalne łatwo ~~w~~ w wodzie z pozostawieniem bardzo nieznacznej reszty. Roztwór wodny, smaku słodkawego, ściągającego ~~opuszcza~~ wytwarza osad czarny z kwasem siarkowodowym, biały z kwasem siarkowym rozcieńczonym, żółty zaś z jodkiem potasowym. Żółty żelazocyanek potasu powinien tworzyć osad czysto biały. Ciecz za dodaniem półtorachlorku żelazowego, znajdująca się nad osiadłym na dnie chlorkiem ołowianym, barwi się czerwonawo.

Unguentum.

Plumbum aceticum basicum solutum. Rozczyn octanu ołowiowego zasadowego.

Acetum Lithargyri.

Weź: octanu ołowiowego trzysta gramów; 300
roztarte z stu ~~g~~gramami 100
z tlenku ołowiowego sproszkowanego ~~stu gramami~~ ~~100~~
wsypuje się do flaszki, w której ma być ~~znajduje się~~
wody przekroplonej tysiąc gramów. 1000

Pozostawia się je w zatkanej flaszce, tłocząc od czasu do czasu, aż barwa osadu nie zmieni się na białą i nieznaczna część tegoż nierozpuszczoną pozostanie. Ciecz przesączoną przechowuje się w naczyniu dobrze zatkanem.

Powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, bezbarwnym, oddziaływać alkalicznie; c. g. 1·23–1·24. Po dodaniu nadmiaru amoniaku i przesączeniu, ~~powinna~~ ciecz ma ~~jasna~~ pozostawać przeźroczysta.

Aqua plumbica. Aqua Goulardi.

Plumbum carbonicum. Węglan ołowiowy.

Cerussa.

Jest to proszek ciężki, bardzo biały, we wodzie nierozpuszczalny, w kwasie octowym lub azotowym z burzeniem rozpuszczający się. Otrzymany rozczyn two-

ry osad biały z wodnikiem sodowym, rozpuszczalny w nadmiarze odczynnika; do-
dany kwas siarkowodorowy sprawia osad czarny, kwas siarkowy osad biały.

Powinien się rozpuszczać w kwasie azotowym wodą rozcieńczonym, albo zupełnie albo z pozostawieniem tylko nieznacznej reszty. Roztwór przesycony gazem kwasu siarkowodorowego i przesączony, nie powinien się mącić po wysyceniu węglanem sodowym.

Zarzony powinien pozostawić ze stu części ~~co~~ najmniej osiemdziesiąt-pięć części tlenku ołowiowego.

Emplastrum Cerussae. Unguentum Cerussae.

Plumbum hyperoxydatum rubrum. Tlenek ołowiowy czerwony. Minium.

Jestto proszek czerwony, nierozpuszczalny w wodzie, ~~ze~~ zmieszany z kwasem chlorowodorowym wydziela chlor i tworzy osad biały, krystaliczny.

Rozpuszczać się powinien prawie zupełnie w kwasie octowym rozcieńczonym w obec dodanego kwasu szczawiowego i wrzącej wody.

Emplastrum Minii.

Plumbum oxydatum. Tlenek ołowiowy żółty.

Jestto proszek prawie żółty lub czerwono-żółtawy albo łuskowata masa tej samej barwy, w wodzie nierozpuszczalna, zupełnie się zaś rozpuszczająca

w kwasie azotowym wodą rozcieńczonym. Roztwór ten bezbarwny wydziela osad czarny z kwasem siarkowodorowym, biały z kwasem siarkowym, rozpuszczalny w ~~w~~ wodniku sodowym.

Ciecz otrzymana przez tłuczenie tlenku ołowiowego z kwasem siarkowym rozcieńczonym i przez odsączenie od tegoż, powinna pozostać bezbarwną lub tylko słabo niebieskawą po dodaniu amoniaku i nie ~~powinna~~ ma wydzielać ciemnego osadu w znaczniejszej ilości. Ogrzewany z kwasem octowym rozcieńczonym powinien słabo burzyć i rozpuszczać się po większej części.

Emplastrum adhaesivum. Emplastrum Diachylon simplex.

Potio Magnesii citrici effervescens. Burzący napój z cytrynianem magnu.

Limonada purgativa.

Weź:	kwasu cytrynowego	dwanaście gramów,	12.
	węglanu magnowego sproszkowanego,	siedem gramów.	7.
	Rozpuszcza się je	w trzystu gramach	300
	~~w~~ wody przekroplonej gorącej	~~gramach trzystu~~,	300
potem dodaje się			
	cukru sproszkowanego	czterdzieści gramów,	40
zmięszanych		z jedną kroplą	
	~~z~~ olejku cytrynowego	~~jedną kroplą~~.	

Ciecz przesączoną i oziębioną wlewa się do odpowiedniej flaszki i szybko do niej wrzuca

dwuwęglanu sodowego w kawałkach # półtora grama. 1·5

Zatyka się szybko flaszkę korkiem i owiązuje w ten sam sposób, jak bywają owięzywane wszystkie flaszki z napojami burzącemi.

Pulpa Cassiae Fistulae. Powidło strączne.

Weź: owoców ze strączyńca cewiastego dowolną ilość.

Wyjmuje się z nich za pomocą kopystki miąż razem z przegrodami poprzecznymi i nasionami, przepłukuje się je

wody przekroplonej ciepłej dostateczną ilością.

Poczem przeciera ~~się~~ przez sito włosiane i w łaźni wodnej w naczyniu porcelanowem zagęszcza do zawiesistości wyciągu rzadkiego i dodaje do

powidła trzech części

cukru sproszkowanego jednę część.

i w łaźni wodnej zagęszcza do ~~gęstości~~ zawiesistości (powidła.

Powinno mieć woń miodową, smak przyjemny, słodki.

Pulpa Prunorum. Powidło śliwkowe.

Weź: śliwek wysuszonych i pokrajanych dowolną ilość;

przy nieustannem mięszaniu gotuje się je

z wody przekroplonej — z dostateczną ilością ~~dostateczną ilością~~,
tak długo, aż zmiękną.

Gęstwę przetartą przez sito włosiane ~~odparowuje~~ parują się w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego, poczem na

powideł	trzy części

dodaje się

cukru sproszkowanego	jedną część

i zagęszcza w łaźni wodnej do odpowiedniej zawiesistości.

Electuarium lenitivum.

Pulpa Tamarindorum depurata. Powidło tamaryndowe oczyszczone.

Weź: owoców tamaryndowych	dwa tysiące gramów.	2000

Zaparza się je

wody przekroplonej wrzącej	dwoma tysiącami gramów	2000

i często mieszając pozostawia ~~się~~ je przez pewien czas, ~~aż~~ dopóki nie zmiękną.

Powidło przez sito włosiane przetarte ~~odparowuje~~ parują się w łaźni wodnej do zawiesistości wyciągu gęstego, poczem dodaje ~~się~~ do

~~do~~ powidła	trzech części
cukru sproszkowanego	~~części trzech~~ jedną część ~~jedną część~~.

i zagęszcza do odpowiedniej zawiesistości.

Electuarium lenitivum.

Pulvis aërophorus. Proszek burzący.

Weź: dwuwęglanu sodowego najdrobniej utartego dwa gramy. 2.

Wsypuje się do ~~kabzułki~~ torebki niebieskiej.

Weź: kwasu winowego najdrobniej utartego. półtora grama. 1·5

Wsypuje się do ~~kabzułki~~ torebki białej.

Pulvis aërophorus Seidlitzensis. Proszek zajdlicki.

Weź: winianu sodowo-potasowego najdrobniej utartego dziesięć gramów, 10

dwuwęglanu sodowego najdrobniej utartego trzy gramy. 3

Dobrze zmieszane wsypuje się do ~~kabzułki~~ torebki niebieskiej.

Weź: kwasu winowego najdrobniej utartego trzy gramy. 3

Wsypuje się do ~~kabzułki~~ torebki białej.

Pulvis dentifricius albus. Biały proszek do zębów.

Weź: korzenia fijołkowego sproszkowanego,

węglanu magnezowego sproszkowanego po pięć gramów, 5

węglanu wapniowego strącanego czterdzieści gramów, 40

olejku z mięty pieprznej rozpuszczonego w małej ilości wyskoku kropel cztery.

Zmięszane przesiewa się przez sito.

Pulvis dentifricius niger. Czarny proszek do zębów.

Weź: kory chinowej,
liści szałwii,
węgla drzewnego czyszczonego po dwadzieścia gramów. 20
Sproszkowane mięsza się i przesiewa przez sito.

Pulvis gummosus. Proszek gumowy.

Weź: skrobi pszenicznej,
korzenia lukrecyi z kory obranego po gramów pięćdziesiąt, 50
gumy arabskiej,
cukru po sto gramów. 100
Jak najdrobniej sproszkowane mięsza się i przesiewa przez sito.

Pulvis Ipecacuanhae opiatus. Proszek wymiotnicy z makowcem.

Pulvis Doveri Ph. Austr.

Weź: korzenia wymiotnicy,
makowca po pięć gramów 5
cukru czterdzieści gramów. 40

Jak najdrobniej sproszkowane miesza się dokładnie przez długie ucieranie.

Pulvis liquiritiae compositus. Proszek lukrecyowy złożony.

Weź: cukru,
liści senesowych,
korzenia lukrecyi z kory obranego po dziesięć gramów, 10
owocu kopru,
siarki przepalonej po pięć gramów, 5
Jak najdrobniej sproszkowane miesza się dokładnie i przez sito przesiew

Radix Aconiti. Korzeń tojada.
Tubera Aconiti.

Aconitum Napellus Linn., Tojad mordownik i jego odmiany, swojskie na naszych Alpach. Ranunculaceae, Jaskrowate.

Bulwy gruszkowate, okryte naokoło cienkiemi, licznymi korzonkami, zakończone u góry resztką łodygi albo pączkiem, jużto pojedyńcze, jużto po dwa niejednakowego wieku razem ~~zwinięte~~ spojone, za świeża soczyste, po wysuszeniu twarde, ciężkie, ~~na~~ cztery do ośmiu centimetrów długie, u góry ~~na~~ dwa do trzech centimetrów grube, na zewnątrz ciemno-brunatne, matowe, naokoło podłużnie pomarszczone, a po oddzieleniu korzonków drobno wszędzie obliźnione, na równym złamaniu zbite, mączyste albo prawie rogowate, białe albo szaro-białe.

Na przekroju poprzecznym spostrzega się korę szeroką, oddzieloną od ~~bia~~ ta- ~~łego~~ kiegoż rdzenia bardzo wązkim pierścieniem wiązek drzewnych, wyciągniętym w pięć do siedmiu promieni.

Woń świeżego korzenia jest ostrą, podobną do rzodkwi; wysuszony nie ma żadnej woni; żuty drażni początkowo słabo, potem bardzo ostro, długo-trwało, i pozostawia z zdrę-twiałym język.

Wykopuje się bulwy z pod rośliny dziko rosnącej, kwitnącej, starannie suszy i przechowuje.

Odrzuca się bulwy z innych gatunków Tojadu, szczególniej z Tojadu pstrego, Aconitum variegatum (Linn.), mniejsze od poprzednich.

Extractum. Tinctura.

Radix Althaeae. Korzeń ślazowy.

Althaea officinalis Linn., Ślaz lekarski p. Folia Althaeae.

Odnogi korzenia mięsiste, po odrzuceniu części zdrzewiałych i zgniłych, oddzielone od zewnętrznych warstw kory i wysuszone, w kawałkach różnej długości, na jeden do półtora centimetra grubych, prawie walcowatych albo tępo czterokątnych, o powierzchni często szeroko bruzdowanej, białawej albo żółtawej, okrytych małemi bliznami brunatnawemi od włókien korzeniowych i prawie pilśniowatych od bardzo cieńkich włókien wiązek łykowych, które się ~~oddziel~~ [illegible] podczas obierania korzeni, miękkich, mączystych na przekroju, na włóknisto-ziarnistym złamie białych,

mającym woń słabą, właściwą, smak kleisty, słodkawy.

Na przekroju poprzecznym łyko jest tylko bardzo cieńko i ~~bardzo~~ nader gęsto prążkowane, ~~podczas gdy~~ przeciwnie zaś szerokie środkowe drzewo jest zaledwie widocznie promieniście prążkowanem. Za pomocą mikroskopu odnaleźć można w miękkiszu kory i drzewa obfitego w skrobię liczne zbiorniki zawierające masę kleistą.

W handlu znajduje się zazwyczaj pokrajany korzeń w kawałeczkach sześciennych, bardzo białych. Wystrzegać się należy, aby stary towar nie był wybielany siarkanem wapniowym palonym, co jest łatwém do rozpoznania przez badanie osadu z towaru przemytego wodą.

Syrupus. Species. Species pectorales.

Radix Angelicae. Korzeń dzięgla.

Archangelica officinalis. H-o-f-f-m-a-n-n, Dzięgiel lekarski, roślina dwuletnia, rosnąca na wilgotnych podalpejskich miejscach, szczególniej w północnej Europie, u nas po ogrodach wiejskich ~~się~~ ~~rzadko~~ często hodowana. Umbelliferae Baldachowe.

Towar w handlu znajdujący się składa się z kłębu krótkiego, do sześciu centimetrów grubego, u góry delikatnie i gęsto obrączkowanego i czupryniastego od resztek pochew liściowych czerwonawych, który równie jak i korzenie z niego ze wszystkich stron wychodzące, długie, do pięć milimetrów grube, pojedyncze, miękkie, bruzdowane, posiada korę średnio grubą, nazewnątrz szaro-brunatną, we

wnątrz brudno-biała, na przekroju poprzecznym odznaczona zbiornikami balsamowemi brunatno-żółtymi, promienisto ustawionymi, szerszymi od otworów naczyniowych żółtawego drzewa, które jest grubo promienisto prążkowane.

Korzeń dzięgla ma woń przenikliwą, aromatyczną, smak ostry korzenny, słodkawy. Odrzucić należy korzenie robaczywe; przechowuje się w naczyniach szczelnie zatkanych.

Acetum aromaticum. Electuarium aromaticum.

Radix Arnicae. Korzeń pomornika.

Rhizoma Arnicae.

Arnica montana; Pomornik górski p. Flores Arnicae.

Kłącze poziome albo ukośne, (wygryziony), po wysuszeniu jest prawie walcowaty, zakrzywiony albo S-esowaty, długi aż do jednego decimetra, szorstki, pogrubiony, twardy, na zewnątrz czerwono-brunatny, u końca wierzchołkowego z resztkami łodyg i liści i tylko w dolnej części o licznych korzonkach, około jednego milimetra grubych, kruchych; o woni słabej aromatycznej, o smaku ostro-aromatycznym, długo pozostającym i gorzkawym.

Przekrój poprzeczny kłącza przedstawia warstwę korową dosyć ~~szeroką~~ grubą, białawo-szarą, która w części wewnętrznej, w pobliżu drzewa złożonego z wiązek naczyniowatych, jasnocytrynowo-żółtych i z promieni rdzennych szerokich, białych, ozdobiona jest pierścieniem przewodów balsamowych i rdzeń szeroki białawy.

Korzeń pomocnika zbierać należy z wiosną lub w jesieni; nie ~~samie być~~ powinien być zamienianym z korzeniem Jastrzębca murowego, Hieracium murorum (L-i-n-n.), Poziomki jadalnej, Fragaria vesca (L-i-n-n.), i Bukwicy lekarskiej, Betonica officinalis (L-i-n-n.), który nie ma przewodów balsamowych; ani też z korzeniem grubszym, u którego korzonki ze wszystkich stron wyrastają, (z Sparka konopiastego, Eupatorium cannabinum (L-i-n-n.).

Tinctura.

Radix Bardanae. Korzeń Łopianu.

Lappa vulgaris N-e-i-l-r-e-i-c-h, Łopian pospolity, roślina dwuroczna, rosnąca w całej prawie Europie. Compositae, Złożone.

Korzeń pojedynczy albo cokolwiek gałęzisty, wrzecionowaty lub prawie walcowaty, mięsisty, po wysuszeniu często cokolwiek skręcony, na pięć do dziesięciu milimetrów gruby, mający u głowy często resztkę łodygi biało omszonej, na powierzchni podłużnie bruzdowany, czarniawo-brunatny, twardy, złamanie prawie rogowatym, na przekroju poprzecznym okazujący średnio grubą korę, białą, mającą oddalone ciemne promienie, i drzewo białawe, grubo promienisto-prążkowane, przez wiązki drzewne żółtawe albo brunatnawe drobno porowate; smak jego słodkawy, cokolwiek kleisty.

Miękisz korzenia nie zawierający zupełnie skrobi, ani kryształów szczawianu wapniowego, wypełniony jest inulinem.

Zbiera się go ~~w pierwszej~~ na początku jesieni lub w drugiej jej połowie wiosny i przechowuje ~~się~~ po zupełnem wysuszeniu w miejscu suchem. Odrzuca się korzeń starszy, zdrzewiały, albo pochodzący z rośliny hodowanej, większy, w kawałkach zazwyczaj podłużnie rozkrajanych, jaśniejszy, brunatno-szary lub popielaty.

Species Lignorum.

Radix Belladonnae. Korzeń wilczojagody.

Atropa Belladonna; Wilczojagoda właściwa, p. Folia Belladonnae

Korzeń wrzecionowato-walcowaty, gałęzisty, brudno-biały albo blado-żółty, mięsisty, wysuszony w kawałkach walcowatych, często podłużnie rozkrajanych, na jeden decymetr i więcej długich, ~~na~~ jeden do dwóch ~~decymetrów~~ centymetrów grubych, na zewnątrz popielatych, podłużnie cokolwiek pomarszczonych albo prawie gładkich, wewnątrz białych albo prawie białych, mączystych, z prawie równego złamu wysypujących proszek; nie mających woni, początkowo w smaku słodkawych, potem gorzkich, ostrych.

Przekrój poprzeczny, po nawilżeniu roztworem jodu ~~nawilżony~~, barwiący się czarno-niebiesko, okazuje w korze i w drzewie, które nie są widocznie promieniście prążkowane, wiązki drzewne nieliczne, nieznaczne, cytrynowo-żółte, porowate, pierścieniowato zbliżone do linii miazgi, ku wewnątrz rozrzucone. Za pomocą mikroskopu postrzegać się dają liczne worki, wypełnione krystalicznym proszkiem szczawianu wapniowego, umieszczone w miękiszu ~~bogatym~~ obfitującym w skrobię złożoną.

Wykopuje się korzeń z pod rośliny kwitnącej i owocującej, po odrzuceniu w jaki kolwiek sposób nadpsutych części, szybko suszy i przechowuje nie dłużej nad rok w naczyniu szczelnie ~~zamkniętem~~ zatkaniem, w miejscu suchem.

Odrzuca się korzeń zdrzewiały, łykowaty, o złamie włóknistym, mający na przekroju poprzecznym cytrynowo-żółte drzewo, promieniście prążkowane, równie jak i korzeń na wiosnę zebrany i wysuszony, na zewnątrz grubo pomarszczony, brunatnawy, o złamie ~~prawie~~ jakby rogowatym, pozbawiony prawie całkiem skrobi.

Radix Calami aromatici. Korzeń tataraku.
Rhizoma Acori.

Acorus Calamus L-i-n-n., Tatarak pospolity, roślina trwała w Azyi swojska, obecnie na miejscach bagnistych, w Europie środkowej wszędzie dziko rosnąca. Araceae, Obrazkowe.

W późnej jesieni wykopany i w miernem cieple wysuszony kłącz, przy ~~chodzi~~ sełanym bywa (w kawałkach prawie walcowatych, cokolwiek ściśnistych albo w podłuż porozkrawanych, ~~s~~wkazujący na stronie zewnętrznej naprzemian ~~stojące~~ znajdujące się znamiona liściowe trójkątne, cokolwiek zagłębione, brunatnawe i międzywęzła podłużnie prążkowane, czerwonawe albo oliwkowo-brunatnawe, z boku tu i owdzie znamiona z łyszonów, ze strony dolnej małe blizny od korzeni, koliste, zagłębione, ułożone w pojedyńczych lub podwójnych szeregach łukowatych.

Utkanie lekkiego, wewnątrz biało-czerwonawego towaru w handlu znajdującego się, mającego woń właściwą, aromatyczną, smak gorzki, aromatyczny, jest gąbczaste z powodu licznych przewodów powietrznych znajdujących się w miękiszu, zawierającym skrobię w bardzo drobnych ziarnach, jak i olejek eteryczny w niepliczonych komórkach kulistych.

Extractum. Tinctura. Species amaricantes. Tinctura Absinthii composita.

Radix Columbae. Korzeń kolumbo.

Jateorrhiza Columba Miers, Rzybitwutka dłoniasta, roślina z wybrzeży Afryki wschodnio-południowej. Menispermaceae, Miesiącznikowate.

Żółty wysuszony korzeń przycinanym bywa w kawałkach poprzecznych, krążkowatych lub eliptycznych, grubych oś. do dwóch centimetrów, trzy do ośmiu centimetrów w średnicy mających, z rzadko domieszanymi kawałkami podłużnymi.

Przekrój poprzeczny korzenia, dosyć lekkiego, zbitego, mączystego, bardzo gorzkiego w smaku, okrytego na zewnątrz naskórkiem pomarszczonym, szaro-brunatnym, okazuje grubą warstwę korową, w części najwięcej na zewnątrz położonej cytrynowo-żółtą, dalej ku środkowi bledszą i odznaczoną promienisto-oddalonymi linjami brunatnymi, odgraniczoną kolistą czarną linją miazgi, dalej drzewo środkowe prawie cytrynowo-żółte albo szarożółtawe, grubo prążkowane od promieni wiązek drzewnych, miejscami poprzerywanych, szaro-brunatnych, porowatych. Miękisz korzenia wypeł-

nionym jest ziarnami skrobi, które nie są całe, lecz zazwyczaj pojedyncze, ~~ozdob~~ odznaczo-ne warstwami odśrodkowymi.

Korzeń zwilżony na przekroju roztworem wodnika potasowego, barwi się brunatno-czerwono, od roztworu jodowego niebiesko.

Extractum.

Radix Filicis maris. Korzeń paproci samczej.

Rhizoma Filicis maris.

Aspidium Filix mas. S-w-a-r-t-z, ~~narecznica~~ Nerecznica samcza, roślina trwała górska, w całej prawie Europie na spotykana. Filices, Paprocie. Polypodiaceae Paprociowate.

Nadziemny kłącz, ukośny, odwrotnie stożkowaty, jeden do trzech decimetrów długi, na jeden lub dwa centimetry gruby, wypuszczający zewsząd ~~kor~~ korzenie włókniste, czarno-brunatne, schodzące ku dołowi i otoczony nasadami listowi skupionymi, cokolwiek ściśniętymi, zakrzywionymi, odstającymi, na kilka centimetrów długiemi, na osiem do dziesięciu milimetrów szerokiemi, na zewnątrz czarno-brunatnymi, okrytymi łuskami plewowatymi odzewnymi, wewnątrz podobnie jak i sam korzeń mięsistymi, jasno-zielonymi.

Na przekroju poprzecznym nasady listowi ~~oddzielone~~ opatrzone są kołem pojedyńczym z nielicznych wiązek naczyniowych, oddalonych, kolistych, eliptycznych albo nerkowatych, umieszczonych w jasno-zielonym miękiszu; sam kłącz oka-

zuje prócz tego zewnętrzne koło nieregularne, utworzone z mniejszych wiązek naczyniowych.

Korzeń ma smak słodkawy, ściągający, potem cokolwiek ostry. Zbiera się w jesieni i co roku odnawia. W celu przysposobienia proszku oddziela się od korzenia niezdrzewniałe części nasad listowi, łuski i korzonki włókniste i starannie suszy wraz z korą obranymi nasadami listowi, a otrzymany jasno-zielony proszek przechowuje się w naczyniach szczelnie zamkniętych, nieprzezroczystych. Wyrzuca się proszek żółtawej lub cynamonowej barwy.

Extractum.

Radix Gentianae. Korzeń goryczki.

Gentiana lutea L-i-n-n., Goryczka żółta i Gentiana Pannonica S-c-o-p-o-l-i, Goryczka węgierska, rośliny trwałe, swojskie na łąkach podalpejskich i alpejskich w środkowej Europie. Gentianaceae, Goryczkowate.

Korzeń mięsisty, zazwyczaj wielogłowiasty i słabo gałęzisty, wysuszony w kawałkach na decimetr i więcej długich, na dwa do pięciu centimetrów grubych, walcowatych, niekiedy poprzekrawanych na długość, po wierzchu od pierścieni zbliżonych do siebie poprzecznie, z reszty podłużnie grubo pomarszczonych, na zewnątrz czerwono-brunatnych, wewnątrz brunatno-żółtych, kruchych, mających złam szorstki, łykowatych i giętkich gdy naciągną wilgoci, posiadają-

jących woń słodkawą, przypominającą figi suszone, smak bardzo gorzki, długo trwały.

Przekrój poprzeczny korzenia prawie jednostajnie brunatno-żółty, okazuje pierścień miazgi czarno-brunatny, lśniący i drzewo mało widocznie promienisto prążkowane. W miękiszu zupełny brak skrobi.

Extractum. Species amaricanthes. Tinctura Absinthii composita. Tinctura amara. Tinctura Chinae composita.

Radix Graminis. Korzeń perzu.

Rhizoma Graminis.

Triticum repens Linn.; Rolnica perz, roślina trwała, bardzo pospolita przy drogach, płotach i na polach. Gramineae, Trawowate.

Bardzo długi, gałęzisty kłącz, po wysuszeniu do trzech milimetrów gruby, o międzywęzłach na dwa do czterech centimetrów długich, dętych, na zewnątrz bruzdowanych, gładkich, lśniących, słomiasto-żółtych, mających tylko na węzłach wewnątrz pełnych cienkie korzonki i skórkowate pochwy, białawe, frędzlowate.

Przekrój poprzeczny międzywęzła okazuje środkową próżnię i prawie cytrynowo-żółty pierścień złożony z wiązek naczyniowych, otoczony na zewnątrz białą warstwą korową, nie posiadającą skrobi.

Wykopuje się z wiosną, zanim się źdźbła rozwiną i przechowuje wysuszony po odjęciu korzonków. Kłącze, mający smak słodkawy, znachodzi się w handlu już pokrajany.

Extractum.

~~Extractum~~ Radix Hydrastidis. Korzeń gorzknika.
Rhizoma Hydrastidis.

Hydrastis canadensis L-i-n-n., Gorzknik kanadyjski, roślina trwała, Ameryki północnej. Ranunculaceae, Jaskrowate.

Kłącze ukośny albo poziomy, wysuszony, zakrzywiony, pogięty, miejscami guzowaty, na cztery do pięciu centimetrów długi, cztery do ośmiu milimetrów gruby, wielogłowiasto-gałęzisty, o rozgałęzieniach krótkich, od góry wyżłobionych od blizny z łodygi, cokolwiek pierścieniowaty, wypuszczający zewsząd cienkie korzonki, kruche a w skutek resztek ich, na powierzchni podłużnie pomarszczonej, ciemno-brunatnej brodawczkowaty, szorstki, sztywny, twardy, na prawie równym złamie rogowatym pięknie żółty, na przekroju poprzecznym mający koło z kilku wiązek drzewnych, zazwyczaj klinowatych, wązkich, oddalonych, niekiedy zbliżonych, ciemno-brunatnych, położonych pomiędzy korą średnio grubą a rdzeniem prążkowatym. Smak ma wstrętny gorzki; ślinę przy żuciu barwi na żółto.

Extractum fluidum.

Radix Ipecacuanhae. Korzeń wymiotnicy.

Cephaëlis Ipecacuanha W-i-l-l-d-e-n-o-w, Wymiotnica prawdziwa, rośli-
na trwała, swojska w wilgotnych lasach Brazylii. Rubiaceae, Marzannowate.

Korzenie wychodzące z kłącza cienkiego, węzłowatego, płożące się, wysuszone, całe, poszginane, ku końcowi ścieńczone, zazwyczaj jednak w kawałkach i to niejednakowej długości, ~~na~~ cztery do pięciu milimetrów grube, na powierzchni pie-ścieniowato-węzłowate, o węzłach zbliżonych, delikatnie podłużnie prążkowanych zazwyczaj szaro-brunatnych, często czarniawo-brunatnych, mających korę grubą, kruchą, o złamaniu prawie rogowatym, dającą się bardzo łatwo oddzielić od drzew- okrągłego, łykowatego; woń słaba, stęchła, smak wstrętny, gorzki i cokolwiek ostry.

Na przekroju poprzecznym widzieć można korę białawo-szarą, równą # przenoszącą w ~~szeroko~~ grubości środkowe drzewo zbite, żółtawe, nie widocznie promienio-sto-linijkowate, bardzo drobno porowate. Pod mikroskopem spostrzegać się daje tkanka kory i drzewa napełniona skrobią złożoną i liczne komórki wypełnione kryształkami szczawianu wapniowego.

Tinctura. Syrupus. Trochisci. Pulvis Ipecacuanhae opiatus.

Radix Iridis. Korzeń ~~fijołkowy~~ kosaćca.

Rhizoma Iridis.

Iris germanica L-i-n-n., Kosaciec niemiecki, Iris pallida L-a-m-

v-i-k, Kosaciec blady i Iris florentina L-i-n-n., Kosaciec słowiański, rośliny trwałe, w Europie południowej swojskie, uprawiane szczególniej w górnych Włoszech. Iridaceae, Kosaćcowate.

Poziomy, widełkowato-gałęzisty, zwężono-członkowany, oczyszczony z kory i wysuszony kłącz, mający woń fijołków, znajduje się w handlu w kawałkach, składających się z pojedyńczych członków lub po dwa albo trzy, rzadziej zaś z więcej członków z sobą złączonych, prawie na decimetr długich, trzy do czterech centimetrów szerokich, kolankowatych, zazwyczaj jajowatych lub podłużnych, zagłębionych, rzadziej prawie walcowatych, na stronie górnej nieco wypukłej, niewyraźnie pierścieniowatych, po stronie dolnej prawie płaskiej drobno ~~bliznowanych~~ obliźniowanych, w skutek odciętych korzonków; białych albo białawych, ciężkich, twardych, zbitych na równym złamie * mączystych.

Przekrój poprzeczny okazuje warstwę korową białą, dosyć wązką i część środkową bardzo szeroką, zazwyczaj żółtawo-białawą, o rozrzuconych wiązkach naczyniowych, liczniejszych w kierunku bardzo cieńkiej pochwy ochronnej. W miękiszu kłącza, obfitującym w pojedyńcze ziarnka skrobi zazwyczaj podłużne, po jednej stronie ściśle, szeroko wyżłobione, znachodzą się liczne kryształki pryzmatyczne, wielkie szczawianu wapniowego w bardzo delikatnych workach.

Pŭlvis dentifriciŭs albŭs.

Radix Jalapae. Korzeń jalapy.

Tubera Jalappae.

Ipomea Purga Hayne, Wilec przeczyszczający, roślina trwała, swojska na górach w Meksyku. Convolvulaceae, Powojowate.

Bulwy prawie kuliste, gruszkowate, stożkowate albo podłużne, o wielkości orzecha włoskiego aż do wielkości pięści, całe, wysuszone po nacięciu lub po przekrajaniu, zbite, twarde, ciężkie, na zewnątrz w podłuż pomarszczono-guzowate albo nieregularnie siatkowato-pomarszczone, ciemno-brunatne, jakby odymione, pomiędzy zmarszczkami ciemniejsze, żywiczno połyskujące, o złamie prawie muszlowym, ani włóknistym, ani drzewiastym, na przekroju poprzecznym białawo-szare okazujące korę ~~wąską~~ cienką, oddzieloną pierścieniem żywicznym od bardzo szerokiego drzewa, mającego warstwy dośrodkowe ciemno-brunatne, utworzone z żywicznych komórek, znajdujących się tylko w zewnętrznej części tych warstw u większych bulw, odznaczone wreszcie krótkiemi liniami łukowatemi, kropkami i plamami czarnymi, mające woń właściwą słabą, smak początkowo słodkawy, wstrętny, potem ostry, długo trwały.

Mikroskopowo badany korzeń, okazuje drzewo złożone po większej części z miękiszu napełnionego skrobią złożoną, licznymi komórkami z gwiazdkowatymi kryształkami szczawianu wapniowego i bardzo licznymi workami żywicznymi podłużnie połączonymi i częścią pozlewanymi z sobą, a które z

wiera mniej obszerne wiązki drzewne, promieniście rozdzielone i jest poprze-
rywane przez warstwy dośrodkowe z tkanki miazgowej.

Korzeń powinien zawierać w stu częściach ~~co~~ najmniej dziesięć czę-
ści żywicy, mało w eterze ~~wyskoku~~ się rozpuszczającej.

Odrzuca się bulwy spleśniałe, robaczywe albo lekkie, miękkie, we-
wnątrz mączyste, częściowo pozbawione żywicy przez wyciągnięcie wyskokiem,
również jak i korzenie z innych gatunków Wilca, Ipomea, jakoto korzeń drze-
wiasty, na złamie bardzo włóknisty z Ipomea Orizabensis (L-e-d-a-n-o-i-s),
znany jako korzeń jalapy lekki albo wrzecionowaty (Stipites Jalapae), albo
korzeń bulwiasty z Ipomea simulans (H-a-n-b-u-r-y), podobny w prawdzie
do prawdziwego korzenia jalapy, lecz dający żywicę zupełnie w eterze się roz-
puszczającą.

Resina. Pilulae laxantes.

Radix Liquiritiae. Korzeń lukrecyi.

Glycyrrhiza glabra, L-i-n-n. Lukrecya gładka, roślina trwała, w Euro-
pie południowej i w Azyi południowo-zachodniej swojska, u nas i w innych
krajach miejscami uprawiana. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Mo-
tylkowate.

Kawałki wysuszonego korzenia walcowate, różnej długości, prawie

~~na~~ dwa centimetry grube, ciężkie, łykowate, na złamie grubo- i sztywno-włókniste, na zewnątrz szaro-brunatne, grubo pomarszczono-bruzdowane, na przekroju poprzeczny- brudno-żółte, mające korę średnio grubą i drzewo żółte, grubo promieniste prążkowa- ne, w smaku słodkie, cokolwiek ostre.

Extractum. Decoctum Sarsaparillae compositum fortius et mitius. Species Althaeae. Species Lignorum. Species pectorales.

Radix Liquiritiae mundata. Korzeń lukrecyi z kory obrany.

Glycyrrhiza echinata L-i-n-n., Lukrecya jeżasta, roślina trwała, w Europie południowo-zachodniej i w Azyi zachodniej dziko rosnąca. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Motylkowe.

Silny, wrzecionowaty korzeń, wysuszony i zewnętrznej kory brunatnej pozbawiony, przywożonym do nas bywa ~~zostaje~~ z Rossyi w kawałkach różnej długości, na dwa do czterech centimetrów grubych, jednostajnie jasno-żółtych, na złamie bardzo włóknistych, na powierzchni włóknisto-szorstkich, na przekroju poprzecznym grubo ~~[illegible]~~-promieniste prążkowanych, zazwyczaj nawet promieniste porozkrawanych, bardzo słodkich w smaku.

Gelatina Liquiritiae pellucida. Pulvis Liquiritiae compositus. Pulvis gummosus.

Radix Ononidis. Korzeń wilżyny.

Ononis spinosa, Linn., Wilżyna ciernista, podkrzew na łąkach i polach pospolity. Leguminosae, Strąkowe. Papilionaceae, Motylkowe.

Korzeń wielogłowowy, prawie walcowaty, gałęzisty, po usunięciu co najwięcej dziesięć do piętnastu milimetrów gruby, często ściśnięty, zakrzywiony i skręcony, a czasem w postaci rozpęknięty i na włókna rozdzielony, drzewiasty, bardzo łykowaty, na zewnątrz szaro-brunatny, okazujący na przekroju poprzecznym korę cienką, brunatną i drzewo żółtawe, odznaczone ozdobnie wachlarzowato białymi promieniami rdzeniowymi, różniącymi się bardzo co do szerokości. Smak ma cokolwiek cierpki i ostry obok pewnej słodyczy.

Radix Pyrethri. Korzeń zębownika.

Anacyclus Pyrethrum. DC., Pierścieniec zębownik, roślina z nad morza Śródziemnego, w Algierze szczególniej swojska i hodowana. Compositae, Złożone.

Korzeń zazwyczaj pojedynczy, wysuszony, przysyłanym bywa w kawałkach wrzecionowatych, prawie walcowatych, albo tępo kanciastych, na sześć do dwunastu centimetrów długich, jeden do trzech centimetrów grubych, pomarszczonych i brunatnych na powierzchni. Przekrój poprzeczny twardego korzenia, żywicznie połyskujący, okazuje warstwę korową dość grubą, biało-brunatną, kropkowaną od licznych zbiorników balsamicznych ciemno-brunatnych i drzewo grubo promieni-

sto odznaczone przez wiązki drzewne wązkie, żółtawe i promienie rdzenne szersze białawo-szare, opatrzone również zbiornikami balsamowymi.

Korzeń, niemający ~~u którego jest~~ zupełnie ~~braku~~ skrobi, jest bezwonny; żuty wzbudza uczucie prawie żrące i ~~ciągnie silnie ślinę~~ pobudza silne wydzielanie śliny.

Tinctura Spilanthis composita.

Radix Ratanhiae. Korzeń rataniowy.

Krameria triandria Ruiz et Pavon, Warłwin trzypręcikowy podkrzew rosnący w Peruwii. Leguminosae, Strączkowe. Caesalpineae, Brezylkowe.

Korzenie drzewiaste, długie, nawet bardzo długie, wychodzące z grubszego korzenia głównego, węzłowatego, wielogłowowego, walcowate, pozaginane aż do półtora centymetra grube, mające korę dającą się łatwo oddzielić, na zewnątrz ciemno-brunatno-czerwoną, prawie gładką, cokolwiek pomarszczoną lub popękaną, na złamie krótko włóknistą, smaku bardzo ściągającego, gorzkawego.

Na przekroju poprzecznym ~~to~~ drzewo zbite, żółtawe lub czerwonawe, opatrzone promieniami rdzennymi bardzo cienkimi i zbitymi i otworami naczyń drobnymi, licznymi, otoczonem jest korą brunatno-czerwoną, sześć razy od niego cieńszą.

Wystrzegać się należy, aby korzeń nie był z kory obrany; również, aby

nie pochodził z innych gatunków. Partwinu, Viramerie.

Extractum. Tinctura:

Radix Rhei. Korzeń rzewienia:

Rheum palmatum Linn., Rzewień dłoniasty, Rheum officinale, Baillon, Rzewień lekarski i prawdopodobnie inne gatunki Rzewienia, Rheum, nie dosyć jeszcze poznane, swojskie na górach w północno-zachodnich Chinach. Polygonaceae, Rdestowate.

Korzeń ~~twardy~~ silny, pokrajany, wysuszony i pozbawiony kory. Towar do nas z Chin dowożony przedstawia kawałki wielopostaciowe: walcowate, prawie walcowate, stożkowate, prawie kuliste lub płasko-wypukłe, ~~nie gładko~~ częstokroć poprzedziurawione, okryte na zewnątrz proszkiem jasno-żółtym, zazwyczaj twarde i ciężkie, na złamie nierównym szorstkie, marmurkowane biało, pomarańczowo, czerwono albo brunatno-czerwono.

Przekrój poprzeczny okazuje już to blisko brzegu warstwę zbitszą, odznaczoną promienisto naprzemian liniami białymi, czerwonymi albo pomarańczowymi i część środkową, do rdzenia podobną, szeroką, marmurkowaną od kropek i plam żółtych i czerwonych z figurami promienistymi małymi, ułożonymi w koło; już to tkankę zdobną w kropki, w plamy i linie wielokrotnie powikłane, z owymi figurami promienistymi nieregularnie porozrzucanymi po całej powierzchni i nie-

kiedy zlewającymi się razem.

Ziemnórki miękkiszowe częściowo zawierają skrobię złożoną i cząsteczki złoto lśniące, przybierające ciemno-niebieską barwę z półtorachlorkiem żelazowym, rozpuszczalne barwą krwistą w wodniku potasowym, częściowo bardzo liczne, wielkie kryształy szczawianu wapniowego. Dla tego korzeń przy żuciu między zębami trzeszczy i ślinę na żółto barwi. Proszek jest jasno-żółty; woń właściwa, smak gorzkawy i ściągający.

Odrzuca się korzeń stary, robaczywy, gąbczasty, spleśniały.

Nie wolno używać korzenia rzewieniowego w Europie uprawianego, który na przekroju poprzecznym opatrzony jest albo prawie aż do środka promieniami prostymi, naprzemian białymi i czerwonymi, albo który jest tylko w obwodzie promienisto linijkowatym, ku środkowi biało i czerwono-kropkowanym, zupełnie pozbawionym figur promienistych.

Extractum. Syrupus. Tinctura aquosa et vinosa.

Radix Salep. Korzeń salepu.

Tubera Salep.

Różne gatunki Storczyków, Orchidaceae, jak: Orchis, Storczyk, Ophrys Dwójlist, Platanthera, Podkolan, Gymnadenia, Gołek.

Bulwy zaparzone wodą wrzącą, potem wysuszone są prawie kuliste

jajowate, prawie jajowate albo podłużne, całe, rzadko ołowiastodzielne, na jeden do trzech i pół centimetra długie, u nasady mające znaczek od pączka łodygi, zazwyczaj mniej więcej pokurczone, o powierzchni nieregularnie bruzdowanej, dołkowatej i niekiedy siatkowato-pomarszczonej, jużto prawie gładkie, jużto copołowiczk szorstkie, brunatnawo-szare albo biało-żółtawe, na brzegu prawie przeświecające, ciężkie, prawie rogowate, bezwonne, mocno kleiste.

Pod mikroskopem różnią się korzeń salepu szczególniej licznymi workami, wielkimi, napełnionymi kleikiem, umieszczonymi w miękiszu obfitym w skrobię.

Sproszkowany korzeń zagotowany z pięćdziesięciu częściami wody, daje kleik po oziębieniu dosyć gęsty, barwiący się niebiesko z dodanym roztworem jodowym.

Strzedz się należy, aby nie były domieszane bulwy z Zimowitu jesiennego, odróżniające się przeważnie bruzdą podłużną na części mniej wypukłej, ziarnkami skrobi regularnie złożonymi i brakiem worków zawierających kleik.

Radix Sarsaparillae. Korzeń sarsaparylli.

Sarsaparilla de Honduras.

Rodzaje Kolcowoju, Smilax, nie dosyć poznane, podobnie środkowej Ameryki-

kr. Liliaceae, Łiljowate. Smilaceae, Kolcowojowate.

Korzenie drugorzędne, bardzo długie, ~~co~~ najwyżej grubości pióra do pisania, okrągłe, porozkrzywiane, na zewnątrz w podłuż prążkowano-bruzdowane, ciemno-brunatne albo brunatno-szare, w smaku cokolwiek kleiste, potem ostre.

Na przekroju poprzecznym pierścień wiązek naczyniowych zamknięty, nieopatrzony promieniami rdzennymi, porowaty, żółtawy albo cytrynowo-żółty, zamykający w sobie szeroki rdzeń biały, jest otoczony warstwą korową mączystą, białą albo czerwonawą, prawie dwa razy tak szeroką. Pod mikroskopem można ~~wyjrzeć~~ spostrzedz komórki pochwy ochronnej pojedyńczej w obwodzie pierścienia drzewnego, na przekroju poprzecznym prawie o postaci kwadratowej, słabo, lecz prawie jednostajnie zgrubiałe, dalej miękisz warstwy korowej i rdzenia napełniony złożoną skrobią.

Decoctum Sarsaparillae compositum fortius et mitius. Species Lignorum.

Radix Sassafras. Korzeń sasafrasu.

Lignum Sassafras.

Sassafras officinalis N-e-e-s, Sasafras lekarski, drzewo w Ameryce północnej. Lauraceae, Wawrzynowate.

Korzeń silny, gałęzisty, drzewiasty, wysuszony, w kawałkach różnej

wielkości, walcowatych, niekiedy pogiętych, mających korę średnio grubą, miękką, korkowatą, kruchą, na zewnątrz porysowaną, szarą, wewnątrz czerwono-brunatną, drzewo lekkie, miękkie, prawie gąbczaste, jasno-brunatne albo jasno-czerwonawe; na przekroju poprzecznym szczególniej u początku każdego pierścienia rocznego współśrodkowego widocznie porowate, promieniami rdzennymi bardzo delikatnymi, blisko położonymi poprzecinane, o woni koperkowatej i smaku słodkawym.

Species Lignorum.

Radix Senegae. Korzeń krzyżownika.

Polygala Senega L-i-n-n., Krzyżownik cierpki, roślina trwała w Ameryce północnej. Polygalaceae, Krzyżownikowate.

Wysuszony korzeń, długi aż do jednego decimetra, pod nasadą wielogłowową, brodawkowato-węzłowatą, opatrzoną często resztkami łodygi, nie rzadko więcej jak ośmiu milimetrów grubą, jest pojedyńczy albo słabo gałęzisty, ku końcowi powoli zwężający się, zazwyczaj łukowato pozaginany, sierpowaty albo śrubowato zwinięty, po wewnętrznej stronie krzywizny opatrzony wypustką korową mniej lub więcej wystającą, po stronie przeciwnej pomarszczony, nabrzmiały, sękowaty, na zewnątrz żółtawy albo szaro-brunatnawy, o woni właściwej i ostrym smaku.

Przekrój poprzeczny korzenia, który jest zupełnie skrobi pozbawionym,

okazuje korę białawą, dosyć ~~cienką~~ grubą i środkowe drzewo żółtawe, z promieniami rdzenio-mi bardzo delikatnymi, zazwyczaj ścięte albo wycięte po stronie przeciwległej wypustce korowej.

Syrupus.

Radix Taraxaci. Korzeń mniszku.

Taraxacum officinale, Mniszek lekarski p. Folia Taraxaci.

Korzeń wielogłowowy, walcowato-wrzecionowaty, obfitujący w sok mleczny, jest po wysuszeniu sztywnym, równym na złamie, zazwyczaj na jeden do dwo[ch] centimetrów grubym, zewnątrz brunatnym, grubo na podłuż pomarszczonym. Na przekroju poprzecznym okazuje środkowe drzewo cytrynowo-żółte, porowate, nie prążkowane promieniście, otoczone korą ~~cienką~~ grubą, białą, zdobną w linie brunatn[e] współśrodkowe, bardzo delikatne.

Korzeń ten bezwonny, w smaku gorzki, wykopuje się w późnej jesieni i zachowuje po wysuszeniu zupełnem.

Extractum.

Radix Valerianae. Korzeń Kozłku.

Rhizoma Valerianae.

Valeriana officinalis Linn., Kozłek lekarski, roślina trwała, zw

ska, pospolita w lasach, gajach, i zaróślach. Valerianaceae, Kozłkowate.

Kłącze wysuszone odwrotnie jajowaty, uwieńczony pospolicie resztkami łodygi i liści, niekiedy rozłogowaty, do czterech centimetrów długi, na dwa do trzech centimetrów gruby, wewnątrz często wydrążony, na zewnątrz prawie pierścieniowaty i zewsząd otoczony korzonkami bardzo licznymi, długimi, do dwóch milimetrów grubymi, okrągłymi, podłużnie prążkowanymi, kruchymi, brunatnymi. Woń ma właściwą, przenikliwą, niemiłą, smak słodkawo-gorzkawy, aromatyczny.

Na przekroju poprzecznym kłącza środek rdzeniowy bardzo szeroki, na brzegu fałdowaty, otoczonym jest wąskim kołem ~~rozległym~~ rozłażonem, utworzonym z nierównych wiązek drzewnych a to znowu warstwą korową cienką, zazwyczaj brunatną, prawie żywicowato lśniącą. Przekrój poprzeczny korzeni okazuje środkowe drzewo cienkie, otoczone szeroką korą.

Wydobywa się korzeń z wiosną na ~~z~~ miejscach górzystych, suchych rosnący. Przechowywać go należy w naczyniach dobrze zatkanych.

Tinctura.

Radix Zedoariae. Korzeń cytwarowy.

Rhizoma Zedoariae.

Curcuma Zedoaria Roscoe, Ostryż plamisty, roślina trwa-

ta, w Azyi podrównikowej swojska. Zingiberaceae, Imbierowate.

Pęd jajowaty albo gruszkowaty, pierścieniowaty, poprzecznie, niekiedy podłużnie pokrajany i wysuszony.

Sprowadzany do nas w kawałkach krążkowatych, kolistych, do czterech centymetrów szerokich, na pięć do dziesięciu milimetrów grubych, o barwie w ogóle szaro-brunatnawej albo czerwonawo-szarej, opatrzonych na zewnątrz naskórkiem żółto-brunatnawym i pojedynczymi odłamkami korzeni, grubszych, pierścieniowatych od resztek liści, twardych, na równym złamie zbitych, mających woń kamforową, smak aromatyczny, gorzkawy.

Przekrój poprzeczny białawo-szary, kropkowany od licznych komórek olejonośnych i rozrzuconych wiązek naczyniowych, okazuje cienką na obwodzie leżącą warstwę, oddzieloną od części środkowej szerokiej białawą linią pochwy ochronnej.

Acetum aromaticum.

Radix Zingiberis. Korzeń imbieru.

Rhizoma Zingiberis.

Zingiber officinale Roscoe, Imbiér lekarski, roślina trwała, w Azyi podrównikowej swojska, tam, jakoteż i w innych krajach podrównikowych często uprawiana. Zingiberaceae, Imbiérowate.

Kłącz bulwiasto-gałęzisty, na powierzchni pierścieniowaty, ścisnięty, od korzeni oddzielony, częściowo kory pozbawiony, pokrajany i wysuszony przedstawia kawałki zazwyczaj dłoniasto albo obustronnie rozgałęzione, o rozgałęzieniach krótkich, tępych, prawie bulwiastych albo cokolwiek naprzód wystających i do góry zagiętych, około dwa centimetry szerokie, osiem ~~na~~ do dziesięciu milimetrów grube, tak u góry jak i u dołu prawie płaskie, kory pozbawione, barwy ołowianej, po bokach okryte naskórkiem ochrowo-żółtym, grubo pomarszczonym, tykowate, dosyć zbite, o złamie nie bardzo włóknistym, o woni właściwej przyjemnie aromatycznej, o smaku ostro aromatycznym.

Na przekroju poprzecznym białawym albo białawo-szarym tkanka korowa, równie jak i część środkowa, wewnątrz cienkiej linii pochwy ochronnej będąca, okazuje się kropkowaną od bardzo licznych komórek olejonośnych brunatnych albo cytrynowo-żółtych.

Aqua aromatica spirituosa. Electuarium aromaticum.

Resina Dammar. Żywica damarowa.

Agathis loranthifolia Salisbury, Soplica wschodnia i inne drzewa w Indyach Wschodnich. Coniferae, Szpilkowe. Araucarieae, Igławy.

Ziarna zaokrąglone, podłużne, gruszkowate albo stalaktyczne, lub masy bezpostaciowe różnej wielkości, prawie cytrynowo-żółte, przeźroczyste,

na złamie muszlowym lśniące jak szkło, dające się łatwo rozcierać na proszek biały, prawie bezwonny, pomiędzy palcami cokolwiek lepkie, obficie rozpuszczalne w eterze, chloroformie i dwusiarczku węgla, mniej w wyskoku, roztwory zaś ~~są~~ sǫ bardzo lepkie.

Emplastrum adhaesivum.

Resina Guajaci. Żywica gwajakowa.

Guajacum officinale, Gwajakowiec lekarski p. Lignum Guajaci.

Sok żywiczny, dobrowolnie albo w skutek umyślnego zranienia drzewa wypływający, na powietrzu stężały, albo też otrzymany przez wygotowanie albo wytopienie twardzieli drzewa, przychodzi w ziarnach kulistych albo prawie kulistych różnej wielkości, ~~albo~~ bądź w masach bezkształtnych czarno-zielonych albo czarno-brunatnych, obsypanych po wierzchu proszkiem prawie zielonawym, twardych, kruchych, na złamie lśniących jak szkło, przezroczystych w bardzo cienkich kawałeczkach, jasno zielono-brunatnawych, mających smak cokolwiek ostry i gorzkawy, woń ostateczną, słabą, na ciepło więcej występującą.

Ucierana na proszek żywica bieleje, od ciał utleniających zielenieje albo niebieszczeje; rozpuszcza się w wyskoku i wodniku potasowym.

Tinctura.

Resina Jalapae. Żywica jalapowa.

Weź: korzenia jalapowego grubo tłuczonego — pięćset gramów. — 500

Naparza się

wody wrzącej — dostateczną ilością,

moczy przez trzy dni, poczem wyciska i suszy.

Na wysuszone korzenie nalewa się

wyskoku — tysiąc gramów. — 1000

Po dwudziestoczterogodzinnem wytrawiżniu ciecz zlewa się, a pozostałość wyprasowaną wytrawia się ponownie z taką samą ilością wyskoku, co się aż do trzeciego razu powtarza. Z nacieków zmieszanych i przesączonych oddziela się wyskok przez przekroplenie w łaźni wodnej. Pozostałość daje się do wody przekroplonej wrzącej i gotuje, aby wypędzić ostatnie ślady wyskoku, poczem oddzieloną żywicę od cieczy nad nią będącej, dobrze się wymywa, wkłada ~~się~~ do naczynia porcelanowego i ogrzewa w łaźni wodnej, dopóki ~~aż~~ cząstka wyjęta i oziębiona krucha się nie okaże.

W flaszeczki utoczoną przechowuje się.

Powinna mieć złam ~~świecący~~ lśniący, barwę żółto-brunatną, być kruchą; rozpuszczać się łatwo w wyskoku, słabo w eterze. Za ogrzaniem powinna rozpuszczać się w pięciu częściach amoniaku, a ten roztwór nie ~~powinien galaretowacieć~~ ma się ścinać ~~się~~ w galaretę po oziębieniu, tym też mącić się po zakwaszeniu kwasem chlorowodorowym.

Roob Juniperi. Powidełko jałowcowe.

Weź: owoców jałowca dojrzałych, świeżych — dowolną ilość.

Przetłuczone gotuje się ~~w~~ w dostatecznej ilości wody przekroplonej, ~~dostatecznej ilości~~,

dopóki nie zmiękną, poczem się je wyciska.

Ciecz przecedzoną ~~od~~paruje się do zawiesistości miodu i na

~~soku zagęszczonego~~ soku zagęszczonego — każde trzy części

dodaje się

cukru sproszkowanego — jedną część ~~jedną część~~

i na miernym ogniu zagęszcza na powidełko.

Roob Sambuci. Powidełko bzowe.

Weź: owoców bzu świeżych — dowolną ilość.

Mięszając, ogrzewa się aż do zawrzenia, poczem ciecz przepuszcza ~~się~~ przez sito włosiane, a pozostałość wyciska ~~się~~ ~~w~~ w worku płóciennym w prasie. Sok wyciśnięty i przecedzony gotuje się aż do zawiesistości gęstego wyciągu, poczem na

soku zgęszczonego — dziewięć części ~~dziewięć części~~

dodaje się

cukru sproszkowanego, — jedną część ~~jedną część~~,

i przy wolnym ogniu wśród nieustannego mięszania podparowuje ~~się~~ na powidełko.

Electuarium lenitivum.

Rotulae Menthae piperitae. Cukierki miętowe.

Weź: Kołaczyków z cukru siedemdziesiąt gramów; 70

obracając w naczyniu odpowiedniem zwilża się je mięszaniną

olejku z mięty pieprznej i

eteru po jednym gramie. 1.

Przechowuje się w naczyniu szklannem, dobrze zatkanem.

Saccharum. Cukier.

Kawałki krystaliczne zbite, suche, bardzo białe, nie zmieniające się na powietrzu. ~~rozpuszczony w wodzie przekroplonej w połowie swego ciężaru~~

Cukier ~~w połowie ciężaru swego wody przekroplonej rozpuszczony~~, bez jakiejkolwiek pozostałości, powinien tworzyć cukrowiec bezbarwny i bezwonny, który po zmieszaniu z wyskokiem w jakimkolwiek stosunku, powinien dawać ciecz ~~jasną~~ przezroczystą. Czy to wodny, czy to wyskokowy roztwór nie powinien się natychmiast mącić ze szczawianem amonowym, zaledwie zaś tylko mącić się może z azotanem barowym, azotanem srebrowym lub ze siarkanem sodowym.

Saccharum Lactis. Cukier mlekowy.

Cukier mlekowy przyrządzony z serwatki mleka krowiego, przysłanym być w tabliczkach albo w masach zbitych, krystalicznych, przeważnie zaś w laskach walcowatych, u szczytu stożkowatych, aż do sześciu centimetrów grubych, twardych, złożonych z kryształów wielkich, pryzmatycznych, białawych, prawie przeźroczystych, bezwonnych, w smaku słodkawych, trzeszczących między zębami, skupionych promieniście i na sobie ułożonych, dających proszek biały, który powinien się powoli rozpuszczać w wodzie zimnej bardzo łatwo zaś w wodzie wrzącej.

Odrzuca się cukier mlekowy mający woń zjełczałą i barwę żółtą.

Santoninum. Santonina.

Kryształy tabliczkowate lub blaszki łuskowate, bezbarwne, gorzkie, pod wpływem światła żółtniejące, topiące się za ogrzaniem (przy ciepłocie 170°) podczas tego częściowo się przestalają a częściowo rozkładają.

Santonina rozpuszcza się w wodzie zimnej tylko mało, trudno zaś w wrzącej. 43 części wyskoku zimnego, 3 wrzącego, 172 części eteru, 4 części chloroformu rozpuszczają jedną część santoniny.

Roztwór wyskokowy, za dodaniem wodnika potasowego rozpuszczonego, przyjmuje barwę purpurową, powoli znikającą. Z alkaliami i z wapnem tworzy santonina połączenia łatwo w wodzie rozpuszczalne.

Santonina gotowana ze stu częściami wody i pięciu częściami kwasu siarkowego rozcieńczonego i oziębiona, traci smak gorzki; ciecz przesączona nie powinna się mącić z dodanym kwasem chromowym.

Przechowuje się w naczyniu poczernionem.

Trochisci.

Sapo kalinus. Mydło potażowe.

Mydło w handlu znajdujące się, przyrządzone przez gotowanie wodnika potasowego rozpuszczonego i oleju tłustego, przedstawia masę miękką, śliską, brudno-brunatną, woni właściwej nieprzyjemnej.

Na powietrzu nie twardnieje; rozpuszcza się łatwo w wodzie i wyskoku bez wydzielania oleju.

Spiritus Saponis kalini. Unguentum sulfuratum.

Sapo medicinalis. Mydło lekarskie.

Weź: wodnika sodowego rozpuszczonego, c. g. 1·35 sto gramów. 100

Ogrzewa się je i wśród ciągłego mieszania powoli dodaje szmalcu wieprzowego świeżego, na wolnym ogniu stopionego dwieście gramów. 200

Po zmieszaniu pozostawia się je w łaźni wodnej, mieszając niekiedy, do-

póki smalec nie zniknie.

Masę po oziębieniu stwardniałą, kraje się w kawałki i suszy w miejscu umiarkowanie ciepłem.

Powinno być białem, twardem, łagodnie alkaliczne, nie żrące w smaku, zupełnie rozpuszczalnem w wodzie i wyskoku.

Mydło okazujące wykwit krystaliczny, składający się z węglanu sodowego, uważać należy jako nie dobrze oczyszczone i wysuszone. Przylegający proszek krystaliczny zeskrobuje się.

Pilulae laxantes.

Sapo venetus. Mydło weneckie.

W handlu znajdujące się, przyrządzone z oliwy, powinno być białem, twardem, woni nie zjełczałej, zupełnie rozpuszczalne w wyskoku rozcieńczonym.

~~W handlu znajdujące się, przyrządzone z oliwy, powinno być białem, twardem, woni nie zjełczałej, zupełnie rozpuszczalne we wyskoku rozcieńczonym~~

Emplastrum saponatum. Linimentum saponato-camphoratum. Spiritus saponatus.

Secale cornutum. Sporysz.

Fungus Secalis.

Claviceps purpurea T-u-l-a-s-n-e, Sporysz żytni, grzyb roczny albo dwuletni

Pyrenomycetes, Otoczniowate.

Podkładki trwałe tego grzyba, rosnące w kwiatach traw, szczególniej na życie, Secale cereale, tępo trójkątne, proste albo kabłąkowate, ku obu końcom zwężone, na piętnaście do dwudziestu pięciu milimetrów długie, na trzy do pięciu milimetrów grube, zewnątrz fioletowo-czarniawe, za świeża zebrane opylone, wewnątrz białawe albo cokolwiek czerwonawe, na złamie zbite, o woni grzyby przypominającej, początkowo słodkawe, potem cokolwiek ostre w smaku.

Jak najlepiej wysuszony sporysz przechowuje się nie dłużej nad rok w naczyniach szklannych, dobrze zatkanych.

Odrzuca się robaczywe, zjełczałe, wydające woń amoniakalną.

Extractum.

Semen Colchici. Nasienie zimowitu.

Colchicum autumnale Linn., Zimowit jesienny roślina trwała, bulwiasta, wszędzie u nas zamieszkująca łąki wilgotne. Liliaceae, Liliowate. Colchicaceae, Zimowitowate.

Wysuszone, zupełnie dojrzałe nasiona prawie kuliste, dwa do trzech milimetrów w średnicy mające, u nasady o przypięciu cokolwiek kończystem, zawierające białko, twarde, o skórce zewnątrz matowej, czerwono-brunatnej, bardzo delikatnie dołkowato-kropkowanej. Zarodek mały prosty, leży w części

obwodowej białka zbitego, szaro-białawego, rogowatego, prawie naprzeciw przyszepia
Są w smaku bardzo ostre i gorzkie; należy je starannie i nie dłużej nad rok
przechowywać.

Tinctura. Vinum.

Semen Cydoniae. Nasienie pigwy.

Cydonia vulgaris G-e-r-s-o-o-n; Pigwa pospolita, drzewo na Wschodzie swojskie, u nas często hodowane. Rosaceae, Różowate. Pomeae, Jabłkowe.

Nasiona wysuszone, po kilkanaście posklejane, odwrotnie jajowate, ścięśnięte, kanciaste albo klinowate, prawie trójkanciaste, cokolwiek zaostrzone; na pięć do ośmiu milimetrów długie, o łusce na zewnątrz fioletowo-brunatnej, okrytej błonką białawą, matową, o przybłonku złożonym z komórek zawierających obfity klej, które po nasiąknięciu wilgocią pęcznieją i w skórce rozerwane klej wydają, dlatego nasiona całe wodą zwilżone, stają się ślizgiemi, a tłoczone z wodą dają kleik.

Mucilago.

Semen Lini. Nasienie lnu.

Linum usitatissimum; L-i-n-n. Len pospolity, roślina roczna, u nas bardzo często uprawiana. Linaceae, Lnowate.

Nasiona jajowate, ściśnione, u brzegu zaś zwężone, na cztery do pięciu milimetrów długie, po stronie wierzchołka tępego, cokolwiek skośnego znaczka, lekko zaciśnięte, opatrzone okrywą nasienną bardzo gładką, lśniącą, brunatną, cienką, sztywną, mającą naskórek zawierający kleik, dla tego po rozmiękczeniu w wodzie stają się śliziskiemi; ziarnko białawe albo zielonawe, nie zawierające skrobi; smak ich łagodny, oleisty, nie zjełczały.

Zmieniać je należy co rok.

Species emollientes.

Semen Myristicae. Nasienie muszkatołowca.

Nux moschata.

Myristica fragrans, Muszkatołowiec właściwy p. Macis.

Jądro nasienia postaci jajowatej albo prawie kulistej, dwa do trzech centimetrów w średnicy mające, ciężkie, zewnątrz siatkowato-pomarszczone, brunatnawe, opylone zazwyczaj proszkiem białym, opatrzone u podstawy znaczkiem, u wierzchołka plamką zawodnikową, a po stronie mniej wypukłej szwem bruzdowanym; białko szaro-białe, oleisto-mączyste, zawierające u podstawy zarodek, marmurkowane od zwojów wewnętrznej skórki nasiennej ciemno-brunatno-żółtej; woń i smak silnie aromatyczne.

Jądra spleśniałe, lekkie, robaczywe, równie jak i podłużne a większe

w smaku i woni słabszych, pochodzących od Myristica fatua (H-o-u-t-t.) Mu-
szkatołowca czczego, odrzucić należy.

Aqua aromatica spirituosa. Electuarium aromaticum. Spiritus aromaticus.

Semen Quercus. Nasienie dębu.

Quercus pedunculata, Dąb szypułkowy i Quercus sessiliflora, Dąb bezszypułkowy p. Cortex Quercus.

Dojrzałe, wysuszone nasiona, nie zawierające białka, składające się z dwóch liścieni, często już rozdzielonych, podłużnych, lub jajowato-podłużnych, płasko-wypukłych, na dwa do dwóch i pół centimetra długich, grubych, twardych, sztywnych, jasno-brunatnawych, na grzbiecie wypukłym podłużnie prążkowanych, w części najwyższej od strony wewnętrznej płaskiej albo cokolwiek wklęsłej opatrzonych małym korzonkiem, albo podłużnym dołkiem, wewnątrz białawych albo jasno-żółtych, w smaku słodkawych, gorzkawych i ściągających.

Odrzuca się niedojrzałe, robaczywe albo od starości zepsute.

Nasiona w naczyniu żelaznem, wśród nieustannego mięszania tak długo prażone, dopóki nie przybiorą barwy brunatnej i staną się łatwo łamliwemi, dają Semen Quercus tostum, nasiona dębowe prażone. Po oziębieniu tłucze się je na gruby proszek.

Semen Sabadillae. Nasienie kichawicy.

Sabadilla officinarum, B-r-a-n-d-t, Kichawica lekarska, roślina cebulkowata, dziko rosnąca na Andach meksykańskich, w Gwatemali i Wenezueli. Liliaceae, Liliowate. Colchicaceae, Zimowitowate.

Nasiona podłużne albo lancetowate, ku górze zaostrzone, nieregularnie kanciaste, prawie do ośmiu milimetrów długie, białkowate, o skórze nasiennej cienkiej, lśniącej, brunatno-czarnej, pomarszczonej. Zarodek mały leży u podstawy białka zbitego, mięsistego, białawego.

Smak ich gorzki i ostry; należy je starannie przechowywać.

Unguentum.

Semen Sinapis. Nasienie gorczycy.

Brassica nigra K-o-ch, Kapusta czarna, u nas swojska i uprawiana. Cruciferae, Krzyżowe.

Dojrzałe nasiona wysuszone, prawie kuliste, o średnicy jednego do półtora milimetra; skorupka zewnątrz brunatno-czerwona, przedstawiająca się pod soczewką siatkowato-dołkowaną; o zarodku bezbiałkowym, zielonawo-żółtym, oleistym, pozwijanym; o liścieniach dwóch przylegających do siebie, korzonek walcowaty, wzniesiony; są bezwonne, przy żuciu początkowo gorzkawe, kwaskowate i oleiste, potem bardzo ostre, piekące.

Proszek z nasion żółtawo-zielonawy, mąka gorczyczna, Farina semi-
num Sinapis, w stanie świeżym zawsze w aptekach powinna być w zapasie.
Wodą zwilżony wywięzuje woń lotną, bardzo ostrą.

Nasienie gorczycy nie powinno być zafałszowane nasionami in-
nych krzyżowych, mianowicie nasionami Rzepy, Brassica Rapa (L-i-n-n.) więk-
szymi, gładszymi, ciemno-brunatnymi, mniej ostrymi, albo nasionami Gorczycy
białej, Sinapis alba (L-i-n-n.), większymi, gładszymi, żółtymi.

Semen Strophanthi . . . .

Gatunek Strophanthus, ... , krzak z rodzaju Apocy-
neae, Tojnowych, prawdopodobnie Strophantus hispidus D.C.

Czupryniowate; dojrzałe, wysuszone nasiona, po oddaleniu dzióba
długiego, chwościastego, na dwanaście do dwudziestu dwóch milimetrów długie,
na trzy do pięciu milimetrów grube, ściśnione, płasko-słabo-wypukłe, podłużno-li-
nijkowate, albo lancetowate, zaostrzone, po stronie cokolwiek wypukłej tępo li-
stewkowate; kruche mające złam równy, o okrywie średnio grubej, na zewnątrz
obsłane pilśnią szaro-zieloną, składającą się z włosków długich, naciśniętych,
jedwabisto-białawych, o jądrze złożonem z powłóczki cienkiej, prawie chrząstko
watej, żółtawej i z zarodka białego, oleisto-mięsistego, z podłużnych liścieni, ko-
rzonka długiego, walcowatego.

Przez moczenie w wodzie oddziela się łatwo okrywa błonkowata, powłoczka i jądro.

Nasienie ma woń właściwą, słabą, odrażającą, smak bardzo gorzki.

Tinctura.

Semen Strychni. Nasienie kulczyby.

Nux vomica.

Strychnos Nux vomica Linn., Kulczyba wronieoko, drzewo w Indyach Wschodnich. Loganiaceae, Płotatowate.

Nasiona krążkowate, często cokolwiek skrzywione, na brzegu zgrubiałe, w środku wypukłe, mające dwa do dwóch i pół centimetra w średnicy, o powłoce miękkiej jedwabistej, zielonawej lub żółtawo-szarej z gęsto naciśniętych włosków, o znaczku przy brzegu będącym, brodawki postać mającym, z białkiem chrząstkowatem, białawem albo szaro-zielonawem, dwudzielnem, na brzegu zrośniętem, zawierającem zarodek pozaśrodkowy z liścieniami płaskimi, sercowatymi, dłoniasto pięcio- do siedmio-nerwowymi, liściastymi i z zarodkiem obłym; smak ich bardzo gorzki.

Extractum. Tinctura.

Serum Lactis. Serwatka.

Weź: mléka świeżego krowiego osiemset gramów. 800
Przegotowuje się; pod koniec wrzenia dodaje ~~się~~ się
octu osiem gramów. 8.
Po zwarzeniu się ciecz w pół ochłodzoną cedzi ~~się~~ się, miesza przez skłócenie z pianą ubitą
z białka z jaja kurzego,
i ponownie zagotowuje.
Po powtórnem przecedzeniu dodaje się
węglanu magnowego dostateczną ilość,
aż do zobojętnienia kwasu, poczem serwatkę w pół ostudzoną przesącza przez bibułę.
Jeżeli żądaną jest serwatka kwaśna, nie dodaje się węglanu magnowego.

Solutio arsenicalis Fowleri. Rozczyn arszenikalny Fowler[a]
Liquor Kalii arsenicosi.

Weź: kwasu arsenawego sproszkowanego,
węglanu potasowego czystego po jednym gramie. 1.
Do stawania utartych i zmieszanych dodaje się
wody przekroplonej dziesięć gramów. 10

Ogrzewa się je w kolbce aż do zupełnego rozpuszczenia ~~się~~ kwasu arsenawego, a do oziębionej cieczy dodaje się

wyskoku aromatycznego	pięć gramów, 5
wody przekroplonej	dostateczną ilość,
aby ciężar całej cieczy wynosił	sto gramów. 100.

Poczem przesącza się.

Ma to być ciecz przezroczysta ~~jasna~~, bezbarwna, mocno ~~silnie~~ alkaliczna, po przesyceniu kwasem chlorowodowym wydzielająca ~~ostrzegająca~~ obfity osad żółty za dodaniem kwasu siarkowodowego.

Pięć gramów tego arszenikalnego roztworu zmieszane z dwudziestu gramami wody przekroplonej i z jednym gramem dwuwęglanu sodowego, potrzebować powinny najmniej sto dwadzieścia osiem miligramów jodu, rozpuszczonego w dziesięciu centm. sześć. (10 CC) wody przekroplonej z pomocą dwóch decygramów jodku potasowego, aby kilka kropel chloroformu z tą mieszaniną kłóconych zabarwiło się trwale różowo.

Species. Ziółka.

Ciała przeznaczone do zrobienia ziółek rozdrabnia się jednostajnie przez krajanie, siekanie lub tłuczenie. Przy rozdrabnianiu powstały drobny proszek oddala się, chyba że domięszanie jego ~~wskazanem~~ poleconem jest, w którym

w wypadku ziółka przed wydaniem dobrze przemięszać należy.

Do kataplazmów przysposabiane ziółka przerabia się na gruby proszek.

Species Althaeae. Ziółka ślazowe.

Weź:	liści ślazowych	tysiąc gramów,	1000
	korzenia ślazowego	pięćset gramów,	500
	" lukrecyowego	dwieście pięćdziesiąt gramów,	250
	kwiatu ślazikowego	sto gramów.	100

Przechowuje się po skrajaniu i zmięszaniu.

Species amaricantes. Ziółka gorzkie.

Weź:	ziela piołunu,		
	ziela tysiącznika,		
	skórki z owocu pomarańczy	po sto gramów,	100
	liści bobrownika,		
	korzenia tataraku,		
	korzenia goryczki	po pięćdziesiąt gramów	50
	kory cynamonowej	piętnaście gramów.	15.

Mięsza się skrajane i potłuczone.

Species aromaticae. Ziółka aromatyczne.

Weź: ziela lebiodki,
liści szałwii,
" mięty kędzierzawej,
kwiatu lawendy — po sto gramów. 100
Pokrajane miesza się.

Species aromaticae pro cataplasmate.
Ziółka aromatyczne do kataplazmów.

Weź: ziółek aromatycznych — dowolną ilość.
(Natłuky je przetłuc)
~~Przetłukuje się~~ je na gruby proszek.

Species emollientes. Ziółka odmiękczające.

Weź: liści ślazowych,
liści ślazikowych,
ziela nostrzyku — po sto gramów. 100
Do pokrajanych dodaje się
~~siemienia~~ nasienia ~~lnu~~ lnianego przetłuczonego — dwieście gramów. 200.

Species emollientes pro cataplasmate.

Ziółka odmiękczające do kataplazmów.

Weź: ziółek odmiękczających dowolną ilość.

Należy je przetłuc ~~Przetłukuje się~~ je na gruby proszek.

Species laxantes St. Germain.

Ziółka przeczyszczające Św. Germana.

Weź: liści senesowych pozbawionych żywicy trzydzieści pięć gramów, 35
kwiatu lipowego dwadzieścia gramów, 20
owocu kopru dziesięć gramów, 10
dwuwinianu potasowego sproszkowanego pięć gramów. 5.

Pokrajane i przetłuczone miesza się dobrze, co się też powtarza przed każdem wydawaniem.

Species Lignorum. Ziółka z drzew.

Weź: korzenia Łopuchowego,
korzenia sarsaparylli,
" lukrecyi, po pięćdziesiąt gramów, 50
drzewa sandałowego czerwonego
drzewa jałowcowego, po dwadzieścia pięć gramów, 25
" gwajakowego,
korzenia sasafrasu po sto gramów. 100.

Miesza się pokrajane.

Species pectorales. Ziółka piersiowe.

Weź: liści ślazowych dwieście gramów, 200
korzenia lukrecyowego sto pięćdziesiąt gramów, 150
" ślazowego,
kaszki perłowej po pięćdziesiąt gramów, 50
kwiatu dziewanny,
" ślazika,
" maku polnego,
owoców badyanku po pięć gramów 5
Pokrajane i potłuczone miesza się.

Spiritus. Wyskoki.

W celu przyrządzenia wyskoków przekroplonych używa się zawsze ziół pokrajanych lub przetłuczonych, które przed przekropleniem moczy się w przepisanej ilości wyskoku przez dwanaście godzin; przekrapla się zaś w łaźni wodnej.

Lecznicze wyskoki przekroplone powinny mieć woń i smak lotnych i w wyskoku rozpuszczalnych części z tych leków, z których mają być przysposabiane.

Przechowywać należy zaś je w naczyniach najszczelniej zatkanych, w miejscu

ciemnem a chłodnem.

Spiritus Aetheris. Wyskok eteryczny.
Liquor Hoffmanni.

Weź: eteru	dwadzieścia pięć gramów,	25
wyskoku	siedemdziesiąt pięć gramów,	75

Zmieszane przechowuje się w flaszce szczelnie zatkanej.
Ma to być ciecz ~~[illegible]~~ przeźroczysta, c. g. 0·820.
Spiritus Ferri sesquichlorati aethereus.

Spiritus Anisi. Wyskok anyżkowy.

Weź: owocu anyżku pospolitego przetłuczonego	dwieście pięćdziesiąt gramów,	250
wyskoku	tysiąc gramów,	1000
wody	tysiąc pięćset gramów.	1500

Po dwunastogodzinnem moczeniu ~~[illegible]~~ odkrapla się tysiąc pięćset gramów. 1500

Spiritus aromaticus. Wyskok aromatyczny.
Spiritus Melissae compositus.

Weź: liści melisowych	pięćset gramów,	500
skórki z owocu cytryny	dwieście gramów,	200

owocu kolędry | trzysta gramów, | 300
nasienia kardamonu,
nasienia muszkatowca,
kory cynamonowej | po osiemdziesiąt gramów. | 80.

Po pokrajaniu i przetłuczeniu nalewa się na nie

wyskoku | dwa tysiące pięćset gramów, | 2500
wody | pięć tysięcy gramów. | 5000

Po dwunastogodzinnem moczeniu ~~odciąga~~ odkrapla się

trzy tysiące gramów. | 3000

Mixtura oleoso-balsamica. Solutio arsenicalis Fowleri.

Spiritus camphoratus. Wyskok kamforowy.

Weź: kamfory przetłuczonej | sto gramów, | 100
wyskoku oczyszczonego | dziewięćset gramów. | 900

Odstawia się w miejsce zimne aż do rozpuszczenia się kamfory, poczem ~~się~~ przesącza.

Spiritus Carvi. Wyskok kminkowy.

Przy~~sposabia~~rządza się z przetłuczonych owoców kminku jak wyskok anyżkowy.

Spiritus Ferri sesquichlorati aethereus.

Wyskok eteryczny z półtorachlorkiem żelazowym.

Weź: półtorachlorku żelazowego krystalicznego   piętnaście gramów,   15
wyskoku eterycznego   sto osiemdziesiąt gramów.   180

Miesza się przez kłócenie we flaszce szczelnie zatkanej i na działanie promieni słonecznych wystawia, dopóki ciecz nie stanie się bezbarwną, poczem ciecz oddziela się od osadu i przezroczystą we flaszce zatyczką szklanną opatrzonej tak długo pozostawia, aż ciecz zżółknie.

Powinien mieć smak żelazisty, ściągający.

Spiritus Juniperi. Wyskok jałowcowy.

Weź: owoców jałowca potłuczonych   sto pięćdziesiąt gramów,   150
wyskoku zgęszczonego   pięćset gramów;   500
wody   tysiąc gramów.   1000

Po dwunastogodzinnem moczeniu odkrapla się sześćset gramów.   600

Spiritus Lavandulae. Wyskok lawendowy.

Przyrządza się z kwiatów lawendy jak wyskok jałowcowy.

Spiritus Saponis kalini.

Spiritus Menthae piperitae. Wyskok z mięty pieprzowej.

Przyrządza się z liści mięty pieprznej jak wyskok jałowcowy.

Spiritus Rosmarini. Wyskok rozmarynowy.

Przyrządza się z liści rozmarynu jak wyskok jałowcowy.

Spiritus saponatus. Wyskok mydlany.

Weź: mydła weneckiego	sto dwadzieścia pięć gramów,	125
wyskoku	siedemset pięćdziesiąt gramów,	750
olejku lawendowego	dwa gramy,	2.
wody przekroplonej	dwieście pięćdziesiąt gramów.	250

Wytrawia się aż do rozpuszczenia się mydła i przecedzony przechowuje.

Spiritus Saponis kalini. Wyskok mydlany potażowy.

Weź: mydła potażowego	dwieście gramów,	200
wyskoku lawendowego	sto gramów.	100

Wytrawia się aż do rozpuszczenia ~~się~~ mydła i przecedza. Przechowuje się w naczyniu szczelnie zatkanem.

Spiritus Sinapis. Wyskok gorczyczny.

Weź: olejku gorczycznego eterycznego	jeden gram,	1.
wyskoku rozcieńczonego	pięćdziesiąt gramów.	50

Przyrządza się na poczekaniu.

Spiritus Vini concentratus. Wyskok zgęszczony.

Ma być przeźroczystym jak woda, bezbarwnym, o woni i smaku czysto wyskokowym, bez oddziaływania, wolnym od wszelkiego zanieczyszczenia niedogonem, c.g. 0·830–0·834.

Wyskok zmięszany z wodą w jakimkolwiek stosunku mącić się nie powinien; wyparowany do dziesiątej części pierwotnej swej objętości z dodaniem kilku kroplami wodnika potasowego i potem kwasem siarkowym zakwaszony niepowinien wydawać woni niedogonu; po ostrożnem nalaniu w rurce odczynnikowej na równą objętość kwasu siarkowego zgęszczonego, płaszczyzna, którą się obie ciecze stykają, nie powinna barwić się ani różowo, ani czarno. Wyskok wyparowany do sucha nie ma żadnej reszty pozostawiać, ani też zmieniać lub mącić za dodaniem azotanu srebrowego; nie powinien się też barwić od kwasu siarkowodowego lub amoniaku.

W stu częściach powinien zawierać 87·2–85·6 ciężarów, zaś 90–91·2 objętości alkoholu.

Spiritus Vini dilutus. Wyskok rozcieńczony.

Weź:	wyskoku zgęszczonego	tysiąc gramów,	1000
	wody przekroplonej	czterysta dwadzieścia osiem i pół grama.	428·5.

Mięsza się. Powinien mieć c.g. 0·894–0·896.

Zawiera w stu częściach 64·0–59·9 ciężarów, 70–67·5 objętości alkoholu.

Spiritus Vini Cognac. Koniak.

Przyrządzony przez przekroplenie z wina powinien być ~~jasnym~~ przeźroczystym, barwy żółtawej albo brunatno-żółtawej, o woni i smaku przyjemnym, wyskokowym, obojętnym, c. g. 0·925–0·920.

~~Po~~Winien być zupełnie wolnym od alkoholu amylowego i zawierać w stu częściach na wagę czterdzieści pięć do pięćdziesięciu części ~~na wagę~~ alkoholu.

Vinum Chinae.

Stibium Kalio-tartaricum. Winian potasowo-antymonowy.

Kalium stibio-tartaricum. Tartarus emeticus. Tartarus stibiatus.

Kryształy czworościenne, białe, wietrzejące na powietrzu; albo proszek bardzo biały, początkowo słodki, potem drażniący, metaliczny w smaku, w wodzie, szczególniej ~~we~~ wrzącej łatwo rozpuszczalny.

Roztwór wodny, oddziaływujący ~~lekko~~ słabo kwaśno daje z wodą wapienną osad biały, rozpuszczalny łatwo w kwasie octowym; zakwaszony zaś kwasem chlorowodowym ~~opuszcza~~ tworzy z kwasem siarkowodowym osad pomarańczowy, nierozpuszczalny w węglanie amonowym.

Pół grama winianu potasowo-antymonowego rozpuszczonego w dziesięciu gramach kwasu chlorowodowego rozcieńczonego, z dodaniem kilku kropel kwasu siarkowodowego świeżo zrobionego, odstawione w miejsce ciepłe w naczyniu przykrytym, nie powinno ~~opuszczać~~ wydzielać osadu żółtego siarczku arsenowego,

ani też barwić się żółto w skutek śladów tegoż.

Vinum Stibii Kalio-tartarici.

Stibium sulfuratum aurantiacum. Siarczek antymonu czerwony

Sulfur auratum Antimonii.

Weź: węglanu sodowego krystalicznego tysiąc dziewięćset gramów 1900

wrzucone do kociołka żelaznego rozpuszcza się

~~we wody wrzącej~~ w ośmiu tysiącach czterystu gramach. 8400

wody wrzącej

Potem dodaje się gęstwę przysposobioną

z tlenku wapniowego czterystu dwudziestu gramów 420

i wody dwóch tysięcy pięciuset gramów. 2500

Po zagrzaniu do wrzenia dodaje się

siarki sproszkowanej dwieście dziesięć gramów 210

siarczku antymonowego jak najdrobniej sproszkowanego

sześćset trzydzieści gramów. 630

Gotuje się, uzupełniając wodę wyparowaną, dopóki barwa szara nie zniknie.

Poczem kociołek odstawia ~~się~~, aby osad opadł na dno, ściąga się ciecz przeźroczystą ~~jasną~~

i ~~pod~~parowuje aż do krystalizacyi, a kryształy omywa się małą ilością rozpuszczonego wodnika sodowego.

Trzysta pięćdziesiąt gramów 350

~~tych~~ kryształów

rozpuszcza się

i mięsza ~~ze wody przekroplowej~~ wody przekroplonej w dwóch tysiącach gramów 2000

z kwasu siarkowego zgęszczonego czystego stu pięciu gramami. 105

zy rozcieńczonymi

wody przekroplonej czterema tysiącami trzystoma gramami. 4300.

Osad pomarańczowy przy tem powstały, przez odstanie i wymywanie dobrze wyługowany, wysuszony w miernem cieple, przechowuje się w naczyniu szklannem, dobrze zatkanem, poczernionem.

Ma to być proszek bardzo drobny, czerwono-pomarańczowy, silnie barwiący, bez woni i smaku, rozpuszczający się w kwasie chlorowodowym z pozostawieniem siarki, zupełnie zaś w wodniku sodowym rozpuszczonym.

Wytłoczony ze słabym roztworem kwasu winowego, powinien dawać ciecz, która przesączona za dodaniem kwasu siarkowodowego nie ~~powinna~~ ma tworzyć ~~opuszczać~~ żadnego albo tylko bardzo nieznaczny osad pomarańczowy.

Siarczek antymonowy pomarańczowy rozpuszczony w siarczku amononowym, a z tego roztworu za dodaniem nadmiaru kwasu chlorowodowego utworzony ~~ponownie~~ osad, wodą omyty i tłoczony z dziesięciokrotną ilością roztworu węglanu amonowego, powinien dawać przesącz, który ostrożnie kwasem chlorowodowym zakwaszony, nie ~~powinien~~ ma wytwarzać ~~opuszczać~~ żółtego osadu siarczku arsenu, ani też za dodaniem kwasu siarkowodowego wskazywać na ślady tegoż przez zabarwienie się cieczy na żółto.

Stibium sulfuratum nigrum. Siarczek antymonu czarny.
Antimonium crudum.

Kawałki ciężkie, czarno-szare, złożone z kryształków igiełkowatych, metalicznie połyskujących, kruchych, nie zmieniające się na powietrzu, na mienym ogniu topiące się, wydające gaz kwas siarkowodowego po nalaniu kwasu chlorowodowym.

Kropla roztworu kwaśnego puszczona na blaszkę platynową, za włożeniem ziarnka cynku metalicznego pokrywa ją czarną plamą, powstałą w skutek zredukowanego antymonu.

Strychninum nitricum. Azotan strychniny.

Delikatne białe kryształki, jedwabisto-połyskujące, bardzo gorzkie w smaku, łatwo rozpuszczalne w wodzie i wyskoku wrzącym, trudniej zaś w wyskoku i w wodzie zimnej; rozpuszczalne również w glicerynie. Roztwór wodny nie zmienia papieru odczynnikowego, za dodaniem wodnika potasowego rozpuszczonego tworzy osad biały, w nadmiarze odczynnika nierozpuszczalny. Kryształek azotanu strychniny wrzucony do wrzącego kwasu chlorowodowego, zabarwia go na czerwono; z kwasem siarkowym zgęszczonym daje roztwór bezbarwny; roztarty z kwasem azotowym zgęszczonym, okazywać powinien barwę żółtawą, nigdy zaś czerwoną.

Zgęszczony roztwór wodny za dodaniem rozpuszczonego kwasu chromo

wego wydziela czerwono-żółty krystaliczny osad, który kwasem siarkowym zgęszczonym zwilżony, barwi się niebiesko lub fioletowo.

Przy żarzeniu powinien się spalać bez pozostawienia jakiejkolwiek reszty.

Styrax liquidus. Styraks ciekły.

Liquidambar orientalis Miller, Styrakowiec wschodni, drzewo w Azyi Małej. Hamamelideae, Oczarowate.

Balsam przyrządzony z kory, tworzy masę ciągłą, ciekłą, lepką, tonącą w wodzie i zmięszaną z małą ilością wody, mętną, szaro-brunatnawą, o woni właściwej, przenikliwej, o smaku korzennym, gorzkawym.

Z równym ciężarem zgęszczonego wyskoku powinien tworzyć rozczyn, który po przesączeniu i wyparowaniu ma pozostawiać masę brunatno-żółtawą, przeźroczystą, w wyskoku także przeźroczysto rozpuszczalną.

Przed użyciem należy go oczyścić przez rozpuszczenie w połowie jego ciężaru benzolu, przesączenie i podparowanie.

Succus Liquiritiae. Lukrecya czarna.

Wyciąg zgęszczony, przyrządzony przez wygotowanie pokrajanego korzenia lukrecyowego z wodą, wyciśnięcie i podparowanie, przychodzi w laskach walcowatych, długich prawie na piętnaście centimetrów, grubych na półtora do dwóch centimetrów,

na powierzchni gładkich, czarnych, twardych, lecz w cieple mięknących, o złamie gru
bo muszlowatym, połyskujących, pół przeźroczystych w cienkich kawałeczkach, bru
natnych, o woni właściwej, przyjemnych, bardzo słodkich w smaku.

Sto części towaru w handlu się znajdującego wyługowane wodą, przy ciepłocie 50° nie przekraczającej, nie powinny pozostawiać więcej nad dwadzieścia pięć części. Nie ma ~~powinna~~ być także zafałszowaną mąką zbożową, skrobią albo dextryną, co łatwo ~~jest~~ pod mikroskopem rozpoznać.

Do użytku farmaceutycznego zastosować wolno lukrecyę czarną, oczyszczoną, Succus Liquiritiae depuratus, przysposobioną przez rozpuszczenie handlowej w zimnej wodzie, przesączenie i podparowanie.

<u>Pasta Liquiritiae flava.</u>

Sulfur depuratum. Siarka oczyszczona.
Flores sulfuris loti.

Weź:	siarki przesiałonej	sto gramów;	100
	~~które~~ rozciera się z	z siedemdziesięciu ~~oma~~ gramami	70
	~~z~~ wody przekroplonej	~~siedemdziesięcioma gramami~~	~~70~~
	i amoniaku	dziesięciu ~~oma~~ gramami.	10

Odstawia się mieszaninę na jeden dzień, przez który to czas, często się ją przerabia, poczem osad od cieczy oddzielony, dobrze wymyty po wysuszeniu przesiewa ~~się~~ przez sito.

Ma to być proszek drobny, cytrynowo-żółty; całkiem suchy, który po tłóczeniu z amoniakiem ~~ma~~ winien dawać po odsączeniu ciecz bezbarwną, po wyparowaniu nie pozostawiającą żadnej reszty; po zwilżeniu nie ~~powinien~~ ma zmieniać niebieskiego papieru odczynnikowego na czerwony.

Ogrzewany powinien się spalić z pozostawieniem bardzo nieznacznej reszty.

Pulvis Liquiritiae compositus.

Sulfur praecipitatum. Siarka strącona.
Lac sulfuris.

Weź: Tlenku wapniowego świeżo wypalonego dwieście gramów. 200

Po zarobieniu w kociołku żelaznym na gęsto

~~z wody~~ wody z tysiącem i dwustu gramami 1200

dodaje się

siarki przesianej pięćset gramów, 500

wody pięć tysięcy gramów. 5000

Razem ~~połączone~~ przerobione ~~zmieszane~~ wśród ciągłego mieszania gotuje się przez godzinę i wyparowaną wodę uzupełnia.

Poczem ciecz zlewa się do flaszki, po oziębieniu szczelnie zatyka, a pozostałość gotuje ~~się~~ ponownie przez pół godziny.

~~z wody~~ wody. z trzema tysiącami gramów × 3000

Ciecz tę zlewa się także do flaszki, z której po ustaniu się osadu, ściąga się lewarem ciecz przezroczystą do naczynia dosyć obszernego i wśród ciągłego mięszania dodaje następujące połączenie ciecz zrobioną

z kwasu chlorowodorowego zgęszcz. dostat. ilości (blizko siedemdziesiąt gramów

i wody potrójnej ilości,

uważając, aby ciecz jeszcze słabo alkalicznie oddziaływać nie przestała.

Osad ztąd powstały oddziela się śpiesznie od cieczy nad nim będącej, wodą przekroploną omywa tak długo, aż ciecz odchodząca nie będzie się już więcej mącić ani ze szczawianem amonowym, ani też z azotanem srebrowym, poczem suszy się w miejscu umiarkowanie ciepłem i przechowuje po roztarciu na jak najdrobniejszy proszek.

Ma to być proszek bardzo drobny, bezpostaciowy, białawy, obojętnie oddziaływujący, spalający się bez pozostałości.

Siarka osadzona, tłoczona z dwudziestowu częściami amoniaku powinna dawać przesącz, który po zakwaszeniu kwasem chlorowodorowym, albo za dodaniem kwasu siarkowodorowego, nie powinien się barwić żółto.

Sulfur sublimatum. Siarka przesadzona.
Flores sulfuris.

Proszek cytrynowo-żółty, w wodzie nierozpuszczalny, rozpuszczający się słabo w wyskoku, eterze, chloroformie i olejach tłustych, łatwo zaś w dwusiarczku

węgla. Wilgony z wodą udziela jej nazwyczaj oddziaływania kwaśnego.

Ogrzewany na powietrzu zapala się, ~~rozszerz~~ wydając woń kwasu siarkawego; spalony może pozostawiać tylko nieznaczną ~~...~~ a resztę.

Sulfur depuratum. Sulfur praecipitatum. Unguentum sulfuratum.

Syrupi. ~~Cukrowce~~ Ulepki.

W przyrządzaniu ulepków jest przyjęta następująca zasada. ~~W zasadzie w ten sposób przyrządza się cukrowce, że~~ Potłuczony cukier rozpuszcza się w cieczy, przepisanej dla mającego się robić ~~cukrowca~~ ulepku, ~~przyczém~~ biorąc ~~się~~ na sto części cieczy, sto sześćdziesiąt części cukru, już to przez jednorazowe zagotowanie, już to przez dłuższe gotowanie, a w razie gdyby ciecz mętną była, jeszcze przez ~~sklarowanie~~ wyjaśnienie (białkiem.

Potem cedzi się ~~cukrowce~~ ulepki przez flanelę, a zupełnie oziębione przechowuje ~~się~~ w naczyniach zatkanych, w miejscu zimnem i suchem.

Lotne aromatyczne części dodaje się do oziębionego ~~cukrowca~~ ulepku.

Wszystkie ~~cukrowce~~ ulepki powinny być ~~jasne~~ przezroczyste, z wyjątkiem migdałowego.

Syrupus Althaeae. ~~Cukrowiec~~ Ulepek ślazowy.

Weź: korzenia ślazowego pokrajanego	dwadzieścia gramów,	20
wody przekroplonej zimnej	trzysta gramów.	300

Moczy się przez dwie godziny, często mięszając, potem cedzi ~~się~~ nie wyciskając, a

~~w cieczy odstałonej~~ w cieczy sortanej ~~w~~ w dwustu pięćdziesięciu gramach 250

rozpuszcza się przez jedno zagotowanie

cukru potłuczonego czterystu gramów. 400

Syrupus amygdalinus. ~~Cukrowiec~~ Ulepek migdałowy.

Syrupus emulsivus.

Weź: migdałów słodkich obłuskanych osiemdziesiąt gramów, 80

migdałów gorzkich obłuskanych dwadzieścia gramów. 20

Tłucze się w moździerzu

z ~~cukru sproszkowanego~~ cukru sproszkowanego ze ~~sto~~ stu dwudziesto~~ma~~ gramami 120

na jednostajną masę, poczem (należy domieszać ~~domieszywa się~~) wśród ciągłego ~~ucierania~~ przerabiania

wody przekroplonej dwieście gramów 200

w celu ~~zrobienia~~ otrzymania mleczanki.

Do cieczy przecedzonej i wyciśniętej przez flanelę dodaje się

cukru sproszkowanego dwieście gramów. 200

i przez dłuższe mięszanie zamienia na ~~cukrowiec~~ ulepek.

Syrupus Aurantii corticis. ~~Cukrowiec~~ Ulepek z pomarańczowych skórek

Weź: skórki pomarańczowej pokrajanej,

wyskoku rozcieńczonego po trzydzieści gramów, 30

wody przekroplonej trzysta gramów. 300

Wytrawia się przez dobę w naczyniu zatkanem.

Cieczy przecedzonej i wyciśniętej	dwieście pięćdziesiąt gramów	250
i cukru potłuczonego	czterysta gramów	400

~~warzy~~ gotuje się na ~~cukrowcu~~ ulepek, po przecedzeniu i wystygnięciu którego dodaje się

nastoju ze skórek pomarańczowych	trzydzieści gramów.	30

Syrupus Capilli Veneris. ~~Cukrowiec~~ Ulepek kapilorkowy.

Weź: ziela kapilorku pokrajanego	dziesięć gramów;	10

naparza się przez godzinę

~~we wody przekroplonej~~ wody przekroplonej;	w stu dwudziestu gramach,	120
Cieczy odcedzonej i wyciśniętej	sto gramów	100
~~z cukru przetłuczonego~~ cukru przetłuczonego	ze stu sześćdziesięciu gramami	160

~~nagotowuje~~ gotuje się na ~~cukrowcu~~ ulepek, który wyjaśnia się białkiem, a po przecedzeniu dodaje ~~się~~

wody z kwiatów pomarańczowych	~~dwa gramy~~ dwa gramy.	~~2~~ 2

Syrupus Cinnamomi. ~~Cukrowiec~~ Ulepek cynamonowy.

Weź: kory cynamonowej drobno potłuczonej	dwadzieścia pięć gramów,	25
wody cynamonowej wyskokowej	sto dwadzieścia pięć gramów;	125

wytrawia się przez dwadzieścia cztery godzin w zatkanem naczyniu, a

w cieczy przecedzonej   stu gramach   100

rozpuszcza się, raz zagotowawszy,

cukru potłuczonego   sto sześćdziesiąt gramów   160

~~przez jedno zagotowanie na cukrowice~~ ulepek a wreszcie cedzi.

Syrupus Citri. ~~Cukrowice~~ Ulepek cytrynowy.

Weź: soku cytrynowego świeżo wyciśniętego, przez odstanie i przesączenie oczyszczonego   sto gramów,   100

cukru potłuczonego   sto sześćdziesiąt gramów.   160

Po jednorazowem zagotowaniu i przecedzeniu przechowuje się. ~~cukrowice~~

Syrupus Ferri jodati. ~~Cukrowice~~ Ulepek z jodkiem żelazawym.

Weź: żelaza sproszkowanego   cztery gramy,   4.

wody przekroplonej   osiemdziesiąt siedem gramów,   87.

wsypuje się i wlewa ~~się~~ do flaszki i powoli dodaje

jodu   dziesięć gramów.   10

Wstrząsa się aż do ukończenia działania chemicznego, i dopóki roztwór nie okaże barwy jasno-zielonej, ~~a~~ wtedy przesącza się, nie wymywając sączka poprzednio wodą zwilżonego.

Ciecz przepływająca ~~się~~ zbiera się do flaszki, w której znajduje się

cukru sproszkowanego   sto czterdzieści jeden gramów.   141

Po zatkaniu flaszki dopomaga się do rozpuszczenia cukru przez kłócenie i ogrzewanie.

Ulepek ~~Cukrowiec~~ ten zawiera w stu częściach około pięć części jodku żelazawego.

Syrupus Ipecacuanhae. Ulepek ~~Cukrowiec~~ wymiotnicowy.

Weź: sproszkowanego korzenia wymiotnicy. jeden gram. 1.

Często kłócąc, moczy się przez dwa dni w pięciu gramach 5

wyskoku rozcieńczonego i czterdziestu gramach ~~pięciu gramach~~ 40 ~~5~~

~~i~~ wody przekroplonej. ~~czterdziestu gramach~~. ~~40~~

Cieczy odcedzonej i przesączonej czterdzieści dwa gramy 42

i cukru sproszkowanego sześćdziesiąt gramów 60

~~pojednokrotnem raz zagotowuje aroid się na ulepek cukrowiec na koniec się a wreszcie cedzi~~.

cedzi się po jednokrotnem zagotowaniu.

Syrupus Menthae. Ulepek ~~Cukrowiec~~ miętowy.

Weź: liści mięty pieprz~~o~~wej pokrajanych dwadzieścia gramów; 20

zwilżone dziesięcioma gramami 10

wyskoku ~~dziesięcioma gramami~~ ~~10~~

moczy się przez dwadzieścia cztery godzin w stu gramach 100

~~w~~ wody przekroplonej. ~~stu gramach~~. ~~100~~

~~Cieczy odcedzonej~~ Ośmdziesiąt gramów 80

cieczy odcedzonej ~~i cukru przetłuczonego~~ i sto dwadzieścia gramów 120

cukru przetłuczonego

~~po zagotowaniu~~ ~~się~~ ~~a wreszcie~~ cedzi się po zagotowaniu.

Syrupus Mororum. ~~Cukrowiec~~ Ulepek morwowy.

Weź: dojrzałych owoców z morwy czarnej — trzy tysiące gramów; 3000
do rozgniecionych na gęstwę dodaje się
cukru przetłuczonego — dwieście gramów. 200

Pozostawia się je aż do ukończenia ~~się~~ fermentacyi wyskokowej, poczem cedzi i wyciska we worku płóciennym, a
~~soku~~ przez odstanie się oczyszczonego i przesączonego soku sto gramów 100
cedzi się raz zagotowawszy ~~się~~ na ~~cukrowiec~~ ulepek ze stu sześćdziesięcioma gramami 160
z cukru potłuczonego. ~~stu sześćdziesięciu gramami~~ ~~160~~
~~a wreszcie~~ ~~nakoniec się~~ ~~cedzi~~.

Syrupus Papaveris. ~~Cukrowiec~~ Ulepek makówkowy.
Syrupus Diacodii.

Weź: owoców maku potłuczonych — dwudziestu gramów, 20
zwilżonych — dziesięcioma gramami 10
wyskoku rozcieńczonego — ~~dziesięcioma gramami~~ ~~10~~
wytrawia się przez godzinę w łaźni wodnej — ze stu gramami 100
z wody przekroplonej. — ~~stu gramami.~~ ~~100~~
W siedemdziesięciu gramach 70

cieczy odcedzonej
rozpuszcza się sto trzydzieści gramów 130
cukru przetłuczonego. ~~sto trzydzieści gramów. 130~~

Podczas gotowania wyjaśnia się ~~cukrowiec~~ ulepek białkiem, a wreszcie cedzi.

Syrupus Rhei. ~~Cukrowiec~~ Ulepek ~~rumbarbarowy~~ rzewieniowy

Weź: korzenia ~~rumbarbarowego~~ rzewieniowego przetłuczonego dwadzieścia pięć gramów, 25
węglanu potasowego czystego pół grama, 0·5
wody przekroplonej wrzącej trzysta gramów. 300
Zaparza się przez godzinę.
Do cieczy ~~silnie~~ dokładnie odciśniętej w ilości dwustu pięćdziesięciu gramów 250
dodaje się czterysta gramów
cukru przetłuczonego ~~czterysta gramów;~~ 400
zagotowuje, wyjaśnia białkiem i wreszcie cedzi.

Syrupus Ribium. ~~Cukrowiec~~ Ulepek porzeczkowy.

Przyrządza się ze świeżych zgniecionych owoców porzeczki czerwonej, Ribes rubrum, jak ~~cukrowiec~~ ~~m~~ ulepek morwowy.

Syrupus Rubi Idaei. ~~Cukrowiec~~ Ulepek malinowy.

Przysposabia się z owoców maliny, Rubus Idaeus, dojrzałych, zgniecio-

nych na gęstwę, podobnie jak ~~cukrowiec~~ ulepek morwowy.

Syrupus Senegae. Ulepek krzyżownikowy.

Weź: korzenia krzyżownika grubo sproszkowanego pięć gramów, 5
wyskoku rozcieńczonego dziesięć gramów, 10
wody przekroplonej czterdzieści gramów. 40
Moczy się przez dwie godziny a w czterdziestu gramach 40
cieczy odcedzonej i przesączonej
rozpuszcza się ~~przy~~ przez jednorazowe zagotowanie
cukru przetłuczonego sześćdziesiąt gramów 60
i wreszcie cedzi.

Syrupus Sennae cum Manna. ~~Cukrowiec~~ Ulepek senesowy z manną.

Syrupus mannatus.

Weź: liści senesowych pokrajanych trzydzieści pięć gramów, 35
badyanku przetłuczonego dwa gramy, 2
wody przekroplonej wrzącej trzysta pięćdziesiąt gramów. 350
Naparza się przez dwie godziny, a w dwustu pięćdziesięciu gramach 250
cieczy przecedzonej
rozpuszcza się
cukru przetłuczonego czterysta gramów 400

i manny sto gramów. 100

Do zagotowania się, wyjaśnia się białkiem, a przecedzony przechowuje.

Hydromel infantum.

Syrupus simplex. Ulepek zwykły.

Weź: cukru przetłuczonego czterysta gramów, 400

wody przekroplonej dwieście pięćdziesiąt gramów. 250

Zagotowawszy na ulepek, wyjaśnia się białkiem, a przecedzony zachowuje.

Emulsio oleosa.

Talcum. Łojek.

Talcum Venetum.

Proszek krystaliczny biały, w dotknięciu tłusty, c. g. 2.7, nie zmieniający się podczas ogrzewania w rurce szklannej.

Terebinthina. Terpentyna.

Terebinthina communis.

Pinus Laricio P-o-i-r-e-t, Pinus silvestris L-i-n-n, sosna pospolita i inne gatunki sosny, Pinus, drzewa swojskie w Europie i w Ameryce północnej. Coniferae, Iglaste. Abietineae, Jodłowate.

Naturalny balsam wypływający z pni naciętych, gęsty, ziarnisty,

mętny, ciągły, lepki, białawy albo jasno-żółty, okazujący pod mikroskopem kryształy osetkowate, mający woń właściwą, nieprzyjemną, przenikliwą, smak gorzkawy, drażniący.

Przez pewien czas w spokoju pozostawiony tworzy na powierzchni warstwę jasną i przezroczystą o barwie bursztynowej.

Terebinthina Veneta. Terpentyna wenecka.

Terebinthina laricina.

Pinus Larix Linn., Modrzew pospolity, drzewo swojskie, powszechnie znane. Coniferae, Iglaste. Abietineae, Jodłowate.

Balsam naturalny wypływający z pnia ~~zranionego~~ naciętego, dosyć gęsty, ciągły, zazwyczaj ~~jasny~~ klarowny, przezroczysty, jednostajny, o barwie żółtawej albo zielonawo żółtej, o woni balsamicznej, nie nieprzyjemnej, w smaku ostro aromatyczny, gorzkawy.

Ogrzewany w łaźni wodnej pozostawia po utraceniu olejku eterycznego, żywicę jasną, po oziębieniu zbitą, kruchą. Powinien się rozpuszczać zupełnie w zgęszczonym wyskoku i dawać ~~jasny~~ przezroczysty roztwór.

Emplastra: adhaesivum, Cantharidum, Cantharidum perpetuum, Conii, Diachylon compositum, Meliloti, oxycroceum.

Thymolum. Tymol.

Kryształy tabliczkowate, bezbarwne, przypominające wonią olejek tymiankowy, smaku aromatycznego piekącego, topiące się w ciepłocie około 50°, we wodzie zaledwie rozpuszczalne, łatwo zaś we wyskoku, eterze, chloroformie i w rozpuszczonym wodniku sodowym. Kryształ do wody wrzucony opada na dno, stopiony pływa na powierzchni ~~wody~~ tejże.

Tymol powinien się rozpuszczać w zwykłej ciepłocie w czterokrotnym ciężarze kwasu siarkowego zgęszczonego, ciecz żółta (mająca barwę żółtawą na ogrzaniem staje się różową. Ten rozczyn wlany do dziesięciokrotnej ilości wody i przesycony węglanem ołowiowym, a następnie przesączony, barwi się fioletowo-niebiesko na dodaniem małej ilości półtorachlorku żelazowego.

Tymol w otwartem naczyniu wystawiony na działanie ciepła łaźni wodnej, powinien się zupełnie ulotnić, wodny zaś rozczyn jego powinien oddziaływać obojętnie i nie barwić się na dodaniem półtorachlorku żelazowego.

Tincturae. Nastoje.

Przy przyrządzaniu nastoi w ogólności wytrawia się przy ciepłocie 40° nieprzechodzącej rozdrobnione ciała, przez trzy do sześciu dni we flaszce zatkanej z wyskokiem w tym stosunku, aby jedna część ciała posiadającego słabsze działanie dawała pięć części nastoju, ciecz zaś przez przecedzenie, a w razie potrzeby przez wyciśnięcie oddziela się od pozostałości i przesącza, skoro się odstoi.

Nastoje z ciał gwałtowniej działających przysposabia się we wytrawiaczu;

do którego wrzuca się ciała poprzednio zwilżone i moczy przez 48 godzin z dostateczną ilością cieczy na nie nalanej. Poczem po oddzieleniu cieczy nalewa się na pozostałość częściowo nową ilość cieczy do wytrawiania przepisanej, dopóki z jednej części ciała użytego nie otrzymamy dziesięć części nastoju.

Nastoje przechowuje się we flaszkach najszczelniej zatkanych, w miejscu ciemnem a zimnem. Tylko przezroczyste wolno wydawać.

Tinctura Absinthii composita. Nastój piołunowy złożony.

Weź:	ziela piołunu	pięćdziesiąt gramów,	50
	skórki z owocu pomarańczy	dwadzieścia gramów,	20
	korzenia tataraku,		
	" goryczki	po dziesięć gramów,	10
	kory cynamonowej	pięć gramów.	5
	Na pokrajane i potłuczone nalewa się		
	wyskoku rozcieńczonego	pięćset gramów.	500

Często mieszając, wytrawia się przez 6 dni, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Tinctura Aconiti radicis. Nastój z korzenia tojadu.

Weź:	korzenia tojadu sproszkowanego	dziesięć gramów,	10
	wyskoku rozcieńczonego	sto dwadzieścia gramów.	120

Proszek zwilża się małą ilością wyskoku rozcieńczonego, aby się zbił w grudki i pozostawia przez godzinę. Potem wrzuca się masę do wytrawiacza, dodając rozcieńczonego wyskoku taką ilość, aby masa pokryta była wyskokiem i moczy przez czterdzieści osiem godzin. Po upływie tego czasu odpuszcza się ciecz kroplami i nalewa pozostałą ilość wyskoku rozcieńczonego w pewnych odstępach czasu.

Ciężar nastoju otrzymanego powinien wynosić sto gramów. 100.

Tinctura amara. Nastój gorzki.
Tinctura stomachica.

Weź: liści trójlistu bobrownika,
ziela tysiącznika,
korzenia goryczki,
skórki z owocu pomarańczy po dziesięć gramów. 10
węglanu sodowego krystalicznego pięć gramów, 5
wody wyskokowo-cynamonowej pięćset gramów. 500

Pokrajane i przetłuczone te ilości moczy się przez trzy dni, potem cedzi, wyciska i przesącza.

Tinctura Arnicae. Nastój pomornikowy.

Weź: korzenia pomornika — osiemdziesiąt gramów, 80
kwiatów pomornika — dwadzieścia gramów. 20
Na pokrajane i przetłuczone nalewa się
wyskoku rozcieńczonego — pięćset gramów. 500
Wytrawia się przez trzy dni, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Tinctura Aurantii corticis. Nastój ze skórek pomarańczowych

Weź: pokrajanej skórki z owocu pomarańczy — dwadzieścia gramów, 20
wyskoku rozcieńczonego — sto gramów. 100
Wytrawia się przez trzy dni, często mięszając, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Syrupus Aurantii corticis.

Tinctura Belladonnae foliorum. Nastój z liści wilczojagody.

Ze sproszkowanych liści wilczojagody przysposabia się jak nastój z korzeni tojadu.

Tinctura Benzoës. Nastój z bedźwinu.

Weź: bedźwinu przetłuczonego — pięćdziesiąt gramów, 50
wyskoku zgęszczonego — dwieście pięćdziesiąt gramów. 250
Wytrawia się aż do zupełnego rozpuszczenia ~~się~~ żywicy, poczem przesącza.

Emplastrum Anglicanum.

Tinctura Calami aromatici. Nastój tatarakowy.

Tinctura Acori.

Przyrządza się z pokrajanego korzenia tataraku, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Cantharidum. Nastój z przyszczawek.

Ze sproszkowanych przyszczawek z wyskokiem zgęszczonym przyrządza się, jak nastój tojadowy.

Tinctura Cascarillae. Nastój z szakarylli.

Przyrządza się z kory szakarylli grubo przetłuczonej, jak nastój tojadowy.

Tinctura Castorei. Nastój ze stroju bobrowego.

Przyrządza się ze stroju bobrowego drobno pokrajanego i przetłuczonego, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Catechu. Nastój z katechu.

Przyrządza się z katechu grubo przetłuczonego z rozcieńczonym

wyskokiem, jak nastój z będźwinu.

Tinctura Chamomillae. Nastój z rumianku.

Przy~~sposabia~~rządza się z pokrajanych kwiatów rumianku polnego, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Chinae composita. Nastój z kory chinowej złożony.

Weź: kory chinowej ~~ogrubnie~~ grubo sproszkowanej	sześćdziesiąt gramów,	60
pokrajanego korzenia goryczki,		
pokrajanej skórki z owocu pomarańczy	po dwadzieścia gramów,	20
wyskoku rozcieńczonego	trzysta sześćdziesiąt gramów,	360
wody cynamonowej pojedynczej	sto dwadzieścia gramów.	120

Wytrawia się przez sześć dni, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Tinctura Cinnamomi. Nastój z cynamonu.

Przy~~sposabia~~rządza się z ~~ogrubnie~~ grubo potłuczonej kory cynamonu, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Colchici seminis. Nastój z nasienia zimowitu.

Przy~~sposabia~~rządza się z nasienia zimowitu sproszkowanego, jak nastój z ~~tojadowych~~ korzeni tojadu.

Tinctura Digitalis. Nastój z naparstnicy.

Przyrządza ~~sporabia~~ się ze sproszkowanych liści naparstnicy, jak nastój z korzeni tojadu ~~tojadowych~~.

Tinctura Gallarum. Nastój z dębianek.

Przyrządza ~~sporabia~~ się z dębianek grubo ~~ogrubnie~~ sproszkowanych, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Guajaci. Nastój z gwajaku.

Przyrządza ~~sporabia~~ się z żywicy gwajakowej przetłuczonej, jak nastój z będźwinu.

Tinctura Ipecacuanhae. Nastój z wymiotnicy.

Przyrządza ~~sporabia~~ się z grubo ~~ogrubnie~~ sproszkowanego korzenia wymiotnicy, jak nastój z korzeni tojadu.

Tinctura Jodi. Nastój jodowy.

Weź:	jodu	dziesięć gramów	10.
	wyskoku zgęszczonego	sto pięćdziesiąt gramów	150

Rozpuszcza się przez ucieranie w szklannym moździerzu. Ciecz przeźroczysta ~~jasna~~ zł~~awa~~cwa i przechowuje się we ~~w~~ flaszce szczelnie zatkanej.

Tinctura Lobeliae. Nastój ze stroiczki.

Przyrządza się z sproszkowanego ziela stroiczki, jak nastój z tojadu.

Tinctura Malatis Ferri. Nastój z jabłkanu żelazawego.

Tinctura Ferri pomati.

Weź:	wyciągu jabłkanu żelazawego	dwadzieścia gramów,	20
	wody wyskokowo-cynamonowej	sto gramów.	100

Po rozpuszczeniu przesącza się.

Tinctura Myrrhae. Nastój z mirry.

Przyrządza się z grubo przetłuczonej mirry, jak nastój z bedźwinu.

Tinctura Opii crocata. Nastój z makowca i szafranu.

Weź:	szafranu	dwa gramy,	2
	wody wyskokowo-cynamonowej	sto sześćdziesiąt pięć gramów,	165
	wyskoku rozcieńczonego	piętnaście gramów.	15

Moczy się aż do zupełnego wyciągnięcia szafranu, poczem cedzi i wyciska. Dostateczną ilością tak otrzymanej cieczy skrapia się

wysuszonego, grubo sproszkowanego makowca, piętnaście gramów 15

aby się w grudki zbił. Po godzinie wrzuca się do wytrawiacza i na masę nalewa tyle cieczy, aby nią zakrytą była. Teraz moczy się przez czterdzieści osiem

godzin; po upływie których ciecz odpuszcza się kroplami. Na pozostałość zaś nalewa się częściowo pozostałą ilość cieczy, dopóki ciężar wszystkiego otrzymanego nastoju nie będzie wynosił

stu pięćdziesięciu gramów . . 150

Odstawia się w spokojne miejsce na czterdzieści osiem godzin, poczem przecedza.

Nastój z makowca i szafranu zawiera w stu częściach prawie wszystkie części rozpuszczalne z dziesięciu gramów makowca, co prawie jednemu gramowi morfiny odpowiada.

Czterdzieści gramów tego nastoju zmieszane i mocno wstrząśnione z dziesięcioma gramami eteru i dwoma gramami amoniaku w naczyniu odpowiedniem i szczelnie zatkanem i przez jeden dzień w spokoju w ciepłocie 10-15° zostawione, osadzają kryształy, które na małym sączku zebrane i dwukrotnie omyte mieszaniną z dwóch gramów wyskoku rozcieńczonego, tyleż eteru i tyleż wody przekroplonej i w ciepłocie 100° wysuszone, powinny ważyć najmniej 0·38 grm.

Tinctura Opii simplex. Nastój z makowca.

Weź: wyskoku rozcieńczonego dziewięćdziesiąt gramów 90
i wody przekroplonej sto pięćdziesiąt gramów 150
Mieszaniny tej dostateczną ilością skrapia się
wysuszonego, grubo sproszkowanego makowca dwadzieścia gramów, 20

aby się zbił w grudki. Po upływie prawie godziny wrzuca się proszek z makowca do wytrawiacza i polewa dostateczną ilością mieszaniny wyskokowej tak, aby cieczą pokrytym został. Teraz moczy się przez czterdzieści ośm godzin, po upływie których ciecz kroplami się odpuszcza. Na pozostałość nalewa się częściowo pozostałą mieszaninę wyskokową, dopóki ciężar całej otrzymanej cieczy nie dosięgnie

dwustu gramów . . . 200

Nastój z makowca zawiera w stu częściach prawie wszystkie części rozpuszczalne z dziesięciu gramów makowca, co odpowiada jednemu gramowi morfiny.

Czterdzieści gramów nastoju poddane próbie opisanej przy nastoju z makowca z szafranem, mają wydawać nie mniej jak 0·38 grm. morfiny.

Tinctura Ratanhiae. Nastój z ratanii.

Przyrządza się ze sproszkowanego korzenia ratanii, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Rhei aquosa. Wodny nastój z rzewienia.

Weź:	pokrajanego korzenia rzewienia	dziesięć gramów,	10
	węglanu sodowego krystalicznego	trzy gramy,	3
	wody przekroplonej wrzącej	sto pięćdziesiąt gramów.	150

Naparza się przez kwadrans, potem cedzi, wyciska i po oziębieniu przesącza.

Tinctura Rhei vinosa Darelli.
Winny nastój z rzewienia podług Darella.

Weź: przetłuczonego korzenia rzewieniu dwadzieścia gramów, 20
pokrajanej skórki z owoców pomarańczy pięć gramów, 5
przetłuczonego nasienia kardamonu dwa gramy, 2
malagi dwieście gramów. 200
Moczy się je przez trzy dni, cedzi, wyciska i w cieczy rozpuszcza
cukru sproszkowanego trzydzieści gramów; 30
po rozpuszczeniu zaś przesącza.

Tinctura Spilanthis composita. Złożony nastój z ślinniku.

Weź: pokrajanego ziela ślinniku dwadzieścia pięć gramów, 25
~~ogrubnie~~ grubo przetłuczonego korzenia zębownika dwadzieścia gramów, 20
wyskoku rozrzedzonego sto dwadzieścia gramów. 120
Moczy się przez trzy dni, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Tinctura Strophanti. Nastój z . . . .

Weź: ~~ogrubnie~~ grubo sproszkowanego nasienia . . . . pięć gramów, 5
które uwalnia się od oleju tłustego dostateczną ilością
eteru.
Poczem z pozostałego
nasienia

i wyskoku zgęszczonego . dostatecznej ilości

przysposabia się nastoju na wagę sto gramów . 100

i to w wytrawiaczu podobnie, jak nastój z korzeni tojadu.

Tinctura Strychni. Nastój z kulczyby.

Tinctura Nucis vomicae.

Przyrządza się ze sproszkowanego nasienia kulczyby, jak nastój z korzeni tojadu.

Tinctura Valerianae. Nastój z kozłka.

Przyrządza się ze sproszkowanego korzenia kozłka, jak nastój ze skórek pomarańczowych.

Tinctura Vanillae. Nastój z wanilii.

Weź: owocu wanilii drobno pokrajanego dziesięć gramów. 10

Rozkłóca się ze stu gramami 100

wyskoku zgęszczonego ~~stu gramami~~ ~~100~~

i często mieszając wytrawia przez ośm dni, poczem cedzi, pozostałość ~~silnie~~ mocno wyciska i wreszcie przesącza.

Trochisci. Kołaczyki.

Kołaczyki przysposabia się w ogóle w następujący sposób: lek przepisany miesza się najdokładniej z dostateczną ilością cukru sproszkowanego, tak, aby mające się otrzymać kołaczyki jeden gram ważyły. Poczem zarabia się odpowiednią ilością wyskoku rozcieńczonego, a przez ugniatanie wilgotnego proszku przemienia się go na masę dosyć spoistą, z której urabia się przepisaną ilość kołaczyków.

Trochisci Ipecacuanhae. Kołaczyki z wymiotnicą.

Weź: sproszkowanego korzenia wymiotnicy	jeden gram,	1.
cukru sproszkowanego	pięćdziesiąt gramów,	50
wyskoku rozcieńczonego	dostateczną ilość,	
aby otrzymać masę, z której urabia się kołaczyków	sto.	

Trochisci Santonini. Kołaczyki z santoniną.

Weź: santoniny sproszkowanej	dwa i pół grama,	2.5
cukru sproszkowanego	sto gramów,	100
wyskoku rozcieńczonego	dostateczną ilość	
do zamienienia na masę, z której urabia się kołaczyków	sto.	

Unguenta. Maście.

Maści w ogóle przysposabia się w ten sposób, że ciała trudniej topliwe same przez się, albo też zmięszane z małą ilością ciała łatwiej topliwego ogrzewa się, i potem do masy stopionej dodaje ~~się~~ ciała łatwiej topliwe, wystrzegając się, aby ciepłota nie ~~podniosła się~~ była wyższa nad tę, jakiej potrzeba.

Poczem zmięszane, jeszcze na gorąco się cedzi przez płótno i starannie dalej się zmięsza aż do ~~oziębienia~~ ostygnięcia.

Ciała lotne jak olejki eteryczne, kamforę dodaje się do maści na wpół ostudzonej.

Do maści domięszywanych proszków tylko w stanie najdrobniejszym używać wolno, a nadto należy je poprzednio rozetrzeć z małą ilością oleju lub stopionej maści.

Maści nie powinny ~~mogą~~ być niedbale zmięszane i zjełczałe.

Unguentum aromaticum. Maść aromatyczna.

Weź: pokrajanego ziela piołunu	sto dwadzieścia pięć gramów,	125
wyskoku rozcieńczonego	dwieście pięćdziesiąt gramów;	250

utłuczone na masę wytrawia się przez sześć godzin, poczem ogrzewa

~~ze szmalcu wieprzowego~~ szmalcu wieprzowego	z tysiącem gramów	1000

aż do zniknięcia wilgoci i cedzi.

W przecedzonym ~~cieczy~~ tłuszczu roztapia się

wosku żółtego	dwieście pięćdziesiąt gramów,	250

olejku ~~bobkowego~~ wawrzynowego sto dwadzieścia pięć gramów. 125
Po przecedzeniu i oziębieniu dodaje się
olejku jałowcowego,
olejku z mięty pieprznej,
olejku rozmarynowego,
olejku lawendowego x po dziesięć gramów 10
i miesza na maść jednolitą.

Unguentum Cerussae. Maść blejwasowa.

Weź: szmalcu wieprzowego dwieście gramów, 200
plastru diachylowego pojedynczego czterdzieści gramów; 40
~~[illegible]~~ do stopionych i oziębionych dodaje się wśród ciągłego mieszania
węglanu ołowiowego jak najdrobniej sproszkowanego
sto dwadzieścia gramów 120
i na jednostajną maść urabia.

Unguentum Diachylon. Maść diachylowa.

Unguentum Diachylon Dr. Hebra.

Weź: plastru diachylowego pojedynczego, świeżo przyrządzonego sto gramów. 100
Do plastru jeszcze ciekłego dodaje się
oliwy ilość dostateczną (: około siedemdziesiąt gramów :),

aby zrobiona maść miękką była, do której dodaje się
olejku lawendowego cztery gramy. 4.

Unguentum emolliens. Maść ~~od~~rozmiękczająca.
Crême céléste.

Weź: wosku białego dziesięć gramów, 10
olbrotu dwadzieścia gramów, 20
olejku migdałowego osiemdziesiąt gramów. 80
Do stopionych, przecedzonych i w pół oziębionych dodaje się wśród starannego ~~ciera~~ ~~nia~~ mieszania
wody różanej dwadzieścia gramów 20
i urabia na miękką maść.

Unguentum Glycerini. Maść glycerynowa.

Weź: skrobi pszenicznej cztery gramy. 4
Miesza się powoli, dodając
glyceryny sześćdziesiąt gramów. 60
i na parowniczce porcelanowej wśród nieustannego mieszania ~~powoli~~ ogrzewa dopóki mieszanina nie zamieni się na maść galaretowatą i przezroczystą.

Unguentum Hydrargyri. Maść rtęciowa.

Weź: rtęci,
lanoliny po dwieście gramów. 200

Nieustannem ucieraniem rozdrabnia się rtęć, tak, aby już więcej kulek metalicznych widać nie było, poczem powoli i ~~dokładnie~~ starannie ~~domieszuje się~~ domieszać należy

maści pojedyńczej dwieście gramów, 200

i na jednostajną maść wyrabić.

Unguentum Juniperi. Maść jałowcowa.

Weź: pokrajanego ziela piołunu sześćdziesiąt gramów, 60
wyskoku rozcieńczonego sto dwadzieścia gramów; 120

ubite na gęstwę wytrawia się przez sześć godzin, poczem ogrzewa ze
~~ze szmalcu wieprzowego~~ szmalcu wieprzowego z pięciuset gramami, 500

aż do zniknięcia wilgoci i wreszcie cedzi.

W przecedzonym rozpuszcza się
wosku żółtego sto gramów 100

a po stopieniu cedzi i do maści oziębionej dodaje
olejku jałowcowego pięćdziesiąt gramów 50.

Unguentum Plumbi acetici. Maść z octanem ołowiowym.

Weź: smalcu wieprzowego trzysta gramów, 300
wosku białego sto gramów. 100

Do stopionych, przecedzonych i na wpół oziębionych dodaje się częściowo, wśród nieustannego mięszania,

octanu ołowiowego — sześć gramów 6

rozpuszczonych — ~~w Dw~~ w dwudziestu gramach 20

~~dx~~ wody przekroplonej — ~~dwudziestu gramach~~ ~~20~~

i zarabia na jednostajną maść.

Unguentum rosatum. Maść różana.

Unguentum pomadinum.

Weź: szmalcu wieprzowego — trzysta gramów, 300

wosku białego — siedemdziesiąt pięć gramów. 75.

Do stopionych, przecedzonych i wpół oziębionych tych tłuszczów dodaje się

olejku bergamotowego — półtora grama, 1·5

olejku różanego — pół grama, 0·5.

i mięsza ~~się~~ na maść jednostajną.

Unguentum Sabadillae. Maść z kichawicą.

Weź: maści pojedyńczej na wolnym ogniu stopionej — dwieście gramów; 200

do tejże przy nieustannem ucieraniu dodaje się częściowo

nasienia kichawicy sproszkowanego — pięćdziesiąt gramów 50

a ~~pod~~ w końcu

olejku kwiandowego | dwa gramy | 2.
i (na maść jednostajną urabia).

Unguentum simplex. Maść pojedyncza.
Weź: szmalcu wieprzowego | dwieście gramów, | 200
wosku białego | pięćdziesiąt gramów; | 50.
stopione i przecedzone miesza się na maść aż do ostygnięcia.
Unguentum Hydrargyri. Unguentum Sabadillae.

Unguentum sulfuratum. Maść siarczana.
Weź: mydła potażowego
szmalcu wieprzowego | po sześćdziesiąt gramów; | 60
do stopionych na wolnym ogniu i przecedzonych (trzeba domieszać) się częściowo, przesiewając przez sito
siarki przepłatanej | trzydzieści gramów | 30
i węglanu wapniowego rodzimego sproszkowanego | dwadzieścia gramów, | 20
które były poprzednio dokładnie zmieszane.
Przy końcu dodaje się
smoły ciekłej | trzydzieści gramów | 30.
i urabia na maść jednostajną.

Unguentum Zinci oxydati. Maść z tlenkiem cynkowym.

Unguentum Zinci Wilsonii.

Weź: smalcu wieprzowego nabędźwinowanego sto gramów, 100

wosku białego dwadzieścia gramów. 20

Do stopionych, przecedzonych i na wpół oziębionych domieszać należy ~~się~~

tlenku cynkowego dwadzieścia gramów, 20

roztartego poprzednio z dziesięcioma gramami 10

olejku migdałowego ~~dziesięcioma gramami~~ ~~10~~

i urabiać na maść jednostajną.

Vaselinum. Wazelina.

Masa mazista, żółta, przeźroczysta, bezwonna, obojętnie oddziaływająca, topiąca się w cieple około 35°, nierozpuszczalna w wodzie, bardzo trudno w wyskoku, łatwo zaś ~~rozpuszczalna~~ w eterze i chloroformie.

Powinna się spalać przy ogrzewaniu z pozostawieniem tylko śladów popiołu. Nie ma się zmieniać od wodnika sodowego.

Veratrinum. Weratryna.

Proszek biały, ~~żółty~~ ostry w smaku, bezwonny, pobudzający jednak ~~zaś~~ do silnego kichania, alkalicznie oddziaływający, topiący się w cieple na masę podobną do żywicy, rozpuszczający się łatwo w wyskoku i chloroformie, trudniej w eterze, a

zaledwie w ~~x~~ wodzie. Z kwasem chlorowodorowym rozcieńczonym daje roztwór gorzki i ostry.

Zwilżona kwasem siarkowym zgęszczonym barwi się początkowo żółto, potem krwisto-czerwono, a nakoniec fioletowo. Z kwasem chlorowodorowym wrzącym daje roztwór czerwony.

Ogrzewana nie powinna prawie żadnej ~~pozostałości~~ reszty pozostawiać.

Vinum Chinae. Wino chinowe.

Weź: kory chinowej przetłuczonej,
koniaku po gramów dwadzieścia pięć 25
malagi pięćset gramów; 500
często kłócąc, moczy się przez ośm dni, poczem cedzi, wyciska i sączy.

Powinno być ~~jasnem~~ przeźroczystem, barwy brunatnej.

Vinum Colchici seminis. Wino z nasieniem zimowitu.

Weź: nasienia zimowitu dokładnie przetłuczonego pięć gramów, 5
malagi pięćdziesiąt gramów; 50
wytrawia się, często kłócąc, przez sześć dni, poczem cedzi, wyciska i przesącza.

Vinum Stibii Kalio-tartarici. Wino z winianem potasowo-antymono~~wym~~wym.

Vinum emeticum.

Weź: winianu potasowo-antymonowego najdrobniej sproszkowanego
dziesięć centigramów, 0·10

malagi dwadzieścia pięć gramów; 25

rozpuszcza się i przechowuje w naczyniu szczelnie zatkanem.

Zincum chloratum. Chlorek cynkowy.

Masa krystaliczna, biała, rozpływająca się w powietrzu wilgotnem, w wodzie i wyskoku łatwo i zupełnie rozpuszczalna. Rozczyn wodny oddziaływujący kwaśno z dodanym siarczkiem amonowym ~~Strąca~~ ~~opuszcza~~ tworzy osad biały; azotan srebrowy, jakoteż i amoniak sprawiają białe osady, z których każdy rozpuszczalnym jest w nadmiarze amoniaku. Rozczyn wodny nadto przy dodaniu kwasu chlorowodorowego nie powinien się barwić ani z kwasem siarkowodorowym, ani z żelazinkiem potasowym czerwonym, ani też mącić z azotanem barowym; tenże rozczyn ma ~~powinien~~ z nadmiarem amoniaku pozostawać jasnym, a po przesączeniu od osadu czysto białego, powstałego skutkiem dodania nadmiaru siarczku dwuwodu dawać ciecz, która wyparowana do suchości i wyżarzona, nie ma pozostawiać jakiejkolwiek reszty.

Zincum oxydatum. Tlenek cynkowy.
Flores Zinci.

Weź: węglanu sodowego krystalicznego trzysta dwadzieścia gramów; 320
rozpuszcza się je w tysiącu ośmiuset gramach 1800
~~w~~ wody przekroplonej. ~~tysiącu ośmiuset gramach. 1800~~

Do cieczy tej przesączonej i do wrzenia ogrzanej wkrapla się roztwór przysposobiony ~~z~~ z trzechset gramów 300
~~z~~ siarczanu cynkowego i dziewięciuset gramów ~~trzechset gramów~~ 900
z wody przekroplonej ~~dziewięciuset gramów~~. 900.

Po ukończonem wkraplaniu, ciecz jeszcze gotuje się, dopóki osad początkowo galaretowaty nie zamieni się w ziarnisty, na dno opadający.

Po zlaniu nad osadem będącej cieczy wymywa się osad kilka razy wodą wrzącą, dopóki ciecz odsączona nie mąci się więcej z azotanem barowym, poczem dokładnie suszy.

Wysuszoną masę daje się do tygla, który dobrze nakryty ogrzewa ~~się~~ aż do żarzenia tak długo, aż część wyjęta ze środka masy, już więcej z kwasem nie burzy.

Wyżarzony tlenek po sproszkowaniu przechowuje się w naczyniu szczelnie zamkniętem.

Ma to być proszek biały, bardzo drobny, w czasie żarzenia żółty, rozpuszczalny w kwasach bez burzenia. Roztwór uskuteczniony z pomocą kwasu octowego ~~z~~ ~~puszczać~~ wydzielać powinien osad czysto-biały z kwasem siarkowodowym, ~~jasnym~~ przeźroczystym pozostawać z nadmiarem amoniaku, nie mącić się zaś ze szczawianem amonowym albo

fosforanem sodowym.

Proszek tlenku cynkowego kładziony z wodą przekroploną, powinien dawać po odsączeniu ciecz, która ~~po~~ wyparowana żadnej reszty nie ~~powinna~~ ma pozostawić.

Unguentum Zinci oxydati.

Zincum sulfuricum. Siarkan cynkowy.

Kryształki pryzmatyczne, bezbarwne, powoli wietrzejące w suchem powietrzu, bardzo łatwo rozpuszczalne w wodzie. Roztwór wodny oddziaływujący kwaśno ~~wytrąca~~ tworzy osad biały, w kwasach nierozpuszczalny za dodaniem azotanu barowego; wodnik sodowy ~~wytrąca~~ daje osad biały w nadmiarze odczynnika rozpuszczalny, a z tego roztworu ~~strąca~~ wydziela kwas siarkowodorowy biały siarczek cynkowy.

Roztwór wodny ma być bezbarwnym, zakwaszony kwasem siarkowym nie powinien się mącić od kwasu siarkowodorowego, ani też atramentowo się barwić za domieszaniem kwasu garbnikowego; ~~ani~~ albo też ~~wytrącać~~ tworzyć osadu z nadmiarem amoniaku. Ze ~~nadmiarem~~ [illegible] siarczkiem amonowym w nadmiarze, ~~powinien~~ ma dawać ciecz, która od osadu odsączona nie powinna pozostawiać jakiejkolwiek reszty po wyparowaniu i wyżarzeniu.

Badany w przyrządzie Marsh'a, nie powinien wykazywać nawet śladów arszeniku.

Collyrium adstringens luteum. Zincum oxydatum.

Apparatus reagentium. ~~Przybory do rozbiorów~~ Zasób odczynników.

A. Reagentia. Odczynniki.

Do tożsamościowego, jakościowego lub ilościowego badania leków powinny się znajdować w aptekach niżej wyliczone odczynniki w najlepszym stanie, przechowywane w naczyniach zatkanych zatyczką szklanną. Często używane odczynniki w stanie rozpuszczonym pod ręką znajdować się powinny; stosunek ich do ilości wody, z którą się rozczyny przygotowuje, podanym jest w cyfrach dodanych w nawiasie.

Acidum aceticum. Kwas octowy.

Acidum hydrochloricum. Kwas chlorowodowy. [?] solny

Acidum nitricum. Kwas azotowy.

Acidum oxalicum. Kwas szczawiowy.

Acidum picrinicum. Kwas pikrynowy.

Acidum sulfuricum concentratum. Kwas siarkowy zgęszczony.

Acidum sulfuricum dilutum. Kwas siarkowy rozcieńczony.

Acidum sulfurosum. Kwas siarkawy.

Acidum tannicum. Kwas garbnikowy.

Acidum tartaricum. Kwas winowy.

Aether. Eter.

Aether petrolei. Eter z oleju skalnego.

Jego ciężar gat: nie powinien być wyższym nad 0·675. Bibuła nim napojona

po zwilżeniu tegoż, nie powinna mieć woni, ani ~~mieć plamy~~ [też być splamioną].

Ammonia. Amoniak.

Ammonium carbonicum. Węglan amonowy. (3 wody i 1 węgl. am.)

Ammonium chloratum. Chlorek amonowy (1:9).

Ammonium oxalicum. Szczawian amonowy. (1:9).

Ammonium sulfuratum. Siarczek amonowy.

Ciecz otrzymana przez nasycenie wody przekroplonej gazem kwasu siarkowodorowego, opłókiwanym, ~~która~~ nie ~~ma się mącić~~ [mącąca się] za dodaniem rozpuszczonego siarkanu magnowego.

Anilinum sulfuricum. Siarkan anilinowy.

Aqua calcis. Woda wapienna.

Aqua hydrosulfurata. Kwas siarkowodowy.

Woda przekroplona, po uwolnieniu od powietrza przez gotowanie i po oziębieniu, nasyca się opłókiwanym gazem kwasu siarkowodorowego, aż część wyjęta silnie i natychmiast mlecznieć będzie z dodanym roztworem półtorachlorku żelazowego.

Argentum nitricum. Azotan srebrowy. (1:9).

Baryum carbonicum. Węglan barowy.

Baryum chloratum. Chlorek barowy.

Baryum nitricum. Azotan barowy (1:9).

Benzinum. Benzyna.

Jej ciężar gat: nie ~~powinien~~ ma być niższym od 0·680, ani też wyższym nad 0·700. Powinna wrzeć w ciepłocie około 60–80°. Nalana na bibułę ~~powinna~~ ma się ulatniać bez pozostawiania jakiejkolwiek reszty.

Benzolum. Benzol.

Ma być o c. g. 0·880–0·885. Powinien krzepnąć w ciepłocie 0°, wrzeć około 80·5°.

Bromum. Brom.

Calcium sulfuricum. Siarkan wapniowy. (nasycony rozczyn wodny).

Carboneum sulfuratum. Dwusiarczek węgla.

Charta exploratoria caerulea et rubra. Papier odczynnikowy niebieski i czerwony.

Charta exploratoria lutea. Papier odczynnikowy żółty.

Arkuszki białej bibuły barwi się przez zanurzenie w nastoju otrzymanym przez kilkodniowe moczenie i przesączenie jednej części drobno potłuczonego korzenia ostryżu w sześciu częściach wyskoku rozcieńczonego. Napojony papier suszy się w miejscu zacienionem i przechowuje ~~z dala~~ zabezpieczony od wpływu światła.

Chloroformium. Chloroform.

Cuprum laminatum. Blaszka miedziana.

Ferri lamina. Blaszka żelazna.

Ferrum sesquichloratum. ~~Siarczek żelazowy~~ Półtorachlorek żelazowy (1:9).

Ferrum sulfuratum. Siarczek żelazowy.

Ferrum sulfuricum. Siarkan żelazawy.

Glycerinum. Glyceryna.
Hydrargyrum bichloratum. Chlorek rtęciowy. (1:19).
Kalium aceticum. Octan potasowy.
Kalium bichromicum. Dwuchromian potasowy.
Kalium chloricum. Chloran potasowy.
Kalium chromicum. Chromian potasowy.
Kalium ferricyanatum. Żelazicyanek potasowy czerwony.
Kalium ferrocyanatum. Żelazocyanek potasowy żółty.
Kalium hydrooxydatum. Wodnik potasowy (1:9).
Kalium hypermanganicum. Nadmanganezian potasowy (1:100).
Kalium jodatum. Jodek potasowy.
Kalium nitrosum. Azotyn potasowy.
Kalium sulfocyanatum. Siarkocyanek potasowy.
Magnesium sulfuricum. Siarkan magnowy (1:9).
Manganum hyperoxydatum nativum. Nadniedokwas manganezu rodzimy.
Natrium carbonicum. Węglan sodowy (1:9).
Natrium hydrooxydatum. Wodnik sodowy.
Natrium phosphoricum. Fosforan sodowy. (1:9).
Phenolphtaleïnum. Fenolftaleina (w roztworze wyskokowym 1:100).
Plumbum aceticum. Octan ołowiowy.

Solutio Indigo carmini. Rozczyn indigokarminu (1:100).

Solutio laccae musci. Rozczyn lakmusu.

Przetłuczony handlowy lakmus wytrawia się po dwakroć wrzącym wyskokiem, poczem omywa ~~się~~ małą ilością wody. Pozostająca reszta naparza się dwudziestu ~~ma~~ częściami wody wrzącej i przy częstem kłóceniu wytrawia przez kilka dni. Po zlaniu cieczy nad osadem będącej, powtarza się tę czynność, jak długo jeszcze rozczyn ma ciemno-niebieską barwę. Ciecze zmieszane przecedza się. Rozczyn otrzymany rozdziela ~~się~~ na dwie części; do jednej dodaje się kroplami kwasu siarkowego rozcieńczonego dopóki niebieska barwa cieczy nie ~~przejdzie~~ zamieni się do jasno-czerwonej, poczem z drugiej części dodaje się ostrożnie tyle, wiele potrzebnem jest, aby ciecz barwę purpurowo-niebieską przybrała.

Tą cieczą zabarwiają się kawałki białej bibuły w celu zrobienia papieru odczynnikowego niebieskiego.

Aby zaś zrobić papier odczynnikowy czerwony, dodaje się do rozczynu lakmusu tyle kwasu fosforowego, aby ciecz ~~otrzymała~~ miała barwę ~~za~~ niebieskawo-czerwoną. ~~barwę~~.

Rozczyn przechowuje się w ~~k~~ flaszce napełnionej zaledwie do połowy, którą ~~w miejsce~~ zamiast korka zatyka się lekko czopkiem z waty.

Spiritus Vini absolutus. Wyskok bezwodny.

Stannum foliatum. Cyna w listkach.

Zincum granulatum. Cynk w ziarnkach.

Solutiones volumetricae. Rozczyny miareczkowane.

Solutio acidimetrica decinormalis.

Rozczyn miareczkowany alkaliczny 1/10-normalny.

(1cc = 0·004 grm. $NaOH$).

Wodniku sodowego ~~chemicznie cz.~~ cz.: cztery i pół grama 4·500

daje się do kolby, na szyjce której nakreślona linia oznacza ściśle miarę jednego litra i dolewa się

wody przekroplonej wygotowanej i ostudzonej do ciepłoty (15°) zwyczajnej aż do miary jednego litra.

Rozczyn przesącza się, jeżeliby ~~takowy~~ nie był przeźroczystym.

W celu zrobienia rozczynu ~~mianowanego~~ miareczkowanego 1/10-normalnego, rozczyn powyższy rozcieńcza się taką ilością wody przekroplonej (przygotowanej), ile potrzeba, aby każdy centimetr sześcienny tegoż zawierał cztery miligramy wodnika sodowego.

W tym celu do centm: sześć: dwudziestu rozczynu alkalicznego, zabarwionego na niebiesko kilkoma kroplami lakmusu, wkrapla się z rurki z oznaczoną pojemnością (: biurety:) rozczyn miareczkowany kwaśny świeżo przyrządzony, dopóki niebieska barwa cieczy przy mieszaniu nie przejdzie w trwałą czerwoną.

Spotrzebowana ilość rozczynu mia~~nowanego~~ reczkowanego kwaśnego oznacza ilość wodnika sodowego, jaka zawartą jest w dwudziestu centm: sześć: badanego rozczynu. Zatem na każde dwadzieścia centm: sześć: rozczynu wodnika sodowego, dodaje się tyle centm: sześć: wody przekroplonej, ~~wiele~~ ile nad dwadzieścia centm: sześć: roz-

czynu miareczkowanego kwaśnego było zużytych.

W ten sposób roztwór miareczkowany alkaliczny tak jest przyrządzonym, że jakakolwiek jego objętość zrównoważa zupełnie taką samą (objętość) roztworu miareczkowanego kwaśnego.

Solutio alcalimetrica decinormalis.

Roztwór miareczkowany kwaśny 1/10-normalny.

(1cc = 0·0063 grm. $H_2C_2O_4 + 2H_2O$).

Kwasu szczawiowego krystalicznego, chem: cz.

sześć gramów i trzy decigramy 6·300

najdokładniej odważone daje się do kolby, która jest dokładnie na jeden litr wymierzoną i rozpuszcza w dostatecznej ilości

wody przekroplonej przegotowanej i potem oziębionej,

tak, aby otrzymać jeden litr roztworu.

Roztwór przechowuje się we flaszce dokładnie wysuszonej, zatkanej szczelnie, zabezpieczone od światła.

Jeden centm: sześć. tego roztworu, zawierający 6·3 miligrama kwasu szczawiowego krystalicznego, zobojętnia zupełnie cztery miligramy wodnika sodowego, równie jak dziesiątą część ciężaru równoważnikowego każdego innego zasadowego ciała i umożliwia w ten sposób podanie ilości tegoż w miligramach.

Roztwór nie da się długo przechować niezmienionym, dla tego jego wartość trzeba

często doświadczać miareczkowanym roztworem nadmanganczanu potasowego.
Przy zupełnej dobroci roztworów i miareczkowanego kwaśnego i nadmanganczanu potasowego, równe objętości obydwóch ~~przy~~ w ciepłocie 100°, przy dodaniu odpowiedniej ilości kwasu siarkowego tak się rozkładają, że ciecz okazuje się tylko słabo różowo zabarwioną, albo, jeżeliby bezbarwną była, że podobnie zabarwiałaby się za dodaniem jednej kropli roztworu nadmanganczanu potasowego.

Solutio Argenti nitrici decinormalis.

(: 1 CC = 0·017 grm. $AgNO_3$:)

Roztwór azotanu srebrowego 1/10 - normalny.

Azotanu srebrowego krystalicznego na wolnem cieple ~~stopionego~~ ośm i pół grama 8·500

rozpuszcza się w kolbie, objętość której półlitrowa oznacza dokładnie naokoło obwiedziona linijka, w dostatecznej ilości

~~we~~ wody przekroplonej ~~dostatecznej ilości~~,

tak, aby kolba aż po linijkę napełnioną była.

Roztwór przesącza się, w razie jeżeliby nie był ~~jasnym~~ przeźroczystym, i przechowuje w naczyniu poprzednio dobrze wysuszonem.

Czternaście centigramów (0·140) czystego wysuszonego chlorku sodowego rozpuszczone w dziesięciu centimetrach sześć: (10 CC) wody przekroplonej, przy dodaniu jednej kropli chromianu potasowego rozpuszczonego, wymagać powinny dwó-

dziesięcia cztery centimetry sześć: miareczkowanego rozczynu azotanu srebrowego, aby osad ztąd powstały trwale czerwonym pozostał.

Solutio Cupri sulfurici volumetrica.

Miareczkowany rozczyn siarczanu miedziowego.

(1CC = 0·0023 grm. $CuSO_4 + 5H_2O$).

Siarczanu miedziowego krystalicznego,

jeden gram i piętnaście centigramów 1·150

rozpuszcza się w kolbie, półlitrowej objętości której dokładnie oznacza naokoło obwiedziona linijka, w dostatecznej ilości ~~we~~ wody przekroplonej ~~dost: ilości~~

tak, aby półlitrowa miara dokładnie wypełniona była.

Przesączony rozczyn, którego każdy centmetr sześć: równoważy jeden ~~jednemu~~ miligram~~owi~~ kwasu sinowodowego, przechowuje się we flaszce wysuszonej poprzednio, najszczelniej zatkanej.

Solutio Kalii hypermanganici volumetrica.

Miareczkowany rozczyn nadmanganeczanu potasowego.

(1CC = 0·00316 grm. K_2MnO_4).

Nadmanganeczanu potasowego chem. cz.

trzy gramy i szesnaście centigramów 3·160

najdokładniej odważone wsypuje się do kolby, której jednolitrową objętość oznacza linja naokoło obwiedziona i rozpuszcza się w ilości dostatecznej

~~we~~ wody przekroplonej [przegotowanej] i oziębionej ~~ilości dostatecznej~~,

tak, aby otrzymać jeden litr roztworu.

Roztwór przechowuje się we [w] flaszce poprzednio wysuszonej, zatkanej zatyczką szklanną, ~~zdala~~ [zdaleka] od światła.

Przy zupełnej dobroci nadmanganianu potasowego, każdy centm. sześć: roztworu tego zawiera 0·00316 grama nadmanganianu potasowego, od których zupełnie rozkładają się w ciepłocie 100° w obecności kwasu siarkowego 0·0063 grama kwasu szczawiowego krystalicznego. Dla tego równe objętości roztworów ~~tak~~ nadmanganianu potasowego, jakoteż i miareczkowanego kwaśnego tak się wzajemnie rozkładają, że po skończeniu działania ciecz zmięszana jest bezbarwną albo też ~~słabo~~ [blado] różową za dodaniem kropli roztworu nadmanganianu potasowego.

B. Utensilia. Przyrządy.

Rurek odczynnikowych ~~co~~ najmniej dwadzieścia cztery.
Kolbki szklanne mniejsze o pojemności stu do dwustu centm. sześć.
Retorty szklanne mniejsze.
Kubki szklanne różnej wielkości w większej liczbie.
Szkiełka zegarkowe i szalki szklanne.
Lejki szklanne do sączenia zdatne.
Rurki szklanne lejkowato zakończone.
Rurki szklanne do łączenia przyrządów.
Pręciki szklanne w większej liczbie.
Parownice porcelanowe mniejsze.
Tygielek porcelanowy z przykrywką.
Blaszka platynowa.
Drucik platynowy.
Tygielek platynowy z przykrywką wklęsłą
Obcęgi do tygielka.
Trójnóg do tygielka.
Lampka szklanna.
Palnik Bunsena, lub w braku urządzenia gazowego, lampa Berzeliusza.
Przyrządy do rozbiorów miareczkowanych, a mianowicie:
Kolby, z pomocą których najdokładniej odmierzyć można jeden litr, pół lub ćwierć litra.

Tak zwane biurety, podzielone na centm: sześć: i dziesiąte części ~~tegoż~~ tychże, ~~to~~ najmniej dwie.
Różne pipety, wykazujące dokładnie objętość 5, 10, 20, 25, 50, i 100 centm: sześć.
Przyrząd Marsh'a.
Przyrząd do wywięzywania gazu kwasu siarkowodowego, siarkawego, chloru i t.p.
Dwa ciepłomierze, z których jeden wykazuje ciepłotę od -15° do $+120^\circ$, drugi od $+120$ do 300°.
Rurki włoskowate i pierścienie elastyczne do oznaczania stopnia topliwości.
Areometry do oznaczania ciężaru gatunkowego ciał ciekłych lżejszych i cięższych od wody.
Alkoholometr.
Piknometr.
Mikroskop dający obrazy w 300-400 razowem powiększeniu.
Waga analityczna, która przy obciążeniu obu szalek ciężarem pięćdziesięciu gramów, wykazuje przewyżkę jednego miligrama.

Tablice.

B J G